

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

RAPORT KOŃCOWY Z REALIZACJI BADANIA:

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Badanie zrealizowano w ramach projektu:

**„Opracowanie modelu poradnictwa zawodowego
oraz internetowego systemu informacji edukacyjno-zawodowej”
Priorytet III, Poddziałanie 3.4.2 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie**

przez:

ASM - Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Warszawa 2012

ASM - CENTRUM BADAŃ I ANALIZ RYNKU Sp. z o.o.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

RAPORT KOŃCOWY Z REALIZACJI PROJEKTU:

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Projekt zrealizowano na zlecenie:

Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej

przez:

ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE	6
EXECUTIVE SUMMARY	9
WPROWADZENIE	12
NOTA METODOLOGICZNA PROJEKTU	16
CZĘŚĆ 1. DORADZTWO ZAWODOWE – PERSPEKTYWA KRAJOWA	23
ROZDZIAŁ 1. INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO W DOŚWIADCZENIU EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW NA POZIOMIE KRAJOWYM	24
1.1. DEFINICJA DORADZTWA	25
1.2. DORADZTWO ZAWODOWE W SZKOLE JAKO SYSTEM	26
1.3. POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO JAKO PROCESU	29
1.4. WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI ZE SZCZEBŁA KRAJOWEGO ZE SZKOŁAMI W RAMACH DORADZTWA ZAWODOWEGO	31
1.5. POSTRZEGANIE DORADCÓW ZAWODOWYCH I KORZYŚCI PŁYNĄCE Z DORADZTWA ZAWODOWEGO	33
1.6. POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO PRZEZ UCZNIÓW W OCENIE EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW ZE SZCZEBŁA KRAJOWEGO	35
1.7. WYZWANIA STOJĄCE PRZED DORADZTWE	36
1.8. PROPOZYCJE ZMIAN POLITYKI OŚWIATOWEJ W ZAKRESIE DORADZTWA ZAWODOWEGO	37
1.9. PODSUMOWANIE	38
CZĘŚĆ 2. DORADZTWO ZAWODOWE – PERSPEKTYWA WOJEWÓDZKA	40
ROZDZIAŁ 2. INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO W DOŚWIADCZENIU EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	41
2.1. DEFINICJA DORADZTWA	42
2.2. DORADZTWO ZAWODOWE W SZKOLE JAKO SYSTEM	45
2.3. POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO JAKO PROCESU	50
2.4. WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI ZE SZCZEBŁA WOJEWÓDZKIEGO ZE SZKOŁAMI W RAMACH DORADZTWA ZAWODOWEGO	52
2.5. POSTRZEGANIE DORADCÓW ZAWODOWYCH I KORZYŚCI PŁYNĄCE Z DORADZTWA ZAWODOWEGO	57

2.6.	POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO PRZEZ UCZNIÓW W OCENIE EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW ZE SZCZEBŁA WOJEWÓDZKIEGO	60
2.7.	WYZWANIA STOJĄCE PRZED DORADZTWE	66
2.8.	PROPOZYCJE ZMIAN POLITYKI OŚWIATOWEJ W ZAKRESIE DORADZTWA ZAWODOWEGO	67
2.9.	PODSUMOWANIE	68

ROZDZIAŁ 3. PRACODAWCY Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO **72**

3.1.	POZIOM WIEDZY NA TEMAT DORADZTWA ZAWODOWEGO	73
3.2.	POSTRZEGANIE ROLI DORADCÓW ZAWODOWYCH W SZKOŁACH	75
3.3.	CHARAKTERYSTYKA ZATRUDNIANYCH PRACOWNIKÓW	76
3.4.	CECHY IDEALNEGO PRACOWNIKA	79
3.5.	SPOSODY REKRUTACJI ZATRUDNIANYCH PRACOWNIKÓW	80
3.6.	WSPÓŁPRACA PRACODAWCÓW ZE SZKOŁAMI W ZAKRESIE POZYSKIWANIA PRACOWNIKÓW	82
3.7.	OPINIE NA TEMAT PRZYGOTOWANIA ABSOLWENTÓW DO FUNKCJONOWANIA NA RYNKU PRACY	83
3.8.	PODSUMOWANIE	84

CZĘŚĆ 3. DORADZTWO ZAWODOWE – PERSPEKTYWA POWIATOWA **85**

ROZDZIAŁ 4. PRAKTYKA: DORADZTWO ZAWODOWE W SZKOŁACH **86**

4.1.	POJĘCIE DORADZTWA ZAWODOWEGO W ROZUMIENIU DYREKTORÓW SZKÓŁ, DORADCÓW ZAWODOWYCH I REPREZENTANTÓW INSTYTUCJI REGIONALNYCH	87
4.2.	DORADZTWO ZAWODOWE A PORADNICTWO ZAWODOWE	92
4.3.	SPOSODY ORGANIZACJI WEWNĄTRZSZKOLNEGO SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO	94
4.4.	PRZYKŁADY „DOBRYCH PRAKTYK” W ZAKRESIE WSDZ	104
4.5.	METODY PRACY NAUCZYCIELI ODPOWIEDZIALNYCH W POSZCZEGÓLNYCH SZKOŁACH ZA REALIZACJĘ ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z DORADZTWA ZAWODOWEGO	107
4.6.	SZKOŁA JAKO PODMIOT DORADZTWA ZAWODOWEGO	113
4.7.	WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI REGIONALNYCH ZE SZKOŁAMI. MAPA ODDZIAŁYWAŃ MIĘDZY SZKOŁĄ A INSTYTUCJAMI REGIONALNYMI W RAMACH ZADAŃ Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO	119
4.8.	DOŚWIADCZENIA UCZNIÓW GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY Z DORADCAMI ZAWODOWYMI. STAN WIEDZY UCZNIÓW O DORADZTWIE ZAWODOWYM	124
4.9.	DOTYCHCZASOWE WYBORY I DALSZE PLANY EDUKACYJNO-ZAWODOWE UCZNIÓW GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	132
4.10.	DOŚWIADCZENIA I OPINIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ Z WYBRANYCH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO NA TEMAT DORADZTWA ZAWODOWEGO	142
4.11.	OPINIE RODZICÓW UCZNIÓW NA TEMAT DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	144
4.12.	REALIZACJA PRZEZ SZKOŁY Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO ZADAŃ Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO – OPINIE DYREKTORÓW SZKÓŁ	146
4.13.	PODSUMOWANIE	148

ROZDZIAŁ 5. WYZWANIA DLA DORADZTWA ZAWODOWEGO – DORADZTWO ZAWODOWE W UJĘCIU MODELOWYM	150
5.1. POSTULOWANY CHARAKTER DORADZTWA ZAWODOWEGO (CIĄGŁY VS STOPNIOWY)	151
5.2. POŻĄDANE ŹRÓDŁA WIEDZY UCZNIÓW O SZKOŁACH I ZAWODACH	154
5.3. ROLA I CECHY MODELOWEGO DORADCY ZAWODOWEGO	155
5.4. MODELOWY SYSTEM DORADZTWA – ZAANGAŻOWANIE INSTYTUCJI POZASZKOLNYCH	157
5.5. DORADZTWO ZAWODOWE JAKO PRZEDMIOT SZKOLNY	165
5.6. KORZYŚCI WYNIKAJĄCE ZE SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO	166
5.7. ROZWÓJ DORADZTWA ZAWODOWEGO W PERSPEKTYWIE UCZNIÓW GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	168
5.8. MODELOWY SYSTEM DORADZTWA ZAWODOWEGO. E-DORADZTWO	172
5.9. PERSPEKTYWY ROZWOJU DORADZTWA ZAWODOWEGO W REGIONIE I W POLSCE	175
5.10. PODSUMOWANIE	178
WNIOSKI I REKOMENDACJE	180
ANEKS	196

STRESZCZENIE

- Prezentowane opracowanie stanowi podsumowanie projektu pt.: „STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO, które jest elementem projektu „OPRACOWANIE MODELU PORADNICTWA ZAWODOWEGO ORAZ INTERNETOWEGO SYSTEMU INFORMACJI EDUKACYJNO-ZAWODOWEJ”. Badanie przeprowadzone zostało w 2011 roku przez firmę ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o. na zlecenie Krajowego Ośrodka Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej i było współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.4 Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie, Poddziałanie 3.4.2 Upowszechnianie uczenia się przez całe życie.
- Badaniami objęci zostali przedstawiciele instytucji centralnych i wojewódzkich, pracodawcy oraz przedstawiciele instytucji regionalnych z badanych powiatów, a także dyrektorzy szkół, doradcy zawodowi (oraz nauczyciele odpowiedzialni za doradztwo zawodowe w szkołach), uczniowie, absolwenci i rodzice.
- Głównym celem zrealizowanego projektu była próba diagnozy stanu i znaczenia doradztwa zawodowego w szkołach w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego i określenie możliwości rozwoju systemu doradztwa zawodowego w polskich szkołach.
- Raport składa się z trzech części. Pierwsza z nich dotyczy prezentacji wyników badań przeprowadzonych w instytucjach centralnych. Druga część prezentuje perspektywę wojewódzką. Część trzecia została natomiast poświęcona przedstawieniu wyników badań uzyskanych w skali powiatowej.
- W raporcie omówione zostały m.in. wyniki badań odnoszące się do problemu definiowania doradztwa przez badanych, sposobu zorganizowania systemu doradztwa zawodowego w szkołach, problemów związanych z funkcjonowaniem systemu doradztwa zawodowego, działaniami instytucji regionalnych w obszarze doradztwa zawodowego, opinii przedstawicieli instytucji regionalnych, dyrektorów szkół, samych doradców i uczniów na temat potrzeby i znaczenia funkcjonowania systemu doradztwa. Zaprezentowano również doświadczenia i opinie absolwentów szkół oraz rodziców uczniów w odniesieniu do funkcjonującego systemu doradztwa zawodowego.
- Prezentacja wyników badań przedstawiających opinie wszystkich podmiotów uczestniczących w systemie doradztwa zawodowego pozwoliła na

zbudowanie pełnego obrazu stanu doradztwa zawodowego w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego oraz na przedstawienie określonych problemów i blokad dla rozwoju doradztwa w regionie.

- Na podstawie analizy zebranego materiału przedstawiono **katalog ustaleń badawczych**. Oto najważniejsze z nich:
 - W powiatach województwa warmińsko-mazurskiego objętych badaniem trudno wykazać istnienie rozbudowanej sieci doradztwa zawodowego.
 - Pomiędzy badanymi powiatami występują różnice w zakresie funkcjonowania sieci doradztwa zawodowego. W niektórych powiatach (np. powiat elbląski) zaobserwowane zostały zaczątki systemu doradztwa zawodowego; na pozostałych obszarach doradztwo zawodowe przyjmuje charakter „akcydentalny”, co oznacza, że zajęcia i spotkania z uczniami mają charakter przypadkowy i są działaniami w niewielkim stopniu skoordynowanymi.
 - Większość badanych szkół nie wypracowała dotychczas Wewnętrzzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego. W większości szkół nie został zatrudniony na etacie doradca zawodowy, szkoły nie posiadają wyposażonych pracowni doradczych ani opracowań prezentujących rynek pracy i jego potrzeby.
 - Uczniowie przejawiają niewielką wiedzę na temat doradztwa, nie mają także świadomości jego znaczenia. Tylko nieliczni wskazywali na rozmowę z doradcą zawodowym jako źródło swojej wiedzy o szkołach i zawodach. Uczniowie (a także absolwenci) rzadko deklarują udział w zajęciach z doradztwa zawodowego w szkole, podkreślając przy tym, że zajęcia te mają na ogół charakter akcydentalny, niesystematyczny.
 - Dokonywane przez uczniów wybory szkoły i zawodu są bardzo często przypadkowe i niemerytoryczne, warunkowane opiniami rówieśników i ambicjami rodzinnymi. Potrzeby regionalnego rynku pracy tylko w niewielkim stopniu oddziałują na te decyzje.
 - Uczestniczący w badaniu przedstawiciele instytucji centralnych, wojewódzkich i regionalnych, a także ankietowani pracodawcy, dyrektorzy szkół, doradcy zawodowi oraz uczniowie i rodzice w większości dostrzegali potrzebę rozwoju systemu doradztwa zawodowego i byli do tej idei nastawieni przychylnie.

- Powyższe ustalenia badawcze pozwoliły na przedstawienie **katatalogu rekomendacji**. W skrótovej postaci prezentują się one w sposób następujący:
 - Należy opracować i upowszechniać model doradztwa zawodowego w szkołach.
 - Należy tworzyć powiązania między systemem doradztwa zawodowego a monitoringiem rynku pracy.
 - Należy zapewnić warunki podnoszenia kwalifikacji przez doradców zawodowych.
 - Należy systematycznie monitorować funkcjonowanie doradztwa zawodowego w regionach.
 - Należy włączać rodziców uczniów w system doradztwa zawodowego.
 - Należy włączać instytucje regionalne w system doradztwa zawodowego.
 - Należy włączać pracodawców w system doradztwa zawodowego w regionie.
 - Należy podnieść poziom wiedzy dyrektorów szkół w zakresie doradztwa zawodowego.
 - Należy podnosić poziom wiedzy pracodawców na temat doradztwa zawodowego w szkołach.
 - Należy upowszechniać dobre praktyki z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach.

EXECUTIVE SUMMARY

- This study is a result of the project: „Condition and function of career counselling in the selected counties of Warmia and Mazury Voivodeship” which is a part of the project „Developing the career counselling model and elaborating on-line system of educational and occupational information”. The research, conducted in 2011 by ASM Market Research and Analysis Centre Ltd., has been ordered by National Centre for Supporting Vocational and Continuing Education and has been co-financed with the European Social Fund among Human Capital Programme, Priority III: High quality of the educational system, 3.4 Education system openness in the context of lifelong learning, Sub-measure 3.4.1 Popularisation of lifelong learning.
- Survey applied to representatives of central and voivodeship institutions, employers and representatives of regional institutions from the analyzed counties as well as school directors, employment counselors students and their parents.
- The main point of the project was to diagnose condition and importance of career counselling at schools in in-scope counties of Warmia and Mazury Voivodeship and definition of development possibilities for the system of career counselling at Polish schools.
- The report contains three parts. The first one applies to present results of surveys conducted in central institutions. The second one focuses on voivodeship level, while the last one is dedicated to presenting the results of surveys on representatives of regional institutions, school directors, employment counselors and students.
- In the report, there are *inter alia*, the results of survey concerning a problem of defining the career counselling by respondents, organization of career counselling system at schools, problems of career counselling system, the activities of regional institutions in the area of career counselling, the opinions of regional institutions representatives, school directors, employment counselors themselves and students concerning need and importance of career counselling. Opinions of graduates and parents were presented as well.
- Due to presentation of survey results, including the opinions of all participants of career counselling system, it was possible to create a complete image of career counselling in the surveyed voivodeship and to articulate problems and difficulties related with it.

- According to conducted analysis of collected research material, **set of empiric findings** is presented below:
 - In investigated counties of Warmia and Mazury Voivodeship lack of net of career counselling was observed.
 - Some differences between investigated counties were noticed. They referred to net of career counselling. Some of counties are running pre-forms of net of career counselling (e.g. Elbląg county), while in other counties career counselling is based on some accidental forms of lessons and meetings with school students. Those actions lack coordination.
 - Majority of investigated schools do not run their own Inner-school Career Counselling System. Majority of schools do not employ specialists of this area and do not have well-equipped classrooms for lessons conducted by such a specialists.
 - School students do not know a lot about career counselling and do not understand the sense of it. Only minority of them indicated conversation with specialist of career counselling as an important source of their knowledge about schools and occupations. School students (and graduates) rarely take part in lessons dedicated to career counselling. They stated that those lessons were organised uncommonly.
 - Decisions of choosing of profession or further education are made without considering essentials and substantive arguments. More important are opinions of school colleagues and family ambitions. Needs of regional labour market are not important factor when making those decisions.
 - Representatives of central and regional institutions, investigated employers, school directors, specialists of career counselling and school students and their parents were convinced that system of career counselling should be developed in following years.

- Presented empiric findings allowed to create a **catalogue of recommendations**. In shortened version they are presented below:
 - The model of career counselling should be developed and disseminated.
 - The system of career counselling should be linked with system of labour market researching.
 - Employment counselors should be enabled to develop their professional skills.
 - The system of career counselling should be systematically evaluated.
 - Parents of school students should be invited to join a school career counselling system.
 - Regional institutions should be incorporated into a career counselling system.
 - Efforts aimed on incorporating employers into career counselling on the regional level should be done.
 - Efforts aimed on improving knowledge of school directors on career counselling should be done.
 - Efforts aimed on improving knowledge of employers on school career counselling should be done.
 - Best practises of career counselling should be disseminated.

WPROWADZENIE

Projekt *Badanie stanu i roli doradztwa zawodowego w wybranych ośmiu powiatach województwa warmińsko-mazurskiego* został wykonany w 2011 roku przez ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku na zlecenie Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.

Celem głównym projektu była analiza stanu doradztwa zawodowego w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego.

Dane dotyczące doradztwa zawodowego w poszczególnych powiatach, uzyskane na podstawie badań terenowych, miały posłużyć do opracowania modelu poradnictwa zawodowego w systemie oświaty, w celu podniesienia jakości doradztwa zawodowego. Zaplanowano, że model ten zostanie stworzony w ramach projektu, realizowanego przez Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej w ramach Programu Operacyjnego KAPITAŁ LUDZKI, Priorytet III „Wysoka jakość oświaty”, Działanie 3.4 „Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie”, Poddziałanie 3.4.2 „Upowszechnianie uczenia się przez całe życie”, „Opracowanie modelu poradnictwa zawodowego oraz internetowego systemu informacji edukacyjno-zawodowej”. Celem projektu jest upowszechnienie dostępu do usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego uczniom od poziomu gimnazjum, poprzez zbudowanie spójnego, drożnego oraz dostosowanego do aktualnych potrzeb systemu poradnictwa zawodowego w systemie oświaty, realizującego ideę poradnictwa całościowego.

Dla realizacji celu głównego wyróżnione zostały cele szczegółowe, które odnoszą się między innymi do:

- Poznania sposobów definiowania pojęcia „doradztwo zawodowe” przez różne osoby związane z procesem doradztwa, tj.: specjalistów i ekspertów, dyrektorów szkół i nauczycieli, przedstawicieli instytucji regionalnych.
- Poznania opinii ekspertów różnych szczebli, dyrektorów szkół i nauczycieli na temat tego czy szkoła to najlepsze miejsce na prowadzenie doradztwa zawodowego.
- Poznania opinii ekspertów, dyrektorów szkół, przedstawicieli instytucji regionalnych odnośnie korzyści, które w ich przekonaniu niesie dla państwa i regionu sprawnie zorganizowany system doradztwa zawodowego.

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

- Poznania charakterystyki działań z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach i instytucjach odpowiedzialnych za doradztwo zawodowe.
- Poznania stanu wiedzy uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych na temat doradztwa zawodowego.
- Poznania opinii uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych na temat realizacji przez szkołę zadań z zakresu doradztwa zawodowego.
- Poznania opinii dyrektorów szkół na temat realizacji przez szkołę zadań z zakresu doradztwa zawodowego.
- Poznania metod pracy nauczycieli odpowiedzialnych w poszczególnych szkołach za realizację zadań wynikających z doradztwa zawodowego.
- Poznania formalnych i nieformalnych sieci połączeń i zależności pomiędzy szkołą, jako jednostką bezpośrednio realizującą zadania z zakresu doradztwa zawodowego, a instytucjami i/lub organizacjami działającymi na terenie powiatu, które wspierają lub mogą wspierać szkołę w realizacji tych zadań.
- Stworzenia mapy oddziaływań i przepływu informacji między szkołą, a instytucjami samorządu w celu jak najlepszej realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego.
- Wskazania dobrych praktyk dotyczących rzetelnej i efektywnej realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego, mających miejsce w ramach szkoły i/lub powiatu.
- Poznania wyzwań jakie stoją w opinii badanych przed doradztwem zawodowym.
- Rozpoznania cech idealnego pracownika.
- Poznania form współpracy pracodawców ze szkołami.
- Poznania opinii pracodawców na temat przygotowania absolwentów szkół do funkcjonowania na rynku pracy.

Powyższe szczegółowe cele badawcze zostały uwzględnione w strukturze prezentowanego raportu. Powinno to ułatwić jego lekturę i pozwolić na udzielenie jednoznacznych odpowiedzi na pytania badawcze.

Badanie, wyniki którego zostały przedstawione w niniejszym raporcie, składało się z kilku subbadań, tj.:

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

- Badania przedstawicieli instytucji centralnych bądź ponadlokalnych (m.in. Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Narodowego Forum Doradztwa Zawodowego, uczelni wyższych);
- Badania przedstawicieli instytucji wojewódzkich (m.in.: Kuratorium Oświaty, Departamentu Kultury i Edukacji w Urzędzie Marszałkowskim, Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu, uczelnianych biur karier);
- Badania pracodawców województwa warmińsko-mazurskiego;
- Badania przedstawicieli instytucji regionalnych zlokalizowanych w 8 powiatach (bartoszycki, elbląski, olsztyński, iławski, etcki, działdowski, giżycki, gołdapski) województwa warmińsko-mazurskiego. Badaniami objęci zostali przedstawiciele instytucji regionalnych, takich jak: starostwa powiatowe, urzędy miast (gmin), Centra Kształcenia Ustawicznego, Zakłady Doskonalenia Zawodowego, Powiatowe Urzędy Pracy, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, Ochotnicze Hufce Pracy, Izby Rzemieślnicze;
- Badania dyrektorów szkół (gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych) oraz doradców zawodowych i osób wypełniających obowiązki związane z prowadzeniem doradztwa zawodowego w szkołach.
- Badania uczniów i absolwentów wybranych szkół (gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych) oraz ich rodziców.

Prezentowany raport składa się z trzech części. Pierwsza z nich poświęcona została omówieniu perspektywy krajowej. Zaprezentowane zostały tu wyniki badań przeprowadzonych wśród przedstawicieli instytucji centralnych i ponadregionalnych. Na tę część raportu składa się tylko jeden rozdział.

W drugiej części raportu zaprezentowane zostały wyniki badania pozyskane w skali wojewódzkiej. Przedstawione zostały tu opinie reprezentantów instytucji wojewódzkich oraz wyniki badań pracodawców z regionu. Ta część raportu składa się z dwóch rozdziałów.

Trzecia część raportu dotyczy badań przeprowadzonych w ośmiu wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego wśród przedstawicieli instytucji regionalnych, dyrektorów szkół i osób zajmujących się w szkołach doradztwem zawodowym, a także uczniów, ich rodziców oraz absolwentów szkół. Ta część raportu składa się z dwóch rozdziałów. Pierwszy z nich został poświęcony

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

zaprezentowaniu sfery praktyki doradztwa zawodowego w regionie. Natomiast kolejny rozdział przedstawia propozycje rozwiązań modelowych.

Rozdziały we wszystkich trzech częściach prezentowanego raportu zostały podzielone na podrozdziały. Każdy rozdział kończy „Podsumowanie”.

Raport zamykają wnioski rozszerzone o pakiet rekomendacji z prowadzonych badań. Do raportu został dołączony „Aneks” zawierający tabele statystyczne z analizami krzyżowymi z ilościowego badania uczniów.

NOTA METODOLOGICZNA PROJEKTU

Realizacja przedstawionego we „Wprowadzeniu” celu głównego projektu oraz odpowiadających mu celów szczegółowych, wymagała odpowiedniej organizacji procesu badawczego. Przede wszystkim zadbano, aby na każdym etapie badania występowała zgodność w rozumieniu podstawowych pojęć wiążących się z tematyką projektu¹. Dlatego też przyjęte zostały poniższe definicje²:

Doradztwo zawodowe oznacza:

- W odniesieniu do badanych nauczycieli realizujących zadania z zakresu doradztwa zawodowego, pedagogów i/lub psychologów, a także dyrektorów szkół – udzielanie uczniom (niezależnie od ich inicjatywy) fachowych porad dotyczących wyboru zawodu, a także poziomu i kierunku kształcenia w celu zdobycia wybranego zawodu, jak również ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu przygotowania uczniów do wyboru zawodu, poziomu i kierunku dalszego kształcenia;
- W odniesieniu do uczniów, absolwentów i ich rodziców – przyjmowanie pomocy (w postaci fachowych porad) w wyborze zawodu, a także poziomu i kierunku kształcenia w celu zdobycia wybranego zawodu;
- W odniesieniu do placówek, instytucji i organizacji – system działań społecznych, ujętych w ramach polityki powiatu, mający na celu pomoc w wyborze zawodu i/lub planowaniu kariery zawodowej przez uczniów, w najbardziej trafny ze społeczno-gospodarczego i indywidualnego punktu widzenia, sposób.

Szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne oznaczają:

- szkoły publiczne działające na terenie powiatu (w przypadku szkół ponadgimnazjalnych – prowadzone przez Starostwo Powiatowe, w przypadku szkół gimnazjalnych – prowadzone przez Urząd Gminy), z wyłączeniem szkół dla młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, szkół dla dorosłych w trybie wieczorowym i zaocznym oraz szkół, w których językiem wykładowym nie jest język polski.

¹ W prezentowanym raporcie – który w całości został poświęcony funkcjonowaniu doradztwa zawodowego – dla uproszczenia przekazu stosowane zamiennie będą terminy „doradztwo zawodowe” i „doradztwo”.

² Definicje te zostały zaproponowane przez Zamawiającego (Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej) w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia.

Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego oznacza:

- ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu przygotowania uczniów do wyboru zawodu, poziomu i kierunku kształcenia, z wyraźnie określonymi zadaniami nauczycieli, realizujących zadania z zakresu doradztwa zawodowego, ujęte w ramy rocznego planu działań.

Na etapie konceptualizacji projektu podjęto decyzję, że badania terenowe zostaną przeprowadzone w województwie warmińsko-mazurskim w ośmiu celowo wybranych powiatach ziemskich: bartoszyckim, działdowskim, giżyckim, gołdapskim, elbląskim, ełckim, iławskim i olsztyńskim, a także na terenie Warszawy w przypadku instytucji centralnych.

Mając na uwadze jak najpełniejszą realizację postawionych celów badawczych, badania prowadzone były przy użyciu metod o charakterze jakościowym i metod o charakterze ilościowym. Zdecydowano, że w przypadku tak złożonej problematyki badawczej, właściwe będzie odwołanie się do triangulacji metodologicznej (metodologicznego zwielokrotnienia), w jej trzech wyróżnianych wymiarach:

- triangulacja metod i technik badawczych, polegająca na kontrolowaniu spójności wniosków formułowanych przy wykorzystaniu różnych metod gromadzenia danych;
- triangulacja źródeł informacji, polegająca na zwielokrotnieniu źródeł informacji w ramach tej samej metody ich gromadzenia;
- triangulacja perspektyw badawczych osób realizujących badanie, związana ze zwiększeniem liczby osób analizujących wnioski z badań.

Takie metodologiczne rozwiązanie pozwala na istotne ograniczenie ryzyka pozyskania danych niewiarygodnych i niezetelnych, a także na minimalizację ryzyka błędów na etapie analizy zebranego materiału empirycznego.

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

W trakcie realizacji projektu odwoływano się do następujących technik badawczych:

- LIDI – (*long individual depth-in interview*) długie indywidualne wywiady pogłębione ustrukturyzowane (długość wywiadu około 90-120 minut);
- IDI – (*individual depth-in interview*) indywidualne wywiady pogłębione (długość wywiadu około 60 minut);
- IMDI – (*individual mini-depth interview*) krótki wywiad pogłębiony (długość wywiadu około 30 minut);
- FGI – (*focus group interview*) zogniskowane wywiady pogłębione;
- ankieta audytoryjna;
- analiza materiałów źródłowych (*desk research*).

Badania reaktywne były prowadzone przy współudziale następujących kategorii respondentów:

- reprezentanci instytucji centralnych (m.in. Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej);
- reprezentanci instytucji regionalnych (m.in. kuratorium oświaty, urząd marszałkowski, urzędy gminy, Wojewódzki Urząd Pracy, Wojewódzka Rada Zatrudnienia, starostwa powiatowe);
- pracodawcy;
- dyrektorzy szkół;
- doradcy zawodowi i pedagodzy szkolni;
- uczniowie³;
- absolwenci;
- rodzice.

³ Dokładne informacje na temat badania ilościowego wykonanego z udziałem uczniów zostały przedstawione w podrozdziale 4.5. Jest to pierwszy podrozdział, w którym występuje odwołanie do danych pochodzących z tego badania.

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Szczegółowe informacje na temat realizacji badań reaktywnych zostały zaprezentowane w poniższej tabeli 1.

Tabela 1.

	Kategoria respondentów	Technika badawcza	Liczba respondentów
1	reprezentanci instytucji centralnych	IDI/IMDI	15
2	reprezentanci instytucji regionalnych	IDI/IMDI	107
3	pracodawcy	IDI	8
4	dyrektorzy szkół	IDI	76
5	doradcy zawodowi i pedagodzy szkolni	LIDI	76
6	uczniowie	FGI	8 sesji FGI
7	uczniowie	ankieta audytoryjna	4513
8	absolwenci	FGI	6 sesji FGI
9	rodzice	FGI	8 sesji FGI

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Badania niereaktywne (analiza danych źródłowych) obejmowały swoim zakresem następujące dokumenty:

- Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego lub inne dokumenty dotyczące i/lub odnoszące się do działań związanych z realizowanymi przez szkołę zadaniami z zakresu doradztwa zawodowego jak na przykład:
 - statut szkoły z opisanymi w nim zadaniami doradcy zawodowego (jeśli jest zatrudniony) lub pedagoga,
 - plan pracy doradcy i/lub pedagoga,
 - sprawozdania z pracy doradcy i/lub pedagoga,
 - plan nadzoru pedagogicznego,

- o podstawowe dane statystyczne dotyczące szkół, tj.: ogólna liczba uczniów i nauczycieli, w tym liczba nauczycieli posiadających podyplomowe wykształcenie z zakresu doradztwa zawodowego.

Organizacja omawianego projektu badawczego uwzględniała trzy moduły, nazywane trzema etapami realizacji projektu. Były one wdrażane równolegle. Ich zakres merytoryczny został przedstawiony na poniższym schemacie:

Rysunek 1.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Poczyniono odpowiednie starania aby zapewnić wysoką jakość realizowanych badań terenowych. Po pierwsze, wykonane zostało badanie pilotażowe (przeprowadzone w jednym z wybranych powiatów na terenie województwa warmińsko-mazurskiego). Miało ono na celu zweryfikowanie prawidłowości konstrukcji narzędzi badawczych z punktu widzenia możliwości zgromadzenia materiału pozwalającego na udzielenie odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

Po drugie, samej realizacji badań terenowych towarzyszył proces szczegółowej kontroli jakości pracy ankietatorów. Rzetelność i wysoką jakość materiału empirycznego zapewniają stosowane w ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o. procedury kontrolne. Są one zgodne z wytycznymi PKJPA (Program Kontroli Jakości Pracy Ankieterów), które obowiązują wszystkich posiadaczy certyfikatu OFBOR, którego ASM jest członkiem.

W analizie zebranego materiału stosowano odpowiednie narzędzia właściwe badaniom o charakterze kwantytatywnym i kwalitatywnym. W przypadku badań ilościowych odwoływano się do metod statystyki opisowej, w tym w szczególności do:

- wskaźników struktury (odsetki);
- liczebności podrób (analizy krzyżowe).

Badania ilościowe uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego były analizowane w skali całej próby badawczej oraz w podziale na typ szkoły (analizy krzyżowe). Pozwala to na obserwowanie różnic w rozkładach odpowiedzi na pytania

ankiety między uczniami gimnazjów, zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów. Wydaje się, że analizy takie są szczególnie istotne z punktu widzenia celu prezentowanego projektu badawczego. Ponadto pełne wyniki analiz krzyżowych (dla wszystkich zmiennych metryczkowych, informujących o statusie demograficzno-społecznym respondentów) zostały zamieszczone – w postaci tabelarycznej – w Aneksie. Najciekawsze wyniki tych analiz zostały przedstawione na koniec każdego z podrozdziałów omawiających wyniki badań ilościowych realizowanych wśród uczniów szkół.

W przypadku materiału zebranego w badaniach o charakterze jakościowym, odwoływano się do specyficznych i typowych wypowiedzi uczestników badania. Analiza była przy tym prowadzona dwutorowo:

- orientacja na przypadek,
- orientacja na zmienną.

Podawano przy tym pewne ogólne informacje pozwalające na scharakteryzowanie sytuacji społeczno-zawodowej respondenta (co może być użyteczne w trakcie wnioskowania). Zaznaczano więc czy respondent był dyrektorem szkoły (i jakiego typu), uczniem, absolwentem lub rodzicem (najczęściej z zaznaczeniem typu szkoły i powiatu) lub doradcą czy też reprezentantem instytucji regionalnej z danego powiatu/miejscowości.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

CZĘŚĆ 1. DORADZTWO ZAWODOWE – PERSPEKTYWA KRAJOWA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Rozdział 1. INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO W DOŚWIADCZENIU EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW NA POZIOMIE KRAJOWYM

1.1. DEFINICJA DORADZTWA

W tym rozdziale zostaną przedstawione informacje pozyskane w trakcie wywiadów pogłębionych prowadzonych z udziałem reprezentantów instytucji centralnych. O udział w badaniu poproszeni zostali między innymi przedstawiciele następujących podmiotów:

- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (Departament Rynku Pracy, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich);
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych);
- Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej;
- Podyplomowe Studia Doradztwa Zawodowego - Wydział Psychologii Uniwersytetu Łódzkiego;
- Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie;
- Wyższa Szkoła Zarządzania Personalem w Warszawie;
- Wydział Studiów Edukacyjnych im. Adama Mickiewicza w Poznaniu - Zakład Poradnictwa Społecznego;
- Instytut Współpracy i Partnerstwa Lokalnego;
- Stowarzyszenie Doradców Szkolnych i Zawodowych;
- Stowarzyszenie Doradców Zawodowych i Personalnych;
- Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości;
- Narodowe Forum Doradztwa Kariery.

* * *

W opinii uczestników badania doradztwo zawodowe to przede wszystkim wsparcie udzielane młodzieży i/lub osobom dorosłym w trakcie wyboru kariery zawodowej. Podkreśla się przy tym, że w procesie doradztwa powinien występować aktywny obustronny dialog między doradcą zawodowym i klientem (osobą szukającą ukierunkowania zawodowego). Niektórzy respondenci definiowali również doradztwo zawodowe jako profilaktykę bezrobocia.

Wszyscy ankietowani byli zgodni, że w potocznym rozumieniu używa się zamiennie dwóch terminów: doradztwo zawodowe i poradnictwo zawodowe. Niemniej, badane osoby wskazywały znaczące różnice między tymi pojęciami i potrafiły zdefiniować te terminy w sposób jednoznaczny. Przykładowo, jeden z respondentów wyjaśniał różnicę między doradztwem a poradnictwem na podstawie skali odpowiedzialności, gdzie w przypadku doradztwa zawodowego jest ona znacząca (diagnoza zawodowa dla ucznia), z kolei poradnictwo kojarzyło mu się z przedstawieniem różnych alternatyw i możliwości zainteresowanej osobie: [...]doradztwo zawodowe jest takim bardziej pojęciem narzucającym pewne możliwości wyboru. Natomiast poradnictwo jest bardziej na zasadzie, takiego podpowiadania, ale bez takiego nacisku. Strona aktywną w doradztwie zawodowym jest doradca, w poradnictwie ten wybór zależy bardziej od osoby, której się radzi [...]. Inny z respondentów zwrócił uwagę, iż doradztwo zawodowe [...] to już jest konkretne działanie jednej osoby, a poradnictwo zawodowe, ja rozumiem tak, że różne instytucje, pokazują w jaki sposób funkcjonuje gospodarka w naszym kraju, jakie są obszary zawodów.

Według opinii uczestników badania proces doradztwa zawodowego powinien obejmować zarówno okres szkolny, jak i całe życie zawodowe człowieka. Jako początkowy etap wskazywano już szkołę podstawową. Kluczowym etapem poradnictwa zawodowego dla większości badanych osób jest okres gimnazjum, kiedy to uczniowie muszą zdecydować o dalszym kształceniu, co często przekłada się na kolejne decyzje związane z wyborem określonej drogi zawodowej.

Często zaznaczano, że w trakcie życia zawodowego pojawia się konieczność zmiany zawodu, przekwalifikowania się. Według opinii badanych osób należałoby wdrażać całonocne doradztwo kariery.

1.2. DORADZTWO ZAWODOWE W SZKOLE JAKO SYSTEM

Wśród osób i instytucji odpowiedzialnych za ustalanie i wprowadzanie rozwiązań systemowych, badani wymieniali Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej. Według respondentów, zadaniem tych resortów powinno być wyposażenie systemu doradztwa w odpowiednie instrumenty i zapewnienie mu ciągłości finansowania. Podkreślano konieczność ścisłej współpracy między wskazanymi resortami oraz innymi instytucjami zawiązanymi z doradztwem zawodowym. Główne instytucje zatrudniające doradców zawodowych powinny być natomiast, według opinii respondentów, w gestii samorządów.

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Według opinii osób badanych, istnieją regulacje prawne, rozporządzenia, dokumenty, które stwarzają podstawy do zatrudniania kadry doradców zawodowych w szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych, a także określają zasady funkcjonowania i współpracy wymienionych podmiotów umożliwiając w ten sposób rozwój usług poradnictwa zawodowego w edukacji. Przywołano tutaj takie dokumenty oceniające stan i kierunki rozwoju doradztwa zawodowego skierowanego do młodzieży, jak:

- „Stanowisko Konwentu Marszałków Województw RP w sprawie zintegrowania poradnictwa zawodowego w Polsce”;
- raport "Młodzi 2011", który powstał w wyniku prac interdyscyplinarnego zespołu pod kierunkiem ministra Michała Boniego;
- „Nowe tendencje w poradnictwie zawodowym” – biuletyn Programu Leonardo da Vinci.

Poza wspomnianymi dwoma ministerstwami, badani wymienili jeszcze inne instytucje odpowiedzialne za poradnictwo zawodowe w szkołach i pełniące rolę wspomagającą:

- poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne;
- Centra Kształcenia Ustawicznego;
- Ochotnicze Hufce Pracy;
- uczelnie wyższe – w zakresie studiów podyplomowych w zakresie doradztwa zawodowego;
- Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (KOWEziU);
- fundacje oferujące różne formy wspomagania i finansowania skierowane do uczniów (np. stypendia), czerpiące swój kapitał z funduszy Unii Europejskiej lub budżetu państwa;
- pracodawcy, związki i organizacje pracodawców;
- kuratoria oświaty;
- wojewódzkie urzędy pracy;
- instytucje szkoleniowe.

Wśród zadań, które przypisane są wyżej wymienionym instytucjom, w zakresie doradztwa zawodowego, badani wymienili:

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

- tworzenie narzędzi i metod na potrzeby poradnictwa zawodowego;
- monitoring i efektywne wdrażanie rozwiązań systemowych;
- ustalanie standardów realizacji;
- działania mające na celu podniesienie poziomu usług poradnictwa zawodowego;
- szkolenie i rozwój kadry związanej z doradztwem zawodowym;
- upowszechnianie informacji zawodowej;
- doskonalenie procedur świadczenia usług poradnictwa zawodowego;
- wyrównywanie poziomu świadczeń usług zawodowych w edukacji we wszystkich regionach kraju.

Wszystkie badane osoby podkreślały, iż bezpośredni kontakt doradcy zawodowego z uczniem, we współpracy z nauczycielem, czy rodzicem ma ogromne znaczenie przy planowaniu kariery młodego człowieka: [...] rodzice powinni być w ten system włączeni, powinni współpracować z doradcą i nauczycielem[...]; [...] *najlepiej by było właśnie taka współpraca między rodzicem, nauczycielem, placówką doradczą. Nauczyciel i rodzic jakby znają, na przykład, dziecko najlepiej, taka jakby doradca jakby mając informację od tych osób może coś właśnie zaproponować.*

Aktywność szkoły przy uświadamianiu roli poradnictwa zawodowego uzasadniano następującymi czynnikami:

- nieograniczona dostępność do nauczycieli i rodziców;
- możliwość dotarcia do indywidualnych potrzeb młodego człowieka (określenie predyspozycji, wizji, marzeń).

Respondenci prezentowali zgodną opinię mówiącą, iż idealna sytuacja w poradnictwie zawodowym oznaczałaby zatrudnienie w każdej szkole doradcy zawodowego, dla którego cały lub znaczący zakres obowiązków, związany byłby z organizacją systemu doradztwa zawodowego w danej placówce. Zdaniem respondentów, aby system działał prawidłowo i jak najefektywniej, do procesu doradztwa powinni być włączeni rodzice i nauczyciele przeszkoleni w zakresie doradztwa zawodowego. Jeden z badanych stwierdził: [...] *żeby rodzice mieli świadomość tego w jaki sposób wspierać dziecko i pomagać mu dokonać właściwego wyboru dalszej drogi kształcenia, wyboru zawodu... Aby nie posługiwali się pewnymi stereotypowymi wyobrażeniami na temat poszczególnych zawodów, prestiżu tych zawodów, korzyści, które one przynoszą...* Według respondentów

konieczne jest zatem włączenie rodziców w proces doradztwa, tak aby uzupełnić ich subiektywne preferencje dotyczące przyszłości dzieci o obiektywne przesłanki związane z kierunkami rozwoju gospodarczego kraju i regionu oraz ze zmianami na współczesnych rynkach pracy. Prezentowane w dalszej części raportu dane zilustrują znaczenie wpływu rodziców na wybory szkolno-zawodowe młodych ludzi. Kształtowanie opinii rodziców przez doradców zawodowych nie jest więc czynnikiem pozbawionym znaczenia.

1.3. POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO JAKO PROCESU

Respondentów zapytano czy ich zdaniem doradztwo zawodowe powinno być procesem ciągłym, tzn. równomiernie rozłożonym na wszystkie lata edukacji, czy też powinno mieć raczej charakter stopniowy, a więc taki, w przypadku którego nacisk na działania z zakresu doradztwa zawodowego jest silniejszy w niektórych momentach edukacji. W odpowiedzi, zdecydowana większość respondentów – odwołując się do swojego doświadczenia w pracy z młodzieżą – opowiedziała się za procesem ciągłym. Charakterystyczna wypowiedź respondenta: *[...]to proces ciągły, tylko zadania realizowane na poszczególnym etapie edukacyjnym są inne [...]*;

Tylko nieliczne osoby uwarunkowywały ten proces od konkretnej sytuacji i potrzeby osoby poszukującej porady zawodowej, jednocześnie uzasadniając, że nie można go realizować tylko w momentach „krytycznych”.

Wyjaśniano zarazem, że proces doradztwa zawodowego powinien mieć swoją gradację i powinien być wdrażany poczynsży od szkoły podstawowej. Przekonanie to argumentowano w następujący sposób:

- w trakcie życia człowieka zmieniają się potrzeby, sposoby patrzenia na świat, priorytety towarzyszące życiu zawodowym młodego człowieka;
- młody człowiek ciągle odkrywa swoje nowe mocne strony, pewne kompetencje, umiejętności;
- ustawicznie prowadzone doradztwo pozwala na uświadomienie własnych ograniczeń;
- młody człowiek ciągle dokonuje kolejnych wyborów, planuje nowe działania i przedsięwzięcia.

Jeden z respondentów, odwołując się do własnych doświadczeń, w następujący sposób wskazał okresy, w których szczególną wagę należałoby położyć na

prorowadzenie poradnictwa zawodowego w szkołach: *etap końca gimnazjum i etap szkoły średniej, ale jeśli chodzi o szkoły średnie licealne, to druga klasa, bo często doradcy biorą się za to dopiero w trzeciej klasie, ale to już jest trochę za późno, [...] Dokumenty na uczelnie wyższe powinny być złożone do trzydziestego września [...] więc poradnictwo byłoby wtedy sensowne, kiedy byśmy objęli nim w dużej mierze drugie i trzecie klasy szkół średnich.* Wielu ankietowanych wskazywało też na potrzebę realizowania działań doradczych w gimnazjach: *[...]kluczowym jest tutaj dla poradnictwa zawodowego czy edukacyjno-zawodowego gimnazjum, bo tutaj dokonuje się najważniejsze wybory.*

Problemem, na który często zwracano uwagę, jest kwestia braku odpowiednich wzorców pracy i aktywności zawodowej dla młodych ludzi. Zdaniem respondentów, często spotykana jest sytuacja, w której uczniowie od samego początku edukacji nie znają wartości pracy,. Dotyczy to zwłaszcza małych miejscowości, charakteryzujących się wysokim poziomem bezrobocia. Wobec braku odpowiedniego wsparcia, młodzi ludzie powielają nieefektywne, a nawet patologiczne wzorce postępowania. Oto charakterystyczna wypowiedź jednego z uczestników badania: *często jest tak, że ojciec czy też nawet dziadek jeszcze wcześniej przez wiele lat byli osobami bezrobotnymi i jakoś sobie radzili... Opieka im pomogła i wszyscy żyli i było OK [...] To dlaczego ja mam się tutaj dodatkowo angażować?*

Najlepszą, w opinii badanych, byłaby taka sytuacja, w której młody człowiek mógłby samodzielnie podjąć właściwą decyzję i wybrać taką szkołę, w której będzie się dobrze czuł, i w której uzyska zawód pozwalający na wykonywanie pracy. Jeden z badanych mówi: *mamy potworne marnotrawstwo talentu w Polsce. Około 50 % młodzieży, też absolwentów, pracuje nie w zawodzie [...] Gdyby wczesne doradztwo było odpowiednio realizowane, to moglibyśmy powiedzieć w 90 % uzyskać to, że młodzież będzie wybierać właściwe kierunki studiów [...]* Inny respondent dodaje: *obserwując rynek pracy i [pamiętając – ASM] bezrobocie w latach 2004 - 2005, kiedy to 2 miliony młodych ludzi wyjechało z kraju, to musimy sobie zdać sprawę, że to właśnie wszystko zadziało się dlatego, że nie było doradztwa dla młodzieży, która była pozostawiona sama sobie i niestety dalej jest... **Powyższe wypowiedzi wskazują, że zdaniem uczestników badania z poziomu centralnego, stan doradztwa zawodowego w Polsce jest co najmniej nieodpowiedni. Prowadzi to do wszystkich negatywnych ekonomicznie i społecznie skutków związanych z bezrobociem strukturalnym.***

Zdaniem części badanych, opisanej wyżej sytuacji można byłoby uniknąć, stosując wzorce, które obowiązują w krajach „zachodniej” Europy, gdzie proces doradztwa zawodowego jest ściśle określony:

- w szkołach podstawowych są już pierwsze zajęcia dla uczniów z zakresu planowania kariery zawodowej i wiedzy o zawodach;
- na każdym etapie szkoły jest określona ilość godzin z zakresu doradztwa zawodowego, najpierw w zakresie planowania kariery zawodowej, zdobywania wiedzy o samym sobie, a dopiero w trzeciej klasie szkoły gimnazjalnej nauka z zakresu optymalnego wyboru szkoły.

1.4. WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI ZE SZCZEBŁA KRAJOWEGO ZE SZKOŁAMI W RAMACH DORADZTWA ZAWODOWEGO

Instytucje biorące udział w badaniu przedstawiły różnorodne formy współpracy ze szkołami w ramach doradztwa zawodowego. Współpraca z uczniami szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, ze względu na różny charakter działalności poszczególnych instytucji obejmowała realizację zadań w sposób bezpośredni i pośredni.

Formy bezpośrednie realizowane były przez instytucje sektora niepublicznego, instytucje wspierające rozwój poradnictwa zawodowego w Polsce oraz instytucje działające w ramach resortu edukacji. Były to następujące formy aktywności:

- programy wspierające potrzeby w planowaniu drogi edukacyjnej skierowane dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych min. „Przedsiębiorczość”, „Dzień przedsiębiorczości”, „Szkoła Praktycznej Ekonomii”;
- organizowanie w ramach wolontariatu zajęć dla uczniów w ramach młodej inicjatywy uniwersyteckiej typu: „Uniwersytet Dla Dzieci”;
- wydawanie czasopism;
- warsztaty z planowania kariery edukacyjno-zawodowej;
- organizowanie dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych „dni otwartych” na uczelniach;
- porady indywidualne lub grupowe w szkole lub placówce oświatowej;
- zapraszanie specjalistów ds. rynku pracy na zajęcia z młodzieżą;
- opracowanie materiałów metodyczno-dydaktycznych dla uczniów i nauczycieli w zakresie planowania kariery zawodowej uczniów.

Formy pośrednie oferowane były głównie przez instytucje działające w ramach resortu pracy i instytucje szkoleniowe, których usługi skierowane są wyłącznie do osób dorosłych. Były to następujące formy aktywności:

- szkolenia specjalistyczne dla doradców zawodowych i nauczycieli;
- usługi doradcy metodycznego do spraw doradztwa zawodowego, który wspiera innych nauczycieli, zajmujących się bezpośrednio doradztwem zawodowym;
- przekazywanie informacji z zakresu poradnictwa zawodowego dla psychologów, którzy pracują w poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz pedagogów, pracujących w szkołach;
- targi pracy;
- udział w Światowym Tygodniu Przedsiębiorczości, który wiąże plany życiowe z lokalnym środowiskiem biznesu;
- udział w Ogólnopolskim Tygodniu Kariery, promującym usługi doradcze;
- realizacja unijnych programów edukacyjnych, poprzez wspieranie finansowe instytucji, które podejmują tematykę poradnictwa zawodowego w swoich projektach;
- zakładanie forów internetowych skupiających społeczność interesującą się poradnictwem zawodowym.

Respondenci często wymieniali wiele przeszkód, uniemożliwiających lub ograniczających realizowanie swoich usług. Wśród nich można wskazać:

- brak zainteresowania i odzewu dyrektorów szkół w promowaniu poradnictwa zawodowego np. nie wysyłanie nauczycieli na szkolenia specjalistyczne, które są najczęściej finansowane przez budżet państwa lub ze środków Unii Europejskiej;
- kłopoty finansowe szkół (dyrektorzy szkół często nie są w stanie opłacić nawet dojazdu nauczyciela na szkolenie lub konferencję);
- brak „logistyki” ze strony dyrektorów i pracowników dydaktycznych szkół, przy zorganizowaniu danego przedsięwzięcia w szkole typu: pokazy, warsztaty;

- brak zainteresowania dyrektorów szkół nabywaniem wyposażenia i narzędzi służących doradcom;
- brak zrozumienia roli doradztwa zawodowego w planowaniu kariery młodego człowieka.

Można przyjąć, że dopóki nie zostaną przewyciężone wskazane wyżej ograniczenia, stan doradztwa zawodowego realizowanego w szkołach nie ulegnie poprawie. Fakt, że niektóre z tych barier mają charakter świadomościowy (i wiążą się z nieodpowiednim postrzeganiem roli doradztwa), inne zaś wiążą się z ograniczeniami finansowymi, sprawia, że usunięcie tych blokad wymaga kompleksowych działań korygujących i jest najpewniej możliwe w dłuższym okresie czasu.

1.5. POSTRZEGANIE DORADCÓW ZAWODOWYCH I KORZYŚCI PŁYNĄCE Z DORADZTWA ZAWODOWEGO

W prezentowanym badaniu poruszono także kwestię roli doradcy zawodowego i jego pożądaných charakterystyk. Na pytanie, czy bycie doradcą zawodowym to kwestia cech charakteru, czy też specjalistycznego wykształcenia z zakresu doradztwa, respondenci odpowiadali jednomyślnie, że jest to zawsze wypadkowa pewnych predyspozycji indywidualnych i wykształcenia. Oto typowa wypowiedź jednego z uczestników badania: *tak jak jest z każdym talentem, sam surowy talent to za mało. Trzeba to jakoś obrobić i dać pewne narzędzie. Na takiej zasadzie jak jest z aktorem: można mieć wrodzony talent, ale trzeba się przy okazji jeszcze nauczyć i odpowiedniej dykcji, i pewnych czysto scenicznych zachowań...*

Najczęściej wymieniane cechy osobowościowe dobrego doradcy zawodowego to:

- umiejętność słuchania, zrozumienia problemów drugiego człowieka;
- łatwość nawiązywania kontaktów;
- zaangażowanie w wykonywaną pracę;
- rozwinięty zmysł obserwacji obrobiony odpowiednią metodologią;
- świadomość własnych preferencji i ograniczeń;
- życzliwość, otwartość;
- umiejętność zainteresowania tematem rozmowy;

- optymistyczne nastawienie.

Jednocześnie podkreślano, że bez specjalistycznej wiedzy dotyczącej metod pracy i znajomości rynku pracy trudno być dobrym doradcą. Przestrzegano również doradców zawodowych przed proponowaniem uczniom gotowych rozwiązań, bez wcześniejszego rozpoznania kwalifikacji i oczekiwań zainteresowanego. Aby uniknąć takiej sytuacji doradca powinien posiadać dużą paletę propozycji i orientować się gdzie kogo można skierować.

Zwracano również uwagę na zaplecze psychologiczno-pedagogiczne doradcy zawodowego. W programach szkoleniowych duży nacisk jest kładziony na wiedzę teoretyczną oraz metodykę, natomiast często brakuje wiedzy i praktycznych ćwiczeń z zakresu psychologii. Jak stwierdził jeden z respondentów, *tak się dzieje, że nauczyciel jakiegoś przedmiotu zawodowego dowiaduje się, że za rok nie będzie dla niego pracy i musi się szybko przekwalifikować na doradcę zawodowego. [Nauczyciel – ASM], który przez kilkanaście lat wykładał uczniom ten sam przedmiot zawodowy (...) ma zupełnie inne podejście do pracy z klientem, nie będzie zatem dobrym doradcą, jeśli nie będzie posiadał podejścia psychologiczno-pedagogicznego.*

Wśród respondentów funkcjonowało przekonanie, że sprawne i dobrze realizowane doradztwo zawodowe dla uczniów w szkołach przyniesie bardzo wymierne korzyści dla stanu ekonomicznego społeczeństwa w bliższej lub dalszej przyszłości. Człowiek, który jest właściwie wykształcony, który pracuje zgodnie ze swoimi cechami charakteru, uzdolnieniami, zainteresowaniami pracuje lepiej i efektywniej: [...] *w duchu filozofii Johna Stuarta Milla, szczęśliwy obywatel, to szczęśliwe społeczeństwo. Jeśli ktoś jest zadowolony z pracy, którą wykonuje, no to jakby suma zadowolenia społeczeństwa wzrasta [...]* Oprócz tego, respondenci wskazywali również na pewne konkretne korzyści społeczno-ekonomiczne wynikające ze sprawnie działającego systemu doradztwa zawodowego:

- motywacja do pracy;
- mniej klientów urzędów pracy i rentierów zasiłków dla bezrobotnych;
- dobrze wykwalifikowana kadra;
- uniknięcie złych wyborów;
- mniejsze rozczarowanie ludzi koniunkturą na rynku pracy;
- uniknięcie migracji;

- podjęcie własnej działalności gospodarczej;
- pozbycie się nadmiaru absolwentów nie przyszłościowych kierunków studiów.

Powyższe wyliczenie pozwala na sprowadzenie korzyści ze sprawnie funkcjonującego systemu doradztwa zawodowego do minimalizacji marnotrawstwa siły roboczej (w kategoriach ekonomicznych), minimalizacji rozmiarów bezrobocia strukturalnego (i wiążących się z tym kosztów społeczno-ekonomicznych), ograniczenia zjawiska emigracji zarobkowej, ograniczenia kosztów związanych z koniecznością doszkalania i przekwalifikowania młodych ludzi (absolwentów).

1.6. POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO PRZEZ UCZNIÓW W OCENIE EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW ZE SZCZEBŁA KRAJOWEGO

Badane osoby, posiadały różne doświadczenia w pracy z młodzieżą, jeśli chodzi o doradztwo zawodowe. Występowało tu istotne zróżnicowanie opinii, począwszy od stwierdzenia, że uczniowie są bardzo zainteresowani problemami planowania własnej kariery, po opinie o braku tej świadomości, co może wynikać z nieprawidłowego procesu poradnictwa zawodowego w szkołach. Przykładowo jeden z respondentów stwierdził: *90% młodzieży nie zdaje sobie sprawy do czego służy doradztwo zawodowe. Wynika to głównie z niewiedzy, a ta część która wie o istnieniu doradztwa kariery, to nie wie do czego ono służy (...) Przeważnie kojarzy się uczniom właśnie z bezrobociem, bo o nim jest głośno, bo krytykuje się urzędy pracy i doradztwo dla bezrobotnych (...) i też jak istnieje w społeczeństwie, taka fama, że doradca jest potrzebny wyłącznie bezrobotnemu, natomiast nie ma kompletnie tej świadomości, że doradca jest potrzebny każdemu.* Przedstawiona tu krytyczna opinia stanu świadomości młodych ludzi w odniesieniu do doradztwa zawodowego, znajduje potwierdzenie w badaniach realizowanych w ramach prezentowanego projektu. Zostaną one przedstawione w dalszej części raportu (ilościowe i jakościowe badania uczniów i absolwentów).

Na pytanie, skąd uczniowie czerpią informacje na temat określonych zawodów, badani odpowiadali zgodnie, że źródłem wiedzy uczniów są:

- rodzice,
- rówieśnicy,
- nauczyciele,
- media,

- doradcy zawodowi.

Informacje na temat faktycznie wykorzystywanych przez uczniów źródeł informacji o szkołach i zawodach zostały zaprezentowane w podrozdziale 4.9.

W odpowiedzi na pytanie, skąd uczniowie powinni czerpać informacje na temat określonych zawodów, wymieniano rodziców oraz doradcę zawodowego, a także nauczycieli. Podkreślano mylne postrzeganie określonych zawodów przez media, (filmy, seriale), które nie przedstawiają w sposób wiarygodny rzeczywistości.

Z doświadczeń respondentów wynika, że lekcjami doradztwa zawodowego nie są w głównej mierze zainteresowani uczniowie, którzy dobrze wiedzą co chcą dalej robić. Nasuwa się jednocześnie pytanie, czy ich wybory rzeczywiście wpisują się w prognozy analityków rynku pracy? Bardziej zainteresowani doradztwem zawodowym są natomiast ci uczniowie, którzy nie do końca wierzą w swoje możliwości, nie do końca widzą się w dalszym systemie kształcenia i chcieliby szybciej rozpocząć pracę zawodową. Najważniejsze informacje na temat faktycznego poziomu zainteresowania młodzieży (z wybranych ośmiu powiatów województwa warmińsko-mazurskiego) doradztwem zawodowym zostały zaprezentowane w podrozdziałach: 5.7, 4.8 oraz 4.9.

1.7. WYZWANIA STOJĄCE PRZED DORADZTWEM

Zdaniem ekspertów i specjalistów szczebla krajowego, jednym z kluczowych zadań doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i systemu oświaty w ogóle jest kontaktowanie młodzieży szkolnej z pracodawcami i rynkiem pracy i umożliwianie w ten sposób zdobycia orientacji w świecie pracy w zakresie mechanizmów i pożądanых postaw związanych z zatrudnieniem. Do osiągnięcia tego celu niezbędne jest podjęcie skoordynowanych działań systemu zmierzających do zapewnienia młodzieży szkolnej dostępu do doradztwa i poradnictwa edukacyjno-zawodowego poprzez:

- zapewnienie wszystkim uczniom dostępu do darmowego poradnictwa edukacyjno - zawodowego;
- rozbudowanie w szkolnictwie ogólnokształcącym wszystkich szczebli systemu doradztwa i poradnictwa;
- rozbudowanie funkcji doradczych poradni psychologiczno-pedagogicznych;

- skorelowanie poradnictwa i doradztwa funkcjonującego w systemie edukacji z poradnictwem zawodowym prowadzonym przez instytucje rynku pracy;
- budowy sieci informacji młodzieżowej, która ułatwi młodym ludziom podejmowanie decyzji dotyczących wyboru ich ścieżki zawodowej;
- rozpoznawanie potencjalnych możliwości oraz indywidualnych potrzeb ucznia i umożliwianie ich zaspokojenia;
- wspieranie uczniów, metodami aktywnymi, w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz udzielanie informacji w tym zakresie;
- wspieranie nauczycieli w organizowaniu wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.

Wśród licznych barier ograniczających rozwój doradztwa respondenci wskazali:

- brak odpowiedniego dofinansowania placówek oświatowych oraz związany z tym problemem braku dostatecznej liczby etatów dla doradców zawodowych;
- małą wiedzę rodziców na temat poradnictwa edukacyjno-zawodowego;
- małą świadomość i niezrozumienie problematyki poradnictwa w środowisku nauczycielskim i u dyrektorów szkół;
- zbyt małą promocję i upowszechnianie poradnictwa zawodowego;
- brak specjalistów – doradców zawodowych.

1.8. PROPOZYCJE ZMIAN POLITYKI OŚWIATOWEJ W ZAKRESIE DORADZTWA ZAWODOWEGO

Według respondentów, polityka jednostek centralnych oraz resortu edukacji w najbliższym okresie powinna koncentrować się na następujących priorytetowych obszarach:

- tworzenie systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego obejmującego szkoły, placówki i poradnie psychologiczno-pedagogiczne;

- przygotowanie nauczycieli do pełnienia roli doradcy zawodowego w szkole i placówce oraz doskonalenie zawodowe doradców zawodowych pracujących już w systemie;
- zapewnienie płynności finansowej instytucjom prowadzącym szkolenia doradców zawodowych oraz szkołom gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym przy promowaniu poradnictwa zawodowego;
- zintegrowanie usług z zakresu doradztwa zawodowego w obrębie województw, począwszy od gimnazjum, szkół ponadgimnazjalnych i szkół wyższych, poprzez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, gminne centra informacji, mobilne centra informacji zawodowej OHP, urzędy pracy i inne instytucje rynku pracy, włącznie z Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy;
- wyrównanie poziomu poradnictwa zawodowego w całym kraju (szczególne wsparcie powinno być skierowane do regionów, gdzie brakuje systemu doradztwa zawodowego);
- dostosowywanie standardów w zakresie doradztwa zawodowego do postulatów wyznaczonych przez Komisję Europejską;
- opracowanie materiałów metodyczno-dydaktycznych dla uczniów i nauczycieli w zakresie planowania kariery zawodowej.

1.9. PODSUMOWANIE

W powyższym rozdziale zaprezentowano szczegółowe ustalenia empiryczne, wynikające z badań zrealizowanych na poziomie centralnym. Warto przypomnieć najważniejsze z nich. Oto one:

- Znajomość problematyki poradnictwa zawodowego w środowisku pracowników oświaty jest zróżnicowana w zależności od regionu.
- Zapotrzebowanie na prowadzenie działań z zakresu poradnictwa zawodowego w szkołach dla młodzieży jest oceniane jako bardzo duże.
- W ocenie respondentów z poziomu centralnego, istnieje znaczne zapotrzebowanie młodzieży szkolnej na działania w zakresie doradztwa zawodowego.

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

- Zdecydowana większość respondentów deklaruje duże doświadczenie w realizowaniu działań w zakresie doradztwa zawodowego wśród uczniów lub nauczycieli i pracowników merytorycznych.
- Słabo rozwiniętym elementem procesu doradztwa zawodowego jest stosunkowo niewielka współpraca szkoły ze środowiskiem gospodarczym i pracodawcami.
- Brak strategii spójności między jednostkami centralnymi, a samorządami.
- Instytucje prowadzące działalność w ramach doradztwa zawodowego napotykają trudności przy nawiązywaniu współpracy z placówkami oświatowymi.
- Główną barierą w rozwoju doradztwa zawodowego w oświacie jest trudna sytuacja finansowa systemu edukacji. Uwarunkowania te skutkują brakiem środków na etatowe zatrudnienie doradcy zawodowego i zapewnienie stałej obecności takiego specjalisty.
- Innym ważnym elementem przy planowaniu kariery młodej osoby jest brak ze strony rodziców aktywnego współdziałania z nauczycielami i doradcami zawodowymi, związanego z zapewnieniem przez szkołę odpowiedniego przygotowania młodzieży do samodzielnego i skutecznego zarządzania swoją karierą zawodową. Rolą oświaty jest także uświadamianie w tym zakresie nie tylko młodzieży, lecz także rodziców.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

CZĘŚĆ 2. DORADZTWO ZAWODOWE – PERSPEKTYWA WOJEWÓDZKA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Rozdział 2. INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO W DOŚWIADCZENIU EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO- MAZURSKIEGO

2.1. DEFINICJA DORADZTWA

W tym rozdziale zostaną przedstawione informacje pozyskane w trakcie wywiadów pogłębionych prowadzonych z udziałem reprezentantów instytucji na szczeblu wojewódzkim. Badaniem objętych zostało 14 instytucji/placówek z województwa warmińsko-mazurskiego. Przeprowadzono 10 wywiadów ze specjalistami oraz 4 wywiady z ekspertami w temacie doradztwa zawodowego. Wywiady prowadzone z ekspertami miały (w porównaniu do wywiadów, w których uczestniczyli specjaliści) rozszerzony zakres. Łącznie o udział w badaniu w tym module poproszeni zostali między innymi przedstawiciele następujących podmiotów:

- OHP (Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży, Klub Pracy, Mobilne Centrum Informacji Zawodowej);
- Kuratorium Oświaty;
- Klub Pracy przy Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży OHP;
- Departament Kultury i Edukacji w Urzędzie Marszałkowskim;
- Wojewódzki Urząd Pracy (Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Elblągu);
- Wojewódzka Rada Zatrudnienia;
- Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli;
- Biuro Promocji Zawodowej Studentów i Absolwentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

* * *

Pierwsze pytanie, które zostało zadane specjalistom i ekspertom podczas realizowanych wywiadów dotyczyło sposobów rozumienia pojęcia „doradztwo zawodowe”. Określeniem pojawiającym się w przeważającej części definicji podawanych przez respondentów, jest słowo „pomoc”. Przykładowo, jeden z respondentów powiedział: [...] *To pomoc młodym ludziom w wejściu na rynek pracy.* Inna wypowiedź respondenta: [...] *możliwość ułatwienia młodemu człowiekowi właśnie wyboru i planowania kariery zawodowej.*

Zdaniem uczestników badania doradztwo zawodowe jest to pomoc w dokonaniu wyboru szkoły, zawodu, planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej, a także pomoc w odnalezieniu się na rynku pracy po stracie pracy, pomoc w przekwalifikowaniu się osobom dorosłym, poszukującym pracy, bezrobotnym, potrzebującym wsparcia – każdemu, kto tej pomocy potrzebuje.

Doradztwo zawodowe, zdaniem specjalistów i ekspertów, to również *ukierunkowanie, pokazywanie możliwości, ułatwianie podjęcia decyzji, ułatwianie wyboru, odkrywanie potencjału, pomoc w odnalezieniu siebie, poznaniu siebie, pomoc w zagospodarowaniu życia, pomoc w realizowaniu się w życiu.*

Zdaniem osób biorących udział w badaniu doradztwo jest procesem całościowym, skierowanym do wszystkich zainteresowanych. Beneficjentem może być każdy, niezależnie od wieku. Oto wypowiedź jednego z uczestników badania: *jeśli ktoś będzie potrzebował pomocy właśnie w dorosłym życiu, bo w pewnym momencie się zagubi, gdzie po tę pomoc? Niekoniecznie do psychologa i do psychoanalityka, tylko może właśnie doradca [...].*

Zdaniem respondentów, szczególny nacisk na realizację doradztwa zawodowego powinien być jednak położony na okres szkolny. Trafny wybór szkoły (uczelni) ma bowiem wpływ na sposób, w jaki dana osoba będzie funkcjonować w życiu zawodowym. Jeden z respondentów określił to w następujący sposób: *lata szkolne, mają wpływ na to, co się dzieje później. Żeby te wybory były jak najbardziej trafione i adekwatne do młodego człowieka, żeby było mniej pracy w późniejszym etapie.* Ankietowani zaznaczali ponadto, że odpowiednie wsparcie doradcze w latach szkolnych, może zaowocować tym, że mniej osób, będzie potrzebowało pomocy w okresie aktywności zawodowej.

Z odpowiedzi respondentów, na pytanie, czy terminy „doradztwo zawodowe” i „poradnictwo zawodowe” można stosować zamiennie, wyłaniają się trzy podstawowe opcje:

- jest różnica i nie można tych terminów stosować zamiennie np. jeden z respondentów stwierdził: *[...] jest zasadnicza różnica [...]poradnictwo zawodowe ja uważam, że jest to ogólne wskazanie obszarów zawodowych, zawodów, dziedzin gospodarki, w których mogliby młodzi ludzie czy też dorośli pracować, natomiast, doradztwo zawodowe to już wiąże się z bardzo konkretną radą, czyli wskazaniem konkretnego zawodu, w zależności od umiejętności danej osoby.*
- jest różnica, ale tylko teoretyczna i można te terminy stosować zamiennie *[...]ta różnica, jest niewielka, ludzie często utożsamiają oba pojęcia;*

[...]to bym powiedziała, gdzieś tam względem językowym...[...] można stosować zamiennie

- *nie ma różnicy i można te terminy stosować zamiennie [...] nie ma różnicy między tymi pojęciami i wszyscy stosują je zamiennie*

W poniższej tabeli zestawiono najciekawsze propozycje różnicowania znaczeń terminów „doradztwo zawodowe” i „poradnictwo zawodowe”, jakie przedstawili specjaliści i eksperci uczestniczący w badaniu.

Tabela 2.

	DORADZTWO	PORADNICTWO
1	Wskazanie możliwych rozwiązań w zależności od predyspozycji i zainteresowań konkretnej osoby. Działanie nakierowane na pomoc konkretnej osobie. <i>Cytat: Doradca pokazuje już bardzo konkretnie, rozmawia z indywidualną osobą.</i>	Działanie przede wszystkim informacyjne, pokazywanie różnych możliwości; wskazywanie rozwojowych dziedzin gospodarki, przyszłościowych obszarów zawodowych. Informowanie na temat tendencji na współczesnym rynku pracy. <i>Cytat: Informowanie, natomiast nie bezpośrednio wnikanie do danej osoby.</i>
2	Proces ciągły	Akt jednorazowy
3	Silnie uwidoczniła rola doradcy, który jest stroną bardziej aktywną, dominującą. <i>Cytat: W doradztwie to doradca gra pierwsze skrzypce.</i>	Relacje doradcy i „klienta” są partnerskie. <i>Cytat: podpowiadanie bez nacisku.</i>

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Jak widać, poradnictwo zawodowe było przez respondentów postrzegane przede wszystkim jako działalność niejako wstępna i niezobowiązująca, podczas gdy doradztwo zawodowe definiowano poprzez odwołanie do bardziej katerycznych określeń. I tak poradnictwo powinno być – według badanych – działalnością często jednorazową, której celem jest wskazanie ogólnych trendów obserwowanych na

współczesnym rynku pracy oraz przekazanie informacji na temat ogólnych kierunków rozwoju gospodarki regionalnej. Powinno to pozwolić osobom korzystającym z pomocy w tym wariancie na samodzielny wybór obszaru, w którym będą się kształcić lub w którym chciałyby podjąć pracę (branża, grupa zawodów itp.). Relacja doradcy i jego „klienta” (to określenie nie występuje w analizowanych wywiadach) ma tu charakter partnerski.

Tymczasem doradztwo zawodowe było postrzegane jako działalność o charakterze ciągłym której zadaniem jest zapewnienie wsparcia konkretnym osobom, a więc wsparcie powinno tu mieć zindywidualizowany charakter. Efektem takiej pomocy może być np. indywidualny plan działania, opracowany na podstawie rozpoznania predyspozycji edukacyjno-zawodowych, zainteresowań i celów życiowych konkretnej osoby.

2.2. DORADZTWO ZAWODOWE W SZKOLE JAKO SYSTEM

Zdaniem uczestników badania, szkoła jest najlepszym miejscem dla realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego lub tak samo dobrym miejscem, jak inne placówki zajmujące się doradztwem. Podkreślano, że szkoła jest „najbliżej” ucznia i ma możliwość kształtowania oraz ukierunkowywania jego postaw. Przygotowuje też go do wejścia w dorosłe życie i odpowiedniego funkcjonowania w różnych układach społecznych. Oto dwie wypowiedzi respondentów, które wydają się szczególnie istotne:

[...] Duża rola szkoły, bo jeśli nauczyciel będzie już tych przedszkolaków zapraszał do strażaków, tak, i pokazywał, że to jest taki zawód i w tym kierunku, no to już rozwija pewne... pewne myślenie;

[...]najprościej w szkole jest dotrzeć i tam uczeń spędza tam dużo czasu i jest taka możliwość ponieważ są zajęcia, czy godziny wychowawcze czy przedsiębiorczość, jest wtedy możliwość przekazać te informacje. Autorytet nauczyciela, też jest pewnie bardzo ważny.

Według respondentów, rodzice często nie posiadają odpowiednich informacji o współczesnym rynku pracy i jego oczekiwaniach lub po prostu nie interesują się swoimi dziećmi w wystarczającym stopniu. Anketowani podkreślali, że w tej sytuacji obowiązek kształtowania postaw młodego człowieka oraz udzielania pomocy w podejmowaniu wyborów powinna przejść szkoła. Jeden z respondentów stwierdził: *nie wszyscy rodzice są w stanie rozmawiać ze swoimi pociechami, dlatego to spada na szkołę i w szkole powinni wychowawcy, czy pedagodzy, czy*

psycholodzy, jeżeli tacy są i każdy nauczyciel tak naprawdę powinien ukierunkowywać młodego człowieka...

Uczestnicy badania argumentowali, że szkoła jest dobrym miejscem do realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego również z innych względów. W ich ocenie w szkole uczeń spędza bardzo dużo czasu; szkoła daje zarazem możliwość wygospodarowania w planie zajęć ucznia czasu na przeprowadzanie regularnych zajęć z doradztwa zawodowego. W szkole jest też możliwość realizowania problematyki doradztwa w ramach takich przedmiotów, jak przedsiębiorczość lub godziny pozostające do dyspozycji wychowawcy. Szkoła, zdaniem respondentów, jest miejscem tworzącym warunki do cykliczności i systematyczności spotkań. I tak jeden z uczestników badania stwierdził: [...]w szkole, w ramach planu zajęć tygodniowym, czy miesięcznym, były by jakieś zajęcia, takie, które się cyklicznie powtarzają...[...]uczniowie gdy mają taką, cykliczną jak np. nauka, cyklicznie są przyzwyczajeni do zajęć do tego, że się uczą, tak samo, powinno być to wpojone, że to jest jakiś sposób ich na życie, którego powinni się wyuczyć, czy wykreować sobie przez taką cykliczną pracę, a nie z doskoku.

Respondenci podkreślali zarazem, że szkoła posiada największy zasób informacji o uczniu: o jego możliwościach, zainteresowaniach, potencjale itp. Jeden z respondentów powiedział: *szkoła jest najbliżej ucznia, a w tym wieku powinno się tak naprawdę kształtować młodego człowieka i ukierunkowywać. Także szkoła ma najlepsze informacje, na temat właśnie potencjału, który tkwi w uczniu.*

Daje to doradcy możliwość rozmowy z innymi nauczycielami, mającymi kontakt z danym uczniem. Szkoła jest ważnym miejscem, również ze względu na autorytet nauczyciela.

Wśród odpowiedzi respondentów pojawiła się obawa, że szkoła, tak samo jak inne instytucje, może skupiać się bardziej na wskaźnikach (ilości udzielonych porad, liczbie odbytych przez doradcę spotkań) niż na jakości działań doradczych. Sytuacja taka może wynikać niekoniecznie z winy doradcy, który będzie zobowiązany wykonywać określone założenia, lecz z powodu wadliwych rozwiązań i ustaleń strukturalnych.

Wśród opinii badanych, pojawiła się także odpowiedź wskazująca, że szkoła jest najlepszym miejscem dla realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego, ale tylko dlatego, iż: *nie stworzyło się innej alternatywy, szkoła jest właściwie jedynym takim miejscem, gdzie rzecz taka się dzieje (...) gdyby była alternatywa, to można by było wzmacniać to jeszcze przez inne instytucje.*

Na pytanie, czy doradztwem zawodowym powinna zajmować się tylko szkoła, opinie respondentów były podzielone. Zdaniem większości uczestników badania doradztwem zawodowym dla uczniów, nie powinna zajmować się tylko szkoła, ale

również inne instytucje. Poniżej zaprezentowano kilka wypowiedzi respondentów na ten temat:

[...]nie tylko szkoła, bo oprócz szkoły, są różne instytucje: są kluby, różnego rodzaju, są różne domy kultury...

[...]oprócz szkoły też poradnie psychologiczno-pedagogiczne, bo to tam trafiają też dzieci do zdiagnozowania i mamy te dzieci zdolne,

[...] 60% szkoła ... i pozostałe 40, tak sobie myślę inne instytucje, są takie instytucje.. w Urzędzie Pracy panie które zajmują się takim doradztwem, poradnictwem zawodowym.

Przy pytaniu, jakie instytucje, placówki poza szkołą powinny być poza szkołą odpowiedzialne za doradztwo zawodowe dla uczniów, respondenci zwrócili uwagę, że słowo „odpowiedzialność”, nie jest w pełni adekwatne. Inne instytucje miałyby bowiem wspomagać działalność szkoły, rozszerzać zakres funkcjonowania szkolnego doradcy zawodowego, uzupełniać informacje i umiejętności, których doradca szkolny nie posiada lub przekazywać inne wiadomości, do których dostęp mają doradcy zawodowi z innych instytucji. Tak więc, inne niż szkoła instytucje miałyby współuczestniczyć w procesie doradzania uczniom, co mogłoby przyczynić się do większej promocji doradztwa, a także przynieść bardziej widoczne efekty.

Wspomaganie szkół jest istotne również z uwagi na wymianę informacji, sposobów pracy. Często uczniowie lepiej reagują, kiedy na spotkania do szkoły przychodzą osoby z zewnątrz lub same spotkania są organizowane poza szkołą. Młodzi ludzie mogą wtedy poznać inne metody pracy, spojrzeć na świat zawodów, nie tylko przez pryzmat szkoły [...]np. kluby pokazują młodym ludziom jak można realizować swoje zainteresowania, a przy okazji można, no jak się zostanie malarzem można przecież zarabiać pieniądze; [...] Wspomaganie ze strony innych placówek jest istotne również z tego względu, iż doradca w szkole nie zawsze jest fizycznie dostępny, lub jest dostępny tylko przez kilka godzin, które uczniowi nie odpowiadają. Jeden z respondentów zwrócił również uwagę, iż młodzież powinna mieć również wybór z innych względów: [...] osoba doradcy nie bardzo mu pasuje. Musi wiedzieć, że swoje problemy, może rozwiązać też z innym osobami, niekoniecznie z tą, której nie lubi, bądź też ma jaki opór, żeby do niej się zgłosić najzwyczajniej w świecie.

W opinii uczestników badania, instytucjami wspierającymi szkołę w doradztwie zawodowym powinny być przede wszystkim:

- poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
- powiatowe urzędy pracy oraz wojewódzkie urzędy pracy;

- OHP (m.in. Mobilne Centra Informacji Zawodowej, Młodzieżowe Centra Kariery);
- pracodawcy.

Zdaniem respondentów bardzo ważne jest nawiązanie współpracy z pracodawcami, to oni bowiem reprezentują popytową stronę rynku pracy, a więc mogą informować o swoich oczekiwaniach wobec przyszłych pracowników ale także pokazać młodemu człowiekowi praktyczną stronę zawodu [...] *żeby ten młody człowiek mógł popatrzeć, jak ten zawód jest...jak on wykonywany jest, tak, ale żeby mógł jakąś drobną rzecz wykonać, tu to go za...zainteresuje bezpośrednio.*

Istotną instytucją, z punktu widzenia respondentów, jest też Centrum Informacji i Planowania Kariery WUP (zwłaszcza odpowiednik tej instytucji dla młodzieży poniżej 18 roku życia, który obecnie nie istnieje). Jeden z respondentów odwołuje się do tego, że Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w niektórych urzędach pracy mają zostać zlikwidowane: *wiem dobrze, że to jest poważny problem i marszałkowie zastanawiają się czy te centra utrzymywać w ogóle... Zamiast usuwać je całkowicie, według opinii respondenta, można by je było właśnie przekształcić w centra dla młodzieży...*

Współudział w budowaniu platformy doradztwa powinny mieć ponadto: Biura Karier, Kluby Zainteresowań, Domy Kultury, a także osoby zajmujące się doradztwem przy Kuratorium Oświaty oraz organizacje pozarządowe.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne miałyby wspomagać szkoły w zakresie badania predyspozycji osobowościowych oraz w rozwiązywaniu problemów w przypadku tzw. „trudnych klientów”. W ocenie respondentów, często trudności w podjęciu decyzji edukacyjnych lub zawodowych mogą wynikać z problemów o podłożu psychologicznym, którymi powinna się zająć uprawniona do tego osoba. Jak stwierdził jeden z ankietowanych, *niejednokrotnie wychodzą tu różnego rodzaju problemy związane z wyborem zawodu. Mają swoje podłoże gdzieś głębiej i tutaj doradca nie jest w stanie sobie poradzić, bo zwyczajnie nie jest psychologiem.*

OHP może natomiast proponować różne formy kursów, szkoleń, czy też pośrednictwo pracy, a także umożliwiać grupowe i indywidualne spotkania z doradcami dla zwiększenia możliwości szkoły.

Urzędy pracy powinny współpracować ze szkołami na zasadzie przekazywania wiedzy odnośnie miejsc pracy, czy też takich strategicznych pomysłów na miejsca pracy, pokazywany ranking zawodów w danym regionie np. w danym województwie, ponieważ urząd pracy takie dane zbierać od pracodawców.

Kluby i Domy Kultury powinny – zdaniem ankietowanych – pokazywać młodym ludziom, w jaki sposób mogą rozwijać swoje zainteresowania, rozbudzać w nich nowe pomysły na zagospodarowanie wolnego czasu.

Instytucje dodatkowe powinny współpracować ze szkołą szczególnie poprzez organizację spotkań informacyjnych, dodatkowych szkoleń, warsztatów w danej instytucji lub w samej szkole. Placówki, zwłaszcza Biura Karier, powinny ułatwiać szkołom możliwość spotykania się z pracodawcami lub przedstawicielami zawodów.

Powyższe rozważania na temat wspierania szkolnego systemu doradztwa zawodowego przez instytucje zewnętrzne, warto podsumować ogólną opinią jednego z ekspertów. Stwierdził on, że doradca *nie może być sam sobie zostawiony. Dlatego ten kontakt wydaje mi się z tymi instytucjami po to, żeby go cały czas doszkalać, żeby miał możliwość skorzystania z ich narzędzi, ich możliwości... Bo zostawiony sam sobie to niewiele zdziała.*

W odpowiedzi na pytanie o poszczególne etapy dobrego, sprawnego systemu doradztwa w sytuacji idealnej, eksperci odwoływali się do powołania w każdej szkole odrębnego stanowiska doradcy zawodowego, na etacie nauczycielskim. Doradca w szkole powinien być wyposażony w odpowiednie do pracy narzędzia. W planie zajęć powinny pojawić się obowiązkowe zajęcia z doradztwa bądź też doradca powinien mieć zaplanowany czas na godzinach wychowawczych kilka razy w roku.

Istotne jest, żeby młody człowiek miał ciągły dostęp do doradcy. Doradca zawodowy powinien mieć także pokój na terenie szkoły, który będzie stwarzał warunki do rozmowy z młodym człowiekiem, gdzie będzie można przechowywać materiały związane z doradztwem: teczki o zawodach, informatory o szkołach, ulotki o zawodach. Każdy uczeń powinien mieć także swoją teczkę, w której znajdowałyby się wyniki testów, gdzie będą wszelkie materiały na temat kariery młodego człowieka wytworzone razem z doradcą.

Respondenci podkreślali, że w system doradztwa zawodowego powinni być także zaangażowani nauczyciele, cała Rada Pedagogiczna, a nawet rodzice dzieci. Bardzo ważną rolę musi odgrywać dyrektor szkoły, który powinien monitorować działania doradcy zawodowego np. poprzez kontrolę planu pracy doradcy oraz poprzez wykonywanie anonimowych ankiet wśród uczniów szkoły. Dyrektorzy szkół powinni dbać ponadto o dokształcanie doradców. Jeden z respondentów powiedział: *sprawdzić, skontrolować, zobaczyć, czy rzeczywiście są to spotkania indywidualne, czy to nie jest ciągle jeden uczeń (...) poza tym jest forma jeszcze dzienników pracy, jak jest dziennik pracy pedagoga, tak samo i dziennik pracy doradcy mógłby być.* W ocenie respondentów, rola dyrektora szkoły w procesie doradczym powinna sprowadzać się zatem do wspierania doradcy zawodowego

w jego działaniach (w tym także w nawiązywaniu współpracy z partnerami instytucjonalnymi). Wsparcie to powinno odnosić się również do doskonalenia zawodowego doradcy. Z drugiej strony zadaniem dyrektora jest modelowanie i kontrolowanie pracy doradcy zawodowego i stwarzanie odpowiednich ram i warunków dla jego działalności. Informacje na temat faktycznego włączania się dyrektorów szkół w proces doradztwa zawodowego zostaną przedstawione w rozdziale piątym.

2.3. POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO JAKO PROCESU

Zdaniem respondentów, doradztwo zawodowe powinno być procesem mającym charakter ciągły, w którym działania z zakresu doradztwa powinny być równomiernie rozłożone na wszystkie lata życia człowieka. Jeden z respondentów tak to uzasadnia: *młody człowiek zmienia swoje upodobania, rozwija swoje zainteresowania, jest to taka sytuacja zmienna.* Pojawily się również opinie, że powinien on mieć charakter ciągły, ale w pewnych momentach powinny występować silniejsze „naciski”: *doradca zawodowy powinien być cały czas w życiu człowieka obecny, aczkolwiek w określonym momentach, tych takich newralgicznych momentach powinien być nasilony ten kontakt, ponieważ są to momenty kiedy właśnie młoda osoba wybiera ścieżkę edukacyjną, potem wybiera sobie zawód, najpierw profil w szkole, później zawód, później pierwszy raz staje przede takim dylematem, zaprezentowania się pracodawcy, pójścia do pracy, na rozmowę kwalifikacyjną, później często kolejnym etapem jest zmiana pracy.*

Ciągłość realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego jest ważna, ponieważ proces poznawania siebie jest procesem długotrwałym. Jak stwierdził jeden z uczestników badania, *to nie jest jeden dzień, jedna chwila, jeden akt, gdzie przychodzi doradca do klasy i mówi: słuchajcie mamy takie i takie szkoły, takie i takie zawody...*

Według uczestników badania, praca doradcy zawodowego z młodym człowiekiem, powinna być rozłożona w czasie, gdyż musi być to proces niedyrektywny, w którym doradca pełni rolę kierowniczą. Doradca powinien być raczej osobą wspierającą młodego człowieka w poznawaniu siebie, odkrywaniu swoich talentów, predyspozycji. Podkreślano, że doradca nie może podejmować decyzji za daną osobę: *[...]doradca ukierunkowuje, pokazuje różne możliwości*

Doradztwo połączone powinno być z obserwacją, prowadzoną przez wszystkich nauczycieli, mających kontakt z danym uczniem. Odkrywanie i identyfikowanie przez ucznia własnych uzdolnień, predyspozycji i zainteresowań – dokonywane przy

wspieraniu ze strony doradcy wraz z obserwacją prowadzoną przez nauczycieli – powinno stanowić odpowiednią przesłankę dla procesu planowania dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej ucznia: *wychowawca klasy, bardziej który ma kontakt z młodzieżą, obserwuje swoich podopiecznych, ich zainteresowania, ich jakąś aktywność w grupie chociażby, ich postawy... też nauczyciele, którzy mają na co dzień do czynienia z danymi uczniami, od razu widzą czy ktoś ma uzdolnienia czy też cechy osobowości bardziej związane z tym społecznym typem osobowości, czy to jest bardziej artystyczny typ, czy to jest bardziej przedsiębiorczy. To widać i myślę, że tutaj można by zaangażować właśnie w tym procesie (planowania ścieżki kariery- przypis autora raportu) wyniki obserwacji właśnie tych nauczycieli.*

Respondenci zwracali uwagę, że obserwacja i indywidualna pomoc każdemu uczniowi jest procesem czasochłonnym, a tylko systematyczność w działaniu może przynieść oczekiwane efekty. Praca z doradcą buduje bowiem świadomość młodzieży, jak ważny jest wybór ścieżki edukacyjno-zawodowej. Pozwala także uświadomić uczniom, że kierowanie się sugestiami kolegów i koleżanek, a nie własnym zainteresowaniami i predyspozycjami może być niekorzystne dla przyszłej kariery zawodowej. Jeden z respondentów zalecał: *od początku przygotowywać młodzież, i jak gdyby uświadamiać, że jest potrzeba rozpoznawania siebie, że (...) wybór zawodu jest na pewno bardzo ważnym elementem w życiu każdego człowieka.*

Jeden z respondentów powiedział: *cały czas się kształtuje nasze podejście do życia; cały czas się kształtuje nasza wiedza; cały czas kształtują się nasze umiejętności. I tak jak proces uczenia się jest procesem ciągłym, tak samo nadzorowanie, ukierunkowywanie tej młodej osoby, powinno mieć charakter ciągły. Okazuje się zatem, że zdaniem ankietowanych, proces doradztwa zawodowego powinien mieć charakter ciągły, również ze względu na zmienność postaw, zainteresowań, upodobań młodego człowieka. Należy bowiem uwzględniać fakt, że przez całe życie kształtują się poglądy, wiedza, umiejętności człowieka. Ustawiczna praca z doradcą pozwala uczniom na obserwowanie siebie, swoich predyspozycji i umiejętności.*

Ciągłość procesu doradztwa ważna jest również ze względu na dostępność doradcy. Zdaniem respondentów, młody człowiek powinien mieć możliwość, spotkania się z doradcą, wtedy, kiedy sam będzie tego potrzebował, a sytuację taką umożliwia stała obecność doradcy w trakcie procesu edukacyjnego ucznia.

Najlepszym momentem dla rozpoczęcia procesu doradztwa, jest moment pójścia dziecka do przedszkola lub moment rozpoczęcia nauki w gimnazjum. Jeden z respondentów argumentował: *przedszkola bardzo ładnie tę preorientację zawodową prowadzą. Tam jest dzień strażaka, tam jest dzień pielęgniarki, tam jest*

wyjście do zakładu [pracy – ASM]. Te dzieci po prostu bywają, one się cieszą zawodami. Przedszkole powinno zatem poprzez zabawę, wprowadzać dzieci w świat zawodów. Gimnazjum zostało wskazane przez specjalistów, ze względu na konieczność podjęcia pierwszych, ważnych decyzji dotyczących przyszłości.

2.4. WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI ZE SZCZEBŁA WOJEWÓDZKIEGO ZE SZKOŁAMI W RAMACH DORADZTWA ZAWODOWEGO

Respondenci podczas przeprowadzonych wywiadów odwoływali się do istniejącego Warmińsko-Mazurskiego Paktu na Rzecz Rozwoju Poradnictwa Zawodowego. Pakt powstał w listopadzie 2007 roku z inicjatywy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, który jest koordynatorem tego przedsięwzięcia. Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie internetowej paktu (<http://www.doradca.up.gov.pl/>) w pakcie działa 58 placówek instytucji i organizacji. Celem działania paktu jest zintegrowanie środowisk i przedsięwzięć, mających na celu podniesienie jakości usług z zakresu doradztwa zawodowego w regionie. Uczestnikami paktu są między innymi następujące instytucje:

- Warmińsko-Mazurska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy;
- Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty;
- Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i Elblągu;
- urzędy pracy;
- liczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
- Centrum Kształcenia Ustawicznego Praktycznego i Doskonalenia Nauczycieli z Giżycka;
- Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie;
- Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych;
- Olsztyńska Szkoła Biznesu;
- Ogólnopolski Związek Bezrobotnych Zarząd Główny w Elku;
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.

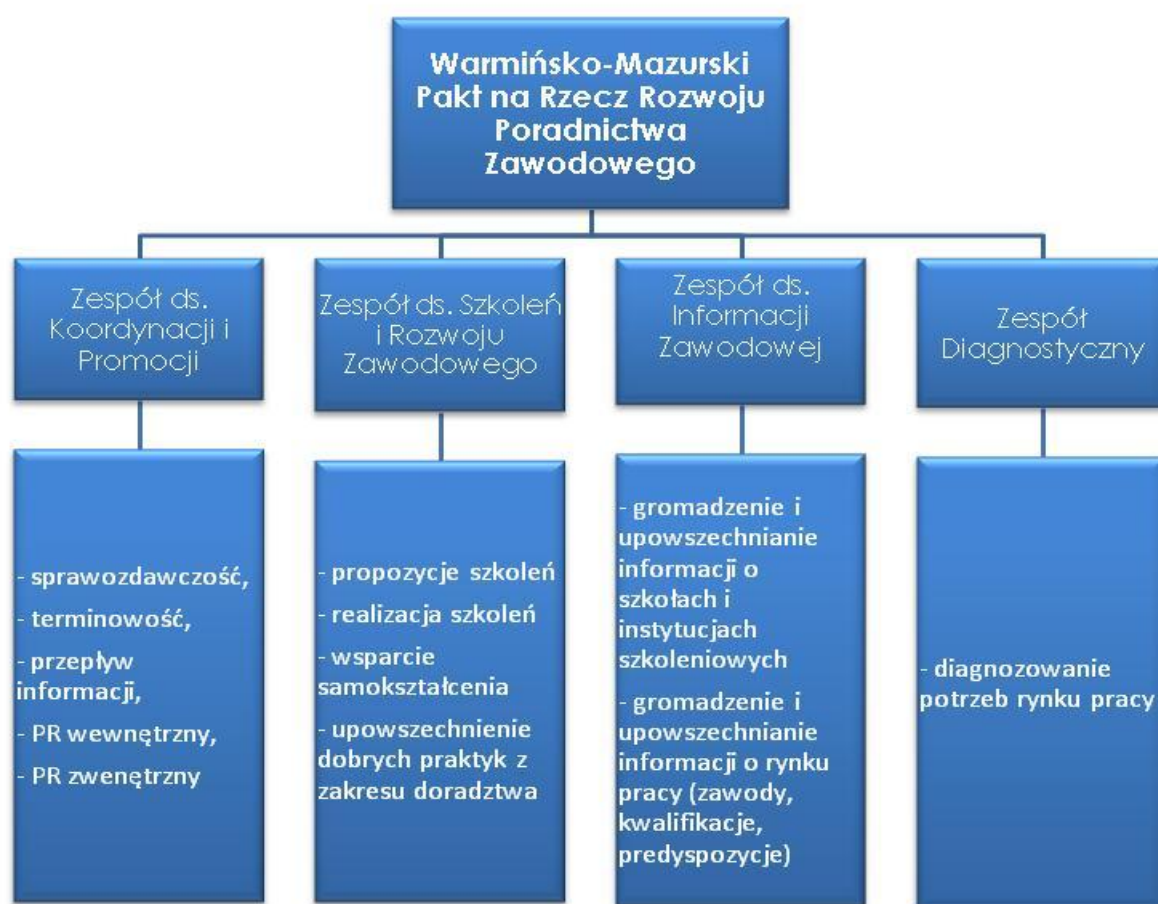
STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

W ramach paktu (zgodnie z informacją na stronie <http://www.doradca.up.gov.pl/>) funkcjonują cztery zespoły zadaniowe:

- Zespół ds. Koordynacji i Promocji;
- Zespół ds. Szkoleń i Rozwoju Zawodowego;
- Zespół ds. Informacji Zawodowej;
- Zespół Diagnostyczny.

Układ zadań tych zespołów został (w skrótej postaci) zaprezentowany na poniższym rysunku.

Rysunek 2.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Informacje pozyskane w trakcie realizacji wywiadów pogłębionych z ekspertami i specjalistami z poziomu wojewódzkiego, pozwoliły na wskazanie konkretnych obszarów i form współpracy instytucji reprezentowanych w badaniu ze szkołami. Należy przy tym podkreślić, że większość respondentów reprezentowała podmioty należące do omówionego wyżej paktu. Współpraca ta przedstawia się w następujący sposób:

● **Kuratorium Oświaty**

Kuratorium wspiera działania z zakresu doradztwa zawodowego. Jest aktywnym członkiem Warmińsko-Mazurskiego Paktu Na Rzecz Poradnictwa Zawodowego. Każdego roku pomaga przy organizacji Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery. Jest współorganizatorem Europejskich Dni Promocji Przedsiębiorczości.

● **OHP: Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży , Mobilne Centrum Informacji Zawodowej, Klub Pracy przy Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży**

OHP w ramach Platformy Porozumienia OHP dla szkoły utworzyło w szkołach i koordynowało pracę Szkolnych Ośrodków Kariery (SzOK).

W ramach Platformy Programowej OHP dla szkoły, powstały także Mobilne Centra Informacji Zawodowej. Doradcy zawodowi z Mobilnego Centrum Informacji Zawodowej są zapraszani do szkół przez pedagogów, doradców zawodowych oraz dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych oraz gimnazjalnych, w celu przeprowadzenia warsztatów z lub spotkań informacyjnych dla młodzieży.

OHP ma także swój udział w organizacji targów pracy, targów edukacyjnych i innych przedsięwzięć organizowanych w środowisku lokalnym: festyny, konferencje itd.

● **Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Elblągu**

Centrum prowadzi współpracę z Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli oraz poradnią psychologiczno-pedagogiczną w ramach organizowania zajęć dla nauczycieli, doradców zawodowych, psychologów ze szkół. Współpraca ze szkołami w zakresie szkoleń i spotkań zawodoznawczych.

W ramach Warmińsko-Mazurskiego Paktu na Rzecz Poradnictwa Zawodowego, podjęto działanie w postaci organizacji Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery. W ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery w październiku 2010 roku, utworzone zespoły doradców (m.in. doradca ze szkoły, z poradni psychologiczno-pedagogicznej, z OHP, z urzędu pracy) odbywały spotkania w szkołach z młodzieżą, na temat „doradztwa zawodowego”.

● **Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu**

Najważniejszą formą współpracy ze szkołami jest organizowanie spotkań dla nauczycieli, pedagogów, doradców. Spotkania odbywają się minimum dwa razy w roku. Spotkania mają na celu, umożliwienie wymiany doświadczeń, przedyskutowanie napotykaných problemów. W spotkaniach uczestniczą przedstawiciele Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej lub poradni psychologiczno-pedagogicznej, którzy często przygotowują na spotkanie ćwiczenie z zakresu doradztwa, które w późniejszym czasie może być wykorzystane przez nauczycieli, doradców, pedagogów w pracy w szkole.

Dodatkowo Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli umożliwia indywidualne konsultacje dla wszystkich osób związanych z doradztwem.

● **Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie**

Współpraca ze szkołami, odbywa się na zasadzie przeprowadzania spotkań grupowych z doradcami zawodowymi ze wszystkich szkół gimnazjalnych w mieście. Spotkania odbywają się 2-3 razy w roku. Dodatkowo jest możliwość spotkań indywidualnych.

● **Departament Kultury i Edukacji w Urzędzie Marszałkowskim w Olsztynie**

Urząd Marszałkowski jest organem prowadzącym dla czterech szkół: trzech szkół policealnych oraz Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania. Bardzo ważnym aspektem doradztwa zawodowego jest promocja szkół wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

W jednej ze szkół policealnych bibliotekarz szkolny pracuje jako doradca zawodowy 2 godziny tygodniowo. W pozostałych szkołach policealnych,

doradztwem zawodowym zajmują się psycholodzy. W Zespole Szkół (gimnazjum i liceum ogólnokształcące) z Ukraińskim Językiem Nauczania, zatrudniony jest doradca zawodowy w wymiarze całego etatu, w szkole funkcjonuje Szkolny Ośrodek Kariery.

● **Biuro Promocji Zawodowej Studentów i Absolwentów UWM w Olsztynie**

Biuro Karier nie współpracuje ze szkołami w ramach doradztwa zawodowego, ze względu na inne obszary zainteresowań młodzieży szkolnej i studentów.

Biuro Karier jest uczestnikiem Drzwi Otwartych organizowanych przez uniwersytet, współuczestniczy również w wydarzeniu „Salon Maturzystów” organizowanym przez czasopismo „Perspektywy”.

● **Fundacja „Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach” w Olsztynie**

Fundacja nie współpracuje ze szkołami w zakresie doradztwa zawodowego, ponieważ działalność fundacji skupia się na innych usługach.

● **Pracownia Edukacji Nauczycielskiej i Doradztwa Zawodowego w Olsztynie**

Pracownia decyzją rektora UWM została zlikwidowana i w tym momencie nie prowadzi naboru na ten kierunek. Jeżeli chodzi o współpracę ze szkołami odbywała się ona tylko na zasadzie umożliwienia praktyk studentom.

● **Biuro Karier przy Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku filia w Elku**

Biuro współpracuje ze szkołami, przede wszystkim ponadgimnazjalnymi, skupionymi głównie na terenie miasta. Współpraca polega na organizacji szkoleń oraz spotkań z pracodawcami, przedstawicielami zawodów, a także organizacji warsztatów zawodowych.

● **Wojewódzka Rada Zatrudnienia w Olsztynie**

Wojewódzka Rada Zatrudnienia nie współpracuje ze szkołami w ramach doradztwa zawodowego.

● **Akademickie Biuro Karier PWSZ w Elblągu**

Prezentacje promujące placówkę w szkołach, współpraca w ramach OTK z Wojewódzkim Urzędem Pracy.

Powyższe zestawienie pokazuje, że formy współdziałania instytucji objętych badaniem ze szkołami mogą przyjmować różne formy:

- wsparcia bezpośredniego vs wsparcia pośredniego;
- wsparcia ciągłego vs wsparcia akcydentalnego.

Jedne z instytucji swoje działania (w zakresie współpracy ze szkołami) adresują bezpośrednio do uczniów (targi edukacyjne, zajęcia z zakresu doradztwa), inne zaś skupiają się na udzielaniu pomocy nauczycielom i innym osobom odpowiedzialnym w szkołach za doradztwo. Z drugiej strony część z instytucji realizuje we współpracy ze szkołami zadania z zakresu doradztwa zawodowego w sposób ciągły, systematyczny (np. organizacja SzOK-ów); pozostałe decydują się na wybór form jednorazowych lub cyklicznych, lecz organizowanych rzadko (np. targi edukacyjne, festyny itp.).

2.5. POSTRZEGANIE DORADCÓW ZAWODOWYCH I KORZYŚCI PLYNĄCE Z DORADZTWA ZAWODOWEGO

Zdaniem respondentów, bycie dobrym doradcą zawodowym zależy zarówno od cech charakteru, jak również od specjalistycznego wykształcenia z zakresu doradztwa. Jak stwierdził jeden z respondentów, *dobry doradca zawodowy powinien posiadać cechy podobne do osobowości nauczyciela, kogoś kto umie dotrzeć do młodych ludzi, kto umie z nimi podejmować rozmowy, kto umie współpracować.* Na podstawie wypowiedzi uczestników badania można stworzyć poniższy katalog pożądanych cech idealnego doradcy zawodowego:

- komunikatywny,
- empatyczny,

- cierpliwy,
- wyrozumiały,
- umiejący słuchać.
- otwarty,
- bezpośredni.

Podkreślano przy tym, że doradca nie powinien być osobą dominującą. Specjalistyczne wykształcenie jest zdaniem respondentów ważne, ze względu na stałe i dynamiczne zmiany zachodzące na współczesnym rynku pracy. Wiedzę na jego temat (niezbędną doradcom) należy cały czas uzupełniać i aktualizować. Według ankietowanych istotne może być również doświadczenie już zdobyte poprzez praktyki lub poprzez pracę.

Wśród specjalistów pojawiły się także opinie, że najważniejsze są odpowiednie cechy charakteru, pozwalające na zbudowanie dobrej relacji z uczniem, która opierać się będzie na zaufaniu. Jeden z respondentów powiedział: *jeżeli doradca nie ma takich cech charakteru, które pozwoliłyby się otworzyć i czuć się bezpiecznie osobie, której doradzamy, to doradztwo nie ma sensu i wiedza specjalistyczna (...) tutaj nie pomoże*. Odpowiednie cechy pozwalają zatem doradcy utożsamiać się z potrzebami danej osoby i lepiej ją zrozumieć. Bez nawiązania głębszej relacji z uczniem, wiedza będzie bezużyteczna, gdyż młoda osoba i tak nie będzie chciała słuchać wskazówek i podpowiedzi doradcy.

Pojawiła się również opinia, że bycie dobrym doradcą zależy przede wszystkim od specjalistycznego wykształcenia. Zdaniem jednego z badanych, *aby wpłynąć na wybory młodych osób, musimy umieć argumentować, wymieniać odpowiednie korzyści, a do tego potrzeba ogromnej wiedzy i orientacji w kierunkach rozwoju rynku*.

Według specjalistów i ekspertów, sprawnie i dobrze realizowane doradztwo zawodowe w szkołach, przyczynić się może do zmniejszenia rozmiarów bezrobocia strukturalnego. Będzie to możliwe poprzez zwiększenie stopnia dopasowania kadry pracowników do stanowisk pracy, zgodnie z predyspozycjami, zainteresowaniami poszczególnych osób, jak również poprzez ustalanie obszarów deficytowych na rynku pracy, wskazywanie uczniom szkół kierunków rozwoju tego rynku.

Uczestnicy badania podkreślali, że odpowiednio funkcjonujący system doradztwa, to przede wszystkim trafne wybory młodych ludzi oraz prawidłowo dobrany zawód, w którym młoda osoba będzie chciała pracować w przyszłości. Jak stwierdził jeden

z respondentów, *najgorszą rzeczą jest to, że my talenty czasami marnujemy; że osoby, które mają predyspozycje w określonej dziedzinie, przez przypadek podejmują się jakiejś innej pracy.* Dzięki sprawnie funkcjonującemu systemowi doradztwa zawodowego, na rynku pracy powinno pojawiać się coraz więcej odpowiednio wykwalifikowanych pracowników, będących specjalistami w swojej branży. Respondenci podkreślali, że osoby, które zostały na etapie doradztwa odpowiednio i optymalnie ukierunkowane, dobrze czują się w swoim zawodzie, rozwijają się w danej specjalizacji, a przede wszystkim nie chcą się przekwalifikowywać i nie szukają alternatyw. Ankietowani zwracali też uwagę, że jeżeli ktoś pracuje na stanowisku odpowiednim do jego predyspozycji i talentów, to pracuje efektywnie (wydajnie), co (jeśli szybciej zjawisko takie jest powszechne) powinno prowadzić do dobrych efektów w skali całej gospodarki. Dobrze realizowane doradztwo w szkołach, to także, mniejsze wydatki państwa na nietrafioną edukację i zdobycie zawodu, którego wyedukowana w danej specjalizacji osoba, nie wykonuje. Jeden z respondentów stwierdził: *człowiek kończy szkołę, ma zawód, ale w życiu z niego nie korzysta, czyli można by powiedzieć, że ogrom pieniędzy poszło w błoto (...)* Ekonomicznie państwo dostaje po kieszeni. Pomoc ze strony doradcy i trafione wybory na początku drogi edukacyjnej, to również mniejsze wydatki poniesione przez państwo na przekwalifikowywanie się. Jeden z respondentów argumentował: *[Człowiek – ASM] nie będzie często zmieniał zakładów pracy, nie będzie często się przekwalifikowywał, a to są koszty. Takie przekwalifikowywanie ciągłe, nieustanne, to są koszty dla państwa i dla społeczeństwa.*

Prawidłowo realizowane doradztwo zawodowe w szkołach, to również korzyści społeczne. Respondenci odwoływali się tu często do kategorii szczęścia indywidualnego i rodzinnej pomyślności. Jeden z uczestników badania zaznaczył: *przecież praca zawodowa przenosi się do domu i to jest też wielką sztuką, żeby zostawić swoje obowiązki zawodowe za drzwiami instytucji, z której wychodzimy. Ale jeżeli tam nie odnosimy sukcesów, to przenosimy to na dom; jesteśmy sfrustrowani i rodzina gorzej funkcjonuje.*

W warstwie psychologicznej, dobrze funkcjonujący system doradztwa, pozwala na przeciwdziałanie „syndromowi wypalenia zawodowego”, który jest charakterystyczny dla osób, które jakby nie do końca dobrze czują się w swojej pracy, dla których ta praca, nie jest pasją...

Podsumowując, zdaniem respondentów korzyści wynikające ze sprawnie funkcjonującego systemu doradztwa zawodowego mogą mieć charakter:

- ekonomiczny (gospodarczy), społeczny i psychologiczny;

- zbiorowy oraz indywidualny.

W wymiarze gospodarczym należy przypomnieć, że dzięki sprawnemu doradztwu zawodowemu, ograniczone mogą być rozmiary bezrobocia strukturalnego. Oznacza to usprawnienie całej gospodarki (optymalizację wykorzystania możliwości produkcyjnych) oraz ograniczenie kosztów związanych ze wsparciem dla osób bezrobotnych (przekwalifikowanie, szkolenia, zasiłki itp.).

W wymiarze społecznym, dzięki sprawnemu doradztwu ograniczone mogą być patologiczne zachowania podejmowane przez osoby pozbawione pracy. Ponadto pracownicy o trafnie dobranych zawodach lepiej (w opinii respondentów) funkcjonują w takich układach społecznych jak rodzina i kręgi przyjacielskie.

W wymiarze psychologicznym, warto wskazać na (wynikającą z trafnego wyboru zawodu) możliwość jednostkowej afirmacji, poczucie spełnienia, poczucie własnej wartości, satysfakcji i wreszcie – szczęścia.

Wymiar zbiorowy korzyści wynikających ze sprawnie funkcjonującego systemu doradztwa zawodowego należy odnosić do korzyści uzyskiwanych przez grupy: całe społeczeństwo, rodzinę oraz struktury pośrednie (społeczności lokalne). Korzyści te mogą mieć charakter ekonomiczny lub społeczny.

Wymiar jednostkowy należy natomiast odnosić do korzyści odnoszonych przez poszczególne osoby, zabezpieczone – dzięki sprawnemu doradztwu – przed bezrobociem i mające możliwość uzyskania określonych profitów w sferze psychologicznej i materialnej.

2.6. POSTRZEGANIE DORADZTWA ZAWODOWEGO PRZEZ UCZNIÓW W OCENIE EKSPERTÓW I SPECJALISTÓW ZE SZCZEBŁA WOJEWÓDZKIEGO

Zdaniem respondentów, młodzi ludzie nie są zainteresowani uzyskiwaniem wsparcia z zakresu doradztwa zawodowego. Młodzież wciąż nie wie dokładnie, kim jest doradca zawodowy oraz jaki jest zakres oferowanej przez niego pomocy. Według opinii ankietowanych, jest to kwestia uświadomienia młodym ludziom funkcjonowania doradztwa zawodowego i faktu, że jest ono im potrzebne. Jeden z respondentów powiedział: *przyzwyczajenia od początku, że ten doradca to jest ten, z którym musisz współpracować, przynajmniej na tym etapie. Na zasadzie nawet bardziej wymuszenia kontaktu, po to, żeby on się odnalazł...*

Zdaniem ekspertów osoby, które już miały styczność z doradcą i tematem doradztwa zawodowego, chcą ten kontakt rozszerzać, rozwijać. Natomiast młodzież, która nie miała kontaktu z doradcą – według jednego z respondentów – *właściwie tego nie czuje. A tam, gdzie jest praca doradcy zawodowego, gdzie coś się dzieje w tym kierunku, od razu jest uwaga, czyli młodzież widzi w tym sens.*

Z odpowiedzi respondentów, zarówno specjalistów jak i ekspertów z zakresu doradztwa zawodowego wynika, że największy wpływ na decyzje uczniów dotyczące wyboru szkoły czy wyboru zawodu, mają rodzice oraz tradycje rodzinne. Warto przy tym zaznaczyć, że przekonania te zostały potwierdzone w toku badań ankietowych realizowanych z udziałem uczniów (patrz podrozdział 4.9). Wśród respondentów przeważały opinie, że jest to zjawisko negatywne w swoich konsekwencjach. Przykładowo, jeden z ankietowanych stwierdził: *rodzice, którzy podpowiadają młodym ludziom, co należałoby, jaką szkołę, według nich jest dla ich pociech najlepsza, a to nie zawsze jest trafione.* Inny z ankietowanych uznał: *niejednokrotnie spotykam się z opiniami uczniów, którzy przychodzą na poradę indywidualną i rodzic mi każe, a jak tam nie chce i co ja mam zrobić...* Według respondentów, zdarza się tak, że uczniowie nie mają żadnego wpływu na wybór dalszej drogi edukacji (nie jest to jednak zgodne z deklaracjami samych uczniów – patrz podrozdział 4.9).

Podporządkowanie swoich wyborów zawodowych rodzicom oraz brak odpowiednich rozwiązań strukturalnych w zakresie doradztwa prowadzi (według respondentów) do reprodukcji bezradności i nieumiejętności funkcjonowania przez młodych ludzi na rynku pracy. Jeden z respondentów powiedział: *mówi się o dziedziczeniu w tej chwili nie tylko bezrobocia, tylko takiej nieumiejętności znalezienia się na rynku (...)* Bo skoro rodzicom tak dobrze było, byli bezradni i przeżyli, to ja też tak będę...

Zdaniem specjalistów, szkoła powinna rozpocząć proces przemiany świadomości społeczeństwa poprzez edukację dzieci w zakresie doradztwa zawodowego, jak również regularnych spotkań i pracy z rodzicami. Idealną sytuacją, byłoby gdyby rodzice razem ze swoimi dziećmi wspólnie korzystali z usług doradcy zawodowego. Według opinii jednego ze specjalistów takie sytuacje już się zdarzają i rodzice proponują wspólne pójście do poradni, w celu ustalenia predyspozycji zawodowych młodego człowieka.

Ogromny wpływ (w ocenie ankietowanych) na wybory szkoły czy przyszłego zawodu, ma również grupa rówieśnicza, znajomi i koledzy młodego człowieka. I tutaj jednoznacznie jest to oceniane, przez respondentów, jako zjawisko negatywne, bowiem to, co wybiera kolega, koleżanka może nie odpowiadać uzdolnieniom i predyspozycjom innego młodego człowieka.

Według respondentów, dużą rolę odgrywają możliwości edukacyjne danego regionu, odległość danej placówki od miejsca zamieszkania młodej osoby. Związane jest to przede wszystkim z możliwościami materialnymi danej rodziny, która często finansowo nie może pozwolić sobie na to, żeby dziecko dojeżdżało do szkoły bądź też przeprowadziło się w inne miejsce. Sytuacja taka może wynikać również z braku otwartości młodych ludzi na zmiany.

O wyborze szkoły lub zawodu według respondentów decydować mogą również zainteresowania młodego człowieka. Dużą rolę ogrywa moda na dany kierunek w określonym czasie, za czym nie idą żadne kalkulacje młodego człowieka, czy będzie mu to w przyszłości odpowiadało. Czasem o wyborze szkoły czy zawodu decyduje po prostu przypadek.

Na wybór danego kierunku wpływ mają również media oraz analizy, jakie możliwości finansowe da ukończenie danej szkoły czy kierunku. Jeden z respondentów streścił tę sytuację w sposób następujący: *bo chcę dobrze zarabiać. Więc kierują się czasami też finansami...* Rozwiązanie takie było oceniane negatywnie przez respondenta, gdyż takie kalkulacje finansowe nie idą często w parze z zainteresowaniami i predyspozycjami młodego człowieka, co prowadzi do tego, że wykonuje on pracę, której po prostu nie lubi.

Duży wpływ na wybór zawodu mają również nauczyciele, którzy swoją postawą zachęcają bądź zniechęcają do wykonywania danego zawodu. Jeden z respondentów ocenił: *żaden z chłopaków, nie chce kontynuować nauki w tym zawodzie, ponieważ zniechęcili się postawą nauczyciela, z którym mają do czynienia czasami klika godzin dziennie.*

Na podstawie powyższych ocen i stwierdzeń ekspertów i specjalistów z poziomu wojewódzkiego, można przedstawić poniższą listę podmiotów i czynników, które wpływają na wybory szkolno-zawodowe młodych ludzi z województwa warmińsko-mazurskiego. Są to (lista zawiera wszystkie wymienione przez respondentów propozycje):

- rodzice;
- rówieśnicy, znajomi;
- możliwości edukacyjne danego regionu/bliskość placówki;
- zainteresowania ucznia;
- moda na dany kierunek;
- przypadek;

- analizy ekonomiczne czy dany kierunek/szkoła w przyszłości przyniesie profity finansowe;
- nauczyciele.

Zdaniem respondentów, informacje na temat określonych zawodów czy szkół, w których mogliby się kształcić w przyszłości, uczniowie czerpią przede wszystkim od rodziców i znajomych. Z odpowiedzi respondentów wynika również, że uczniowie korzystają z Internetu i pozostałych mediów, a także z coraz częściej organizowanych Targów Edukacyjnych i Targów Pracy. Pojawiły się również odpowiedzi, że młodzież korzysta z akcji promocyjnych szkół, informatorów o szkołach oraz z plakatów i ulotek o szkołach.

Zdaniem respondentów głównym źródłem informacji, z którego uczniowie powinni czerpać wiedzę na temat określonych szkół i zawodów, w których mogliby się kształcić w bliższej lub dalszej przyszłości, jest osoba doradcy zawodowego.

Respondenci odwołali się przede wszystkim do rzeczywistych spotkań na gruncie szkolnym: *[...]od wychowawcy, jeżeli są relacje takie, że wychowawca wie co jest potrzebne młodym ludziom, od pedagogów od doradcy zawodowego.* Jednak wśród respondentów pojawiły się również propozycje, aby spotkania z doradcami, odbywały się w rzeczywistości wirtualnej. E-doradztwo może także przerodzić się w kontakt stały, który jest mniej kosztowny. Jeden z respondentów stwierdził, że w sieci wirtualnej mogą powstawać *fora dyskusyjne, prowadzone np. przez doradców zawodowych jako moderatorów, spotkania tematycznie (...) związane właśnie, z konkretnymi jakimiś tematami (...) zaplanuj swoją przyszłość, właśnie o różnych zawodach deficytowych, nadwyżkowych...*

W nawiązaniu do spotkań bezpośrednich pojawiła się opinia, iż w celu zwiększenia dostępu do doradztwa, podstawowe informacje z tego zakresu powinny pojawić się w gablotach szkolnych. Chodzi tu o informacje na temat miejsca i możliwego czasu spotkań, telefonów kontaktowych do doradcy szkolnego, a także informacje o innych placówkach pozaszkolnych, gdzie pracuje doradca zawodowy i dokąd młoda osoba może się udać po pomoc.

Respondenci podkreślali, że z doradcą zawodowym współdziałać powinni nauczyciele wszystkich przedmiotów, cała Rada Pedagogiczna. Nauczyciele według respondentów powinni być *doradcami, przynajmniej pierwszego stopnia.* Duże znaczenie ma tutaj osobowość nauczyciela i jego pasja wykonywania zawodu, którą może zarazić młodych ludzi. Jednak powinno być to świadome działanie ze strony nauczycieli, pokazywanie jak ważny jest wybór przyszłej drogi edukacyjno-zawodowej, *[...] wszyscy powinni, być nastawieni na ten kierunek, szukajcie swojej drogi życiowej[...]* i wplatanie treści związanych z doradztwem np. dotyczących

różnych zawodów w zakres nauczania innych przedmiotów np. [...] *geografia, jest praca domowa, dlaczego nie ukierunkować na zawody związane z geografią tak? dlaczego jakiś grototazów się tam nie weźmie, specjalistów od badań* [...]. Dużą rolę respondenci przypisali, zwłaszcza nauczycielom przedsiębiorczości, którzy mogą podpowiadać, [...] *uczyć jak być przedsiębiorczym [...] motywować tych ludzi do takich zachowań przedsiębiorczych* [...].

Respondenci podkreślali wartość mediów, a zwłaszcza Internetu jako cennego źródła wiedzy o szkołach i zawodach, wskazując jednocześnie, że cenne i użyteczne strony internetowe powinny być wskazywane i proponowane uczniom przez samego doradcę. Ważne są także, zdaniem respondentów, strony internetowe szkół, strony instruktażowe, edukacyjne, strony o zawodach, prezentacje multimedialne o zawodach.

Według specjalistów i ekspertów z zakresu doradztwa zawodowego, elementem pokazujących uczniom świat zawodów, powinny być spotkania z pracodawcami oraz przedstawicielami zawodów. Wizyty u pracodawców pozwoliłyby zobaczyć uczniom, jak wygląda dane stanowisko pracy, jak funkcjonuje dana firma od wewnątrz. Sprawdzenie, jak praca wygląda w rzeczywistości, w dużym stopniu zapobiegłoby podejmowaniu nietrafnych decyzji na podstawie wyobrażeń o zawodach. Dla respondentów, ważne jest żeby młodzież, po prostu mogła zobaczyć *jak wygląda stanowisko pracy, jak wyglądają czynności i zadania, jak wyglądają uwarunkowanie zdrowotne, jak wygląda praca naprawdę, od kuchni...* Pracodawcy powinni być zapraszani również do szkół. Spotkania z pracodawcami powinny również funkcjonować, w formie programów telewizyjnych.

Respondenci wskazywali również na akcje promocyjne szkół oraz tzw. drzwi otwarte szkół, na których szkoły powinny przedstawiać zawodowe perspektywy związane z danym kierunkiem kształcenia. Wśród odpowiedzi respondentów pojawiły się również Targi Pracy oraz Targi Edukacyjne które *ułatwiają młodemu człowiekowi skorzystanie z usług różnego rodzaju specjalistów, czy też informacji o rynku pracy, poprzez kontakty ze specjalistami, doradcami zawodowymi, pośrednikami pracy, pracodawcami...*

Źródłem informacji dla młodzieży, powinny być również wszelkiego typu informatory szkół. W każdej bibliotece powinien znajdować się również zestaw doradczy. Mogą odbywać się także wizyty do instytucjach rynku pracy, które mają gotowe zeszyty zawodoznawcze, filmy o zawodach.

Podsumowując, zdaniem badanych, uczniowie powinni czerpać informacje na temat zawodów i szkół z poniższych źródeł (lista zawiera wszystkie wymienione przez respondentów propozycje):

- doradca zawodowy i nauczyciele w szkole;
- Internet;
- spotkania z pracodawcami, przedstawicielami zawodów;
- drzwi otwarte szkół, akcje promocyjne szkół;
- targi pracy, targi edukacyjne;
- informatory szkół;
- rodzice.

Zdaniem ekspertów, młodzi ludzie często nie zdają sobie sprawy z roli doradztwa zawodowego i jego wpływu na ich dalsze losy zawodowe. Nie postrzegają doradcy, jako osoby, która może im w jakiś sposób pomóc. Młodzież nie ma więc odpowiednio ukształtowanej świadomości, część z uczniów uważa, że na kontakt z doradcą przyjdzie czas później, co w konsekwencji prowadzi do nietrafionych wyborów edukacyjno-zawodowych. Jeden z respondentów ocenił: *jest w społeczeństwie obecne takie przekonanie, że doradca jest potrzebny wyłącznie bezrobotnemu...* Obecna sytuacja, zdaniem ekspertów, wynika przede wszystkim z braku ciągłości działań, a nawet z faktu, iż doradztwo ma czarny PR.

Doradztwo sprowadza się zatem obecnie do jednorazowych aktów, które nie mają wpływu na zmianę światopoglądu młodych ludzi wobec roli doradcy i doradztwa. Sytuacja ta wynika również ze zbyt małej informacji o doradztwie, z braku systemu doradztwa w szkołach. Zdaniem jednego z ekspertów najważniejsze jest, aby wszystkie instytucje współpracowały ze sobą w ramach promocji i szerzenia informacji o doradztwie. *Potrzebne jest organizowanie konferencji z tego zakresu, żeby uświadomić wychowawców, nauczycieli, dyrektorów szkół do tego, że warto wdrażać systemy wewnętrzne...*

2.7. WYZWANIA STOJĄCE PRZED DORADZTWE

Według ekspertów i specjalistów z poziomu wojewódzkiego, doradztwo zawodowe będzie się w najbliższym czasie rozwijać. Jeden z uczestników badania stwierdził: *ono cały czas się rozwija, będzie się rozwijało, powinno się rozwijać, musi się rozwijać, bez doradztwa pogubimy się, nie ma innego wyjścia... Będzie się rozwijało pod warunkiem rozwoju rynku, będzie się rozwijało pod warunkiem wprowadzenia doradztwa w szkołach...*

Najważniejszym wyzwaniem jest stworzenie systemu doradztwa w szkołach, zapewnienie większej powszechności doradztwa i większej dostępności doradców zawodowych. Jeden z respondentów zalecał: *stworzenie, całego systemu, opieki nad dzieckiem od najmłodszych jego lat do wejścia na rynek pracy.* Inny argumentował natomiast, że: *doradca powinien być związany ze szkołą, z etatem, czy jakąś ilością godzin (...)* *Myślę, że szkoły powinny być w większym stopniu nasycone doradcami.*

Według respondentów doradztwo będzie się rozwijało w kierunku uświadczenia ludziom, że korzystanie z usług doradcy zawodowego jest całkowicie naturalne, tak jak naturalne jest przekwalifikowywanie się, zmiana zawodu, nadbudowywanie kwalifikacji, w celu dopasowania się do ciągle zmieniającego się rynku pracy: (...) *doradzanie w wyborze nowego zawodu lub też doradzania w przekształcaniu się, w poszukiwaniu jakby nowych kwalifikacji, że to jest naturalny proces (...).*

Wyzwaniem dla doradztwa będzie też z pewnością nadążanie za zmianami zachodzącymi na rynku pracy. Zadaniem doradców jest i będzie pokazywanie młodym ludziom, w jakim kierunku ewoluje regionalna i krajowa gospodarka, w celu informowania o branżach rozwojowych, nowych zawodach itd. Jeden z respondentów powiedział: *doradztwo ma przybliżać specyfikę pracy w danych obszarach, czyli poznawanie gospodarki, relacji rynkowej (...)* *pokazywanie, w jakim kierunku idzie świat, w jakim kierunku idzie technika i co nas czeka.*

Rozwój doradztwa będzie następował w kierunku powiązania edukacji i doradztwa oraz w kierunku dostosowywania kierunków kształcenia do potrzeb rynku, w taki sposób aby absolwenci po zakończeniu szkoły mogli rozpocząć pracę w danym zawodzie. Wyzwaniem jest również odkrywanie predyspozycji i możliwości poszczególnych jednostek i wkomponowywanie poszczególnych osób w zawody pożądane na rynku pracy w zgodzie z indywidualnymi predyspozycjami, *żeby ci absolwenci, rzeczywiście mogli się odnaleźć na tym rynku. Czyli dostosowanie jakby tego, co szkoła oferuje do tego rynku właśnie.*

Według jednego z ekspertów, wyzwaniem jest również stworzenie wspólnego, jednakowego standardu pracy z „klientem” (sformułowanie uczestnika badania). Doradztwo jego zdaniem powinno rozwijać się w kierunku większej współpracy instytucji zajmujących się doradztwem. Obecnie bowiem współpraca między instytucjami nie wygląda poprawnie. Respondent ten ocenił: *czasami obserwuję wrywanie sobie klienta (...) nie ma tej współpracy [polegającej na tym – ASM], że urząd pracy, mówi dobrze, jeżeli wy się zajmujecie tym człowiekiem, to my na razie mu odpuścimy, na ten czas projektu...*

Na koniec należy zaznaczyć, że eksperci i specjaliści z zakresu doradztwa odnosili się często do braku świadomości dyrektorów szkół; podkreślając zarazem, że o jakości pracy ich placówki świadczy sposób, w jaki młodzież radzi sobie na rynku pracy. Zdaniem respondentów, dyrektorzy powinni badać losy edukacyjno-zawodowe absolwentów, sprawdzając czy absolwenci zostali dobrze przez szkołę przygotowani do poruszania się na rynku pracy, czy wybrali zawód, który spełnia ich oczekiwania. Z opinii ekspertów wynika, że ważne jest pokazanie, jaki wpływ ma pomoc doradcy zawodowego na funkcjonowanie absolwentów w dorosłym już życiu, na rynku pracy. Istotne jest pokazanie korelacji między pracą doradcy zawodowego, szkoły w której doradca pracuje, a losami absolwentów.

2.8. PROPOZYCJE ZMIAN POLITYKI OŚWIATOWEJ W ZAKRESIE DORADZTWA ZAWODOWEGO

W odpowiedzi na pytanie: *co można zrobić żeby polityka oświatowa w zakresie doradztwa zawodowego kraju/regionu/powiatu była zbieżna z tendencjami na obowiązującymi na rynku pracy* respondenci odwoływali się do potrzeby utworzenia etatu doradcy zawodowego w szkole oraz współpracy doradcy z instytucjami zewnętrznymi zajmującymi się doradztwem, które często z założenia nie są skierowane do młodzieży, tylko np. do osób bezrobotnych.

Eksperci odwoływali się także do większej promocji doradztwa wśród konsumentów. Zdaniem jednego z respondentów, dyrektorzy szkół powinni dołożyć wszelkich starań, by Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz kuratoria oświaty pozyskiwały większe fundusze, w tym fundusze europejskie, na tworzenie programów promujących doradztwo. Respondent ten powiedział: *dyrektorzy szkół powinni naciskać MEN i kuratoria oświaty; powinni mówić o potrzebie szukania środków (...) programów promujących poradnictwo zawodowe wśród młodych ludzi.*

W opinii badanych powinny być prowadzone również badania rynku, w celu ustalenia trendów rozwoju gospodarki w układzie regionalnym i jej zapotrzebowania na przedstawicieli określonych zawodów. Jeden z respondentów stwierdził, że trzeba: *przeprowadzić badania w zakresie zapotrzebowania na dane zawody, rozwoju danych regionów, żeby było wiadomo, że jak młódzież wybierze dany zawód, to na pewno znajdzie pracę...*

Zdaniem ekspertów, trudno mówić czy system realizacji doradztwa zawodowego w szkołach spełnia swoją rolę, gdyż w większości szkół system ten w ogóle nie istnieje.

Newralgicznym punktem, według ekspertów w zakresie doradztwa zawodowego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, jest powołanie stanowiska doradcy zawodowego, jako odrębnej funkcji w szkole, nie połączonej z żadnymi innymi obowiązkami. Istotne jest tu odpowiednie wsparcie finansowe szkół. Ważnym podmiotem jest również dyrektor szkoły. Istotne jest jego nastawienie wobec problemu doradztwa oraz sposób, w jaki monitoruje działania doradcy zawodowego.

Ważne jest również zaangażowanie wszystkich nauczycieli i budowanie wśród nich świadomości na temat tego, jak istotne jest ukierunkowywanie młodego człowieka oraz stała współpraca z rodzicami i edukowanie ich w tym zakresie.

Co ważne, system doradztwa zawodowego nie powinien działać w oderwaniu od środowiska zewnętrznego. Uczestnicy badania podkreślali konieczność wymiany doświadczeń, utrwalania skutecznych sposobów pracy z klientem itp. Jeden z respondentów ocenił: *wewnątrzszkolny system doradztwa nie powinien działać w odosobnieniu od środowiska zewnętrznego i innych instytucji, które te zadania też potrafią realizować i realizują i może warto brać przykład...*

2.9. PODSUMOWANIE

W powyższym rozdziale zaprezentowano szczegółowe ustalenia empiryczne, wynikające z badań zrealizowanych na poziomie wojewódzkim. Warto przypomnieć najważniejsze z nich. Oto one:

- Według uczestników badania, doradztwo zawodowe, jest związane przede wszystkim z pomocą udzielaną „klientowi”. Może być nim każda osoba, niezależnie od swojego wieku. Doradztwo jest to ukierunkowanie (najczęściej młodej) osoby na wybór adekwatnej do jej predyspozycji drogi edukacyjno-zawodowej, to również pokazywanie osobom dorosłym, które straciły pracę albo po prostu chcą się przekwalifikować, możliwości rynku pracy. Doradztwo

zawodowe jest procesem całościowym, jednak szczególny nacisk powinien być położony na lata szkolne, z tego względu, iż pierwsze wybory, mogą rzutować na dalsze życie człowieka.

- Zdaniem ekspertów i specjalistów z poziomu wojewódzkiego, szkoła jest najlepszym miejscem do realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego lub tak samo dobrym, jak inne placówki zajmujące się doradztwem zawodowym. W szkole powinno rozpocząć się budowanie świadomości tego, że doradca zawodowy, jest osobą istotną w życiu każdego człowieka. Uczniowie powinni rozpowszechniać nowy światopogląd i pokazywać go również swoim rodzicom. Szkoła jest także „najbliżej” ucznia, umożliwia regularność spotkań. W szkole doradca ma także możliwość zapoznania się z opiniami innych nauczycieli na temat danego ucznia, uwzględnienie szerszego obrazu danej osoby.
- Działalność szkół, w zakresie doradztwa zawodowego, powinna być wspomagana przez inne placówki. Instytucjami wspierającymi szkoły w doradztwie zawodowym powinny być przede wszystkim poradnie psychologiczno-pedagogiczne, urzędy pracy, OHP m.in. Mobilne Centra Informacji Zawodowej, Młodzieżowe Centra Kariery.
- Idealnym rozwiązaniem byłoby powołanie w każdej placówce stanowiska doradcy zawodowego. Z doradcą powinien współpracować dyrektor szkoły oraz wszyscy nauczyciele, jak również rodzice dzieci oraz wszystkie instytucje zewnętrzne zajmujące się doradztwem. Doradca powinien pracować na etacie nauczycielskim, powinien być wyposażony w odpowiednie materiały oraz posiadać wydzielone pomieszczenie, w którym mógłby odbywać spotkania z uczniami. Współpraca z innymi instytucjami, miałaby na celu dzielenie się informacjami, doświadczeniami, narzędziami.
- Większość instytucji zajmujących się doradztwem zawodowym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego przynależy do Warmińsko-Mazurskiego Paktu na Rzecz Rozwoju Poradnictwa Zawodowego. Celem działania paktu jest zintegrowanie środowisk i przedsięwzięć mających na celu podniesienie jakości usług z zakresu doradztwa zawodowego.
- Według respondentów, bycie dobrym doradcą zawodowym zależy zarówno od cech charakteru, jak i specjalistycznego wykształcenia z zakresu doradztwa. Cechy charakteru pozwalają na zbudowanie otwartej, pełnej zaufania relacji. Wiedza zaś, pozwala doradzić zgodnie z trendami panującymi na rynku.

- Podstawową korzyścią (w ocenie respondentów) wynikającą ze sprawnie i dobrze działającego doradztwa zawodowego w szkołach może być zmniejszenie rozmiarów bezrobocia strukturalnego, poprzez lepsze dopasowanie kadry pracowników do kierunków rozwoju rynku, w zgodzie z predyspozycjami poszczególnych osób. Dobrze realizowany system doradztwa może przeciwdziałać również zjawisku „marnowania talentów” na rynku pracy. W konsekwencji doradztwo powinno przyczyniać się do wzrostu gospodarczego. Sprawnie funkcjonujący system doradztwa, to także mniejsze koszty ponoszone na przekwalifikowywanie się bezrobotnych. Oprócz korzyści gospodarczych, sprawnie i dobrze realizowane doradztwo w szkołach powinno przynosić również korzyści w sferze jednostkowej (wysoka jakość życia, wyższe poczucie własnej wartości itp.).
- W ocenie ekspertów i specjalistów, największy wpływ na decyzje uczniów dotyczące wyboru zawodu lub szkoły mają rodzice oraz grupa rówieśnicza. Znaczenie ma również odległość danej placówki od miejsca zamieszkania i wiążące się z tym koszty dojazdu do szkoły. Swoistą rolę odgrywają także: moda na dany kierunek, a nawet przypadek.
- Według respondentów, uczniowie powinni czerpać informacje na temat szkół i zawodów przede wszystkim od doradców zawodowych, a także od nauczycieli, którzy treści związane z doradztwem zawodowym, powinni włączać w plan realizacji swoich przedmiotów. Ważnym źródłem informacji powinien być także Internet, pod warunkiem korzystania z odpowiednich, rzetelnych stron internetowych. Ważną rolę w przekazywaniu wiedzy o świecie zawodów, powinni odegrać także pracodawcy np. poprzez umożliwienie młodzieży wizyt w miejscach pracy.
- Doradztwo powinno się rozwijać z powodu dużej różnorodności rynku pracy. Najważniejszym wyzwaniem dla doradztwa jest zwiększanie swojej dostępności i powszechności. Istotne jest, by w każdej szkole funkcjonował doradca zawodowy, budujący u ucznia już od najmłodszych lat świadomość, że korzystanie z usług doradcy jest rzeczą naturalną. Wyzwaniem dla doradztwa jest nadążanie za zmianami na rynku pracy, by pokazywać nowe trendy i kierunki rozwoju.
- W ocenie ekspertów i specjalistów, trudno obecnie mówić o wypełnianiu przez system doradztwa zawodowego swojej roli, bowiem w wielu przypadkach nie istnieje on realnie, pozostając wyłącznie w sferze deklaracji „papierowych”. Newralgicznym punktem jest powołanie stanowiska doradcy zawodowego w każdej szkole. Z doradcą współdziałać powinni inni nauczyciele, dyrektor szkoły oraz rodzice uczniów. Doradca, wraz z całym

systemem wewnątrzszkolnym, powinien współdziałać z innymi instytucjami zajmującymi się doradztwem, w celu stworzenia platformy wymiany informacji. Współpraca przyczynić się może do tego, że polityka oświatowa w zakresie doradztwa zawodowego kraju/regionu/powiatu będzie zbieżna z tendencjami obowiązującymi na rynku pracy. Istotną rolę odgrywa również promocja doradztwa.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Rozdział 3. PRACODAWCY Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

3.1. POZIOM WIEDZY NA TEMAT DORADZTWA ZAWODOWEGO

W tym rozdziale zostaną przedstawione informacje pozyskane w trakcie wywiadów pogłębionych prowadzonych z udziałem pracodawców z województwa warmińsko-mazurskiego. Badaniem objętych zostało 8 pracodawców prywatnych, zatrudniających powyżej 30 pracowników na umowę o pracę. Były to firmy związane z różnymi branżami gospodarki:

- prace instalacyjne i sieciowe;
- pobór, uzdatnianie i doprowadzanie wody do odbiorców oraz odbiór, transport i oczyszczanie ścieków sanitarnych;
- produkcja kruszyw mineralnych;
- produkcja maszyn i urządzeń technologicznych dla różnych branż gospodarki;
- PPH z branży chemicznej, zajmujące się produkcją granulatów PCV i suchych mieszanek;
- konserwacja urządzeń wodnych i melioracyjnych;
- usługi budowlane;
- budownictwo elektroenergetyczne.

* * *

Na pytanie: „czy słyszał/słyszała Pan/Pani kiedyś o doradztwie zawodowym?” pracodawcy udzielili odpowiedzi twierdzącej. Jednak nie wszyscy dokładnie wiedzieli co to jest i czym doradztwo się zajmuje. Respondenci Ci powoływali się na zasłyszane informacje z mediów. Jeden z ankietowanych stwierdził: (...) *jedynie co z prasy i gdzieś właśnie tak... bo raczej tak my.... powiedzmy nie korzystamy z jako takiego doradztwa tylko właśnie, powiedzmy sami, na własną rękę, gdzieś szukamy właśnie pracowników*, drugi respondent wprost przyznał się, że temat doradztwa jest dla niego nowy: (...) *ostatnio z mediów, czy to jest prasa czy telewizja, słyszałem o powołaniu doradcy zawodowego w szkole.... dla mnie to jest świeża sprawa.*

Doradztwo zawodowe według opinii pracodawców związane jest, przede wszystkim, z pracą i życiem zawodowym człowieka. Jest to rozpoznanie predyspozycji kandydata, jego kompetencji w kierunku podjęcia zatrudnienia, pomoc kandydatowi w znalezieniu pracy zgodnej z oczekiwaniami i możliwościami. Poniżej przedstawiono kilka definicji doradztwa zawodowego wymienionych przez respondentów:

- (...)pomoc w znalezieniu własnej drogi kariery zawodowej,
- jest to pomoc po prostu w wykształceniu ludzi, przygotowaniu do zawodu i tak dalej... na różnych szczeblach, w różnych dziedzinach i w różnym zakresie,
- jest przede wszystkim rozeznanie potencjalnych możliwości kandydata, jego zainteresowań, kwalifikacji, a później podpowiedzenie jemu, co on, że tak powiem, z oferty na tym rynku lokalnym jakimś, co by mógł tutaj... pasuje do jego kwalifikacji i oczekiwań,

Doradztwo to, w opinii respondentów, także pośrednictwo pracy, poszukiwanie ludzi odpowiednich do pracy na określonych stanowiskach: (...) są pewne instytucje, które zajmują się właśnie, czy wyszukiwaniem ludzi na określone stanowiska czy właśnie doradzaniem ludziom w znalezieniu pracy na określonych stanowiskach.

Zdaniem respondentów doradztwem zajmują się w głównej mierze instytucje publiczne, jak również organizacje pozarządowe. Doradztwo jest znane pracodawcom głównie z mediów oraz codziennego życia, obserwacji otoczenia. Należy przy tym podkreślić, że żaden z respondentów nie korzystał z porad doradcy zawodowego jako osoba dorosła.

Na pytanie „czy zawsze wiedział/a Pan/i, czym się będzie zajmować w przyszłości?” uzyskano zarówno odpowiedzi twierdzące, jak i przeczące. Zdaniem części respondentów, wpływ na ich wybór zawodu miał przypadek. Oto jedna z wypowiedzi uczestników badania: (...) tak naprawdę, może po części przypadek, chociaż pewnie to, że zajmuję się kadrami i głównie interesuje się tym miękkich HRem, może to wynika trochę z mojej osobowości, bo interesuję się też trochę psychologią, ale to nigdy nie, myślę, że w ogóle bardzo mało jest osób, które wiedzą, co chcą robić w życiu. Respondenci, którzy wiedzieli, czym się będą zajmować w przyszłości, planowali założenie swojego przedsiębiorstwa. Ich celem była praca na własny rachunek. Jeden z respondentów przyznał: zawsze marzyłem, żeby coś dla siebie... Żeby nie dla kogoś pracować, tylko dla siebie pracować...

3.2. POSTRZEGANIE ROLI DORADCÓW ZAWODOWYCH W SZKOŁACH

Zdaniem pracodawców doradca zawodowy może odegrać ważną rolę w życiu młodego człowieka, poprzez pokazanie mu możliwości istniejących na rynku pracy, a także poprzez dopasowanie jego zainteresowań do odpowiednich (deficytowych lub rozwojowych) zawodów oraz zidentyfikowanie jego predyspozycji i możliwości.

Jeden z respondentów stwierdził: *młodzi ludzie tak naprawdę mają problem z określeniem, z oceną siebie (...) I doradca zawodowy jest taką osobą, która potrafi pomóc takiemu młodemu człowiekowi. Wskazać mu jakieś obszary, którymi powinien się zająć.*

Zdaniem respondentów, rynek pracy rozwija się obecnie bardzo dynamicznie i osoba, która będzie się dobrze orientowała w nowych kierunkach, trendach jest na tym rynku bardzo potrzebna. Jeden z respondentów powiedział: *na rynku dzisiaj jest wszystko, jest przepych (...) doradca tak otwiera im [uczniom – ASM] trochę oczy na różne rzeczy... Możliwości pokazuje różne, więc myślę, że to jest fajna sprawa...*

Podkreślano zarazem, że doradca zawodowy może pomóc pracodawcom poprzez dostarczenie na rynek pracy większej ilości odpowiednio wykwalifikowanej kadry. **Zdaniem pracodawców, obecnie na rynku pracy znajduje się zbyt wiele osób z wykształceniem ogólnym lub humanistycznym. Pracodawcy mają więc problem ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach.** Jak stwierdził jeden z respondentów, *my potrzebujemy fachowców, [a i ich – ASM] nie ma. Mamy bardzo poważny problem, żeby zatrudnić dobrych fachowców: tokarzy, frezerów, ślusarzy, szlifiery. Bardzo mało tych ludzi teraz jest na rynku pracy...* Wypowiedzi te wskazują zatem na występowanie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego problemu bezrobocia strukturalnego. Wydaje się, że w tej sytuacji działania doradcze powinny koncentrować się raczej na doborze odpowiedniego kierunku kształcenia (odpowiedniego zawodu) niż na wskazywaniu efektywnych dróg poszukiwania pracy (ten ostatni wariant jest bliższy problemowi bezrobocia frykcyjnego).

Według pracodawców, doradca zawodowy powinien pozostawać w stałym kontakcie z pracodawcami, aby wiedzieć jakie jest zapotrzebowanie na konkretne zawody oraz aby dobrze orientować się w kierunkach rozwoju rynku pracy.

W ocenie pracodawców doradztwo zawodowe w szkołach obecnie nie spełnia swojej roli. Respondenci pełnią bowiem inne role w życiu społecznym niż rola pracodawcy, pośrednio z doradcą zawodowym mieli kontakt (np. jako rodzice, członkowie rodzin). Zauważają więc, że system szkolny nie spełnia odpowiedniej według nich funkcji w postaci prawidłowego ukierunkowania młodego człowieka.

Pojawiła się również opinia, że doradca zawodowy może pomóc młodym osobom, tylko w pewnym stopniu, poprzez pokazanie istniejących na rynku pracy możliwości. Jednak mimo wszystko, to rodzice powinni przede wszystkim powinni pomagać dzieciom w wyborze dalszej drogi edukacyjno-zawodowej. Jeden z respondentów pokazuje wprost konieczność kontaktu doradcy zawodowego z pracodawcami: (...) *ten doradca musi być w bliskim kontakcie z firmami, no... z przedsiębiorcami.*

Jeden z respondentów wyraził obawę, że rola doradcy może być powierzchowna, bowiem w szkole jest zbyt duża ilość dzieci i doradca nie będzie znał każdego dziecka w wystarczającym stopniu: (...) *wszyscy jakoś mają czy opiekunów czy rodziców, i oni także gdzieś pracują, mają jakieś swoje doświadczenia i może jeszcze bardziej wiedzą jak ukierunkować swoje dziecko niż doradca zawodowy, który tych uczniów, tych dzieci będzie miał bardzo dużo.*

Respondenci podkreślali, że doradca zawodowy może spełniać swoją rolę w postaci pomocy i ukierunkowania młodego człowieka tylko pod warunkiem, że będzie to wykształcona i wykwalifikowana osoba, która wykonuje swoją pracę z pełnym zaangażowaniem oraz utrzymuje codzienny kontakt z dzieckiem: (...) *to musi być naprawdę profesjonalna osoba; (...)I nie wiem czy tak osobiście się zaangażuje, bo to jest bardzo wybór, bardzo osobisty. Czy taki doradca zawodowy potrafi, niechże on nawet nie będzie miał zajęć prawdopodobnie, może będzie miał zajęcia... może to będzie jakiś nauczyciel, który będzie miał więcej wiedzy o tym młodym człowieku. Natomiast jeżeli to będzie osoba niezwiązana, to on tylko bardzo powierzchownie może powiedzieć jaka jest koniunktura w danym zawodzie. Jakie są jakieś potrzeby, a gdzie są indywidualne jakieś...*

Należy zaznaczyć, że zdaniem badanych przedsiębiorców najlepszym miejscem do intensywnej pracy doradcy zawodowego z młodzieżą jest gimnazjum (ze względu na podejmowane na tym etapie edukacji ważne wybory ścieżki szkolno-zawodowej).

3.3. CHARAKTERYSTYKA ZATRUDNIANYCH PRACOWNIKÓW

Wszyscy pracodawcy biorący udział w badaniu mieli styczność podczas rekrutacji z osobami „zaraz po szkole”, które zatrudniali w firmie. Zdaniem pracodawców, ogólna sytuacja na rynku pracy i wysoka stopa bezrobocia powoduje, że młodzi ludzie nie mają wygórowanych oczekiwań wobec swojej pierwszej pracy. Dotyczy to zwłaszcza kwestii płacowych. Zazwyczaj młodych ludzi satysfakcjonuje wynagrodzenie pozwalające na utrzymanie się (bez szerokich możliwości w zakresie konsumpcji, oszczędzania, korzystania z kredytu bankowego itp.). Warto tu jednak

zaznaczyć, że zdaniem jednego z respondentów, młodzi ludzie mają oczekiwania finansowe niewspółmiernie wysokie wobec tego, co sami mogą firmie zaoferować. Jeden z respondentów podkreślał: *młody człowiek (...) na początku jest takim uczniem zakładu, trzeba czas poświęcić, żeby go nauczyć (...) Czyli jego wydajność, będzie dużo niższa, niż tego „starego” pracownika. A młody człowiek chciałby dokładnie już mieć to samo, jeżeli nawet chodzi o wynagrodzenie...*

Pracodawcy zwrócili uwagę na kilka kwestii, które odróżniają pracowników, którzy już legitymują się doświadczeniem zawodowym od pracowników, którzy jeszcze nigdzie nie pracowali. Przede wszystkim, absolwenci mają mniejsze umiejętności praktyczne. Jeden z respondentów opisał to zjawisko w następujący sposób: *[młody człowiek – ASM] nie zna ani zakładu, ani dziedziny. Ma kwalifikacje [tego – ASM] typu, że skończył jakąś zawodówkę elektryczną... W trakcie swojego wykonywania zawodu poznaje specyfikę zawodu i do tego się dostosowuje... Początkowy okres pobytu w firmie jest więc traktowany przez pracodawców jako swoisty staż lub przyuczenie zawodowe.*

Z drugiej strony, jak zauważają pracodawcy, szkoła w niektórych przypadkach zapewnia młodym ludziom większy (w porównaniu ze starszymi pracownikami) zakres wiedzy merytorycznej. Dotyczy to zwłaszcza nowych technologii. Jeden z uczestników badania powiedział: *młodzi już mają kwalifikacje jeśli chodzi o systemy komputerowe. Jeżeli starszego konstruktora chcę zatrudnić, no to nie umie... ani w AutoCADzie ani w Sartoriusie. A Ci młodzi szybciej się uczą...*

Absolwenta od osób, które posiadają już doświadczenie zawodowe, odróżnia także nieznajomość zasad funkcjonowania przedsiębiorstwa, często zasad nieformalnych, zwyczajowych, związanych z wewnętrznym kodeksem postępowania w środowisku zawodowym. Ilustruje to następująca wypowiedź: *[Młody człowiek – ASM] musi poznać wszystkie procedury, wszystkie reguły, które tutaj rządzą(...) w zakładzie, niezależnie od nazwy, od branży... Można zatem mówić o potrzebie przyswojenia pewnej kultury organizacyjnej i kultury pracy właściwej danej firmie lub – szerzej danej branży.*

Pracodawcy skarżyli się zarazem, że młodzi ludzie, często nie prezentują odpowiedniego stosunku do pracy, firmy, przełożonych i kolegów. Mankament ten dotyczy więc sfery kompetencji miękkich (m.in. pracy w zespole, relacji z przełożonym), wiążących się ściśle z kwestią etosu pracy. Jeden z respondentów ocenił: *spóźniają się do pracy, po prostu na luzie, tacy „lajtowi” są na początku, jak to się mówi młodzieżowym slangiem, ale później orientują się, z kim, z jakim przełożonym mogą sobie pofolgować, z jakim nie... O ile wyżej była więc mowa o przyswajaniu kultury organizacyjnej, o tyle w tym przypadku można mówić o konieczności internalizacji norm związanych z etosem pracy, a więc odpowiednim*

stosunkiem młodego pracownika do: przełożonych, kolegów, firmy, kontrahentów i samych zadań zawodowych, stanowiących treść pracy.

Niemniej, brak obycia w środowisku zawodowym ma, zdaniem respondentów, swoje zalety w postaci możliwości ukształtowania młodego człowieka pod kątem potrzeb i oczekiwań firmy. Podkreślano, że młodzi pracownicy, którzy nie mają jeszcze żadnych doświadczeń zawodowych, nie mają zarazem złych nawyków. Jeden z respondentów stwierdził, że pracownik z doświadczeniem, jest często *rutyniarzem, już te postawy może mieć wykształcone, niekoniecznie pasujące do tej nowej firmy*.

Młodzi ludzie, zdaniem jednej z respondentek są *poszukiwaczami*. Do końca nie wiedzą, czy dana praca będzie im odpowiadała czy nie. Często brakuje im wiedzy, na czym polega praca na danym stanowisku, albo zupełnie inaczej sobie daną pracę wyobrażają. Zdarza się, że mimo udzielenia bardzo szczegółowych informacji, młodzi ludzie rezygnują i odchodzą z pracy.

Powyższe rozważania pozwalają na przedstawienie poniższego katalogu cech, jakimi – w ocenie pracodawców – legitymują się absolwenci:

- mniejsze (w porównaniu ze starszymi pracownikami) umiejętności praktyczne;
- brak wykształconej postawy do pracy i znajomości ogólnych zasad funkcjonowania w środowisku pracy;
- brak złych nawyków/przyzwyczajień;
- mniejsze zdyscyplinowanie;
- większa otwartość na wiedzę;
- większa dyspozycyjność.

Z odpowiedzi respondentów na pytanie, czy ich zdaniem absolwenci mają plan na dalsze życie zawodowe wynika, że w większości przypadków kwestia ta nie jest dla pracodawcy istotna i nie jest w ogóle poruszana podczas rozmów z kandydatami – poniżej zaprezentowano kilka przykładowych wypowiedzi:

- (...) *to jest dla nas po prostu nieistotne. Dla nas istotne jest to, żeby po prostu wykonywał nałożone na nas obowiązki zgodnie z naszymi oczekiwaniami i swoimi po prostu możliwościami.*

- (...) także nie kieruję się tym, co on by chciał robić, tylko co robi, bo wiadomo, że jak już pracownik jest, który pracował, to on już tego zawodu praktycznie nie zmienia;
- Ja myślę, że taki młody człowiek, najpierw musi sam się poznać w pracy, prawda? Zorientuje się i to w jakimś tam krótkim okresie czasu wyjdzie i wtedy, uważam, można dopiero rokować, czy on będzie całe życie człowiekiem do prostych, powtarzalnych czynności czy też będzie mógł awansować i w przyszłości organizować pracę zespołów i osób w zespole.
- Tego to nie wiem. Nie chwałę się raczej.
- O planach ja wiem, ale no... z takiej troszkę może bardziej powierzchownie... wiem...na pewno nie o wszystkich... także ja nie mówię, że to jest źle jeżeli ktoś nie ma jakiegoś celu

W kwestii istotności wyznaczonej ścieżki kariery zawodowej, świadomości tego, co chce się w życiu robić, opinie pracodawców są podzielone: sprawa ta albo nie ma żadnego znaczenia albo ma znaczenie bardzo małe. Ważne jest to, jakie doświadczenie ma konkretna osoba oraz co może ona zaoferować firmie w danej chwili. Z drugiej strony, kwestia ta jest dla respondentów bardzo ważna, z powodu wymiany kadr w firmie. Budowanie ścieżek kariery jest istotne dla danej firmy, ze względu na utrzymanie tradycji działań i funkcjonalności, w przypadku, gdy osoby na kluczowych stanowiskach odchodzą na emeryturę lub gdy po prostu zmieniają pracę.

Respondenci podkreślali, że wyznaczony plan rozwoju zawodowego, świadomość tego, co chce się robić w życiu, może działać motywująco na pracownika. Wiele firm wykorzystuje ten fakt tworząc ścieżki karier. Pracownik w większym stopniu utożsamia się z firmą i pracuje bardziej wydajnie, wiedząc, że ma w firmie możliwości rozwoju zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i predyspozycjami.

3.4. CECHY IDEALNEGO PRACOWNIKA

Najważniejszą cechą idealnego pracownika według opinii respondentów jest pracowitość i sumienność w wykonywaniu obowiązków. Informacja ta ponownie wskazuje na znaczenie cech pracowniczych związanych z etosem pracy. Ważna jest także ciągła chęć rozwoju, doskonalenia siebie, swoich umiejętności i kwalifikacji. Jeden z respondentów wymieniał tu następujące charakterystyki: *ciągłe uczący się, poszukujący i umiejący w pełni wykorzystać swoje kompetencje, umiejętności, do jak najlepszego wykonywania swoich zadań.*

Pracodawcy cenią również utożsamianie się z firmą, zdając sobie sprawę, że pracownik, który szanuje swoją firmę, uważa ją za dobrą, pracuje wydajniej, jest bardziej zaangażowany, a jego praca przynosi lepsze efekty. Respondenci wskazywali też na pozytywne nastawienie wobec klientów zewnętrznych, czyli dobre wypełnianie swoich obowiązków, odpowiednie reprezentowanie firmy w kontaktach zewnętrznych, jak również pozytywne nastawienie względem klientów wewnętrznych: przełożonych, kolegów z pracy, umiejętność współpracy, dopasowania się do grupy. Dla pracodawców ważna jest również wydajność, czyli szybkość wykonywania obowiązków i rzetelność, czyli dokładność w działaniu. Istotne jest także by pracownik był odpowiedzialny i uczciwy. Wśród wymienianych cech pojawiło się również odpowiednie przygotowanie zawodowe i doświadczenie. Poniżej kilka odpowiedzi respondentów na ten temat;

- (...) utożsamiający się z firmą, z ofertą np. oferowaną przez firmę, nastawionym na swój rozwój, na swoich kompetencji i umiejętności, czyli ciągle uczący się, poszukujący, taki ktoś, i umiejący w pełni wykorzystać, te swoje kompetencje, umiejętności, do jak najlepszego wykonywania swoich zadań,
- sumienny, uczciwy i pracowity,
- sumienność, pracowitość i chyba rzetelność
- Utożsamianie się z pracodawcą. Uważam, że to jest rzecz najważniejsza
- (...) chęć poznania zawodu, chęć poznania. To jest istotne dla mnie. Natomiast dalsze... jakby dokładność wykonywania swoich czynności, także w tym zawodzie, na tym stanowisku pracy. No i jeszcze trzecią to jest jakaś dyscyplina, samodyscyplina nawet, polegająca na tym, że no jest pewien czas na wykonanie danych czynności.

3.5. SPOSOBY REKRUTACJI ZATRUDNIANYCH PRACOWNIKÓW

Pracodawcy szukając nowych pracowników przede wszystkim umieszczają ogłoszenia w Internecie, lokalnej prasie, bądź telewizji. Korzystają także z usług powiatowych urzędów pracy. W wielu firmach istnieje baza z dokumentami aplikacyjnymi, bowiem potencjalni pracownicy przynoszą swoją aplikację do firmy lub przysyłają CV przez pocztę elektroniczną, nawet wtedy gdy w danej chwili nie jest prowadzona rekrutacja na dane stanowisko.

Pracodawcy, w celu pozyskania nowych pracowników, wykorzystują także relacje interpersonalne, istniejące sieci powiązań, odwołując się do tzw. „poczty pantoflowej”. Informacja o wolnym wakacie w firmie, przekazywana jest poprzez znajomych. Zdarzają się sytuacje, że nowa osoba zatrudniania jest „z polecenia”.

Respondenci wskazywali także na korzystanie z usług agencji pośrednictwa pracy, OHP, oraz współpracę z zakładem doskonalenia zawodowego. Jako źródło, podano również, bazę z ogłoszeniami osób poszukujących pracy.

Na potrzeby rozważań na temat kryteriów rekrutacyjnych w firmach, wyróżniono trzy typy stanowisk, w zależności od wagi danego stanowiska w firmie oraz przypisanej mu odpowiedzialności. Są to następujące typy stanowisk:

- **Stanowiska pomocnicze**, bardziej odtwórcze, ale także stanowiska np. biurowe, nie wymagające doświadczenia.
- **Stanowiska wiążące się z niewielką odpowiedzialnością**, gdzie jednocześnie prawidłowe wykonywanie obowiązków wymaga odpowiedniego wykształcenia lub kwalifikacji np. ukończonych kursów zawodowych, studiów inżynierskich.
- **Stanowiska wyższego szczebla**, związane z dużym poziomem odpowiedzialności, wymagające wieloletniego doświadczenia.

Przy rekrutacji pracowników z pierwszej grupy respondenci zwracają uwagę przede wszystkim na zaangażowanie, zapał do pracy, chęć uczenia się nowych rzeczy, umiejętność pracy w zespole. Brane pod uwagę są więc przede wszystkim kompetencje miękkie, które są ważne również dla dwóch pozostałych grup stanowisk.

Przy prowadzeniu rekrutacji na stanowiska z drugiej grupy, szczególnie istotne jest wykształcenie oraz posiadanie odpowiednich kwalifikacji np. umiejętność obsługi odpowiednich programów komputerowych, znajomość języków obcych, posiadanie specjalistycznych kursów zawodowych. Konkretnie umiejętności i wiedza są ważne ze względu na obowiązki na danym stanowisku, które wiążą się ze specyfiką pracy w danym obszarze. W kwestii doświadczenia w tej grupie zatrudnianych pracowników, opinie respondentów są podzielone. Niektórzy pracodawcy uważali, że doświadczenie nie jest istotne, a nawet utrudnia pracę, bowiem trudno dostosować się pracownikowi do nowych zasad pracy a niedoświadczonych pracowników łatwiej ukształtować. Dla innych pracodawców doświadczenie jest ważne z tego względu, iż w doświadczonego pracownika, nie trzeba dodatkowo

inwestować ani czasu, ani pieniędzy. Pojawiła się także opinia, iż aktualna sytuacja na rynku, zmusza do zatrudniania najlepszych osób i że kilka lat temu ta sytuacja wyglądała zupełnie inaczej.

Przy podejmowaniu decyzji rekrutacyjnych na stanowiska wyższego szczebla, najważniejsze jest odpowiednie doświadczenie w danym zakresie. Są to stanowiska bardzo odpowiedzialne – często odpowiedzialność dotyczy również bezpieczeństwa pracy innych osób.

Niezależnie od stanowiska, pracodawcy zwracają uwagę na kompetencje miękkie: komunikatywność, umiejętność współpracy w zespole, dopasowanie do kultury organizacyjnej: (...)kompetencje miękkie - zwracamy na to uwagę, na to, żeby dobrze nam tu się wszystkim pracowało, żeby zespół był zgrany. I tutaj na to, no zwracamy

3.6. WSPÓŁPRACA PRACODAWCÓW ZE SZKOŁAMI W ZAKRESIE POZYSKIWANIA PRACOWNIKÓW

Wśród respondentów, biorących udział w badaniu, znaleźli się zarówno pracodawcy współpracujący ze szkołami, jak również pracodawcy, którzy takiej współpracy nie podejmują. Głównym powodem braku kooperacji jest brak potrzeby w tym zakresie, a także brak zapotrzebowania na nowych pracowników. Rekrutacje są prowadzone sporadyczne i pracodawcy ograniczają się do pozyskiwania osób poprzez inne formy, bezpośrednio „z rynku pracy”.

Pojawiła się także opinia, że brak współpracy ze szkołami, wynika z faktu, że pracodawcom zależy na pozyskiwaniu osób z doświadczeniem zawodowym, w przypadku których nie są już konieczne inwestycje w szkolenia: (...) człowiek z doświadczeniem, przy tego typu zawodach jest chyba bardziej, potrzebujemy takich ludzi właśnie z doświadczeniem, a młody człowiek no w niego trzeba inwestować, nie! Nie!

Pracodawcy współpracujący ze szkołami przyznawali na ogół, że współdziałanie to polega na stwarzaniu uczniom możliwości odbycia praktyk zawodowych. W większości przypadków istnieje możliwość późniejszego zatrudnienia stażysty.

Współpraca firm ze szkołami może polegać również na umożliwieniu korzystania przez szkoły z laboratoriów, którymi dysponuje firma, aby uczniowie bądź studenci mogli zapoznać się ze specyfiką pracy. Oto interesująca wypowiedź jednego z uczestników badania: *mamy własne laboratoria, w których udostępniamy możliwość po prostu zapoznania się wcześniej tych ludzi z charakterem pracy. Tak*

samo studenci odbywają praktyki zawodowe w laboratoriach czy też po prostu bezpośrednio w działach.

3.7. OPINIE NA TEMAT PRZYGOTOWANIA ABSOLWENTÓW DO FUNKCJONOWANIA NA RYNKU PRACY

Zdaniem respondentów szkoły w odpowiedni sposób przygotowują swoich absolwentów do wykonywania zawodu. Przekazują uczniom wiedzę merytoryczną, a także podstawowe elementy w zakresie praktycznym, co jest podbudową do dalszych działań na polu zawodowym: (...)na pewno to jest podłoże teoretyczne, także tutaj szkoła ma takie zadanie, żeby przygotować, ale czasami jest tak, że teoria nie ma pokrycia w praktyce. Zdaniem respondentów w szkole mogłoby być jednak więcej zajęć praktycznych: (...)na pewno więcej praktycznych jakiś zajęć, byłoby przydatnych.

Wielu respondentów uważało, że potrzebną praktykę zawodową można zdobyć dopiero wówczas, gdy rozpocznie się pracę zarobkową. Szkoły nie mogą przygotować w pełni do wykonywania zawodu również z tego względu, iż każda firma ma inną specyfikę i często wiedza, która jest potrzebna do prawidłowego wykonywania zadań zawodowych jest zróżnicowana w przypadku różnych firm.

Zdaniem respondentów szkoły powinny przekazywać również kompetencje miękkie tak, aby młody człowiek potrafił odnaleźć się na rynku pracy. Istotne znaczenie mają tu odpowiedzialność i zaangażowanie, solidność oraz pracowitość. Jeden z respondentów podkreślał, że istotne znaczenie mają: *umiejętność komunikowania się, zaprezentowania się. Takie banaty, jak napisanie fajnego listu motywacyjnego, czy odwaga w prezentowaniu siebie, takie właśnie miękkie kompetencje...*

Respondenci zgadzali się z opinią, że wskaźnikiem jakości pracy szkoły nie jest liczba wydanych dyplomów, ale sposób funkcjonowania absolwentów na rynku pracy: *na rynku jest jedna wielka walka – o stanowisko, o wszystko... Więc tutaj bardziej chyba nie ilość tylko właśnie chyba jakość, sposób w jaki właśnie młodzi ludzie sobie radzą...* Można przyjąć, że zdaniem pracodawców dyplom jest ważny, jest pewną podstawą świadczącą o tym, że kandydat może posiadać wiedzę i niezbędne kwalifikacje. Niemniej, samo posiadanie dyplomu nie gwarantuje tego, że kandydat się sprawdzi w pracy na danym stanowisku.

3.8. PODSUMOWANIE

W powyższym rozdziale zaprezentowano szczegółowe ustalenia empiryczne, wynikające z badań zrealizowanych wśród pracodawców na poziomie wojewódzkim. Warto przypomnieć najważniejsze z nich. Oto one:

- Doradztwo zawodowe to pojęcie znane pracodawcom i związane, według ich opinii, przede wszystkim z życiem zawodowym człowieka. Doradztwo, często jest łączone z pośrednictwem pracy, poszukiwaniem odpowiedniej osoby na dane stanowisko.
- Respondenci uważali, że osoba doradcy w szkole może być ważnym sojusznikiem pracodawców. Powinna ukierunkować młode osoby głównie na te zawody, których przedstawicieli brakuje obecnie na rynku pracy. Pracodawcy mają duży problem z pozyskaniem do swoich firm odpowiednio wykwalifikowanej kadry, fachowców w danych dziedzinach.
- Idealny pracownik powinien być pracowity i sumienny. Powinien też chcieć się rozwijać i doskonalić swoje kompetencje. Ważne dla pracodawców jest także utożsamianie się z firmą. Istotną jest ponadto umiejętność współpracy w grupie, utrzymywanie dobrych relacji ze współpracownikami, przełożonymi.
- Pracodawcy, chcąc pozyskać nowych pracowników, korzystają przede wszystkim, z ogłoszeń w mediach lub PUP-ach. Pracownicy poszukujący pracy wykazują się również dużą aktywnością, nawet gdy nie ma ogłoszenia na dane stanowisko, przysyłają lub przynoszą swoje dokumenty aplikacyjne, przez co wiele firm dysponuje wewnętrzną bazą CV. Istotną rolę przy zdobywaniu nowych pracowników odgrywa również tzw. „pocztą pantoflową”. Kwestie na, które pracodawcy zwracają uwagę podczas rekrutacji uzależnione są od wagi danego stanowiska i związanej z nim odpowiedzialności.
- Wśród respondentów, biorących udział w badaniu, znaleźli się pracodawcy współpracujący ze szkołami w pozyskiwaniu nowych pracowników. Współpraca ze szkołami nawiązywana przez pracodawców dotyczy głównie umożliwienia odbycia praktyk zawodowych.
- Zdaniem pracodawców szkoły odpowiednio przygotowują do wykonywania zawodu w zakresie przekazania uczniom odpowiedniego poziomu wiedzy merytorycznej oraz podstawowych umiejętności praktycznych. Niemniej, szkoły według opinii respondentów powinny zwrócić większą uwagę na nauczanie młodych osób odpowiedzialności i pracowitości oraz przekazywać młodym ludziom kompetencje miękkie, by ułatwić im dostosowanie się do rzeczywistości zawodowej.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

CZĘŚĆ 3. DORADZTWO ZAWODOWE – PERSPEKTYWA POWIATOWA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Rozdział 4. PRAKTYKA: DORADZTWO ZAWODOWE W SZKOŁACH

4.1. POJĘCIE DORADZTWA ZAWODOWEGO W ROZUMIENIU DYREKTORÓW SZKÓŁ, DORADCÓW ZAWODOWYCH I REPREZENTANTÓW INSTYTUCJI REGIONALNYCH

W tym podrozdziale zostaną przedstawione informacje na temat znajomości i rozumienia terminu „doradztwo zawodowe” wśród następujących kategorii respondentów:

- dyrektorzy szkół z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego;
- doradcy zawodowi i nauczyciele odpowiedzialni w szkołach za doradztwo;
- przedstawiciele instytucji regionalnych.

Respondentom biorącym udział w wywiadach pogłębionych zadawane były podobne pytania i dlatego też – w celu uniknięcia powtórzeń – ich doświadczenia i oceny będą prezentowane łącznie. Pozwoli to jednoczenie na przedstawienie zbiorczego poglądu na najistotniejsze kwestie poruszone w przedstawianym projekcie badawczym. Niemniej, należy podkreślić, że każdorazowo gdy jedna z trzech powyższych grup będzie różnić się w swoich odpowiedziach od pozostałych, zostanie do uwzględnione w prezentowanej analizie. Uwaga ta odnosi się do wszystkich wyników badania dyrektorów, doradców i reprezentantów instytucji regionalnych, które prezentowane będą w rozdziałach czwartym i piątym niniejszego opracowania.

W podrozdziale 4.12 przedstawione zostaną – w formule odrębnej – generalne opinie dyrektorów szkół na temat funkcjonującego w ich placówkach doradztwa zawodowego. Opinie te są bardzo charakterystyczne i w ich przypadku wyodrębnienie wypowiedzi wyłącznie dyrektorów szkół, jako osób kierujących placówkami i odpowiedzialnych za doradztwo, wydaje się zasadne.

* * *

Jednym z problemów poruszonych w badaniu stanu i roli doradztwa zawodowego było zagadnienie samego rozumienia pojęcia „doradztwo zawodowe”. Definiując je, dyrektorzy szkół i doradcy zawodowi (a także przedstawiciele instytucji regionalnych z powiatów województwa warmińsko-mazurskiego) zwracali uwagę na kilka elementów. Po pierwsze, wskazywano, że **doradztwo zawodowe to proces**,

a więc jest to działalność systematyczna, rozciągnięta w czasie. Ponadto, podkreślano, że głównym **celem doradztwa zawodowego jest pomoc** uczniowi, polegająca na ukierunkowaniu go na wybór właściwego zawodu. Oznacza to, że **doradztwo jest traktowane tu jako swego rodzaju służba** wobec osób, które muszą stworzyć wizję swojej przyszłości edukacyjno-zawodowej. Należy zauważyć, iż skojarzenie doradztwa z pomocą uczniowi, to najczęściej występujący rodzaj konotacji. W poniższej tabeli zamieszczone zostały przykładowe wypowiedzi respondentów, prezentujące główne sposoby rozumienia terminu „doradztwo zawodowe” i wskazujące jednocześnie na najczęściej występujące skojarzenia.

Tabela 3.

RESPONDENT	DORADZTWO ZAWODOWE – ROZUMIENIE POJĘCIA
Respondent Giżycko instytucja regionalna:	<i>Proces pomocy klientowi w rozwiązaniu jego problemów zawodowych.</i>
Respondent Ełk instytucja regionalna:	<i>Proces, w którym doradca zawodowy pomaga, czy też kieruje młodzież do zmiany zawodu, jeśli ten wcześniejszy był nieodpowiedni.</i>
Dyrektor ZSZ:	<i>Całe spektrum działań ukierunkowanych przede wszystkim na wybranie właściwej drogi życiowej młodego człowieka. Właściwej drogi zawodowej i edukacyjnej.</i>
Respondent Ełk instytucja regionalna:	<i>Pomoc młodzieży i ich rodzicom w wyborze właściwej drogi, jeżeli chodzi o ogólnie rozumianą karierę zawodową i odnalezienie się na rynku pracy.</i>
Dyrektor gimnazjum:	<i>Pomoc [oferowana – ASM] dla ucznia w doborze przyszłości zawodowej, przy uwzględnieniu jego predyspozycji.</i>
Respondent Iława instytucja regionalna:	<i>Pomoc uczniom w wyborze zawodu. Pomoc w tych wszystkich działaniach, które zmierzają do tego, żeby uczeń podjął w miarę świadomą decyzję w tym względzie.</i>
Dyrektor liceum:	<i>Pomoc w wyborze przyszłej drogi zawodowej dla... uczniów. Dla każdego, który chce coś zrobić w życiu zawodowym, planować swoją przyszłość...</i>

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Respondent Gołdap instytucja regionalna:	<i>Pomoc w wyborze kierunku kształcenia, przekwalifikowania się, szukania, swego miejsca na ziemi, jeśli chodzi o wybór przyszłego zawodu czy zmiany zawodu. Poznanie siebie, swoich predyspozycji, zainteresowań, zdolności.</i>
Respondent Elbląg instytucja regionalna:	<i>Pomoc ludziom w uzyskiwaniu informacji na temat kształcenia, na temat wyboru zawodu.</i>
Doradca zawodowy ZSZ:	<i>Dziedzina wiedzy, która po prostu ma ukierunkować młodych ludzi (nie tylko młodych), którzy nie mają planów na przyszłość... Żeby w jakiś sposób ich ukierunkować na odpowiednią ścieżkę, drogę zawodową...</i>
Respondent Olsztyn instytucja regionalna:	<i>Pomoc udzielana uczniom w wyborze dalszej kariery zawodowej, w wyborze zawodu. Myślę, że nie tylko w latach szkolnych, bo życie wskazuje, że uczyć należy się przez całe życie. Tak że myślę, że doradztwo zawodowe [powinno być adresowane – ASM] nie tylko do uczniów, ale i do pracowników realizujących już życie zawodowe...</i>
Respondent Elbląg instytucja regionalna:	<i>Wsparcie indywidualne, bądź grupowe dla osoby, która jest zainteresowana rozwiązaniem jakiegoś problemu związanego z jego albo obecną sytuacją zawodową, bądź też planowaną ścieżką aktywności kariery zawodowej.</i>
Respondent Ełk instytucja regionalna :	<i>System, który umożliwia pozyskiwanie wiedzy na temat możliwości uzyskania kwalifikacji zawodowych i ich poszerzenia, miejsc, w których można zdobyć tą wiedzę oraz określić jakąś ścieżkę awansu zawodowego na dalsze lata.</i>
Respondent Iława instytucja regionalna:	<i>Informacja o rynku i zapotrzebowaniu jakie tam występuje. Jakie zawody są w tej chwili bardzo popularne i bardzo na czasie. Nie da się bowiem ukryć, że są takie modne zawody, ale są i takie, na które zawsze jest zapotrzebowanie.</i>

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Mimo, że w tabeli zaprezentowane zostały głównie wypowiedzi przedstawicieli instytucji regionalnych (jako w najwyższym stopniu zborne i jednoznaczne), to należy podkreślić, że w zbliżony sposób postrzegali istotę doradztwa zawodowego zarówno badani dyrektorzy szkół, doradcy zawodowi jak również nauczyciele wypełniający w poszczególnych placówkach zadania związane z doradztwem dla uczniów.

Uwagę zwraca jedynie, zróżnicowana w zależności od profilu szkoły, charakterystyka szczegółowych zadań doradczych. Na poziomie szkół ponadgimnazjalnych, tj. w technikach oraz zasadniczych szkołach zawodowych termin „doradztwo zawodowe” był bowiem odnoszony przede wszystkim do dalszej kariery zawodowej młodego człowieka oraz wyboru zawodu. Dyrektorzy liceów ogólnokształcących podkreślali natomiast, iż ich placówki przygotowują młodego człowieka do podjęcia przez niego studiów wyższych, zatem doradztwo zawodowe w tych placówkach dotyczy przede wszystkim zdefiniowania predyspozycji młodego człowieka pozwalających mu na podjęcie studiów w odpowiednim kierunku. Innymi słowy, doradztwo zawodowe w liceach nie musi jednoznacznie odpowiadać na pytanie o przyszły zawód absolwenta, lecz powinno raczej pomóc uczniowi w wyborze profilu studiów. Dyrektorzy gimnazjów definiowali z kolei doradztwo zawodowe głównie jako próbę wskazania ścieżki rozwoju zawodowego. Ich zdaniem, doradztwo to planowanie dalszej kariery zawodowej młodego człowieka. Doradztwo zawodowe to, jak mówi jeden z badanych dyrektorów: *suma wszystkich działań, które ułatwiają młodemu człowiekowi wybór dalszego kierunku kształcenia i zawodu.*

Dla osób zajmujących się doradztwem zawodowym w gimnazjum, doradztwo to przede wszystkim pomoc uczniom w wyborze szkoły średniej. Nie odnoszą oni tego pojęcia do wyboru drogi zawodowej, a jedynie do pomocy w podjęciu decyzji o dalszej drodze kształcenia, która dopiero w konsekwencji ma doprowadzić do wyboru zawodu.

Opisując sposoby definiowania terminu „doradztwo zawodowe”, warto podkreślić, że zdaniem niektórych dyrektorów szkół, doradztwo zawodowe to dla szkoły przede wszystkim problem. Dzieje się tak dlatego, że często doradztwem nie zajmuje się kompetentna, profesjonalnie przygotowana osoba, która ukończyła odpowiednie studia podyplomowe i która mogłaby całkowicie poświęcić się tylko temu problemowi. Jak zauważają dyrektorzy, w ich placówkach brakuje osób, które całościowo („od początku do końca”) odpowiadałyby za zagadnienie doradztwa zawodowego. W szkołach doradztwem zawodowym najczęściej zajmują się nauczyciele przedmiotowi (wychowawcy klas) lub pedagodzy. **Ponadto, dyrektorzy często mają poczucie, że doradztwo zawodowe to obecnie dodatkowy temat, którym trzeba obciążyć szkoły.** Ich zdaniem, brakuje jasnych kryteriów, wokół

których można zbudować system doradztwa zawodowego dopasowany do wieku oraz potrzeb edukacyjnych młodzieży uczącej się w poszczególnych typach szkół. Dyrektorzy gimnazjów wyrażają żal i niezadowolenie z powodu braku usystematyzowanej wiedzy na temat realizowania zagadnień z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach. Przyznają, że nie widzą problemu w tym, aby to szkoła zajmowała się tym zagadnieniem, jednak jak mówią: *nikt nie zabrał nas na żadne szkolenie, nikt nie powiedział, jak doradztwo zawodowe ma być realizowane.*

Dyrektorzy szkół przede wszystkim wskazywali na zadania doradcy i doradztwa:

- uświadomienie uczniowi przyszłej możliwości wyboru zawodu;
- doradzanie uczniom w kwestiach dotyczących przyszłości;
- przybliżenie uczniom dalszego kierunku kształcenia i wyboru zawodu, pomoc w wyborze ścieżki edukacyjnej;
- stworzenie uczniom możliwości ukierunkowania ich do przyszłej pracy.

Warto – nieco uogólniając – wyodrębnić określone typy definicji doradztwa zawodowego. W naszym przekonaniu można mówić o doradztwie zawodowym w ujęciu diagnostycznym, *stricte* doradczym oraz planistycznym.

Tabela 4.

Typ definicji	Wyjaśnienie (wypowiedzi badanych)
DIAGNOSTYCZNA	• <i>Pomoc w ocenie swoich możliwości i szans edukacyjnych, a także zdobycia określonego zawodu.</i>
DORADCZKA	• <i>Pomoc uczniom w wyborze kierunku studiów;</i> • <i>Wybór przyszłego zawodu dla ucznia;</i> • <i>Pomoc w wyborze zawodu.</i>
PLANISTYCZNA (PSYCHOLOGICZNO- WYCHOWAWCZA)	• <i>Kierowanie dalszą drogą życiową</i>

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Ujęcie diagnostyczne oznacza, że doradztwo jest kojarzone z badaniami predyspozycji ucznia, określaniem jego mocnych i słabych stron, co stanowi podstawę do udzielania wsparcia w zakresie wyboru szkoły lub zawodu.

Ujęcie doradcze koncentruje się na aspekcie pomocy udzielanej uczniowi przy wyborze szkoły bądź zawodu. Innymi słowy są to działania zmierzające do wyboru z uczniem (za ucznia) dalszej drogi edukacyjnej i/lub zawodowej.

Ujęcie planistyczne oznacza, że pracownicy szkoły, tj. nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy, dyrekcja skupiają się na włączeniu w zakres doradztwa elementów wykraczających poza jego definicyjny zakres, tj. terapii psychologiczno-wychowawczej, rozwiązywania problemów życiowych ucznia.

4.2. DORADZTWO ZAWODOWE A PORADNICTWO ZAWODOWE

Do sposobu rozumienia przez respondentów samego terminu „doradztwo zawodowe” odnosiło się również pytanie, w którym poproszono badanych (dyrektorów, doradców i przedstawicieli instytucji regionalnych) o rozstrzygnięcie, czy „doradztwo zawodowe” i „poradnictwo zawodowe” to dwa określenia tego samego procesu, czy też fakt, że funkcjonują dwa terminy, oznacza jednocześnie różnice w charakterze samego zjawiska. Zdecydowana większość respondentów uważa, że doradztwo i poradnictwo to pojęcia tożsame lub zbliżone. Przykładowo, jeden z respondentów zauważa: *Doradztwo i poradnictwo. W większości przypadków to są tożsame pojmowane pojęcia. Ale można powiedzieć, że doradztwo to bardziej kwestia dokonywania jednorazowego wyboru, a poradnictwo można ująć jako proces długofalowy.* Inny badany dodaje: *Myślę, że można je utożsamić [doradztwo i poradnictwo – ASM]. Można oczywiście stworzyć definicje, ale będą one bardzo podobne.* Te dwie powyższe wypowiedzi wskazują, że w opinii dyrektorów szkół, doradców zawodowych (oraz przedstawicieli instytucji regionalnych) nawet jeśli pomiędzy terminami „doradztwo zawodowe” i „poradnictwo zawodowe” występują pewne różnice znaczeniowe, to mają one przede wszystkim charakter akademicki. Oznacza to, że dla osób zawodowo związanych z praktyką doradztwa zawodowego różnice te – jako subtelne – nie mają istotnego znaczenia.

Niemniej, pojawiały się także opinie, które wskazywały, że doradztwo zawodowe i poradnictwo zawodowe to pojęcia odnoszące się do dwóch różnych zjawisk. Rozbieżności, które pojawiły się w odniesieniu do rozumienia powyższego pojęcia doskonale obrazuje zestawienie kilku wypowiedzi badanych dyrektorów szkół:

- *Poradnictwo ma węższy zakres, jest węższą jakby definicją, czyli mieści się w doradztwie. Poradnictwo może mieścić się w doradztwie.*

- *Doradztwo zawodowe dotyczy według mnie właśnie tych młodych ludzi w kwestii wyboru zawodu. A poradnictwo zawodowe odnosi się do tych osób, które są poza systemem edukacyjnym i z różnych względów na przykład nie ukończyli szkół - na przykład technicznych, czyli ponadgimnazjalnych i szukają swojego miejsca na rynku pracy.*
- *Doradztwo zawodowe wydaje mi się, że powinno mieć szerszy zakres. A poradnictwo zawodowe powinno się skupiać tylko na jakiejś jednorazowej pomocy przy pisaniu CV albo jakiegoś listu motywacyjnego. No tak mi się wydaje - że jest zasadnicza różnica.*
- *Doradztwo i poradnictwo... Wydaje mi się, że doradztwo to towarzyszenie osobie, która zna swoje potrzeby i towarzyszymy jej w realizacji tych potrzeb, celów zawodowych. Natomiast poradnictwo to coś, co my już dajemy, jakby pewien „obraz”, opowiadamy o tym, co można i jak można. Moim zdaniem jest to troszkę szersze pojęcie niż samo doradztwo, bo ja bym miała taką ścieżkę, która ma pomóc osobie - czyli my już towarzyszymy przy tym, kiedy ona jak gdyby sama już rozpozna swoją potrzebę. Natomiast poradnictwo to jest wtedy, kiedy ją wprowadzamy w taki szerszy kontekst poradnictwa zawodowego i w ogóle pomocy zawodowej.*

W podobny sposób różnice pomiędzy doradztwem a poradnictwem definiują sami doradcy zawodowi. Jeden z nich zauważa: *Znam obie definicje. Poradnictwo to raczej dostarczanie informacji zawodowych, doradztwo to pomoc w podejmowaniu decyzji. Jedna i druga definicja funkcjonuje. To są podobne rzeczy, aczkolwiek myślę, że doradztwo bardziej nastawione jest na człowieka, a poradnictwo to dostarczanie różnorodnych informacji. Inny doradca różnicę między wskazanymi terminami określił następująco: Dla mnie doradztwo zawodowe jest szersze. I bardziej by się odnosiło może właśnie do... ludzi starszych. Natomiast poradnictwo kojarzy mi się jednak z młodszą grupą odbiorców.*

Jak widać, wśród części badanych nie ma zgody, co do tego czy doradztwo i poradnictwo zawodowe dotyczą tego samego działania. Co więcej, zdaniem jednych doradztwo to element poradnictwa, a zdaniem innych – jest na odwrót. Można odnieść wrażenie, że wiedza nie tylko przedstawicieli instytucji regionalnych, ale również dyrektorów szkół, a nawet samych doradców zawodowych, ma niejednokrotnie charakter intuicyjny, potoczny czy też zdroworozsądkowy.

4.3. SPOSOBY ORGANIZACJI WEWNĄTRZSZKOLNEGO SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO

Przeprowadzone w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego badanie szkół pod kątem posiadania przez badane placówki Wewnętrznych Systemów Doradztwa Zawodowego pokazało duże zróżnicowanie w tym zakresie. Są bowiem szkoły, które stanowią tu swoisty wzorzec, a więc posiadają profesjonalnie przygotowane dokumenty określające funkcjonowanie Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego, są takie placówki, które posiadają zręby takiego dokumentu, wreszcie są i takie szkoły, w których w zasadzie nie ma takiego dokumentu w ogóle. Z reguły, w szkołach, które nie posiadają dokumentu określającego organizację WSDZ, zadania z zakresu doradztwa zawodowego określone zostały w statucie szkoły i stanowią element rocznego planu pracy pedagoga szkolnego.

Jeden z dyrektorów szkoły w następujący sposób argumentuje brak WSDZ: **Powiem panu tak - na wszystko chciałoby się tworzyć systemy, nawet ktoś mi mówił, że trzeba stworzyć instrukcje chodzenia po schodach albo napis przy nożu, że można się nim skaleczyć. Nie przekonują mnie te potrzeby, nie widzę sensu w tym. Nie widzę sensu systemu, po co system?** Na pytanie o to, czy zapisy w statucie są wystarczającym dokumentem, dyrektor odpowiada: *Są wystarczające i powiem dlaczego są wystarczające. Kiedy uczniowie składają dokumenty, te poglądy są u nich tak jasne, tak sparowane, że czasami nawet nie ma potrzeby żeby kontaktować z kimkolwiek. Cała klasa wie gdzie ma pójść. Oczywiście nie w 100%, bo wyjątki są zawsze. Postawa dyrektora przekłada się także, na brak planów co do stworzenia WSDZ w szkole. Podobną opinię wyraża także wychowawca realizujący zadania z zakresu doradztwa zawodowego: *Nauczyciele wbrew pozorom są w szkołach bardzo zapracowani. Mówi się, że nauczyciel pracuje dwie godziny dziennie, natomiast my naprawdę jesteśmy zapracowani i szczerze mówiąc my nie mamy czasu, choć oczywiście uwzględniamy problematykę doradztwa zawodowego w programach godzin wychowawczych w klasie trzeciej.**

Jak widać, część spośród badanych dyrektorów szkół i osób odpowiedzialnych za prowadzenie doradztwa zawodowego w szkołach wyraża bardzo krytyczne poglądy dotyczące znaczenia doradztwa zawodowego, co przekłada się na bardzo różne sposoby jego (nie)funkcjonowania.

Zrealizowane badanie pokazuje, że są szkoły, w których doradztwo zawodowe stanowi istotny składnik procesu wychowawczego, są i takie, w których doradztwo traktowane jest jak „kula u nogi”, co przekłada się na brak zorganizowanego systemu doradztwa w placówce, bądź jego istnienie w szczątkowej postaci. W wielu

przypadkach, problem wydaje się mieć podłoże świadomościowe (mentalne). Brak przekonania dyrektora szkoły, co do potrzeby istnienia zorganizowanego systemu doradzania uczniom w sprawie ich przyszłej kariery edukacyjnej i zawodowej, wskazuje na niską świadomość zachodzących na rynku pracy procesów i zmian.

Tym, co może dziwić jest fakt, że w wielu szkołach, w których funkcjonuje WSDZ, dyrektorzy szkół nie orientują się, jaka jest treść owego dokumentu. Braki w wiedzy dotyczą między innymi:

- zasad, na jakich ten dokument został opracowany;
- faktu czy samorząd uczniowski, rodzice, nauczyciele mieli udział w przygotowaniu tego dokumentu;
- tego, kto zajmuje się wdrażaniem WSDZ.

Co więcej, część spośród dyrektorów szkół uczestniczących w badaniu nie potrafiła jednoznacznie opisać, w jaki sposób kontrolują wdrażanie WSDZ w swojej szkole i na czym taka prawidłowa kontrola powinna polegać. Charakterystyczna jest tu wypowiedź respondentki z powiatu bartoszyckiego która przyznała: *takiej typowej kontroli doradztwa nie robiłam... Ale ja to na bieżąco kontroluję (...) Można to nazwać kontrolą bieżącą...*

Co niepokojące, wielu spośród badanych dyrektorów szkół postrzega konieczność stworzenia dokumentu określającego sposób i formę funkcjonowania systemu doradztwa zawodowego w szkole jako kolejny, niepotrzebny i zbędny obowiązek. Ich zdaniem, pojawienie się w placówkach tego dokumentu nie przełoży się na podniesienie jakości zadań realizowanych w ramach doradztwa zawodowego. Według dyrektorów tworzenie systemu będzie miało rację bytu tylko w sytuacji, gdy tworzeniu przepisów towarzyszyć będzie wsparcie finansowe, pozwalające na zatrudnienie osoby odpowiedzialnej tylko i wyłącznie za doradztwo zawodowe.

Interesujące jest, że dyrektorzy szkół uważają, iż obecnie doradztwo zawodowe stanowi głównie modne pojęcie, o którym bardzo dużo się mówi. Jednak w szkołach brakuje przepisów wykonawczych precyzujących założenia programu doradztwa zawodowego. **Zarówno dyrektorzy gimnazjów jak i szkół ponadgimnazjalnych zgodnie twierdzą, że doradztwo zawodowe jest w szkołach potrzebne i głównie w szkołach powinno być realizowane.** Jednocześnie, jak zaznaczono wyżej, uważają, że na poziomie gimnazjum powinno koncentrować się na innych kwestiach niż w szkołach ponadgimnazjalnych.

- Zdaniem dyrektorów, doradztwo zawodowe w gimnazjach powinno rozpoczynać się w II klasie i koncentrować się głównie na wskazaniu uczniom

ich zainteresowań i możliwości ich rozwijania na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej. Jeden z dyrektorów stwierdza: *Uczniowie gimnazjum to jeszcze dzieci i oni nie myślą o pracy i o tym jaki zawód będą wykonywać,*

- Doradztwo zawodowe w szkołach ponadgimnazjalnych powinno zdaniem dyrektorów dotyczyć całego okresu kształcenia w tej placówce i powinno koncentrować się na wskazaniu uczniom zawodów i/lub studiów jakie mogliby podjąć. Powinno pokazywać jak wygląda aktualna sytuacja na lokalnym oraz ogólnopolskim i europejskim rynku pracy, a także jaka jest oferta uczelni wyższych.

Zdaniem dyrektorów, obecnie doradztwo zawodowe w szkołach nie funkcjonuje jako zagadnienie profesjonalnie przygotowane i realizowane. W szkołach brakuje jednoznacznych przepisów dotyczących realizowania zadań z zakresu doradztwa zawodowego, a co za tym idzie brakuje również środków finansowych na zatrudnienie profesjonalnego doradcy zawodowego. Badany dyrektor mówi: *ponieważ nie mam pieniędzy na dodatkowy etat to zadania doradcy zawodowego realizuje teraz pani pedagog.*

Zrealizowane na terenie wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego badanie pokazuje, że szkoły niezwykle rzadko dysponują etatem doradcy zawodowego. Z reguły zadania doradcy wypełniają inni nauczyciele bądź pedagog szkolny.

Tym, co niepokoi, jest fakt, że osoby zajmujące się doradztwem zawodowym w szkołach z reguły nie są zainteresowane udziałem w dodatkowych szkoleniach lub studiach podyplomowych z zakresu doradztwa zawodowego. Dzieje się tak przede wszystkim dlatego, iż, w ich opinii, wiedza którą posiadają jest wystarczająca i dostosowana do potrzeb jakie zgłasza młodzież, z którą pracują. Dyrektorzy placówek deklarują natomiast, że jeśli któryś z nauczycieli chciałby podjąć studia w zakresie doradztwa, to mu w tym pomogą. Jeden z dyrektorów mówi: *Jeśli pani pedagog chciałaby zrobić takie studia, to ja oczywiście będę ją wspierać. Mogę zamienić jej dyżury żeby mogła bez kłopotów uczęszczać na zajęcia.* Dyrektorom trudno jest jednak określić możliwości wsparcia finansowego takich studiów przez szkołę. Jasno deklarują, iż to organ zarządzający przydziela środki na podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej, jednak w obliczu stale rosnących potrzeb edukacyjnych przy rozbudowanym programie nauczania, studia podyplomowe z zakresu doradztwa zawodowego nie są dla szkoły priorytetowym miejscem lokowania, i tak już mocno ograniczonych, środków.

Duży problem dla badanych szkół stanowi także baza lokalowo-sprzętowa. Szkoły rzadko dysponują bowiem profesjonalnie przygotowanymi pracownikami

doradczy, wyposażonymi w niezbędny sprzęt oraz materiały z zakresu doradztwa zawodowego. **Doradcy zawodowi (i nauczyciele odpowiedzialni za doradztwo) co prawda przyznawali na ogół, że posiadają dostęp do podstawowego sprzętu (komputer podłączony do Internetu, kserokopiarka, rzutnik itp.), a niektórzy również do literatury fachowej, niemniej podkreślić trzeba, że jest to sprzęt nie będący w stałej dyspozycji tych osób. Warto podkreślić, że doradcy na ogół potwierdzali też, że dysponują osobnym pokojem na potrzeby realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego (praca w małych grupach, konsultacje indywidualne).**

Fakt, iż w niektórych szkołach istnieją WSDZ nie oznacza, że mają one formę w pełni sprofesjonalizowaną i „ułożoną”. Jeden z doradców zauważa: *Przez te kilka lat prowadziłem zajęcia w bardzo dorywczy, niezorganizowany sposób. Poza tym obecnie, gdy prowadzę te zajęcia w sposób bardziej zorganizowany, to tylko w ramach projektu unijnego - nie są to zajęcia wpisane w pensum, nie są to zajęcia szkolne. [...] W mało formalny sposób te zajęcia są prowadzone, jako zajęcia dodatkowe.*

Jeśli chodzi o formy prowadzonych zajęć z uczniami, to z najczęściej spotykana formą są zajęcia grupowe z uczniami prowadzone przeważnie na godzinach wychowawczych (w nielicznych przypadkach na zajęciach fakultatywnych). Należy tu podkreślić, że informacja ta została potwierdzona w trakcie badań (zarówno ilościowych, jak i jakościowych) prowadzonych z udziałem uczniów w ramach prezentowanego projektu badawczego.

Z informacji uzyskanych od doradców zawodowych można wyodrębnić główne zadania realizowane (w większości szkół) w trakcie roku szkolnego. Są to:

- Konsultacje indywidualne i grupowe dla uczniów danych szkół, na których prowadzone są:
 - warsztaty dotyczące samooceny;
 - ćwiczenia służące określeniu słabych i silnych stron;
 - ćwiczenia służące określeniu predyspozycji do wykonywania zawodu/podjęcia edukacji w określonym typie szkoły;
 - ćwiczenia pozwalające na zdobycie umiejętności przygotowania i pisanie dokumentów aplikacyjnych;
 - warsztaty dotyczące autoprezentacji i zachowania się na rozmowie kwalifikacyjnej;
 - zajęcia nakierowane na poznanie lokalnego rynku pracy;

- Wycieczki do zakładów pracy, na targi edukacyjne, spotkania z przedstawicielami zawodów, spotkania z przedstawicielami uczelni wyższych;
- Organizowanie dni przedsiębiorczości, w trakcie których uczniowie mogą zapoznać się z ofertami pracy oraz oczekiwaniami pracodawców.

Na podstawie wiedzy posiadanej przez dyrektorów – będących koordynatorami pracy doradcy zawodowego w szkołach – założenia WSDZ można pogrupować na: założenia o charakterze **doradczym**, **organizacyjnym** oraz **kooperacyjnym** (zarówno z podmiotami funkcjonującymi w szkole, jak i poza nią).

Z przekazanych przez doradców zawodowych WSDZ wyłaniają się założenia o nieco szerszym charakterze. Przyczyną tego stanu jest to, że jako osoby czynnie uczestniczące w procesie doradztwa zawodowego i tworzące jego fundamenty w szkole, osoby te doskonale znają rzeczywisty sposób organizacji i funkcjonowania doradztwa. Doradcy rozciągają zakres doradztwa na trzy podmioty: uczniów, rodziców i nauczycieli. Dzięki analizie dokumentów można wyróżnić założenia WSDZ o następującym charakterze:

- aktywizacyjnym,
- informacyjno-doradczym,
- kooperacyjnym,
- organizacyjnym,
- planistycznym.

Zestawienie przykładowych działań doradców zawodowych zawartych w WSDZ w odniesieniu do charakteru założeń zawiera kolejna tabela.

Tabela ta nie wyczerpuje wszystkich szczegółowych zadań doradców zawodowych realizowanych przez doradców, ale zawiera najczęściej powtarzające się formy aktywności doradców.

Niewielkie różnice zawarte w WSDZ wynikają ze specyfiki danej szkoły i formy kształcenia. W przypadku szkół ponadgimnazjalnych WSDZ ujmuje spotkania z pracodawcami, organizowanie/współorganizowanie praktyk zawodowych dla uczniów, organizowanie wycieczek do zakładów pracy czy też udział w targach edukacyjnych, w których biorą udział szkoły wyższe. W gimnazjum w WSDZ zawarte są spotkania z przedstawicielami szkół ponadgimnazjalnych, co wynika z tego, że to w nich będzie realizowany kolejny etap edukacji uczniów.

Tabela 5.

Charakter założenia	Podejmowane działania:
AKTYWIZACYJNY	- Aktywizacja zawodowa uczniów; - Działania z zakresu doradztwa zawodowego realizowane metodami aktywnymi (warsztaty, treningi); - Wyzwalanie wewnętrznego potencjału uczniów; - Przełamywanie barier o charakterze emocjonalnym; - Kreowanie własnej kariery zawodowej poprzez samozatrudnienie; - Reorientacja zawodowa w przypadku niewłaściwego wyboru zawodu; - Rozwijanie umiejętności pracy grupowej i czynnego rozwiązywanie problemów.
DIAGNOSTYCZNY	- Diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe; - Diagnozowanie słabych i silnych stron uczniów, preferencji edukacyjnych i zawodowych; - Diagnozowanie potrzeb lokalnego rynku pracy; - Diagnozowanie sytuacji rodzinnej uczniów i analizowanie jej wpływu na edukacyjne i zawodowe wybory; - Diagnozowanie i praca z rodzicami uczniów, mających problemy: zdrowotne, emocjonalne, decyzyjne, wychowawcze, intelektualne; - Diagnozowanie możliwych form zatrudnienia; - Diagnozowanie sytuacji zdrowotnej odnośnie dokonanego wyboru zawodowego.
INFORMACYJNO-DORADCZY	- Udzielanie pomocy uczniom w procesie selekcji informacji dotyczących edukacji i rynku pracy zgodnie z obranym kierunkiem rozwoju zawodowego; - Gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych; - Udostępnianie informacji o szkołach policealnych, wyższych oraz systemie kształcenia ustawicznego; - Doradzanie w zakresie wyboru kariery edukacyjnej i zawodowej uczniów (po wcześniejszej diagnozie).

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

KOOPERACYJNY	• Współpraca z nauczycielami, rodzicami, uczniami w procesie doradztwa zawodowego; • Współpraca w instytucjami zewnętrznymi wspierającymi działania doradcy w szkole, m.in. poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, urzędami pracy, centrami kształcenia ustawicznego; • Nawiązywanie współpracy z potencjalnymi pracodawcami w celu zaprezentowania możliwości zawodowych uczniów; • Nawiązywanie współpracy z przedstawicielami zawodów w celu organizacji spotkań z uczniami; • Utrzymanie łączności z absolwentami szkoły na potrzeby realizacji zadań z doradztwa zawodowego.
ORGANIZACYJNY	• Organizowanie spotkań z pracodawcami, przedstawicielami zawodów, szkół wyższego stopnia; • Organizacja pracy doradcy zawodowego w szkole; • Organizacja pracy nauczycieli/wychowawców w zakresie doradztwa zawodowego; • Organizowanie spotkań z przedstawicielami instytucji związanych z doradztwem zawodowym.
PLANISTYCZNY	• Planowanie pracy doradcy zawodowego, nauczycieli w zakresie doradztwa zawodowego w dłuższej perspektywie; • Planowanie wspólnie z uczniem (przy wsparciu rodziców) ścieżki kariery zawodowej; • Planowanie i aranżowanie przestrzeni realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

W szkołach posiadających WSDZ działania w zakresie doradztwa zawodowego prowadzone są zarówno indywidualnie jak i grupowo, co jest związane z różnymi metodami pracy w tym obszarze. Dyrektorzy w zakresie działań grupowych wskazywali: wizyty doradcy na godzinach wychowawczych, organizowanie warsztatów dla grup uczniów, udział w spotkaniach z pracodawcami i przedstawicielami zawodów, zarówno w budynku szkoły, jak i poza nią. Za działania indywidualne uznano indywidualne spotkania z uczniami poza godzinami lekcyjnymi.

W charakterystykach przedstawianych przez doradców, wdrażanie WSDZ to przede wszystkim działania, które mają na celu diagnozę potrzeb i predyspozycji uczniów (poprzez testy i konsultacje). Działania te obejmują również spotkania z pracodawcami, reprezentantami szkół i innych instytucji. Wdrażanie takiego programu polega najczęściej na konsultacjach z wychowawcami i wyznaczeniu harmonogramu działań na dany rok szkolny. We wdrażanie WSDZ zaangażowani są również nauczyciele przedmiotowi: poloniści (ćwiczą pisanie CV, podań i listów motywacyjnych), nauczyciele WOS-u (przeprowadzają modelowe rozmowy kwalifikacyjne). Są to działania zarówno grupowe, (np. pogadanki na godzinach wychowawczych, wizyty przedstawicieli konkretnych zawodów w szkołach), jak również indywidualne (np. konsultacje z pedagogiem). Zadania realizowane w I i II klasie gimnazjum mają w większym stopniu charakter zabawowy, zaś działania w klasie III są nakierowane na wybór określonej szkoły.

Z analizy programów Wewnętrznych Systemów Doradztwa Zawodowego wynika, że cele i metody wprowadzania tych programów są zbieżne dla większości placówek, choć ich organizacja w ramach struktury instytucji różni się w zależności od typu szkoły (z bardziej formalną strukturą dokumentów mamy do czynienia w przypadku szkół ponadgimnazjalnych).

Należy podkreślić, że różnice w zakresie WSDZ występują również w samych nazwach i formie dokumentu: w liceach, technikach i szkołach zawodowych dokument ten nosi nazwę Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego, w gimnazjach czy zespołach szkół spotkać się można z takimi nazwami jak „system orientacji i doradztwa zawodowego” czy też „plan preorientacji zawodowej”. Odmienne są także formy dokumentów (opis, „mapa myśli”, harmonogram itd.).

Należy podkreślić, że niektóre z poddanych analizie dokumentów są obszerne i zawierają szereg szczegółowych informacji. Przykładowo w jednym z gimnazjów funkcjonował WSDZ, którego głównym założeniem było wspieranie uczniów w dokonywaniu świadomego wyboru drogi edukacyjnej oraz profilu kształcenia. WSDZ obejmuje kwestie związane z poznaniem siebie przez uczniów, poprzez ogląd swoich zainteresowań, umiejętności, uzdolnień czy temperamentu. Poza tym omawia etapy podejmowania przez uczniów decyzji odnoszących się do ich dalszej kariery edukacyjnej, zawiera dane, które dotyczą profili kształcenia, a także zasad przyjmowania przez szkoły ponadgimnazjalne. System zawiera również prezentację poszczególnych zawodów oraz charakterystykę sytuacji mającej miejsce na rynku pracy. Warto zaznaczyć, że system wskazuje na formę działań z zakresu poradnictwa i doradztwa zawodowego. Są to:

- klasowe spotkania doradcy szkolnego z uczniami;

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

- indywidualne rozmowy ucznia z doradcą szkolnym;
- spotkania: rodzic-doradca-uczeń poświęcone omówieniu wyborów edukacyjnych konkretnego ucznia, szczególnie w sytuacji konfliktu związanego z nieakceptowaniem przez rodziców wyborów edukacyjnych własnego dziecka;
- konsultacje ze specjalistami wsparte testami predyspozycji zawodowych, szczególnie w sytuacji ucznia mającego trudności z samodzielnym podjęciem decyzji dotyczącej dalszego etapu kształcenia;
- klasowe spotkania doradcy szkolnego z rodzicami.

Podobnie szczegółowy jest WSDZ, który został przygotowany w jednym z badanych techników. Zadania w systemie doradztwa zostały opisane w sposób jasny i konkretny wraz ze wskazaniem celu, któremu powinny służyć. Doradztwo rozumiane jest tu jako planowanie dalszego kierunku kształcenia oraz ścieżki zawodowej ucznia. System zakłada udział w realizacji działań z zakresu doradztwa wielu podmiotów, co umożliwia wymianę informacji, wzajemne wsparcie oraz kontrolę w realizacji zadań. W szkole ustalono następujące elementy systemu doradztwa:

- gromadzenie i analizowanie informacji o rynku pracy i kierunkach kształcenia;
- wskazywanie dodatkowych źródeł informacji na poziomie regionalnym, ogólnokrajowym, europejskim i światowym w zakresie doradztwa;
- diagnozowanie potrzeb i oczekiwań uczniów;
- organizowanie zajęć na temat wyboru zawodu i kierunku kształcenia;
- udzielanie indywidualnych porad uczniom i rodzicom;
- utrzymywanie współpracy z instytucjami wspierającymi szkołę w realizacji doradztwa;
- organizowanie spotkań z instytucjami zewnętrznymi oraz spotkań informacyjno-doradczych dla rodziców i nauczycieli;
- badanie losów absolwentów;
- koordynacja działań informacyjno – doradczych szkoły.

Za realizację wyżej wymienionych zadań odpowiada zatrudniony w szkole doradca zawodowy. W tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań szkoły z zakresu doradztwa

doradca podejmuje współpracę z radą pedagogiczną szkoły oraz nauczycielem podstaw przedsiębiorczości. Doradca powinien również dbać o:

- wzbogacenie warsztatu pracy o nowoczesne środki przekazu (CD, programy multimedialne, wideo) i różnorodne materiały dydaktyczne (filmy dydaktyczne, ogłoszenia i artykuły prasowe, programy telewizyjne i radiowe, materiały PUP, platformy OHP, strony internetowe) i udostępnianie ich uczniom;
- pracę grupową z uczniami opartą na zajęciach warsztatowych, prezentacjach, mini-wykładach, metodach aktywizujących (burza mózgów, dyskusje, gry sytuacyjne);
- pracę indywidualną opartą na rozmowie doradczej, przeprowadzaniu obserwacji i testów zawodowych;
- „zorganizowanie i przeprowadzenie, we współpracy z nauczycielem podstaw przedsiębiorczości, Olimpiady Przedsiębiorczości oraz zorganizowanie na terenie lokalnych zakładów pracy Dnia Przedsiębiorczości”.

W działania tej szkoły zaangażowane są centra informacji i planowania kariery zawodowej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, powiatowe urzędy pracy, wojewódzkie komendy OHP, wojewódzkie urzędy pracy, lokalni przedsiębiorcy.

Jak widać, zbudowanie spójnej opinii odnoszącej się do całości analizowanego problemu jest niezwykle trudne. Są bowiem takie powiaty, w których większość badanych szkół posiada dokumenty określające sposób funkcjonowania doradztwa zawodowego w szkołach, są i takie, w których dokumenty takie funkcjonują w nielicznych placówkach, mają za to często niezwykle profesjonalny charakter. Ogólnie rzecz biorąc, trudno jednak po analizie uzyskanych danych o pozytywne wnioski. Niezależnie bowiem od tego, czy są szkoły, a może nawet całe powiaty, w których istnieją WSDZ, to niezaprzeczalnym jest fakt, że zdecydowana większość placówek dokumentów tego typu nie posiada, w związku z czym trudno oczekiwać, iż będą one prowadziły w sposób planowany i zorganizowany proces doradztwa zawodowego. Tymczasem, doradztwo zawodowe będzie miało w pełni sens tylko wówczas, gdy wsparciem objęci zostaną wszyscy uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

4.4. PRZYKŁADY „DOBRYCH PRAKTYK” W ZAKRESIE WSDZ

Na koniec rozważań dotyczących WSDZ warto wskazać przykłady „dobrych praktyk”. Wydaje się, iż przykładem takim jest Szkolny Ośrodek Kariery (SzOK) zorganizowany w jednym z gimnazjów na terenie powiatu gołdapskiego oraz „Program Orientacji i Poradnictwa Zawodowego w ZSZ w Gołdapi”.

SzOK w badanej szkole to specjalistyczna pracownia wyposażona w odpowiedni sprzęt komputerowy z bogatym oprogramowaniem, niezbędnym do realizacji zadań związanych z poradnictwem zawodowym. Plan pracy pracowni i jej zadania pełni w szkole rolę WSDZ i za taki jest uważany przez doradcę zawodowego i dyrektora. Program funkcjonowania SzOK jest opracowywany na obowiązujący rok szkolny, a jego istnienie w szkole jest możliwe dzięki wyznaczonemu pensum dla wicedyrektora szkoły za realizację zadań z zakresu doradztwa zawodowego. Plan pracy pracowni zakłada kilka rodzajów działań:

- zajęcia wykładowe (prezentacja celów i działalności SzOK, prezentacja „Piramidy kariery”, wprowadzenie do zajęć indywidualnych, prezentacja autotestów);
- współpraca z wychowawcami, pedagogiem i psychologiem szkolnym;
- zajęcia indywidualne dla uczniów (autotesty dotyczące m.in.: preferencji zawodowych, samooceny, stresu egzaminacyjnego, wartości; przygotowanie do pisania CV i listów motywacyjnych);
- zajęcia indywidualne związane ze zbieraniem i docieraniem do informacji o szkołach średnich (udostępnianie uczniom i rodzicom internetowych informatorów teleadresowych i ofert edukacyjnych, umożliwienie uczniom korzystania ze stron internetowych szkół średnich, przygotowanie informacji o szkołach ponadgimnazjalnych na terenie miasta, w regionie i województwie).

Analiza programu Szkolnego Ośrodka Kariery pozwoliła na określenie sposobów realizacji działań określonych w dokumencie:

- zajęcia grupowe w zespołach czteroosobowych;
- zajęcia w zespołach klasowych;
- zajęcia indywidualne;
- spotkania indywidualne i grupowe z rodzicami uczniów trzecich klas;

- konsultacje z pedagogiem i psychologiem.

Należy zauważyć, że program SzOK nie zawiera liczby godzin, które doradca powinien zrealizować oraz planu działań z poszczególnymi klasami, przedstawia natomiast miesięczny plan działań oraz sposoby ich realizacji.

Poza programem SzOK, dokumentem, który reguluje kwestie związane z doradztwem zawodowym jest statut szkoły, który poświęca temu zagadnieniu kilka paragrafów. W statucie określone zostały zadania szkolnego doradcy zawodowego, spośród których do najważniejszych można zaliczyć:

- systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla kształcenia na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym;
- wskazywanie uczniom, rodzicom i nauczycielom dodatkowych źródeł informacji, na poziomie regionalnym, ogólnokrajowym, europejskim i światowym, dotyczących: rynku pracy, trendów rozwojowych w świecie, zawodów i zatrudnienia, wykorzystywania posiadanych uzdolnień i talentów przy wykonywaniu przyszłych zadań zawodowych;
- udzielanie indywidualnych porad uczniom i rodzicom;
- prowadzenie grupowych zajęć aktywizujących, przygotowujących uczniów do świadomego planowania kariery i podjęcia roli zawodowej;
- współpraca z instytucjami wspierającymi wewnętrzny system doradztwa zawodowego, w szczególności z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym specjalistycznymi, oraz innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo i specjalistyczną pomoc uczniom i rodzicom.

Ze statutu szkoły wynika zatem, że przez Szkolny Ośrodek Kariery oraz plan działań SzOK rozumie się *de facto* Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego. Analiza statutu szkoły oraz planu pracy pracowni SzOK pozwala wnioskować, iż uczniowie w szkole objęci są doradztwem zawodowym na wysokim poziomie.

Drugim wzorcowym sposobem organizacji doradztwa zawodowego w szkole jest „Program Orientacji i Poradnictwa Zawodowego w ZSZ w Gołdapi”. Do głównych celów tego programu zalicza się:

- aktywizację zawodową uczniów;
- pomoc w wyborze drogi rozwoju zawodowego;
- pomoc w wyborze dalszych form kształcenia i doskonalenia zawodowego;
- kształtowanie postaw proaktywności zawodowej.

Podkreślenia wymaga tu fakt, że program bierze pod uwagę trzy grupy odbiorców: młodzież, rodziców i nauczycieli. Program ma umożliwiać między innymi poznanie przez uczniów potrzeb lokalnego i regionalnego runku pracy oraz kształtowanie u uczniów wysokiego poziomu motywacji do dalszego kształcenia. Ponadto ma sprzyjać: poznaniu przez uczniów własnych praw, odróżnianiu najważniejszych podstaw zatrudnienia (umowy o pracę, umowy o dzieło, umowy zlecenia), zdobyciu umiejętności przygotowania i sprawnego napisania listy motywacyjnej oraz CV. Jeśli chodzi o działania skierowane do rodziców, to celem funkcjonowania programu jest: podniesienie umiejętności komunikowania się ze swoim dzieckiem i doskonalenie umiejętności wychowawczych. Do ostatniego rodzaju celów (skierowanych do nauczycieli i wychowawców) zalicza się natomiast pomoc w pracy wychowawczej oraz uzyskanie wsparcia w pracy dydaktycznej z uczniami. Wykorzystywanymi w programie metodami pracy są:

- pogadanki;
- warsztaty psychologiczne;
- lekcje zawodoznawcze;
- wycieczki do zakładów pracy;
- szkolna giełda zawodów;
- Centrum Orientacji Zawodowej – szkolny punkt konsultacyjny;
- spotkania zawodowe;
- konkursy;
- ankiety.

Z istnienia WSDZ zadowolony jest dyrektor szkoły, wskazując na bardzo ważny cel dokumentu: *Głównym celem było pokazanie przede wszystkim potrzeb rynku pracy*

na naszym terenie, a więc jakie mamy zakłady, bo wiemy, że jest duże bezrobocie i jednym z takich czynników, które uczeń bierze pod uwagę wybierając dany zawód jest nie tylko jego zainteresowanie, ale także możliwość podjęcia pracy. Pokazujemy, że powinien to być wybór świadomy, zachęcamy do tego, co uczniowie lubią, jakie mają predyspozycje, bo nie każdy do każdego zawodu się nadaje. Pokazujemy jak poruszać się po rynku - mamy duży kontakt z Powiatowym Urzędem Pracy, gdzie oprócz naszych zajęć kierujemy uczniów z wychowawcą czy z doradcą zawodowym i pokazujemy tam, w jaki sposób można później szukać pracy, gdzie składać dokumenty, jak można wykorzystać ich ofertę. Następnie, kiedy organizujemy targi edukacyjne, zapraszamy na nie szkoły sąsiednie, szkoły policealne ale i wyższe uczelnie, które są na naszym rynku. A jest ich sporo w tej chwili - Olecko, Ełk, Suwałki - tych uczelni jest bardzo dużo i one po prostu przyjeżdżają i poszerzają te wiadomości, mówią co mogą zaoferować. Z powyższej wypowiedzi wyłania się obraz doradztwa zawodowego realizowanego przez szkołę w bardzo szerokiej i zróżnicowanej formule. Działania systematyczne są tu wspierane i wzbogacane przez przedsięwzięcia organizowane jednorazowo (spotkania z przedstawicielami szkół wyższych, organizacja targów edukacyjnych itp.).

4.5. METODY PRACY NAUCZYCIELI ODPOWIEDZIALNYCH W POSZCZEGÓLNYCH SZKOŁACH ZA REALIZACJĘ ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z DORADZTWA ZAWODOWEGO

Źródłem informacji na temat metod wykorzystywanych przez doradców zawodowych i nauczycieli odpowiedzialnych za doradztwo w szkołach dostarczały przede wszystkim wywiady pogłębione typu LIDI. Rolę materiału o charakterze uzupełniającym pełniły natomiast dane pochodzące z ankiet wypełnianych przez uczniów, których pytano między innymi o formy doradztwa zawodowego, w jakich brali udział.

Doradcy zawodowi i nauczyciele zajmujący się doradztwem zostali poproszeni o wskazanie (w oparciu o własną pracę i doświadczenie) trzech podstawowych działań, jakie podejmują podczas realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego w szkole. Respondenci wskazywali tu na następujące formy:

- ankietyowy pomiar predyspozycji;
- rozmowy (konsultacje) indywidualne;
- konsultacje grupowe (np. zajęcia warsztatowe dla uczniów);
- spotkania z rodzicami;

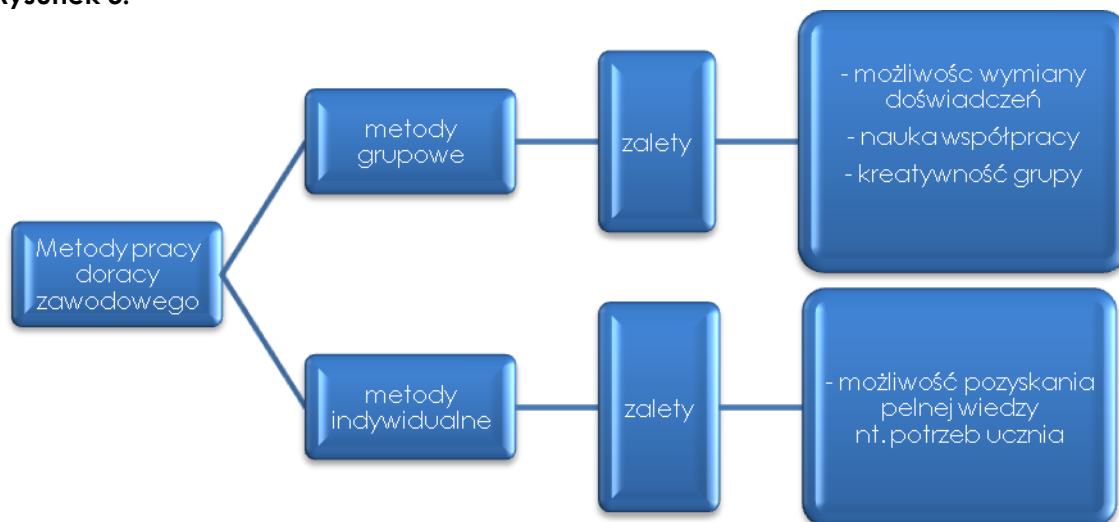
- współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną;
- informacje ogólnie dostępne (gabłota na korytarzu).

Należy przy tym podkreślić, że najczęściej wskazywano na konsultacje z uczniami, zarówno w formie grupowej, jak i w postaci rozmów indywidualnych. Poniższe cytaty dobrze ilustrują charakter zadań faktycznie realizowanych przez doradców zawodowych w szkołach:

- *Przede wszystkim rozmowa... Rozmowa indywidualna i grupowa, zajęcia warsztatowe związane z godzinami wychowawczymi. Zdarzały się też zajęcia z rodzicami...*
- *Jeśli chodzi o zadania dotyczące doradztwa, jakie ja podejmuję w szkole, to myślę, że głównie mogę to sprecyzować właśnie na godzinie dyspozycyjnej, niestety. I tam właśnie te kwestie dotyczą problemów przyszłego wyboru (...). Jeśli chodzi o realizację tych trzech działań, to ja się skupiam przede wszystkim na programie wychowawczym i w zagadnieniach programu wychowawczo-dydaktycznego ujętam np. wybór przyszłego zawodu i zamierzam realizować ze cztery godziny dydaktyczne na ten cel.*
- *Mogę wymienić: przygotowanie młodzieży do podjęcia decyzji wyboru zawodu i drogi dalszego kształcenia, to pierwsza rzecz. Także przygotowanie uczniów do radzenia sobie w trudnych sytuacjach (bo prowadzę też zajęcia warsztatowe, które służą rozwijaniu różnych umiejętności uczniów, czyli podejmowania decyzji, dokonywania wyborów i to też pomaga później w tym procesie wyboru zawodu, czy kierunku dalszego kształcenia). To druga rzecz. Przygotowanie też rodziców do wspierania dzieci przy podejmowaniu przez nich decyzji.*

Respondentów zapytano również czy ich zdaniem zadania z zakresu doradztwa zawodowego łatwiej, efektywniej realizuje się w grupie uczniów czy też w formule indywidualnej. Uczestnicy badania zostali też poproszeni o wskazanie zalet i wad pracy grupowej i indywidualnej. Większość respondentów doceniała zarówno działania realizowane w grupie uczniów, jak również korzyści wynikające z pracy indywidualnej. Niektórzy z uczestników badania podkreślali przy tym, że bardziej istotne od preferencji doradcy zawodowego są tu potrzeby jego „klienta” – jeśli uczniowie danej klasy woleliby konsultacje indywidualne, to taka preferencja powinna mieć dla doradcy zawodowego znaczenie rozstrzygające.

Rysunek 3.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

W opinii respondentów metody pracy grupowej i indywidualnej mają w istocie charakter wobec siebie „lustrzany”. Oznacza to, że wady jednej z tych form określają jednocześnie zalety drugiej formy. Dlatego też na powyższym schemacie uwzględniono jedynie mocne strony metody indywidualnej i grupowej. Okazuje się zatem, że zaletą pracy z całą grupą uczniów jest możliwość wymiany doświadczeń oraz ćwiczenie współpracy z innymi osobami. Podkreślano tu również wartość kreatywności grupowej. Oto charakterystyczne wypowiedzi doradców biorących udział w badaniu:

- *Ogólnie lubię pracować w grupie. Lubię metodę warsztatową. Jest wtedy wymiana doświadczeń, wymiana informacji między uczniami i to na pewno jest efektywne.*
- *[Metoda – ASM] grupowa na pewno uczy współpracy, uczy jakiegoś szacunku do drugiego człowieka.*
- *Ja wolę spotkania grupowe, bo wtedy są jakieś dyskusje, wtedy jest burza mózgów, są pomysły.*

Natomiast zalety indywidualnej pracy doradcy zawodowego z uczniem postrzegane były przede wszystkim w kategoriach szczerzej rozmowy i możliwości pozyskania kompleksowych informacji na temat potrzeb, marzeń, planów i możliwości

konkretnego młodego człowieka. Respondenci w następujący sposób przedstawiali swoje argumenty:

- *Myślę, że łatwiej się w ogóle prowadzi rozmowy indywidualnie z uczniem, bo on wtedy się otwiera. Przy okazji można się dowiedzieć wielu innych spraw, o których moglibyśmy czasami nawet nie przypuszczać (...) Na pewno jest łatwiejszy dostęp do ucznia; jest łatwiejsze nawiązanie kontaktu, łatwiejsze poznanie tego ucznia, jego problemów...*
- *Na pewno w pracy indywidualnej można się dowiedzieć więcej i tak de facto podpowiedzieć więcej uczniowi. Bo jeżeli w klasie każdy się interesuje czymś innym, każdy ma inny plan, no to możemy mówić o rzeczach ogólnych, zainteresowaniach... Dać im narzędzia, jakieś ankiety do wypełnienia i tak dalej. W kontakcie indywidualnym może uczeń wyjść z takim już konkretnym efektem...*
- *Myślę, że łatwiej dotrzeć do ucznia indywidualnie, ponieważ są uczniowie, którzy łatwiej znajdują się i lepiej radzą sobie podczas indywidualnego kontaktu. Bardziej można do nich dotrzeć, zdobyć od nich informacje dotyczące ich zainteresowań, predyspozycji, poznać ich lepiej. W grupie natomiast jest trudniej wypowiadać uczniowi. Również trudniej poznać tego ucznia od różnych stron. Tak, że są tacy uczniowie, [którzy – ASM] potrzebują bardziej indywidualnego kontaktu z doradcą, czy osobą wykonującą zadania z tego obszaru.*

Niezwykłe interesujące wydaje się, że doradcy zawodowi i nauczyciele odpowiedzialni za doradztwo zawodowe w szkołach w ośmiu wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego na ogół stwierdzali, że występują różnice w predyspozycjach zawodowych między chłopcami i dziewczętami. Charakterystyczne jest, że te postrzegane różnice odpowiadały stereotypom dotyczącym zawodów „męskich” i „kobięcych”. Przykładowo poproszeni o wskazanie zawodów, do których dziewczęta wykazują szczególne predyspozycje, respondenci wymieniali:

- pielęgniarkę,
- kosmetyczkę,
- psychologa,
- nauczyciela,
- socjologa,
- opiekuna społecznego,

- asystenta osoby niepełnosprawnej,
- lekarza,
- sprzedawczynię.

Zdaniem respondentów chłopcy częściej mają predyspozycje do pracy technicznej, ciężkiej pracy fizycznej oraz prac inżynierskich (podawano przykłady stolarza i mechanika samochodowego). Charakterystyczna jest tu wypowiedź jednej z respondentek, która stwierdziła: *wydaje nam się pewnie, że to jest takie niemęskie, jeżeli facet jest na przykład opiekunem społecznym czy asystentem osoby niepełnosprawnej.*

Niemniej należy podkreślić, że choć respondenci postrzegają płciowo określone różnice w predyspozycjach zawodowych, to niemal wszyscy deklarowali, że stosują takie same metody pracy w przypadku chłopców, jak i dziewcząt. Warto przytoczyć tu następującą wypowiedź jednego z uczestników badania: *zawsze metody pracy dostosowuję do ucznia. Nie patrząc [przy tym – ASM] na to czy to jest chłopiec, czy dziewczynka. Do indywidualnej osoby w tym przypadku. Z drugiej strony, jedna z respondentek przyznała, że chłopcy i dziewczęta inaczej zachowują się w trakcie rozmów z doradcą zawodowym i to może – pośrednio – wpływać na różnice otrzymanego wsparcia: Wydaje mi się, że dziewczyny są bardziej otwarte, ale też mniej zdecydowane. Jeżeli chodzi o korzystanie z konsultacji indywidualnych, to rzeczywiście częściej dziewczęta z nich korzystają (...) Chłopcy są z reguły bardziej zamknięci. Im nie chodzi o rozmowę, im chodzi raczej o takie konkretne podpowiedzi.*

* * *

Zagadnienie metod pracy stosowanych przez doradców zawodowych zostało również poruszone w trakcie badania ankietowego realizowanego z udziałem uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego.⁴

⁴ W badaniu ankietowym wzięto udział ogółem 4513 uczniów. Dominowali tu uczniowie szkół zlokalizowanych na terenie powiatu olsztyńskiego, stanowiąc 18,5% całej próby. Mniej uczniów brało udział w badaniu w powiecie elbląskim (15,6%) i działdowskim (13,1%), a blisko co dziesiąty – co dziewiąty ankietowany uczył się w szkole zlokalizowanej na terenie powiatu

Tabela 6.

Czy podczas nauki w szkole mieliście: (N=4513)	Procent
lekcje, na których rozmawialiście z wychowawcą o swojej zawodowej przyszłości	52,0
lekcje z doradcą zawodowym, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru zawodu	35,0
lekcje z nauczycielem, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru kolejnej szkoły	28,0
wycieczki na uczelnie wyższe	16,1
lekcje, na których było spotkanie z osobą uprawiającą konkretny zawód, na temat tego zawodu	15,2
organizowane wycieczki do zakładów pracy, podczas których poznawaliście na czym polega uprawianie danego zawodu	12,2
brak odpowiedzi	6,0

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Okazało się, że dominującą formą zajęć z zakresu doradztwa zawodowego były lekcje, na których uczniowie rozmawiali z wychowawcą (podczas godzin wychowawczych) o swojej zawodowej przyszłości. Na to rozwiązanie wskazało 52,0% uczestników badania ankietowego. **Kolejną względnie popularną formą (35,0%), były zajęcia z doradcą zawodowym (pedagogiem), który opowiadał uczniom o możliwościach wyboru zawodu.** Stosunkowo często (28,0%) wskazywano też na lekcje z nauczycielem, który prezentował podobne treści. Szczegółowy rozkład wyników obrazujących formy zajęć doradczych, w których uczestniczyli badani uczniowie prezentuje poniższa tabela.

Należy podkreślić, że – w świetle uzyskanych wyników – zajęcia z doradztwa zawodowego mają charakter stosunkowo bierny. Tylko 16,1% respondentów przyznało bowiem, że brało udział w wycieczkach pozwalających na zwiedzenie szkół wyższych, a 12,2% – w wycieczkach do zakładów pracy. Zaledwie 15,2%

iławskiego (11,7%), etckiego (11,2%), bartoszyckiego (11,1%) oraz giżyckiego (10,3%). Najmniej respondentów było z powiatu gołdapskiego (8,6%). W próbie w podobnym stopniu reprezentowani byli uczniowie gimnazjów (25,8%), zasadniczych szkół zawodowych (22,1%), techników (25,3%), jak również liceów (26,8%).

uczniów brało udział w lekcjach, na które zapraszane były osoby uprawiające konkretny zawód w celu zapoznania młodych ludzi ze specyfiką tego zawodu.

Lekcje z udziałem doradców zawodowych najczęściej są organizowane w zasadniczych szkołach zawodowych (43,6%); najrzadziej – w gimnazjach (30,0%) i technikach (31,6%).

Ponadto podkreślenia wymaga fakt, że spotkania uczniów z doradcami zawodowymi – jeśli już mają miejsce, a jest to nieczęste – mają częściej charakter „zbiorowy” niż indywidualny. Co prawda co trzeci uczeń deklaruje, że brał udział w lekcjach z udziałem doradcy zawodowego, ale o swoich planach rozmawiał z nim już tylko co dziewiąty (z tych, którzy w ogóle z kimś rozmawiali o swojej przyszłej pracy).

4.6. SZKOŁA JAKO PODMIOT DORADZTWA ZAWODOWEGO

Jednym z podstawowych problemów podjętych w prezentowanych badaniach było ustalenie, czy w opinii dyrektorów szkół (a także badanych przedstawicieli instytucji regionalnych) placówki szkolne są właściwym miejscem do realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego. **Analizując wszystkie wypowiedzi badanych można zauważyć, że w zdecydowanej większości podzielają oni opinię mówiącą, że szkoła powinna być jednym z podstawowych miejsc, w których realizowane są działania doradcze.** Wielu respondentów zauważało jednocześnie, że szkoła jest najlepszym miejscem do realizacji tego procesu, przy czym, uzasadnienia dla tego twierdzenia były bardzo różne. Przede wszystkim zwracano uwagę na łatwy dostęp do uczniów, jak również możliwość nawiązania pogłębionych relacji z uczniami, co w konsekwencji może skutkować lepszym rozpoznaniem ich predyspozycji i potrzeb.

Mimo, że większość badanych uznała szkołę za miejsce właściwe do prowadzenia doradztwa zawodowego, nie można pominąć opinii odmiennych. Jak zauważyli niektórzy spośród badanych, szkoła w żadnym wypadku nie może zostać uznana za właściwe miejsce do prowadzenia doradztwa, choćby z tego względu, że na prowadzenie tego typu zajęć zwykle brakuje w tym miejscu czasu i chęci.

Tabela 7.

RESPONDENT	ZNACZENIE SZKOŁY W PROCESIE DORADZTWA – opinie negatywne
Respondent Ełk instytucja regionalna:	<i>Uważam, że niekoniecznie, z takiego względu, że wiadomo, iż inne jest podejście osób już pracujących. Młodzież też niekoniecznie musi się otworzyć w pełni dla tego doradcy, który jest w tej szkole, bo wiadomo, że niestety w dzisiejszych czasach nauczyciel, który gdzieś tam tkwi w tej szkole, nie do końca ma taki autorytet i młodzież może się obawiać, otworzyć przed taką osobą ze względu na to, że może być oceniana.</i>
Respondent Giżycko instytucja regionalna:	<i>Nie jest to najlepsze miejsce do realizacji tego typu zadań. Bo w szkole nie ma na to czasu ani miejsca, zajęcia od ósmej do piętnastej to przede wszystkim godziny dydaktyczne dla uczniów i na poradnictwo nie ma po prostu czasu.</i>
Respondent Działdowo instytucja regionalna :	<i>Szkoła to nie zawsze najlepsze miejsce [dla realizacji doradztwa zawodowego – ASM]. Istnieją takie jednostki jak centra informacji i one też mogą się tym zajmować, współpracując z zakładami, z GOPS-ami, które też mają doradztwo zawodowe.</i>
Respondent Elbląg instytucja regionalna:	<i>Z jednej strony – tak [szkoła jest najlepszym miejscem dla doradztwa zawodowego – ASM]. Dlatego, że jest możliwy bezpośredni kontakt z uczniem. Wiadomo, że uczeń jest w szkole i można go w dowolnym czasie na doradztwo zaprosić. Z drugiej strony – nie. Dlatego, że szkoła stwarza pewne bariery. Uczeń po prostu nie jest w stanie w pełni otworzyć się. To doradztwo w jakiś sposób też jest jak gdyby ograniczone różnymi elementami: czy miejsca, czy też samej atmosfery szkoły...</i>

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Co więcej, zdaniem wielu badanych, szkoła nie może zostać uznana za najlepsze (a może nawet właściwe) miejsce do prowadzenia doradztwa zawodowego z uwagi na problem braku anonimowości uczniów, a co się z tym wiąże – problem ich ograniczonej szczerości. Obawa ucznia przed tym, co powiedzą jego koledzy lub

co pomyślą nauczyciele, może być istotną przeszkodą dla realizacji doradztwa zawodowego w szkole. Dotyczy to w szczególności doradztwa realizowanego w formie grupowej, prowadzonego na forum klasy, bądź nawet w kilkusobowym zespole uczniów. Z tej perspektywy, według respondentów doradztwo indywidualne, w szczególności prowadzone w pozaszkolnych instytucjach wydaje się w wielu przypadkach rozwiązaniem właściwszym i skuteczniejszym.

Należy wskazać także na inne obawy respondentów, którzy wskazują na ryzyko wypełniania zadań doradczych przez osoby nieprzygotowane do tego typu działalności. W opinii części badanych, obowiązkami związanymi z doradztwem zawodowym realizowanym w szkołach, mogą być czy też są obarczani nauczyciele, których kompetencje w tym zakresie są niewystarczające.

Negatywne opinie dotyczące funkcjonowania doradztwa zawodowego w szkole to, jak zauważono wcześniej, jeden ze sposobów myślenia badanych. Istotną część z nich uważa natomiast, że szkoła to najlepsze bądź jedno z kluczowych miejsc, spośród tych, w których powinno być prowadzone doradztwo zawodowe. Argumenty przemawiające za doradztwem zawodowym odbywającym się w szkole to przede wszystkim: łatwość kontaktu ucznia z doradcą, możliwość zawiązania pogłębionej relacji ucznia z doradcą, lepsza znajomość uczniów, ich predyspozycji i umiejętności.

W kolejnej tabeli zaprezentowane zostały przykładowe wypowiedzi badanych wskazujące na szkołę jako najodpowiedniejsze miejsce do prowadzenia działalności doradczej.

Ostatnie z zamieszczonych w tym zestawieniu opinii badanych wskazują, że o ile szkoła jest właściwym miejscem do prowadzenia doradztwa zawodowego, o tyle nie powinna być jedyną instytucją, która realizuje tego typu działania. Przekonanie wyrażane przez licznych badanych, że system doradztwa musi być bardziej rozbudowany, wskazuje na konieczność jego realizacji w różnych formach, także poza wąsko rozumianymi instytucjami edukacyjnymi.

Tabela 8.

RESPONDENT	ZNACZENIE SZKOŁY W PROCESIE DORADZTWA – opinie pozytywne
Respondent Działdowo instytucja regionalna :	<i>Dzieciaki 80% swojego czasu spędzają w szkole. Gdybyśmy skupili wszystkie prace wokół doradztwa na terenie szkoły to... Nie oszukujmy się, ale to szkoła najwięcej wie o dziecku. Nawet często więcej niż jego własny rodzic. Jak są dobrzy pedagodzy, dobrzy psychologowie... Więc tu jest rola szkoły, żeby ukierunkować to dziecko, żeby mu pomóc znaleźć dobrą drogę w życiu.</i>
Respondent Elbląg instytucja regionalna:	<i>Myślę, że szkoła to najlepsze miejsce do realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego. Doradca zawodowy, który jest w szkole zatrudniony, może dotrzeć do każdego ucznia i dla każdego ucznia opracować indywidualny plan kariery... Wspomóc wychowawców, nauczycieli... Poza tym, doradca, który jest w szkole, może koordynować działania doradcze, działania z zakresu orientacji zawodowej i wspomagać w tym zakresie i rodziców i uczniów, także nauczycieli, wychowawców klas, nauczycieli przedmiotów...</i>
Dyrektor ZSZ:	<i>Czy [szkoła – ASM] to najlepsze miejsce [dla doradztwa zawodowego – ASM]? Tak, tak mi się wydaje. Ewidentnie mając grupy uczniów o pewnych, podobnych zainteresowaniach, można najbardziej do tego środowiska dotrzeć. Profesjonalne wsparcie umożliwiłoby na pewno przemodelowanie ich wartości, bądź też umocnienie ich w tym, że jednak to, co oni wybierają bądź wybrali jest słusznym wyborem.</i>
Dyrektor ZSZ:	<i>Zależy, w którym momencie. Bo jeżeli chodzi o doradztwo zawodowe dla osób dorosłych, to myślę, że powinien istnieć jeden punkt przy urzędzie pracy (...) Natomiast, jeśli chodzi o młodzież albo dzieci, to myślę, że szkoła jest najlepszym miejscem [dla doradztwa zawodowego – ASM].</i>
Respondent Giżycko instytucja regionalna :	<i>Myślę, że szkoła to chyba będzie najlepsze miejsce [do prowadzenia doradztwa – ASM]. Tutaj jest szansa, by doradca wszedł w głębszą relację z uczniami, może ich spotykać na co dzień, lepiej ich poznać. Oni też znając doradcę na co dzień</i>

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

	<i>w środowisku szkolnym mogą wejść w głębszy kontakt, śmielej z nim rozmawiać o swoich problemach. Tutaj jest większa szansa na jakieś takie głębsze relacje i dokonywanie może nie tak szybko tych wyborów, ale systematyczne określanie swojej ścieżki edukacyjno-zawodowej</i>
Dyrektor liceum:	<i>Czy szkoła to najlepsze miejsce... – no na naszym terenie na pewno najlepsze. Biorąc pod uwagę to, jakie możliwości zetknięcia się z tym mają uczniowie tutaj, to jest to jedyne miejsce. Gdyby szkoła tego nie prowadziła to oni by nie mieli żadnej szansy na takie doradztwo (...)Siedemdziesiąt procent uczniów dojeżdża i żeby ci uczniowie w tym uczestniczyli, to oni muszą się w jednym miejscu spotkać – prawda</i>
Dyrektor gimnazjum:	<i>Zgadzam się [że szkoła to najlepsze miejsce dla doradztwa – ASM], ponieważ młody człowiek dopiero po konkretnych, solidnych podpowiedziach potrafi znaleźć własną drogę.</i>
Respondent Bartoszyce instytucja regionalna:	<i>Szkoła to moim zdaniem jedno z miejsc, w którym powinno się odbywać doradztwo zawodowe, ponieważ tutaj do młodego człowieka docieramy (...) Ten proces powinien się zacząć już od najmłodszych lat. Tak więc szkoła jest dobrym miejscem, ale myślę też o innych instytucjach, które powinny ten proces wspierać i pomagać. Na przykład nasze Młodzieżowe Centrum Kariery. Później to urząd pracy, to już po osiemnastym roku życia. Poradnia psychologiczno-pedagogiczna...</i>
Respondent Ełk instytucja regionalna :	<i>Myślę, że szkoła to jedno z wielu takich miejsc. Szkoła powinna spełniać rolę takiego punktu doradczego, oprócz oczywiście innych instytucji, które są do tego stworzone. Ale jak najbardziej, myślę, że doradztwo w szkole powinno być realizowane, szczególnie w szkole na niższym poziomie, bo już w szkole ponadgimnazjalnej może być i jest troszkę trudniej. Natomiast gdzieś na poziomie szkoły podstawowej to doradztwo zawodowe powinno być bardzo mocno zaznaczone. O gimnazjum nie wspomnę, bo tam to jest bardzo ważne.</i>

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Zdaniem respondentów, instytucjami, które w niemniejszym stopniu niż szkoła są odpowiedzialne za prowadzenie doradztwa, są: powiatowe urzędy pracy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Ochotnicze Hufce Pracy, agencje pracy oraz (co niezwykle istotne) pracodawcy. Ponadto, o czym nie należy zapominać, doradcą dla swojego dziecka powinien być rodzic. Jeden z badanych, zwracając uwagę na znaczenie opinii i przykładu rodziców, powiedział: *Myślę, że szkoła głównie [odpowiada za proces doradczy – ASM], natomiast czy nie tylko szkoła. Obserwuje się, że najlepszym doradcą zawodowym jest rodzic. Obserwując, czy biorąc pod uwagę chociażby giżyckie szkoły zawodowe bardzo często jest wielopokoleniowość zawodów, tzn. uczniowie wybierają ten zawód, który wykonują jego rodzice. Dlaczego? Bo akurat ten zawód znają, więc wybierają również ten sam zawód.*

Jak widać, w opinii badanych, w zadania doradcze poza szkołą powinny włączyć się także inne instytucje i osoby. Istotną rolę, w opinii części badanych, pełnią w zakresie doradztwa zawodowego pracodawcy, którzy mogliby przekazać szczegółową wiedzę w zakresie oczekiwań i wymagań stanowisk pracy.

Zadania, jakie powinny realizować wskazane przez dyrektorów instytucje, można podzielić na:

- **informacyjne** (podmioty realizujące: urząd pracy, pracodawcy, poradnia psychologiczno-pedagogiczna);
- **organizacyjne** (poradnia psychologiczno-pedagogiczna, Centrum Kształcenia Ustawicznego, cechy rzemieślnicze);
- **szkoleniowe** (poradnia psychologiczno-pedagogiczna, Centrum Kształcenia Ustawicznego);
- **wychowawczo-opiekuńcze** (rodzice, poradnia psychologiczno-pedagogiczna).

Zadania o **charakterze informacyjnym** to przede wszystkim informowanie uczniów/absolwentów o aktualnej sytuacji na rynku pracy, zapraszanie ich do zakładów pracy w celu poznaniu środowiska i specyfiki pracy/zawodu. **Zadania organizacyjne** to organizowanie zajęć z młodzieżą na terenie szkoły i poza nią w zakresie doradztwa zawodowego. **Szkoleniowy charakter zadań** to głównie warsztaty określające predyspozycje uczniów do wykonywania zawodów, na które jest aktualnie zapotrzebowanie na rynku pracy. **Wychowawczo-opiekuńczy charakter zadań** obejmuje natomiast pomoc w wyborze szkoły/zawodu, pomoc w określeniu predyspozycji do podjęcia kształcenia na wyższym poziomie, a także pomoc w wejściu na rynek pracy.

Reasumując, respondenci (dyrektorzy i reprezentanci instytucji regionalnych) prezentowali zróżnicowane opinie na temat roli i znaczenia szkoły w procesie doradztwa zawodowego. Na ogół doceniano rolę szkoły w tym zakresie, zgłaszając przy tym mniejsze bądź większe zastrzeżenia. Niektórzy badani postrzegają bowiem szkołę jako instytucję wiodącą jeśli chodzi o proces doradztwa zawodowego, inni wskazują, iż jest ona jednym z istotnych podmiotów doradczych; jeszcze inni przypisują szkole co najwyżej rolę pośrednika pomiędzy klientem (ucznem), a podmiotami, które faktycznie mogą w sposób profesjonalny zorganizować i przeprowadzić doradztwo zawodowe dla uczniów.

4.7. WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI REGIONALNYCH ZE SZKOŁAMI. MAPA ODDZIAŁYWAŃ MIĘDZY SZKOŁĄ A INSTYTUCJAMI REGIONALNYMI W RAMACH ZADAŃ Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO

Jednym z zadań prezentowanego projektu badawczego było określenie występujących form i zasad współpracy instytucji regionalnych ze szkołami. Wyciągnięcie generalnego wniosku w tej kwestii jest jednak utrudnione. Z jednej bowiem strony, wiele spośród badanych podmiotów wskazywało na występowanie takiej współpracy, wymieniając między innymi:

- spotkania uczniów z doradcami;
- spotkania informacyjne w szkołach;
- warsztaty z zakresu doradztwa zawodowego;
- współpracę przy organizacji Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery;
- pomoc w tworzeniu szkolnych systemów doradztwa zawodowego.

Z drugiej strony, podejmowana współpraca, z reguły, nie ma charakteru ciągłego, systematycznego, ale raczej akcyjny, okazjonalny. Wspomniane instytucje współpracują ze szkołami np. w zakresie realizacji zajęć grupowych dla uczniów czy też organizacji „impresz” edukacyjnych, przy czym, realizowana współpraca jest mimo wszystko dość ograniczona, a czasami nawet fasadowa. Jeden z respondentów powiedział: *współpraca występuje tylko na papierze. Kontakt ze szkołą jest znikomy.*

Zatem, mimo, że wydaje się, iż wskazane przez badanych przedstawicieli instytucji regionalnych formy współpracy ich instytucji ze szkołami wpisują się w modelowe

rozwiązania zorganizowanego systemu doradztwa zawodowego, to zasadnym jest pytanie o częstotliwość owych działań, a więc czy nie są to działania incydentalne, akcyjne, podczas gdy codzienność charakteryzuje się brakiem aktywności instytucji pozaszkolnych w zakresie doradztwa? Wydaje się, że sformułowanie jednoznacznej odpowiedzi nie jest w tym zakresie możliwe ani uprawnione.

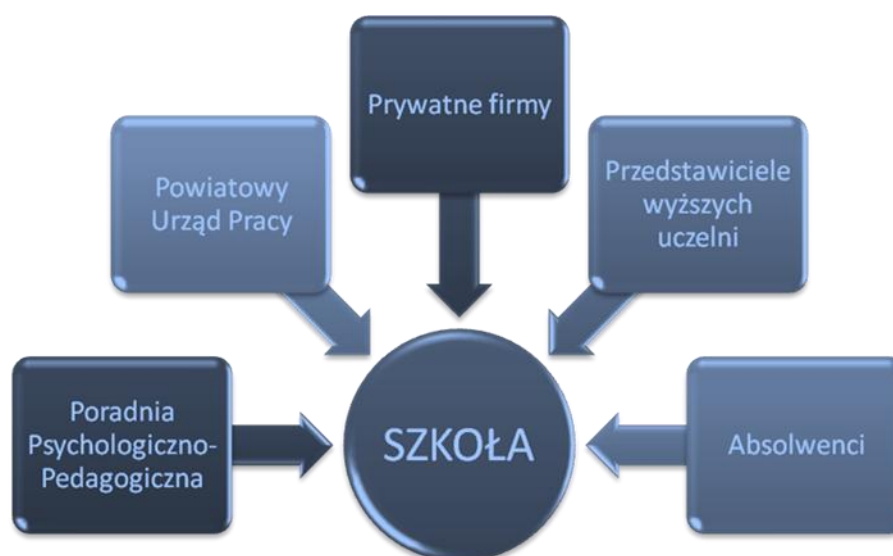
W odniesieniu do instytucji, które realnie współpracują ze szkołami, warto przytoczyć kilka wypowiedzi respondentów, które najpełniej obrazują formy i zakres podejmowanej współpracy:

- **Respondent Elk** instytucja regionalna: *Co roku organizowane są dni otwarte i wtedy zapraszamy młodzież ze szkół średnich - najczęściej są to klasy maturalne - gdzie mówimy o podstawowych usługach rynku pracy, o instrumentach rynku pracy, ale też jest możliwość zdiagnozowania predyspozycji zawodowych. Służymy wtedy takimi testami KZZM, czyli Kwestionariusze Zainteresowań Zawodowych dla osób młodych, które jeszcze nigdy nie pracowały. Co roku było tak, że szkoły maturalne przychodziły do nas na zapoznanie się w ogóle z taką instytucją jak Powiatowy Urząd Pracy, po to aby zapoznać się z jego działalnością, poznać prawa i obowiązki osoby poszukującej pracy.*
- **Respondent Elk** instytucja regionalna: *Tak, prowadzimy zajęcia dla młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, ale także już w szóstych klasach szkoły podstawowej. Prowadzimy szkolenia dla nauczycieli z zakresu doradztwa zawodowego, z zastosowania narzędzi. Opracowywane są scenariusze lekcji wychowawczej i lekcji z różnych przedmiotów, żeby wykorzystać informacje z doradztwa zawodowego. Wspieramy w ten sposób, że uczniowie przychodzą do nas na diagnozę, określanie indywidualnych predyspozycji zawodowych i osobowościowych, czyli wszelkie testy pomocne w określaniu indywidualnych planów działania. Współpracujemy z Powiatowym Urzędem Pracy, z Młodzieżowym Centrum Karier i z Biurem Kariery Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, filia w Elku. Tworzymy różne akcje dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej przygotowując warsztaty z zakresu doradztwa zawodowego, ale i psychoedukacji.*
- **Respondent Gołdap** instytucja regionalna: *Jak najbardziej współpracujemy, w zasadzie ze wszystkimi placówkami, bo jest tutaj liceum ogólnokształcące, jest zespół szkół zawodowych, gimnazjum może troszeczkę mniej, bo tam jest szkolny ośrodek kariery i tam już takiej potrzeby nie ma, natomiast osoby kończące zarówno Liceum Ogólnokształcące, jak i osoby uczące się w Zespole Szkół Zawodowych zazwyczaj bliżej końca nauki przychodzą na krótką prelekcję.*

Analiza powyższych wypowiedzi nie pozwala z całą pewnością na wyciągnięcie jednoznacznych wniosków na temat funkcjonowania doradztwa zawodowego w regionie. Z jednej bowiem strony można wskazać na wspomnianą wcześniej fasadowość niektórych działań, z drugiej na to, że inne instytucje są niezwykle aktywne w tym zakresie. Współpracują nie tylko ze szkołami, ale także z innymi instytucjami związanymi z edukacją i rynkiem pracy.

Co ważne, o współpracy szkół w zakresie zadań doradczych z innymi instytucjami mówią także dyrektorzy szkół i doradcy zawodowi. W ich opinii, są takie instytucje, które wspierają szkoły w omawianym zakresie. Zaliczyć do nich można przede wszystkim: powiatowe urzędy pracy, uczelnie wyższe oraz poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Zamieszczony poniżej schemat obrazuje główne kierunki współpracy szkół i innych instytucji.

Rysunek 4.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

W odniesieniu do konkretnych działań, należy stwierdzić, że pomoc poradni psychologiczno-pedagogicznej polega przede wszystkim na organizowaniu zajęć grupowych oraz spotkań indywidualnych dla uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. Spotkania takie odbywają się najczęściej na terenie szkoły po wcześniejszym ustaleniu terminu spotkania z poradnią. Jeden z dyrektorów sposób współpracy przedstawia następująco: *to osoby z poradni do nas dzwonią i umawiają się z nami na kolejne spotkania*. Należy zaznaczyć, że przedstawiciele szkół w których prowadzone było badanie bardzo cenią sobie pomoc oferowaną

przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną, która w ich opinii, odgrywa znaczącą rolę w realizowaniu przez szkoły zadań z zakresu doradztwa zawodowego.

Jak zauważają badani, poradnie oferują pomoc w zakresie przeprowadzenia testów dotyczących preferencji zawodowych, umiejętności i predyspozycji. Respondenci podkreślali elastyczność poradni w kwestii wyboru tematów zajęć: *Jeżeli chodzi o poradnię psychologiczno – pedagogiczną to oni przysyłają nam propozycje tematów, które mogą zrealizować w szkole i my wybieramy te tematy. Tam są przede wszystkim tematy z doradztwa zawodowego.* Inny badany dodaje: *Tu są po prostu konkretne zajęcia dla uczniów. Panie z poradni przyjeżdżają i przeprowadzają zajęcia. Czasem jest to raz czasem dwa razy. W zależności od tego co udało się wykonać. Czyli w postaci konkretnych zajęć, gdzie uczniowie dowiadują się do czego ewentualnie mają najlepsze predyspozycje.*

Podobnie wygląda współpraca z powiatowymi urzędami pracy, które także organizują spotkania dla młodzieży, podczas których prezentowane jest zapotrzebowanie na określone zawody, omawiane są sposoby szukania pracy, itp.

Wiele spośród badanych szkół wśród podmiotów, z którymi współpracuje wymienia pracodawców. Nacisk na zajęcia, w których brali udział pracodawcy kładziony był w szczególności w technikach i zasadniczych szkołach zawodowych, gdzie zapraszani przedstawiciele firm byli potencjalnymi pracodawcami dla absolwentów danej szkoły. Co więcej, takie spotkania często przyjmowały formę wycieczek do zakładów pracy, aby uczniowie mogli na własne oczy przekonać się, na czym polega praca w danym zawodzie. Jeśli chodzi o udział szkół w tego typu spotkaniach organizowanych przez inne instytucje, to zasadniczo były to spotkania o charakterze lokalnym i regionalnym związane z przedstawieniem oferty szkół ponadgimnazjalnych i szkół wyższych, a także udział w targach pracy.

Reasumując, wśród instytucji i placówek pozaszkolnych, które wspierają szkołę w realizacji zadań z zakresu doradztwa badani wymienili Powiatowe Urzędy Pracy (PUP), Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne (PPP), Ochotnicze Hufce Pracy (OHP) i działające przy nim Młodzieżowe Centra Kariery (MCK), Cechy Rzemiosł Różnych (CRR), a także Powiatową Pracownię Doradztwa Metodycznego (PPDM), Urząd Wojewódzki, Warmińsko-Mazurski Ośrodek doskonalenia Nauczycieli, KOWEziU, uczelnie wyższe. Jako formy pomocy ze strony tych instytucji dyrektorzy i pedagodzy wskazywali przede wszystkim:

- informowanie o sytuacji na lokalnym rynku pracy (PUP);
- organizacja szkoleń dla nauczycieli (PUP, PPP, PPDM);
- organizacja warsztatów dla uczniów (OHP, PPDM, CRR);

- ogólna wymiana informacji (wszystkie instytucje).

Generalizując, można zauważyć, że z wypowiedzi badanych wyłania się obraz doradztwa będącego raczej w fazie budowy, a może nawet pewnego projektu niż ukończonej i stabilnej konstrukcji. Działania instytucji regionalnych mają z reguły charakter, jeśli nie incydentalny, to ograniczony do najprostszych form. W przypadku większości powiatów trudno mówić o systemie doradztwa. Mamy tu raczej do czynienia z jego szczątkową postacią, co z całą pewnością nie zaspokaja potrzeb uczniów i nie daje podstaw do ich sprawnego i świadomego poruszania się po rynku pracy.

Tej dość krytycznej opinii o sposobie funkcjonowania doradztwa w regionie nie może zmienić nawet fakt, iż badani przedstawiciele instytucji regionalnych i dyrektorzy szkół wskazali na rozbudowaną listę instytucji zaangażowanych w proces doradztwa. Przypomnijmy, że do grupy tej zaliczono:

- PUP i WUP;
- Ochotnicze Hufce Pracy;
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
- Mobilne Centrum Informacji Zawodowej;
- lokalnych przedsiębiorców;
- uczelnie wyższe (w przypadku szkół ponadgimnazjalnych);
- szkoły ponadgimnazjalne (w przypadku szkół gimnazjalnych) i gimnazjalne;
- instytucje szkoleniowe (w tym KOWEziU);
- innych doradców zewnętrznych (fundusze PO KL);
- instytucje samorządu terytorialnego (urząd miasta, urząd gminy).

Mimo tego, że lista wydaje się być rozbudowana, to w rzeczywistości w poszczególnych powiatach współpraca dotyczy 2-3 instytucji (najczęściej poradni psychologiczno-pedagogicznej i PUP oraz szkoły).

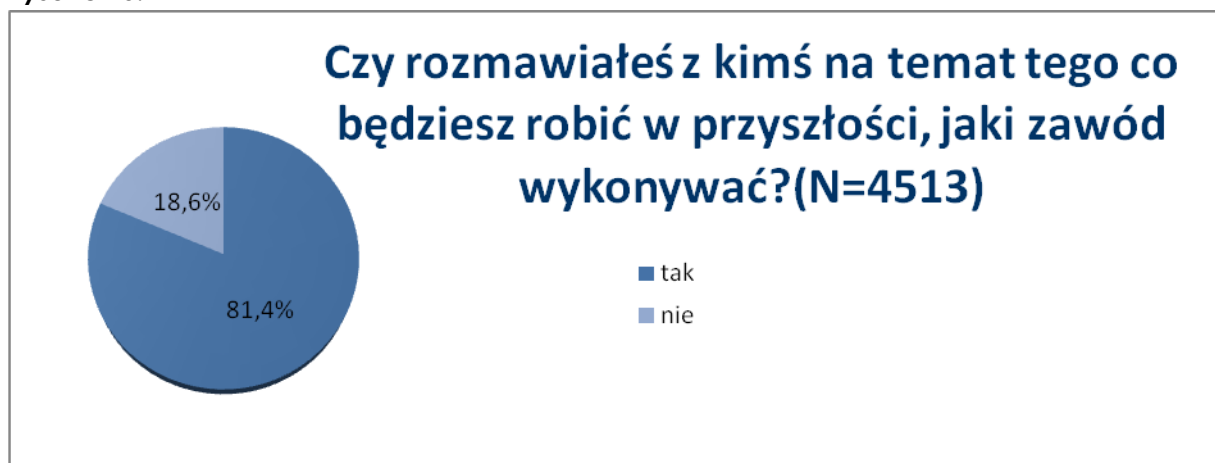

4.8. DOŚWIADCZENIA UCZNIÓW GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY Z DORADCAMI ZAWODOWYMI. STAN WIEDZY UCZNIÓW O DORADZTWIE ZAWODOWYM

Wartościowym źródłem informacji na temat stanu doradztwa zawodowego w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego pozostaje odwołanie do konkretnych doświadczeń uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

Okazuje się, że cztery piąte ankietowanych (81,4%) przyznało, że rozmawiało z kimś na temat swojej przyszłości zawodowej i tego, jaki zawód będzie wykonywać. Charakterystyczne jest, że rozmowy takie najczęściej odbywali gimnazjaliści (87,0%) i licealiści (86,3%), a więc ci uczniowie, których czekają jeszcze dalsze etapy edukacji (szkoła ponadgimnazjalna, szkoła policealna, uczelnia wyższa). Rządziej przyznawali się do takich rozmów uczniowie ZSZ (72,6%) oraz uczniowie techników (78,1%), a więc ci uczniowie, którzy *de facto* podjęli już istotne decyzje dla swojej przyszłości zawodowej.

Rysunek 5.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Partnerami takich rozmów młodych ludzi na temat ich przyszłej pracy są:

- rodzice / opiekunowie (86,9%);
- koledzy (70,3%);
- rodzeństwo (42,5%);

- członkowie dalszej rodziny np. wuj, kuzyn (32,6%);
- nauczyciele (14,9%);
- doradcy zawodowi (11,2%);
- psycholodzy / pedagodzy (5,3%).

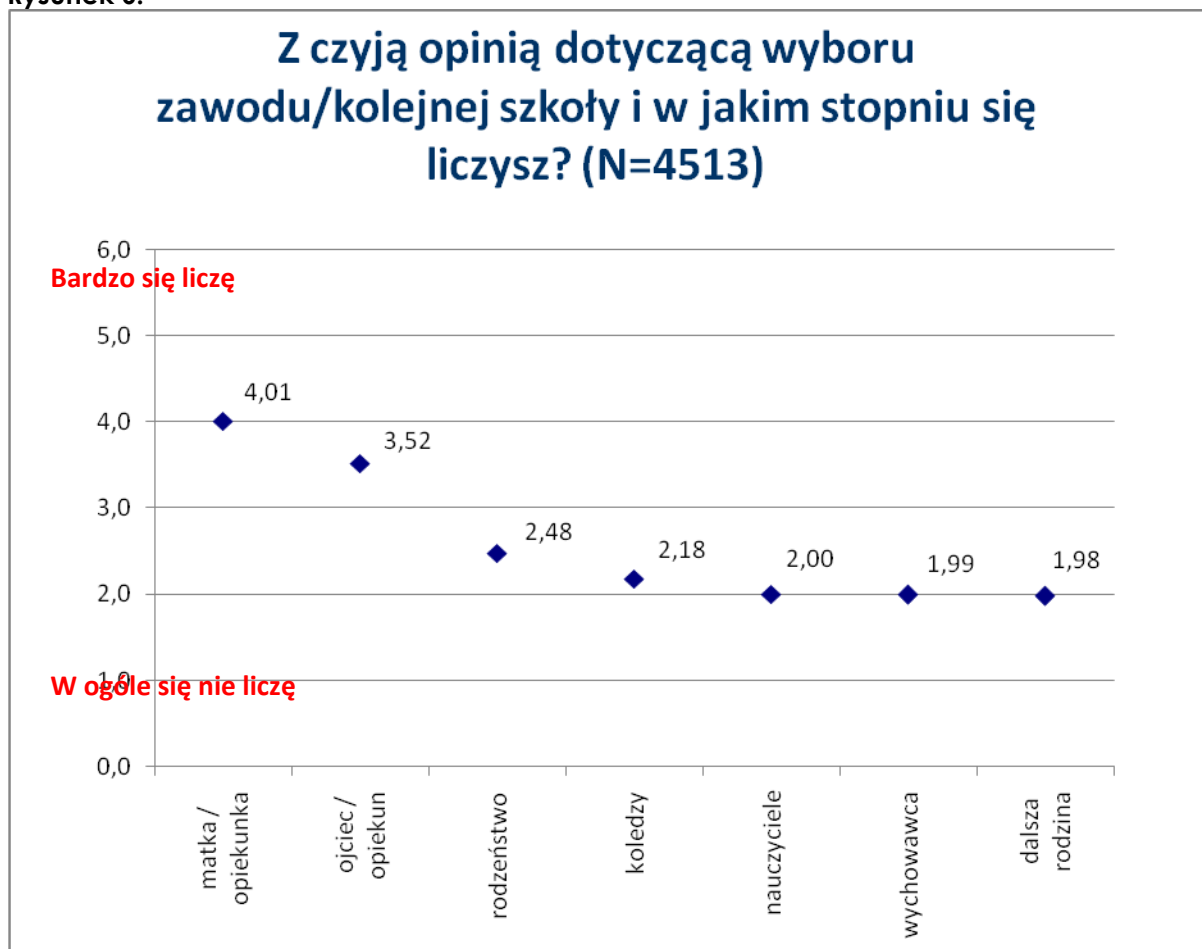
Okazuje się zatem, że spośród tych uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego, którzy rozmawiali z kimś na temat swojej przyszłości zawodowej, tylko co dziewiąty (11,2%) rozmawiał z doradcą zawodowym. Z nauczycielem rozmawiało 14,9% respondentów, a z psychologiem i/lub pedagogiem – 5,3%. Ilustruje to niewielki zasięg wsparcia, na jakie mogą liczyć młodzi ludzie ze strony szkoły w zakresie wyboru szkoły i/lub zawodu. Najważniejszą rolę wciąż odgrywa rodzina i kręgi znajomych, a więc osoby, które najczęściej są pozbawione wiedzy na temat współczesnego rynku pracy i niekoniecznie mogą postawić trafną diagnozę predyspozycji edukacyjno-zawodowych danego ucznia.

Analizy statystyczne wykazały, że z doradcą zawodowym najczęściej rozmawiali licealiści (14,3%), najrzadziej zaś – uczniowie ZSZ (9,4%) i gimnazjów (9,3%).

Uczniom zadano również następujące pytanie: *Z czyją opinią dotyczącą wyboru zawodu/kolejnej szkoły i w jakim stopniu się liczysz?* Respondenci posługiwali się tu skalą ocen 0-6, gdzie 0 oznaczało „w ogóle się nie liczę”, a 6 oznaczało „bardzo się liczę”. Z zebranych danych surowych, zliczone zostały średnie arytmetyczne. Wyniki prezentuje kolejny wykres.

Jak widać powyżej środka przyjętej skali (a więc powyżej wartości 3,0) znalazły się tu tylko opinie matek / opiekunek (śr. arytm. = 4,01) oraz ojców / opiekunów (3,52). **W praktyce oznacza to, że obecnie przy podejmowaniu wyborów edukacyjno-zawodowych uczniowie liczą się tylko z radami i opiniami rodziców (opiekunów).** Sugestie i porady rodzeństwa (2,48), kolegów (2,18), nauczycieli (2,00), wychowawców (1,99) oraz członków dalszej rodziny (1,98) odgrywają tu niewielką rolę. **Znaczenie i rola doradztwa zawodowego w przyszłości będą więc zależeć od tego, czy przedstawione rady i sugestie będą przekonujące nie tylko dla samych uczniów, ale i dla ich rodziców. To zdanie rodziców (opiekunów) biorą bowiem przede wszystkim pod uwagę młodzi ludzie przy wyborze szkoły i/lub zawodu.**

Rysunek 6.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Zaledwie 20,5% uczniów rozmawiało kiedyś z doradcą zawodowym „na osobności”, a więc indywidualnie. Wskaźnik ten odnosi się tylko do tych uczniów, którzy potwierdzili, że w ich szkole pracuje doradca zawodowy. **W skali całej próby badawczej (N=4513) można natomiast powiedzieć, że doświadczenie w postaci indywidualnej rozmowy z doradcą zawodowym posiada zaledwie 6,4% uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego.**

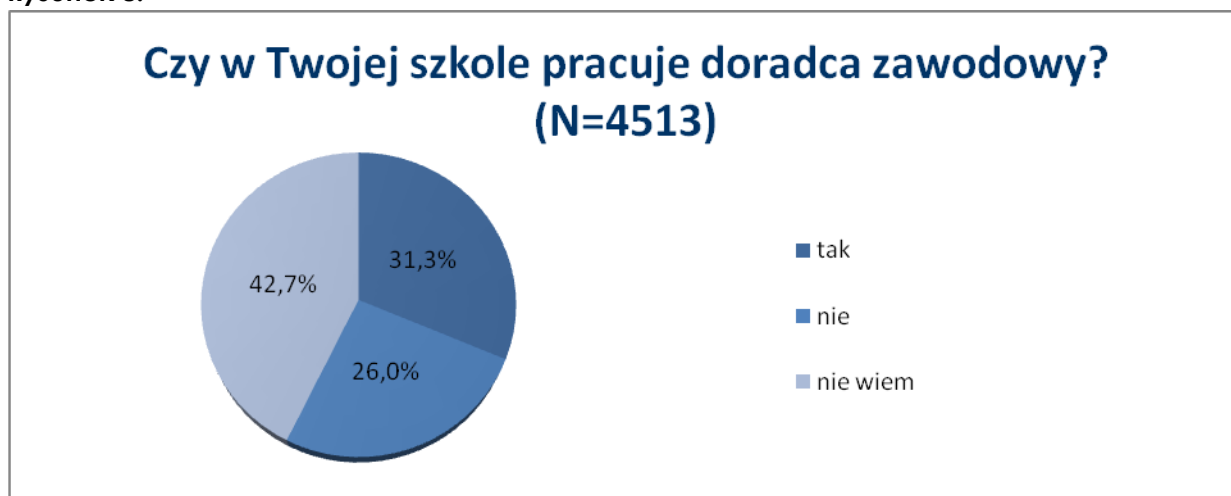
Rysunek 7.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Tylko co trzeci respondent (31,3%) potwierdził, że w jego szkole pracuje doradca zawodowy; zaś odpowiedzi przeczącej udzieliła jedna czwarta uczestników badania (26,0%). **Znaczące jest, że 42,7% respondentów nie wie, czy w ich szkołach jest zatrudniony doradca. Wskazuje to wyraźnie, że rola doradcy zawodowego wciąż pozostaje dla uczniów niedostrzegalna.**

Rysunek 8.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Najrzadziej – w świetle deklaracji uczniów – doradcy zawodowi są zatrudniani w gimnazjach (27,9%) i ZSZ (28,8%), nieco częściej – w technikach (31,5%) oraz w liceach (36,4%). Niemniej w przypadku ZSZ należy zaznaczyć, że ponad połowa respondentów (54,6%) nie wiedziała czy doradca zawodowy pracuje w danej szkole.

Tabela 9.

Wyszczególnienie – w odniesieniu do rozmowy z doradcą zawodowym (N=290)	Procent
radę które otrzymałeś/otrzymałaś oceniasz jako przydatne	56,6
rozmowa z nim pomogła Ci w Twoich wyborach	44,1
skorzystałeś/skorzystałaś z jego rad	43,4
spotkał(a)byś się z nim jeszcze raz jeśli miał(a)byś jeszcze jakieś wątpliwości	43,1
Twoim zdaniem jego wiedza na temat zawodów i rynku pracy była wystarczająca	35,2
brak odpowiedzi	2,1

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Z drugiej strony należy podkreślić pozytywne oceny uczniów w odniesieniu do kontaktów z doradcą zawodowym. Oznacza to, że jeśli już w danej szkole pracuje doradca zawodowy, to uczniowie najczęściej oceniają jego działalność jako **pożyteczną i potrzebną**. Przykładowo, ponad połowa ankietowanych uczniów (56,6%) określiła radę, jaką otrzymała od doradcy zawodowego jako przydatne. Dodatkowo 44,1% respondentów przyznało, że rozmowa z doradcą pomogła im w ich wyborach szkolno-zawodowych. Podobny odsetek ankietowanych (43,4%) zadeklarował, że skorzystał z rad doradcy oraz (43,1%) spotkałby się z nim ponownie. Co trzeci uczeń (35,2%), który rozmawiał indywidualnie z doradcą zawodowym uznał, że wiedza doradcy zawodowego na temat zawodu i współczesnego rynku pracy była odpowiednia.

Rysunek 9.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Co czwarty (24,9%) uczeń biorący udział w prezentowanym badaniu przyznał, że rozmawiał z fachowcem spoza szkoły na temat swoich wyborów edukacyjno-zawodowych. Najczęściej w takich spotkaniach brali udział licealiści (29,8%), najrzadziej – uczniowie gimnazjów (16,5%). Uczniowie ZSZ (27,2%) i techników (26,4%) deklarowali udział w spotkaniach z zewnętrznym ekspertem z zakresu doradztwa zawodowego z częstotliwością zbliżoną do tej, którą zaobserwowano w skali całej próby badawczej. Partnerami takich spotkań z uczniami byli:

- doradcy zawodowi (67,6%);
- pedagodzy (40,1%);
- psychologowie (27,1%).

Najwyżej oceniona została przydatność rozmów z zewnętrznym doradcą zawodowym. Blisko trzy czwarte (72,3%) uczestników takich spotkań uznało je za pożyteczne. Odpowiedni odsetek dla spotkań z psychologiem wyniósł 66,2%, zaś dla spotkań z pedagogiem – 63,9%. **Niemniej, należy podkreślić, że inicjatywa takich spotkań z fachowcami spoza szkoły jest cenna, a uczniowie są na ogół zadowoleni z udziału w tych przedsięwzięciach.**

* * *

Krzyżowe analizy statystyczne, pozwalające na stwierdzenie występowania zależności rozkładów odpowiedzi na pytania omówione w tym podrozdziale od zmiennych metryczkowych, przyniosły następujące ustalenia:

- Dziewczęta (85,1%) częściej od chłopców (77,5%) rozmawiają na temat swojej przyszłości zawodowej z różnymi osobami. Różnica w częstości wskazań wyniosła tu 7,5 pkt. proc.
- Im wyższy jest poziom wykształcenia rodziców, tym częściej ich dzieci są skłonne rozmawiać z kimś na temat swojej przyszłości zawodowej. O ile deklaracje takie składało 76,4% uczniów, których ojcowie ukończyli tylko szkołę podstawową, o tyle odpowiedni wskaźnik dla dzieci ojców z wykształceniem wyższym wyniósł już 86,2%. Zależność ta dotyczy również wykształcenia matek.
- Skłonność do udziału w konsultacjach indywidualnych z doradcą zawodowym jest związana z poziomem wykształcenia rodziców. Uczniowie, których rodzice ukończyli studia wyższe lub szkołę średnią, częściej korzystają z takich porad niż dzieci rodziców z wykształceniem zasadniczym i podstawowym. Dane dla uczniów w odniesieniu do wykształcenia ojca prezentują się następująco (według malejącego poziomu wykształcenia): 23,3%; 20,4%; 20,6%; 14,3%.
- Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku korzystania z porad z zakresu doradztwa zawodowego, oferowanych przez fachowców spoza szkoły. Im wyższy poziom wykształcenia rodziców, tym częściej dzieci korzystają takiego wsparcia. Należy jednak podkreślić, że znaczenie różnicujące ma tu tylko poziom wykształcenia ojca. O ile tylko 24,9% dzieci ojców z wykształceniem podstawowym korzystało z porad zewnętrznego fachowca, o tyle analogiczny odsetek dla dzieci ojców z wykształceniem wyższym wyniósł już 28,8%.
- Dziewczęta częściej od chłopców korzystają z pomocy fachowców z zakresu doradztwa zawodowego działających poza szkołą (różnica 3,2 pkt. proc.). Chłopcy częściej natomiast zwracają się z indywidualną prośbą o wsparcie do doradców funkcjonujących w ramach struktury szkolnej (różnica 5,1 pkt. proc.).

* * *

Powyższe informacje zostały potwierdzone i częściowo rozszerzone w trakcie wywiadów FGI. Większość uczniów z wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego, którzy brali udział w wywiadach fokusowych, zadeklarowała, że miała styczność z doradztwem zawodowym podczas nauki w gimnazjum. Należy jednak podkreślić, że doradztwo przyjmowało tu formy akcydentalne i odbywało się najczęściej w postaci jednorazowych konsultacji grupowych.

Znamienne jest, że opisy spotkań uczniów z doradcami zawodowymi były bardzo skromne. Występujące stwierdzenia wskazują na znaczny sceptycyzm respondentów wobec sensowności samego doradztwa zawodowego, a także na ich niepewność wobec zadań doradztwa. Respondenci deklarowali bowiem, że *były jakieś spotkania*, podczas których wypełniali *jakieś ankiety i testy*. Podkreślenia wymaga, że żaden z respondentów nie odniósł się tu do efektów tych spotkań (w postaci wsparcia dla przyszłych decyzji). Zarazem uczestnicy wywiadów fokusowych przyznawali, że oprócz akcydentalnych spotkań grupowych z doradcami (sprowadzających się do wypełniania testów predyspozycji edukacyjno-zawodowych), nie brali udziału w żadnych warsztatach prowadzonych przez doradcę ani w indywidualnych konsultacjach. Stwierdzali też wprost, że doradcy zawodowi nie ogłaszali się w szkole i nie proponowali (np. za pośrednictwem gazetki szkolnej) korzystania ze swoich usług.

Okazuje się zatem, że doradztwo zawodowe może przyjmować postać szczątkową, która nasuwa skojarzenia z koncepcją działań pozornych, sformułowaną przez Jana Lutyńskiego. Wedle tej koncepcji niektóre społecznie pożyteczne i wymagane prawem przedsięwzięcia są markowane lub realizowane w minimalnym stopniu (np. ze względu na brak środków na ich pełne wdrożenie) jedynie w celu wypełnienia wymogu formalnego. Ze względu na swoją szczątkową postać, przedsięwzięcia te nie realizują swoich podstawowych zadań, jednak podmiot odpowiedzialny za ich wdrożenie może przedstawić pewne dowody swojej działalności w tym zakresie, a więc „rozliczyć się z ich wykonania”.

4.9. DOTYCHCZASOWE WYBORY I DAJSZE PLANY EDUKACYJNO-ZAWODOWE UCZNIÓW GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Szczególnie cennym wskaźnikiem kondycji doradztwa zawodowego jest faktycznie realizowana rola doradców w kształtowaniu wyborów edukacyjno-zawodowych młodych ludzi.

Zdecydowana większość uczniów objętych badaniem ankietowym (88,8%) zadeklarowała, że wyboru obecnej szkoły dokonała w sposób samodzielny. Największą samodzielnością cechowali się licealiści (92,7%) oraz uczniowie ZSZ (92,3%). Najwięcej niesamodzielnych decyzji dotyczyło wyboru gimnazjum (19,0%), co wiązać należy zapewne z różnym wiekiem (a więc i autonomią) młodych ludzi podejmujących naukę w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej.

Rysunek 10.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Jeśli decyzja o wyborze obecnej szkoły nie była samodzielną decyzją ucznia, to podejmował ją (lub miał wpływ na jej podjęcie):

- rodzic / opiekun (79,8%);
- kolega (12,0%);
- brat lub siostra (6,4%);
- nauczyciel (4,5%);
- członek dalszej rodziny np. wuj, kuzyn (2,3%).

Wśród czynników, które zadecydowały o wyborze obecnej szkoły najczęściej (43,2%) wskazywano na fakt, że dalszą naukę w niej planowali również obecni koledzy i koleżanki. Dodatkowo 41,6% ankietowanych przyznało, że istotnym czynnikiem była odległość szkoły od miejsca zamieszkania. **Można więc przyjąć, że na szkolne wybory młodych ludzi największy wpływ mają faktory o poza merytorycznym charakterze, nie związane z planami i marzeniami zawodowymi, poziomem nauczania w danej szkole itp.** Tylko 16,8% respondentów przyznało, że na wybór danej szkoły wpływ miały interesujące zajęcia dodatkowe, które znajdują się w jej ofercie.

Tabela 10.

Czy na decyzję o wyborze szkoły miało wpływ: (N=4513)	Procent
to, że idą do niej twoi koledzy/twoje koleżanki	43,2
to, że jest niedaleko od twojego domu	41,6
to, że jest w tej szkole wyższy poziom nauczania	28,1
to, że ktoś z twojej rodziny chodził wcześniej do tej szkoły	24,4
to, że są ciekawe zajęcia dodatkowe	16,8
to, że po tej szkole łatwiej będzie mi się dostać na studia	7,9
brak odpowiedzi	3,7

Opracowanie własne: AŚM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Szczególnie istotne jest, że rozkład odpowiedzi na omawiane pytanie tylko w niewielkim stopniu zależy od typu szkoły, której dotyczył wybór (*sic!*). Przy podjęciu decyzji o wyborze gimnazjum, szkoły zawodowej (zasadniczej lub średniej), a także liceum, odgrywają rolę w zasadzie te same czynniki. Można jedynie stwierdzić, że:

- gimnazjaliści (56,5%) i uczniowie ZSZ (45,9%) ponad przeciętnie często deklarowali, że na wybór ich obecnej szkoły wpływał fakt, iż naukę w niej planowali także ich koledzy i koleżanki;
- gimnazjaliści (59,8%) wyjątkowo często przyznawali, że czynnikiem wpływającym na decyzję o wyborze szkoły była niewielka odległość od domu;
- licealiści (54,4%) najczęściej przyznawali się do kierowania się wysokim poziomem nauczania w danej szkole.

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Dwie piąte (41,0%) uczniów biorących udział w badaniu ankietowym zadeklarowało, że wie, jaki zawód chce wykonywać w przyszłości. Rozkład odpowiedzi na to pytanie pozostaje w pewnym związku z typem szkoły, do której uczęszczają respondenci. Należy jednak podkreślić, że jest to zależność słabsza niż można by oczekiwać. Okazuje się bowiem, że dokładne plany zawodowe posiada:

- 59,2% uczniów zasadniczych szkół zawodowych;
- 37,7% uczniów gimnazjów;
- 35,1% uczniów technikum;
- 34,8% uczniów liceów.

Tabela 11.

Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? (N=4513)			Procent
tak, jestem zdecydowany/zdecydowana (N=1850)	ktoś próbował nakłonić mnie do zmiany planów	20,1	41,0
	nikt nie próbował nakłonić mnie do zmiany planów	79,5	
	brak odpowiedzi	0,4	
	ogółem	100,0	
nie, jeszcze nie wiem do końca ale mam kilka pomysłów		54,6	
nie, w ogóle o tym nie myślę		4,4	
brak odpowiedzi		0,0	
ogółem		100,0	

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Uwagę zwraca tu kilka kwestii. Przede wszystkim, zaskakuje, że tylko trzy piąte uczniów ZSZ wie, jaki zawód chciałoby w przyszłości wykonywać. Zasadnicze szkoły zawodowe przygotowują przecież do pracy w konkretnym zawodzie i ich uczniowie kształcą się w klasach o konkretnym profilu zawodowym (choć można oczywiście kontynuować naukę w technikum, a nawet iść później na studia wyższe). Poza tym warto zauważyć, że gimnazjaliści nieco częściej mają sprecyzowane plany zawodowe w porównaniu do uczniów liceów (różnica 2,9 pkt. proc.), a nawet

w porównaniu do uczniów technikum (2,6 pkt. proc.). Należy wreszcie podkreślić, że tylko co trzeci uczeń technikum (które również przygotowuje do wykonywania konkretnego zawodu, choć umożliwia zarazem przygotowanie do studiów politechnicznych) wie, jaki zawód chce wykonywać (*sic!*).

Ponad połowa respondentów (54,6%) przyznała, że choć nie wie jeszcze dokładnie, jaki zawód chciałaby wykonywać w przyszłości, to ma już kilka pomysłów na ten temat. Tylko 4,4% uczestników badania przyznało, że w ogóle nie myśli na ten temat. Najczęściej deklaracje takie składali uczniowie techników (5,3%).

Ci spośród uczniów, którzy wiedzą już, jaki zawód chcieliby w przyszłości wykonywać, najczęściej (79,5%) przyznawali, że nikt nie próbował ich nakłonić do zmiany planów. Przeciwnie deklaracje złożył co piąty (20,1%) uczeń. Z jednej strony wydaje się, że ta informacja może być interpretowana pozytywnie w kategoriach wolności wyboru oraz w perspektywie wartości społeczeństwa otwartego i demokratycznego. Z drugiej jednak strony, z perspektywy prezentowanego projektu badawczego, wątpliwości budzi faktyczna rola doradcy zawodowego, który najprawdopodobniej ma niewielki wpływ na decyzje zawodowe i edukacyjne uczniów. Potwierdzą to dalsze wyniki badania, zaprezentowane w tym podrozdziale. W tym miejscu warto zaznaczyć, że jeśli ktoś próbuje namówić młodego człowieka do zmiany planów zawodowych, to jest to:

- rodzic / opiekun (55,5%);
- kolega (35,5%);
- członek dalszej rodziny np. wuj, kuzyn (17,1%);
- brat lub siostra (12,4%);
- nauczyciel (6,4%).

Wpływ szkoły i jej kadry na wybory zawodowe uczniów z powiatów województwa warmińsko-mazurskiego wydaje się zatem ograniczony.

Aż trzy czwarte ankietowanych uczniów (76,3%) przyznało, że – w odniesieniu do swojej przyszłej kariery zawodowej albo wyboru kolejnej szkoły / uczelni – czasami miewa chwile bezradności, w których nie wie na co się zdecydować i co postanowić. Jednak na ogół (48,9%) uczniowie wiedzą, do kogo zwrócić się po radę w takich sytuacjach. Co piąty ankietowany (19,5%) zadeklarował, że nie doświadcza ww. chwil bezradności, gdyż wszystko „ma już postanowione”. Jedynie jeden na dwadzieścia sześciu ankietowanych (3,8%) przyznał, że w ogóle nie myśli o swojej edukacyjno-zawodowej przyszłości i w związku z tym nie spotykają go wiadome chwile bezradności.

Tabela 12.

Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/ /uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić? (N=4513)		Procent
tak, ale wiem do kogo się zwrócić po radę		48,9
tak i nie wiem do kogo się zwrócić po radę		27,4
nie, nie mam takich chwil, bo już wszystko wiem		19,5
nie, nie mam takich chwil, bo kompletnie nie myślę o swojej przyszłości		3,8
brak odpowiedzi		0,5

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Analizy statystyczne wykazały, że wspomnianych wyżej chwil bezradności doświadczają zwłaszcza uczniowie ZSZ (80,2%) oraz liceów (77,0%); rzadziej przytrafia się to gimnazjalistom (74,4%) oraz uczniom techników (74,0%). Ci ostatni najczęściej (6,8%) przyznawali zresztą, że w ogóle nie myślą o swojej przyszłości edukacyjno-zawodowej. Charakterystyczne jest, że to gimnazjaliści (a więc najmłodszy uczestnicy badania) najczęściej (22,1%) stwierdzali, że nie doświadczają chwil bezradności w związku ze swoimi wyborami szkolno-zawodowymi, gdyż podjęli już odpowiednie decyzje i wybory i są ich pewni. Rzadziej deklaracje takie składali licealiści (20,3), uczniowie techników (18,8%) oraz zwłaszcza uczniowie ZSZ (16,2%). **Podsumowując, należy więc podkreślić, że to uczniowie szkół zawodowych (na poziomie zasadniczym i średnim) prezentują się tu jako osoby szczególnie niepewnie stojące wobec szkolno-zawodowych wyborów. Uczniowie ZSZ najrzadziej przyznawali, że podjęli już ostateczne decyzje w tym zakresie, a uczniowie techników wyjątkowo często deklarowali, że w ogóle nie myślą o swojej szkolnej i zawodowej przyszłości.**

Powyższa obserwacja znajduje potwierdzenie w rozkładach odpowiedzi na pytanie o plany dotyczące dalszej nauki. W skali całej próby plany dalszej nauki posiadały trzy czwarte (77,0%) respondentów. Nauki nie zamierza kontynuować 17,2% ankietowanych. Dalszą edukację planują przede wszystkim – co zrozumiałe – gimnazjaliści (93,6%) i licealiści (92,1%). W mniejszym stopniu odnosi się to natomiast do uczniów ZSZ (60,6%) i uczniów techników (58,2%). Oni też najczęściej udzielali odpowiedzi „nie wiem” na omawiane pytanie (29,3% - uczniowie ZSZ; 30,8% - uczniowie technikum). **Oznacza to, że co trzeci uczeń szkoły zawodowej (średniej lub zasadniczej) z wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego nie**

wie czy będzie kontynuować naukę czy też po ukończeniu obecnej szkoły podejmie próbę rozpoczęcia pracy zawodowej. Wydaje się, że tym osobom szczególnie przydatna byłaby pomoc ze strony doradcy zawodowego. Należy zarazem podkreślić, że taka sytuacja niepewności i niedookreślenia planów wpływa zapewne ujemnie zarówno na przygotowania do pracy zawodowej, jak i na przygotowania do rekrutacji do szkoły kolejnego poziomu (technikum dla uczniów ZSZ oraz uczelnia wyższa dla uczniów technikum). Szanse tych młodych ludzi na sukces edukacyjny i zawodowy (w postaci „dostania się” do kolejnej szkoły lub znalezienia odpowiedniej pracy) są więc relatywnie niewielkie.

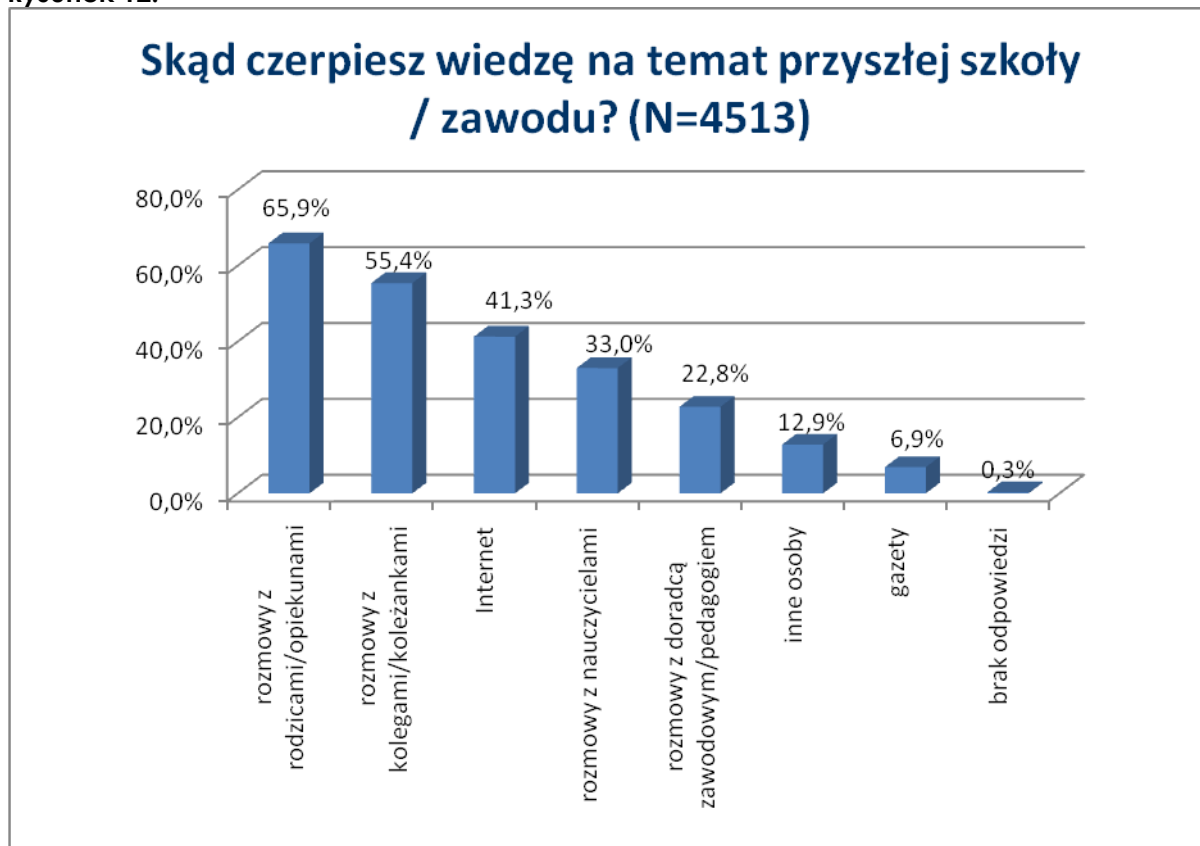
Rysunek 11.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

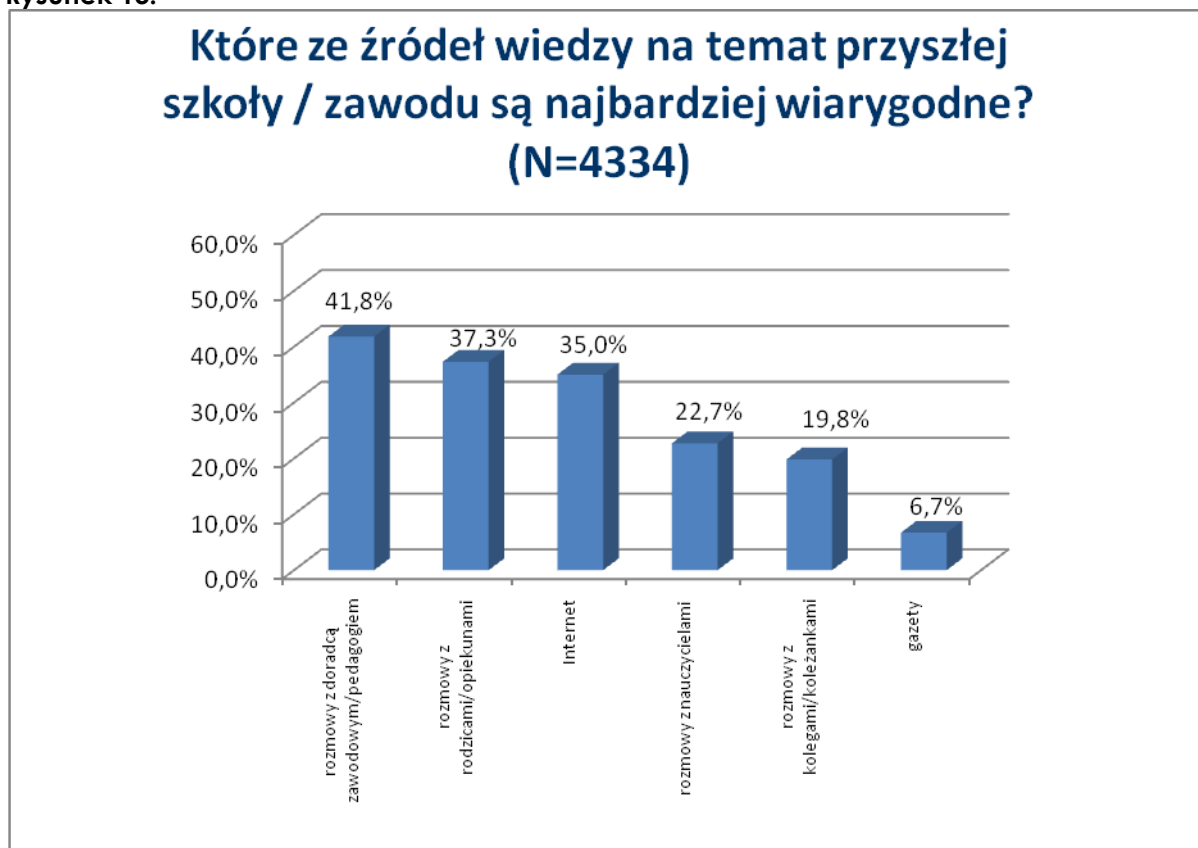
Interesującym wskaźnikiem stanu doradztwa zawodowego w wybranych ośmiu powiatach województwa warmińsko-mazurskiego jest również informacja na temat wykorzystywanych przez uczniów źródeł informacji o szkołach i zawodach. Okazuje się, że uczniowie najczęściej wskazują tu na swoich rodziców (65,9%) oraz rówieśników (55,4%). Kolejnym z istotnych źródeł informacji jest Internet (41,3%). **Zdecydowaną mniejszą rolę odgrywają natomiast rozmowy z nauczycielami (33,0%) oraz doradcami zawodowymi i pedagogami (22,8%).** Szczegółowy rozkład wyników prezentujący źródła wiedzy uczniów o przyszłych szkołach i zawodach przedstawia kolejny wykres. Należy tu zarazem podkreślić, że analiza statystyczna nie wykazała występowania istotnych różnic w rozkładach odpowiedzi na omawiane pytanie między uczniami różnych typów szkół. Przykładowo, rozmowy z doradcą zawodowym (lub pedagogiem) jako źródło wiedzy o szkołach i zawodach wskazało 24,2% uczniów ZSZ, 23,6% uczniów gimnazjów, 21,1% uczniów liceów oraz 22,5% uczniów techników. Dane w odniesieniu do rozmów z nauczycielami przedstawiają się odpowiednio: 33,8%; 29,0%; 33,3%; 36,1%.

Rysunek 12.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Rysunek 13.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Znaczące jest, że uczniowie pytani o najbardziej wiarygodne źródło informacji o szkołach i zawodach wskazywali na rozmowę z doradcą zawodowym / pedagogiem (41,8%). Okazuje się zatem, że z najbardziej – w swojej opinii – wiarygodnego źródła informacji uczniowie korzystają bardzo rzadko (piąte miejsce pod względem liczby wskazań). Ten „rozdzźwięk” tłumaczony powinien być niewątpliwie słabością systemu doradztwa zawodowego w powiatach objętych badaniem. Z drugiej strony powyższa informacja oznacza szczególną szansę dla rozwoju doradztwa zawodowego. Otóż potencjalni „klienci” doradztwa już obecnie są przekonani o jego wysokiej użyteczności. Wdrożenie sprawnego systemu doradztwa zawodowego nie powinno więc natrafiać na trudności w postaci niechęci uczniów do korzystania ze wsparcia oferowanego przez doradców.

* * *

Krzyżowe analizy statystyczne, pozwalające na stwierdzenie występowania zależności rozkładów odpowiedzi na pytania omówione w tym podrozdziale od zmiennych metryczkowych, przyniosły następujące ustalenia:

- Nie występują istotne różnice w poziomie samodzielności decyzji o wyborze aktualnej szkoły między chłopcami i dziewczętami. Różnica w częstości wskazań dla odpowiedzi „to była moja decyzja” wyniosła jedynie 0,6 pkt. proc.
- Podobnie na samodzielność wyboru szkoły nie wpływa miejsce zamieszkania (różnice między mieszkańcami wsi i miast wyniosły 1,3 pkt. proc.). Stwierdzono też brak wpływu lokalizacji obecnej szkoły w miejscu zamieszkania lub poza nim na samodzielność wspomnianych wyborów (różnica 0,2 pkt. proc.).
- Na samodzielność wyboru szkoły nie wpływa również wykształcenie rodziców, choć można stwierdzić, że najbardziej „wymancypowane” są dzieci rodziców z wykształceniem zasadniczym zawodowym (90,5% dzieci ojców z wykształceniem zasadniczym i 90,3% dzieci matek z tym wykształceniem decyzję o wyborze obecnej szkoły podjęło samodzielnie).
- Im wyższy poziom wykształcenia rodziców, tym rzadziej uczniowie przyznawali, że na wybór obecnej szkoły wpływał fakt, iż wybierają się do niej koledzy i znajomi (28,1% w przypadku dzieci matek z wykształceniem podstawowym i 24,5% w przypadku dzieci matek z wykształceniem wyższym). Systematycznie wzrastało natomiast znaczenie wysokiego poziomu nauczania w danej placówce (14,1% w przypadku dzieci matek z wykształceniem podstawowym i 22,7% w przypadku dzieci matek z wykształceniem wyższym).
- Dziewczęta (34,0%) wyraźnie rzadziej w porównaniu z chłopcami (48,5%) wiedzą jaki zawód chciałyby w przyszłości wykonywać. Różnica w częstości wskazań wyniosła tu aż 14,6 pkt. proc.
- W związku z powyższym dziewczęta (14,4%) rzadziej niż chłopcy (24,8%) deklarowały, że nie doświadczają chwil bezradności związanej ze swoją przyszłością, gdyż mają już wszystko postanowione. Dziewczęta nieco częściej (różnica 2,5 pkt. proc.) przyznawały, że spotykają je takie chwile, lecz wiedzą do kogo zwrócić się wtedy po pomoc. Wyraźnie częściej deklarowały też (różnica 9,9 pkt. proc.), że doświadczają wspomnianych chwil bezradności i nie wiedzą, kogo poprosić wówczas o radę.

* * *

Na koniec warto odwołać się do wyników uzyskanych w trakcie badań fokusowych (FGI), które zostały wykonane z udziałem uczniów ze szkół zlokalizowanych w wybranych ośmiu powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. **Wywiady fokusowe dowiodły, że uczniowie nie czują się przygotowani do wejścia na rynek pracy ze względu na brak umiejętności zawodowych.** Respondenci zaznaczali, że w szkole jest bardzo słabe wyposażenie, a praktyki zawodowe w żadnym wypadku nie dają im praktycznych umiejętności zawodowych. Za główną przyczynę tego stanu rzeczy podawali brak sprzętu, na którym mogliby pracować i zdobywać odpowiednie umiejętności. Oto trzy wypowiedzi respondentów (pierwsza ucznia z technikum w Olsztynie; druga i trzecia – uczniów ZSZ w Olsztynie) ilustrujące tę tendencję:

- **Respondent 1:** *Strach jest zdecydowanie (...) Jakby to wyrazić, chodzi o warsztaty. Trzeba zdobyć wiedzę i doświadczenie, czyli na przykład praktykę. Tu [w szkole – ASM] jest za mało praktyk, żeby się dobrze przygotować do zawodu, po szkole od razu (...) Tak że nie jestem jakiś zachwycony i jeżeli praktyk byłoby więcej w jakichś firmach czy hotelach, to znaleźć pracę byłoby o wiele łatwiej...*
- **Respondent 8:** *Nie do końca [czuję się przygotowany do wejścia na rynek pracy – ASM], bo jednak to nie jest taka szkoła, która nas uczy od podstaw... Musielibyśmy iść gdzieś do jakiejś pracy... Na jakieś praktyki, żeby ktoś nas douczał jeszcze. A nie tylko w szkole, że robimy jedną potrawę. Później zapominamy o niej i wchodzimy w nowy dział. I nie wiemy później, jak to się robi na przykład (...) I to bardziej przyuczyło do zawodu.*
- **Respondent 6:** *No i dzięki tym praktykom łatwiej nawet później o pracę. Pracodawca zauważy, że jesteśmy pilni, że pracujemy solidnie (...) Jak mamy w tym budynku za szkołą [zajęcia praktyczne – ASM], no to takie prowizoryczne gotowanie. Po łebkach, po łebkach... Tu zrobimy, tam zrobimy...*

Powyższe pesymistyczne oceny skłaniają niektórych młodych ludzi do upatrywania szans na atrakcyjne zatrudnienie w europejskim rynku pracy. Możliwości polskiego rynku pracy wydawały im się w znacznym stopniu ograniczone. Jeden z uczniów technikum w Bartoszychach stwierdził, że młode osoby z jego kwalifikacjami

zawodowymi mogą liczyć na przyjęcie do pracy w Polsce na jakiegoś pomocnika tylko... Inny uczestnik tego samego FGI zaprezentował jeszcze bardziej pesymistyczną opinię, stwierdzając: *My to raczej nie znajdziemy nic. W tej sytuacji szansą wydaje się emigracja zarobkowa. Jeden z respondentów powiedział: Za granicą, to nie ma problemu. Większość wybiera zagranicę. Dobrze można zarobić i nie jest trudno. Tylko żeby znać w miarę język albo rozumieć przynajmniej. No, a w Polsce, to nie wiadomo. Różnie jest.* Podkreślenia wymaga tu fakt, że rozważając możliwość pracy za granicą młodzi ludzie godzą się na wykonywanie zadań nie wymagających żadnych kwalifikacji zawodowych. Jedynym wymogiem staje się znajomość języka oraz – zakładana – możliwość szybkiego przyuczenia się do wykonywania nieskomplikowanej pracy.

Powyższe narracje pokazują, że młodzi ludzie z województwa warmińsko-mazurskiego postrzegają swoją przyszłość zawodową w sposób pesymistyczny. Szanse na sukces zawodowy wydają się im niewielkie, co wynika z wad w zakresie przygotowania zawodowego w szkole. Można też przyjąć, że ich decyzje edukacyjne były w gruncie rzeczy nietrafione. Wskazuje to nie tylko na mankamenty leżące po stronie kształcenia zawodowego, ale i na wady systemu doradztwa zawodowego, które nie skierowało młodzieży do szkół kształcących w zawodach deficytowych na rynku pracy.

4.10. DOŚWIADCZENIA I OPINIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ Z WYBRANYCH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO NA TEMAT DORADZTWA ZAWODOWEGO

Istotnym źródłem wiedzy na temat stanu doradztwa zawodowego w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego były również wywiady fokusowe (FGI), w których brali udział absolwenci szkół. Dzięki tym wywiadam możliwe było poznanie doświadczeń młodych ludzi, którzy musieli podjąć decyzje o charakterze edukacyjno-zawodowym i z pewnej perspektywy mogą te decyzje ocenić. Z perspektywy tej mogą też ocenić wsparcie w zakresie doradztwa zawodowego, jakie zostało im udzielone w szkole.

Szczególnego podkreślenia wymaga fakt, że informacyjnej roli tych wywiadów nie umniejsza zachowawczy i często skromny charakter wypowiedzi wielu respondentów. Ich opinie i opisy związane z doradztwem zawodowym, charakteryzujące się wysokim poziomem rezerwy mogą również stanowić świadectwo stanu doradztwa zawodowego w wybranych ośmiu powiatach,

a reagowanie przysłowiowym „wzruszeniem ramion” na pytania dotyczące doradztwa jest wielce znaczące.

Przed wszystkim należy stwierdzić, że w ocenie absolwentów, doradztwo zawodowe w ich szkołach przybierało na ogół postaci szczątkowe. Na podstawie zebranego materiału można przyjąć, że działania doradców sprowadzały się na ogół do weryfikowania predyspozycji edukacyjno-zawodowych podczas lekcji (forma testowa). Nierzadko odbywało się to jedynie w trakcie tzw. „zastępstw”. Jak stwierdził jeden z uczestników wywiadu fokusowego zrealizowanego w Działdowie w odpowiedzi na pytanie o doświadczenia związane z doradztwem, *raz może było, dwa. Były testy psychologiczne, w jakim kierunku powinniśmy dalej iść...* **Podkreślenia wymaga fakt, że respondenci nie korzystali ze wsparcia doradców podczas nauki w gimnazjum (otrzymali ją ewentualnie dopiero w szkole ponadgimnazjalnej),** a i wówczas – jak stwierdził kolejny uczestnik – *tylko sporadycznie się to zdarzało. Zazwyczaj jak było zastępstwo...*

Owe szczątkowe formy doradztwa miały na ogół postać grupową; respondenci nie uczestniczyli w żadnych indywidualnych spotkaniach z doradcą zawodowym w trakcie swojej nauki szkolnej. Znaczące jest zarazem, że taki stan rzeczy wynika z pewnej bierności samego doradcy oraz faktu, że uczniowie (dziś absolwenci) sami z siebie nie odczuwali potrzeby udziału w takich spotkaniach. **W sumie większość absolwentów zadeklarowała, że nigdy nie rozmawiała z doradcą zawodowym.** Dotyczy to zarówno rozmów z doradcą szkolnym (lub nauczycielem odpowiedzialnym za to zadanie), jak również rozmów z fachowcem spoza szkoły.

Zagadnienia z zakresu doradztwa zawodowego w formie bardziej systematycznej w szkole poruszane były głównie w trakcie godzin wychowawczych, w postaci „luźnej rozmowy”, w której nie brał – na ogół – udziału specjalista z zakresu doradztwa. Niektórzy z respondentów przyznawali, że w ramach takich zajęć uczestniczyli w szkole w projekcji filmowej (deklarując zarazem, że pokaz był pozbawiony podsumowującej dyskusji).

Niemniej, podkreślić należy, że absolwenci wyrazili przekonanie, iż zajęcia z doradztwa zawodowego są potrzebne i powinny być organizowane w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

4.11. OPINIE RODZICÓW UCZNIÓW NA TEMAT DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Materiał o charakterze uzupełniającym – również informujący o stanie doradztwa zawodowego w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego – stanowiły dane pozyskane w trakcie wywiadów fokusowych realizowanych z udziałem rodziców uczniów szkół z obszaru objętego prezentowanym projektem badawczym.

Należy podkreślić, że uwzględnienie tej grupy respondentów pozwoliło na poznanie dodatkowej perspektywy, z jakiej postrzegany jest system doradztwa zawodowego. Rodzice – jako osoby wywierające szczególny wpływ na wybory szkolno-zawodowe swoich dzieci – są grupą interesującą z punktu widzenia rozważań nad funkcjonowaniem i pożądanym modelem doradztwa zawodowego. **Niemniej, należy zaznaczyć, że rodzice nie zawsze prezentowali rozbudowane opinie i narracje na temat doradztwa. Dla wielu z nich tematyka ta była obca i nie potrafili wiele powiedzieć na ten temat (co samo w sobie wydaje się ważną informacją).**

Respondentów zapytano między innymi, skąd próbowaliby pozyskać informacje dotyczące przyszłości zawodowej dziecka (co powinno robić, jaką szkołę lub zawód wybrać). W odpowiedzi wskazywano na następujące źródła wiedzy:

- Internet;
- znajomi („pocztą pantoflową”);
- uczelnie wyższe;
- foldery, ulotki;
- doradcy zawodowi.

Należy przy tym podkreślić, że Internet był wymieniany wyjątkowo często, natomiast na możliwość skorzystania z pomocy doradcy zawodowego wskazali uczestnicy tylko jednego z wywiadów FGI. Ten stan rzeczy wyjaśniają odpowiedzi na kolejne pytanie, które dotyczyło znajomości instytucji, do których można się zwrócić po pomoc w zakresie doradztwa zawodowego. Okazuje się, że większość uczestników wywiadów fokusowych twierdziła, że słyszała o takich instytucjach, jednak nie funkcjonują one w miejscowościach objętych badaniem. Przykładowo jeden z uczestników wywiadu FGI z udziałem rodziców uczniów ZSZ z Lidzbarku Warmińskiego powiedział: *No może i są [instytucje zajmujące się doradztwem zawodowym – ASM], ale tutaj jest małe miasteczko. Tak, że [dotarcie do takiej*

instytucji – ASM], *to by była wyprawa na pewno gdzieś dalej*. Podobne opinie prezentowali uczestnicy innych wywiadów FGI.

W sumie należy stwierdzić, że rodzice uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego oceniają stan doradztwa zawodowego jako nieodpowiedni. Nie dostrzegają oni instytucji, do których mogliby zwrócić się z prośbą o pomoc w zakresie wyboru dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej dla swoich dzieci.

Opinia ta łączy się z bardzo pozytywnym nastawieniem wobec samej idei doradztwa zawodowego, w tym zwłaszcza doradztwa funkcjonującego w ramach instytucji szkolnych. Scenariusz wywiadów FGI przewidywał zadanie respondentom następującego pytania: *Jest założenie, że uczniowie powinni mieć w szkole zajęcia, które by ich przygotowywały do poruszania się na rynku pracy, ukierunkowywały w wyborze zawodu czy szkoły, która pomoże im wybrany zawód zdobyć. W szkole mają być również doradcy zawodowi, do których uczniowie będą mogli się zwrócić po radę. Czy uważają Państwo, że to dobre rozwiązanie?* Odpowiedzi na to pytanie były bardzo pozytywne. Respondenci – przykładowo matki uczniów technikum z Działdowa – stwierdzały, że doradztwo zawodowe może ułatwić start w życiu. Na pewno [uczniowie – ASM] jakieś wnioski z tego wyciągną... Podkreślano przy tym obiektywność działań doradcy. Jedna z respondentek stwierdziła, że doradca zawodowy to jest ktoś z boku, kto się przypatruje. Bo my rodzice inaczej patrzymy na dziecko, bo to jest jednak nasze dziecko... Wydaje się zatem, że rodzice dopuszczają możliwość i prawomocność odmiennego od własnego spojrzenia na przyszłość edukacyjno-zawodową swoich dzieci. Zdając sobie sprawę z subiektywizmu własnych ocen (formułowanych często przez pryzmat marzeń i dobrych życzeń), doceniają potrzebę obiektywnej analizy predyspozycji swojego dziecka i jego szans na (atrakcyjną) pracę w poszczególnych zawodach.

W opinii rodziców zajęcia szkolne dotyczące doradztwa zawodowego powinny pozwolić na zdiagnozowanie predyspozycji zawodowych poszczególnych uczniów, a poza tym powinny koncentrować się na prezentacji treści zadań zawodowych właściwych konkretnym zawodom. Zadaniem doradcy zawodowego powinno być również przekazywanie informacji na temat oferty szkół wyższych poziomów. Podkreślano zarazem, że zajęcia z doradztwa zawodowego powinny być adresowane przede wszystkim do uczniów gimnazjów. Jest to zbieżne z opiniami dyrektorów szkół, samych doradców, a także reprezentantów instytucji regionalnych.

Rodzice nie prezentowali zarazem jednolitych postaw wobec sugestii włączenia się w system doradztwa zawodowego i współpracowania z doradcą. Wielu z nich wskazywało na brak czasu, jako istotną przeszkodę w tym zakresie. Z drugiej jednak strony, część rodziców wyraziła gotowość do wzięcia udziału w hipotetycznych

konsultacjach indywidualnych swoich dzieci z doradcą zawodowym. Taki minimalny zakres współpracy wydaje się dla większości rodziców akceptowalny. Jeden z uczestników wywiadów FGI zgłosił ponadto niezwykle interesujący pomysł udziału rodziców w zajęciach poświęconych doradztwu zawodowemu. Rodzice mogliby w trakcie takich zajęć opowiadać młodzieży o swojej pracy zawodowej i w ten sposób przybliżać istotę poszczególnych zawodów.

4.12. REALIZACJA PRZEZ SZKOŁY Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO ZADAŃ Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO – OPINIE DYREKTORÓW SZKÓŁ

Interesującą formą podsumowania rozważań na temat stanu doradztwa zawodowego w wybranych ośmiu powiatach województwa warmińsko-mazurskiego wydaje się być prezentacja generalnych opinii i ocen dyrektorów szkół. Dyrektorzy jako osoby kierujące szkołami i odpowiedzialne za procesy realizowane w ramach tych placówek, wydają się być tą grupą respondentów, która powinna przedstawiać szczególnie interesujące ogólne sądy na temat stanu doradztwa zawodowego.

W wywiadach pogłębionych (IDI) dyrektorów zapytano, z jakich działań związanych z wdrażaniem doradztwa zawodowego ich szkołach są najbardziej dumni. Odpowiedzi na to ogólne pytanie okazały się niezwykle cenne i mogą stanowić wartościowy wskaźnik kondycji doradztwa zawodowego na analizowanym obszarze.

Przed wszystkim znaczące jest, że tylko nieznaczna większość dyrektorów szkół stwierdziła, że jest – przynajmniej w jakimś aspekcie – dumna ze sposobu, w jaki funkcjonuje w ich placówce doradztwo zawodowe. Pozostali przyznawali, że są ogólnie zadowoleni z pracy swojej szkoły, jednak stan doradztwa zawodowego nie jest dla nich przesłanką do samozadowolenia. Oto charakterystyczna wypowiedź dyrektora zasadniczej szkoły zawodowej:

- **Badacz:** *Czy mógłby pan powiedzieć, że z jakichś działań związanych z doradztwem zawodowym jest pan dumny w szkole?*

Respondent: [śmiech]

Badacz: *Czy może być pan z czegoś dumny?*

Respondent: *Nie, no są na pewno rzeczy, z których jestem dumny. Mając na uwadze funkcjonowanie szkoły. Ale myślę, że tutaj akurat [w odniesieniu do doradztwa zawodowego – ASM], no, to by było zbyt... górnołotne*

stwierdzenie. Że akurat jestem dumny, że tak to doradztwo zawodowe u mnie działa, a nie inaczej. Bo (...) to jest gdzieś poziom poniżej zadowalającego...

Ci spośród dyrektorów szkół, którzy są dumni z funkcjonowania systemu doradztwa zawodowego, najczęściej odnosili się do wskaźników o charakterze pośrednim, które powinny – ich zdaniem – potwierdzać wysoką jakość doradztwa oraz samego poziomu kształcenia. Odwoływali się więc do sukcesów zawodowych swoich absolwentów w postaci braku problemów związanych ze znalezieniem zatrudnienia. Wskazywali również na sukcesy absolwentów w postaci bezproblemowej kontynuacji nauki na kolejnych poziomach edukacji. Oto trzy charakterystyczne cytaty z wywiadów:

- *To, że uczniowie, którym doradzono (...) nigdy do nas nie przyszli i nie powiedzieli, że źeśmy ich błędnie skierowali (...) Czasami dziękują, że podpowiedzieliśmy coś takiego i oni się w tym odnaleźli. Dobra opinia ucznia to jest dla mnie największy sukces.*
- *To, że nasi uczniowie naprawdę bardzo rzadko trafiają do urzędu pracy jako bezrobotni (...) Znajdują pracę albo idą gdzieś dalej, uczą się (...) Często mamy taką sytuację, że dzwonią do nas pracodawcy, szukając uczniów. Jeżeli ja obdzwaniam uczniów i pytam, czy nie chcieliby tam pracować, to oni mówią, że już gdzieś pracują albo studiują i nie mogą. No, to myślę, że to znaczy, że były podjęte dobre działania, skoro oni nie są bezrobotnymi.*
- *Na pewno jest tak, że niewielu jest uczniów, którzy chcą zmienić profil kształcenia w trakcie nauki tutaj. Czyli jak gdyby przychodząc tutaj, już są określeni, co by w życiu chcieli robić. Czyli preferencje mają określone (...) No, matura – zdają bardzo ładnie; nie ukrywam. Dostają się na dobre uczelnie i tych uczelni nie zmieniają. Te uczelnie kończą. No i jakoś tam ten zawód gdzieś im się udaje zdobyć.*

W odniesieniu do powyższych cytatów można wysunąć zastrzeżenie, że właściwie sukces kształcenia zawodowego jest tu w dużym stopniu utożsamiany z sukcesem doradztwa zawodowego. W istocie przedmiotem zadowolenia dyrektorów szkół jest więc raczej odpowiedni poziom przygotowania do wykonywania zawodu (lub też przygotowania do dalszej nauki) niż właściwe funkcjonowanie doradztwa zawodowego, pozwalającego uczniom nie tylko na wybór zawodu, w przypadku którego „łatwo o pracę”, ale i zawodu odpowiadającego uzdolnieniom i preferencjom młodego człowieka.

4.13. PODSUMOWANIE

W powyższym rozdziale zaprezentowano szczegółowe ustalenia empiryczne, wynikające z badań zrealizowanych na poziomie powiatowym. Warto przypomnieć najważniejsze z nich. Oto one:

- Zdecydowana większość szkół z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego nie posiada opracowanego Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego. Niemniej, przeprowadzone badanie wykazało, że funkcjonują w analizowanym obszarze placówki, które mogą stanowić swoisty wzorzec w zakresie WSDZ.
- Charakterystyczne jest, że w wielu szkołach, w których funkcjonuje WSDZ, dyrektorzy szkół nie orientują się, jaka jest treść owego dokumentu. Braki w wiedzy dotyczą między innymi: [1] zasad, na jakich ten dokument został opracowany; [2] faktu czy samorząd uczniowski, rodzice, nauczyciele mieli udział w przygotowaniu tego dokumentu; [3] tego, kto zajmuje się wdrażaniem WSDZ.
- Zrealizowane na terenie wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego badanie pokazuje, że szkoły niezwykle rzadko dysponują etatem doradcy zawodowego. Z reguły zadania doradcy wypełniają inni nauczyciele bądź pedagog szkolny.
- Podstawowe formy pracy doradcy zawodowego – na podstawie deklaracji samych doradców – to: [1] ankietowy pomiar predyspozycji; [2] rozmowy (konsultacje) indywidualne; [3] konsultacje grupowe (np. zajęcia warsztatowe dla uczniów); [4] spotkania z rodzicami; [5] współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną; [6] informacje ogólnie dostępne (gablota na korytarzu).
- Uczniowie (oraz absolwenci) wskazują jednak, że formy pracy doradców zawodowych mają najczęściej charakter wyłącznie zbiorowy, grupowy i sprowadzają się do organizacji testów predyspozycji zawodowych. Uczniowie w badaniu ankietowym deklarowali, że dominującą formą zajęć z zakresu doradztwa zawodowego są lekcje, na których rozmawia się z wychowawcą (podczas godzin wychowawczych) o swojej zawodowej przyszłości. Na to rozwiązanie wskazało 52,0% uczestników badania ankietowego. Kolejną względnie popularną formą (35,0%), były zajęcia z doradcą zawodowym (pedagogiem), który opowiadał uczniom o możliwościach wyboru zawodu.

- Tylko co trzeci ankietowany uczeń (31,3%) potwierdził, że w jego szkole pracuje doradca zawodowy; zaś odpowiedzi przeczącej udzieliła jedna czwarta uczestników badania (26,0%). Znaczące jest, że 42,7% respondentów nie wie, czy w ich szkołach jest zatrudniony doradca. Wskazuje to wyraźnie, że rola doradcy zawodowego wciąż pozostaje dla uczniów niedostrzegalna.
- Uczniowie wśród źródeł swoich informacji o szkołach i zawodach najczęściej wskazują rodziców (65,9%) oraz rówieśników (55,4%). Kolejnym z istotnych źródeł informacji jest Internet (41,3%). Zdecydowanie mniejszą rolę odgrywają natomiast rozmowy z nauczycielami (33,0%) oraz doradcami zawodowymi i pedagogami (22,8%). Niemniej, uczniowie pytani o najbardziej wiarygodne źródło informacji o szkołach i zawodach wskazywali na rozmowę z doradcą zawodowym / pedagogiem (41,8%). Okazuje się zatem, że z najbardziej – w swojej opinii – wiarygodnego źródła informacji uczniowie korzystają bardzo rzadko (piąte miejsce pod względem liczby wskazań). Ten „rozdźwięk” tłumaczony powinien być słabością systemu doradztwa zawodowego w powiatach objętych badaniem.
- Tylko nieznaczna większość dyrektorów szkół stwierdziła, że jest – przynajmniej w jakimś aspekcie – dumna ze sposobu, w jaki funkcjonuje w ich placówce doradztwo zawodowe. Pozostali przyznawali, że są ogólnie zadowoleni z pracy swojej szkoły, jednak stan doradztwa zawodowego nie jest dla nich przesłanką do samozadowolenia.
- Wśród instytucji i placówek pozaszkolnych, które wspierają szkołę w realizacji zadań z zakresu doradztwa można wskazać: powiatowe urzędy pracy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Ochotnicze Hufce Pracy i działające przy nim Młodzieżowe Centra Kariery, samorządy, KOWEziU oraz uczelnie wyższe. Podkreślić jednak należy, że wykonane badanie nie wskazuje na występowanie na analizowanym terenie sieci doradztwa zawodowego. Współpraca szkół z partnerami instytucjonalnymi z regionu w zakresie doradztwa zawodowego jest na ogół szczątkowa i przybiera postać form akcydentalnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Rozdział 5. WYZWANIA DLA DORADZTWA ZAWODOWEGO – DORADZTWO ZAWODOWE W UJĘCIU MODELOWYM

5.1. POSTULOWANY CHARAKTER DORADZTWA ZAWODOWEGO (CIAĞŁY VS STOPNIOWY)

Odpowiednim punktem wyjścia do nakreślenia ram modelowo zorganizowanego systemu doradztwa zawodowego jest wskazanie tego okresu życia człowieka (w szczególności związanego z edukacją szkolną), w którym doradztwo powinno być realizowane. Respondentów zapytano więc czy ich zdaniem doradztwo powinno być procesem ciągłym, tzn. równomiernie rozłożonym na wszystkie lata edukacji, czy też powinno mieć raczej charakter stopniowy, a więc taki, w przypadku którego nacisk na działania z zakresu doradztwa zawodowego jest silniejszy w niektórych momentach edukacji.

Należy tu podkreślić, że większość respondentów ze wszystkich ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego (zarówno dyrektorów szkół i samych doradców zawodowych, jak również reprezentantów instytucji regionalnych) uważała, że doradztwo zawodowe powinno mieć charakter ciągły. Jedynie w przypadku powiatu iławskiego i elbląskiego można mówić o dominacji przeciwnego stanowiska.

Za ciągłym charakterem doradztwa zawodowego przemawiały przede wszystkim następujące argumenty:

- Młodzi ludzie są labilni w swoich preferencjach edukacyjno-zawodowych i powinni mieć stały dostęp do wsparcia oferowanego przez doradcę zawodowego.
- Doradztwo zawodowe – będąc procesem skomplikowanym – jest bardziej przyjazne „klientowi”, jeśli ma charakter ciągły.

Pierwszy z tych argumentów został wskazany między innymi w następujących wypowiedziach:

- **Respondent Gołdap** instytucja regionalna: *Nawet w definicji doradztwa zawodowego, poradnictwa zawodowego mówi się o ciągłości procesu. A więc myślę, że tutaj ten proces w jakiś tam sposób powinien być ciągły. W momencie kiedy osoba się rozwija, rozwijają się jej zainteresowania. Nie jest powiedziane, że zainteresowanie, które rozwinęło się w szkole podstawowej będzie tym samym zainteresowaniem w szkole średniej. To się zmienia. W związku z tym musi to być działanie ciągłe i osoby młode dokonują różnych wyborów, wszystkiego próbują po to, żeby określić się, w czym czują się najlepiej.*

- **Respondent Elbląg** instytucja regionalna: *Młodzi ludzie, bo to o nich mówimy, cały czas się zmieniają. Więc co z tego, że ktoś przyjdzie na początku gimnazjum do mnie [jako doradcy – ASM], skoro po szkole średniej nie wie, jakie studia wybrać. Tak że to musi mieć charakter ciągły.*

Drugi z przedstawionych wyżej argumentów został wskazany między innymi w następujących wypowiedziach:

- **Respondent Giżycko** instytucja regionalna : *myślę, że doradztwo powinno mieć charakter ciągły i rozłożony. To byłoby nawet bezpieczniejsze i bardziej przyjazne dla klienta. Ale to też zależy od osoby, bo nie wszyscy potrzebują tego wsparcia. Głównie dotyczy ludzi, którzy nie mają pomysłu na siebie i są zagubieni w gąszczu informacji.*
- **Respondent Bartoszyce** instytucja regionalna: *Moim zdaniem [doradztwo powinno być – ASM] o charakterze ciągłym. Z naciskiem na różne etapy rozwoju. Moim zdaniem powinno zaczynać się już w domu. Małe dzieci zaczynają się bawić i wymyślać swoje zawody... Potem na początku gimnazjum. Później bardziej intensywne te działania pod koniec gimnazjum, bo wybór szkoły ponadgimnazjalnej...*
- **Respondent Olsztyn** instytucja regionalna: *Ja myślę, że powinien to być proces ciągły. Powinien zaczynać się nawet wcześniej niż w gimnazjum. Dlatego, że świadomość młodego człowieka powinna być kształtowana od wczesnych lat edukacji.*

Z zagadnieniem ciągłego lub stopniowego charakteru doradztwa zawodowego ściśle wiąże się pytanie, w którym okresie edukacji doradztwo dla uczniów powinno się rozpocząć. Zdecydowana większość dyrektorów szkół, doradców oraz przedstawicieli instytucji regionalnych wskazała tu na okres wczesnej edukacji (przedszkole bądź szkoła podstawowa). Argumentowano przy tym, że konieczne jest zaznajamianie dzieci ze „światem pracy” już od najwcześniejszych lat. Respondenci podkreślali, że istotne jest, aby doradztwo zawodowe przybierało w szkołach podstawowych (i przedszkolach) formę zabawy. Oto kilka charakterystycznych wypowiedzi dyrektorów szkół i doradców:

- *To się zaczyna bardzo wcześnie, bo dzieci w wieku przedszkolnym już myślą, kim by chciały być albo, kim by nie chciały być (...) Wydaje mi się, że szkoła podstawowa to już jest to miejsce, gdzie powinno się zacząć [doradztwo zawodowe – ASM]. W formie zabawy, w formie luźnej, żeby dziecka nie przemęczać, a jednocześnie, żeby ono (...) zaczynało się poruszać*

w grupach przedmiotów, szukać tego właściwego dla siebie zajęcia na przyszłość. Natomiast największa intensyfikacja tych działań powinna być w gimnazjum.

- *W przedszkolu czy podstawówce odróżnianie zawodów, czym kto się zajmuje, ponadto w szkole podstawowej troszeczkę już więcej informacji, natomiast później im klasa wyższa tym większy nacisk.*
- *Moim zdaniem powinno zaczynać się już w domu. Małe dzieci zaczynają się bawić i wymyślać swoje zawody... Potem na początku gimnazjum. Później bardziej intensywne te działania pod koniec gimnazjum, bo wybór szkoły ponadgimnazjalnej....*

Należy tu zaznaczyć, że choć w większości respondenci postulowali ciągły charakter doradztwa zawodowego, to jednocześnie równie często zaznaczali, że w pewnych momentach powinno być w szczególny sposób zaakcentowane. Wydaje się, iż momentami takimi są przede wszystkim przedostatnie i programowo najwyższe klasy poszczególnych typów szkół. Podejmowane wówczas przez uczniów decyzje powinny być wsparte profesjonalnym doradztwem i opinią wykwalifikowanych specjalistów. Ankietowani przede wszystkim wskazywali tu na końcowy okres nauki w gimnazjum, podkreślając, że to wówczas podejmowane są najważniejsze decyzje dotyczące wyboru ścieżki edukacyjno-zawodowej (wybór szkoły ponadgimnazjalnej). Oto kilka charakterystycznych wypowiedzi dyrektorów szkół:

- *Uważam, że najważniejszym etapem, gdzie powinno funkcjonować doradztwo to jest gimnazjum i szkoła ponadgimnazjalna (dyrektor zasadniczej szkoły zawodowej).*
- *Tutaj [w gimnazjum – ASM] rozpatrzyć się w sytuacji, w swoich możliwościach, słabych, mocnych stronach a potem decydować co dalej z tym fantem zrobić, ale na każdym etapie życia można przecież zmienić pracę nie? (dyrektor gimnazjum).*
- *Właśnie zakończenie gimnazjum. No i potem przed maturą. Ewentualnie w szkole średniej, w technikum. Co dalej robić: czy na studia czy do pracy. Te momenty, kiedy trzeba podejmować decyzję to jest najlepszy okres, ponieważ człowiek się mobilizuje do pracy, a tak, to się rozmywa (dyrektor gimnazjum).*

Niektórzy respondenci zwracali ponadto uwagę, że działania z zakresu doradztwa powinny być skupione zarówno na okresie szkolnym ucznia, jak i całym zawodowym życiu człowieka. Podkreślano, że współczesny świat i gospodarka, a także rynek pracy podlegają licznym i dynamicznym zmianom, dlatego działania z zakresu doradztwa powinny być adresowane do osób w różnym wieku. Jeden z dyrektorów zauważył: *Całe życie generalnie powinien mieć człowiek możliwość skorzystania z takiego doradztwa zawodowego, aczkolwiek zaczynać w gimnazjum, tak jak wcześniej mówiłam.* Charakterystyczna jest tu również następująca wypowiedź jednego z reprezentantów instytucji regionalnych. Respondent Działdowo instytucja regionalna stwierdził: *Moim zdaniem powinien być to etap ciągły i systematyczny, czyli od początku rozwoju: od gimnazjum przez szkołę średnią, aż do późnych etapów życia, gdzie człowiek osiąga pięćdziesiąt, sześćdziesiąt pięć lat. W gimnazjum uczeń dopiero zapoznaje się z profilami szkół średnich, można pod jego profil zainteresowań wybrać mu szkołę zawodową, szkołę średnią. Natomiast w szkole średniej jest kolejny etap, gdzie pomagamy w zorientowaniu się, jakie są szkoły wyższe, co można po tym uzyskać, jaki jest rynek pracy..*

5.2. POŻĄDANE ŹRÓDŁA WIEDZY UCZNIÓW O SZKOŁACH I ZAWODACH

Reprezentanci instytucji regionalnych zostali zapytani, z jakich źródeł uczniowie powinni korzystać, poszukując informacji w trakcie planowania swojej dalszej edukacji i przyszłej kariery zawodowej. **Z uzyskanych odpowiedzi stworzony został swoisty ranking sposobów pozyskiwania wiedzy o szkołach i zawodach (od wskazywanych najczęściej do wymienianych najrzadziej).** Został on zamieszczony poniżej:

- doradca zawodowy;
- szkoła, nauczyciele, wychowawca;
- Internet;
- poradniki, informatory;
- targi szkolne, targi edukacyjne;
- rodzice;
- spotkania i rozmowy z przedstawicielami zawodów;
- „poczta pantoflowa”;

- filmy zawodoznawcze;
- media masowe;
- urząd pracy;
- pracodawcy;
- przedstawiciele uczelni wyższych;
- rówieśnicy (uczniowie danej szkoły);
- targi pracy;
- wycieczki do zakładów pracy.

Jak widać największe znaczenie respondenci przywiązywali do pracy doradcy zawodowego. Ilustruje to następująca wypowiedź Respondenta EtK instytucja regionalna, który stwierdził: *[Wiedzę należy czerpać – ASM] ze sprawdzonych źródeł, czyli od kogoś kompetentnego, np. doradcy zawodowego, który powinien mieć pełną wiedzę i być wykwalifikowanym. Powinien mieć pełną wiedzę i o tym, co się dzieje w danym mieście, w regionie, jak i w Polsce...* Powyższa wypowiedź stanowi zarazem świadectwo przekonania respondentów o wysokich kwalifikacjach doradców zawodowych.

5.3. ROLA I CECHY MODELOWEGO DORADCY ZAWODOWEGO

Jaki powinien być dobry doradca zawodowy? Czy bycie dobrym doradcą to kwestia odpowiedniego wykształcenia, czy też cech osobowości? Rozstrzygnięcie tych kwestii wydaje się istotne z punktu widzenia rozważań nad modelem doradztwa zawodowego w mikro skali. Powyższe dwa pytania zostały zadane zarówno reprezentantom instytucji regionalnych z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego, jak również dyrektorom szkół oraz samym doradcom zawodowym.

Należy tu zauważyć, że większość respondentów ze wszystkich powiatów objętych prezentowanym projektem, doceniła znaczenie obu wskazanych wyżej charakterystyk (wykształcenia i predyspozycji osobistych). Oto charakterystyczne wypowiedzi uczestników badania:

- *Na pewno i jedno i drugie. Można tylko myśleć o „procentowości”. Ale wiedza zawsze musi być specjalistyczna, bo bez tego nie można na „czuja” pewnych rzeczy robić. Natomiast trzeba też mieć to coś w sobie, prawda? Żeby umieć przekonać (dyrektor liceum);*
- *Myślę, że ważne jest zarówno wykształcenie, jak i cechy charakteru. Na pewno przygotowanie merytoryczne, bo doradca musi mieć dużą wiedzę, musi wiedzieć jak poprowadzić z uczniem wywiad, jak zdiagnozować tego ucznia, aby określić do jakiej pracy się nadaje, żeby wskazywać mu dalszą drogę. Ale ważne są również cechy osobowe, a także odpowiedzialność, bo jednak doradca decyduje o karierach ludzi w przyszłości. Ponadto, łatwość komunikowanie się, nie tylko w szkole, ale wychodzenie na zewnątrz, do przedsiębiorców, zapraszanie tych przedsiębiorców do pracy, żeby włączyli się.*
- *Fachowość owszem, ale jak ktoś jest niekomunikatywny i średnio otwarty, to nie trafi ani do dziecka, ani do młodego człowieka. To musi być empatia... Młody człowiek musi zaufać osobie, która mu doradza. Musi czuć, że tej osobie na nim zależy...*

Zarazem ankietowani chętnie wskazywali na dodatkowe aspekty pracy doradcy zawodowego i wiążące się z tym wymagania. Narracje te stanowiły najczęściej rozszerzenie i konkretyzację charakterystyk związanych z osobowością doradcy. Wymieniano tu między innymi takie jego pożądane cechy jak:

- asertywność,
- chęć niesienia pomocy innym,
- cierpliwość,
- dar przekonywania i perswazji,
- dobry „kontakt” z młodzieżą,
- empatia,
- komunikatywność,
- kreatywność,
- obowiązkowość,

- rzetelność,
- opanowanie,
- otwartość,
- poczucie misji (pasja i wiara w to, co się robi),
- stwarzanie poczucie bezpieczeństwa,
- szczerość,
- umiejętność słuchania,
- umiejętność trafnej obserwacji,
- umiejętność współpracy,
- umiejętność wzbudzania zaufania,
- umiejętność zainteresowania rozmówcy.

Należy przy tym zaznaczyć, że w katalogu pożądanych cech doradcy zawodowego, respondenci najczęściej wskazywali na: **komunikatywność** oraz **opanowanie**. Stosunkowo często wymieniano również: **empatię** i **chęć niesienia pomocy innym**, a także **cierpliwość**, **otwartość** i **umiejętność słuchania** oraz **wzbudzania zaufania**.

5.4. MODELOWY SYSTEM DORADZTWA – ZAANGAŻOWANIE INSTYTUCJI POZASZKOLNYCH

W celu bardziej szczegółowego określenia kształtu modelowo zorganizowanego systemu doradztwa zawodowego zapytano przedstawicieli badanych instytucji regionalnych o to, jakie podmioty instytucjonalne, wyłączając szkoły, powinny funkcjonować w systemie doradztwa zawodowego. Szczegółowe dane dotyczące tego zagadnienia zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

Tabela 13.

Nazwa instytucji	Liczba wskazań [N=54]
Poradnia psychologiczno - pedagogiczna	23
Powiatowy Urząd Pracy	23
OHP	10
Władze samorządowe	9
Przedsiębiorcy, pracodawcy	6
Młodzieżowe Centrum Kariery	4
Biura Karier	3
Organizacje współdziałające ze szkołami, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe	3
Centrum Kształcenia Ustawicznego	2
Agencje Pracy Tymczasowej	1
Biblioteki	1
Kuratorium oświaty	1
MOPS, GOPS	1
Ośrodki doradztwa zawodowego	1
Ośrodki doskonalenia nauczycieli	1
Szkolny Ośrodek Kariery	1
Uczelnie wyższe	1
Zakłady doskonalenia zawodowego	1

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Jak widać, badani wśród podmiotów, które ich zdaniem powinny, obok szkoły, odpowiadać za proces doradztwa zawodowego, wskazywali przede wszystkim

poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz urzędy pracy. W skali wszystkich ośmiu powiatów objętych badaniem, na instytucje te wskazało 23 respondentów, a więc niemal połowa. Oto dwie charakterystyczne wypowiedzi przedstawiające propozycje dotyczące zestawu instytucji, które powinny uczestniczyć w regionalnym systemie doradztwa zawodowego:

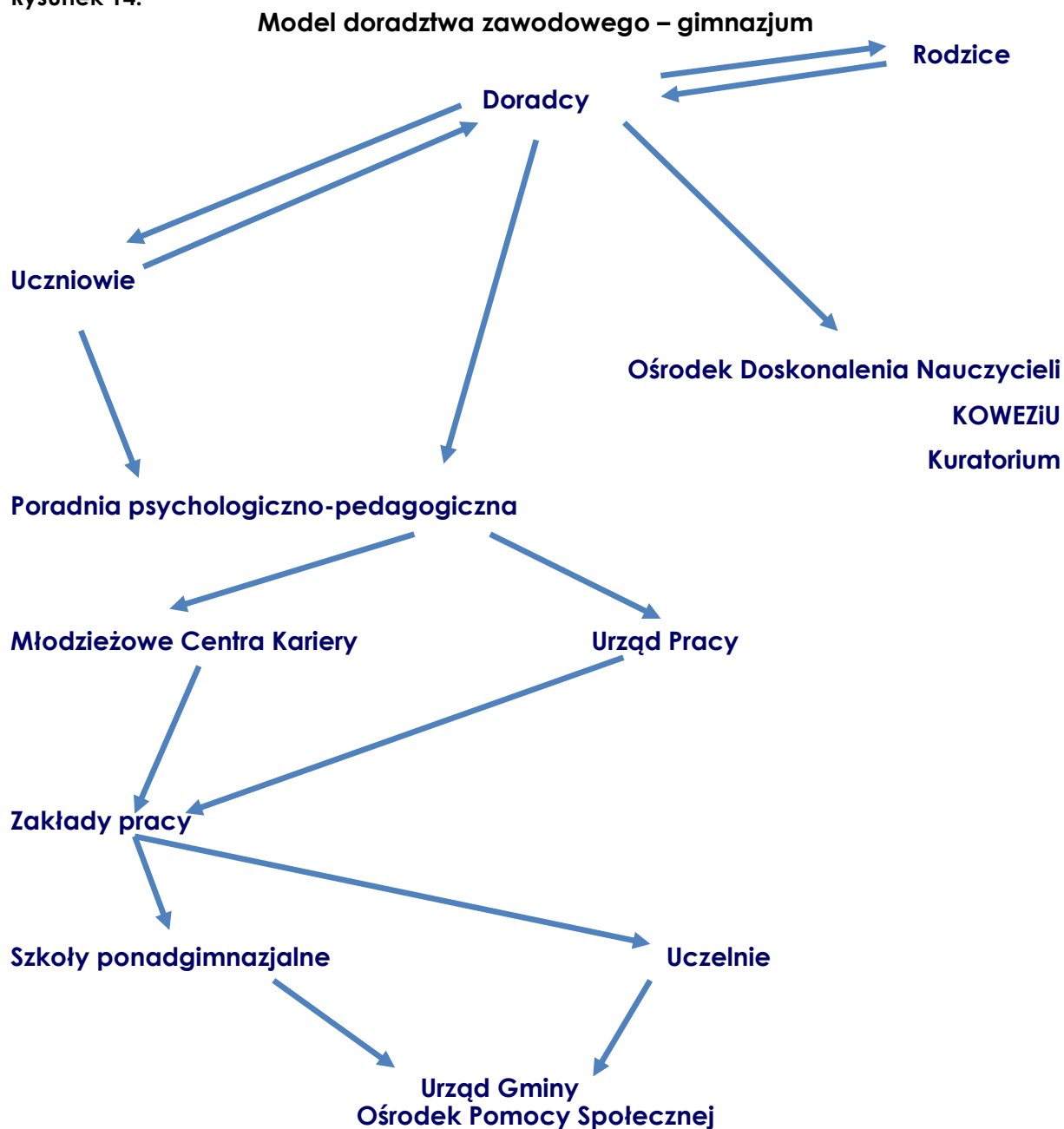
- **Respondent Działdowo** instytucja regionalna: *Poradnia psychologiczno-pedagogiczna, urzędy pracy, instytucja zajmująca się edukacją ustawiczną dorosłych, bo nie tylko młodzież i dzieci, ale również osoby dorosłe mają problemy ze znalezieniem pracy oraz zmotywowaniem siebie do podjęcia pewnych czynności.*
- **Respondent Działdowo** instytucja regionalna: *Dla mnie idealną rzeczą byłby zespół ludzi, którzy się w tym [doradztwie zawodowym – ASM] specjalizują i są na usługi poszczególnych placówek oświatowych. Mają doskonałą bazę, mają doskonałą wiedzę, mają predyspozycje i na przykład jeżdżą po szkołach i prowadzą zajęcia z uczniami. Chodzi mi o Biura Pracy, znaczy Urzędy Pracy.*

Ponadto stosunkowo często wskazywano na takie podmioty rynku pracy jak: Ochotnicze Hufce Pracy (10 osób), władze samorządowe i instytucje z nimi powiązane (9 osób), a także pracodawcy i ich organizacje (6 osób).

Wyraźnie mniej wskazań dotyczyło natomiast następujących instytucji: Młodzieżowe Centra Kariery, Szkolne Ośrodki Kariery, Centra Kształcenia Ustawicznego, organizacje pozarządowe i uczelnie wyższe.

Jako interesujące studium przypadku oraz jako wartościową propozycję rozwiązań modelowych, warto tu przedstawić ideę zaprezentowaną przez dyrektorów szkół i doradców zawodowych z powiatu olsztyńskiego. Propozycja ta dotyczy modelowej organizacji sieci doradztwa zawodowego w regionie. Dla każdego typu szkoły opracowano osobny schemat uwzględniający udział częściowo różnych partnerów instytucjonalnych. Schematy te zostały zaprezentowane poniżej.

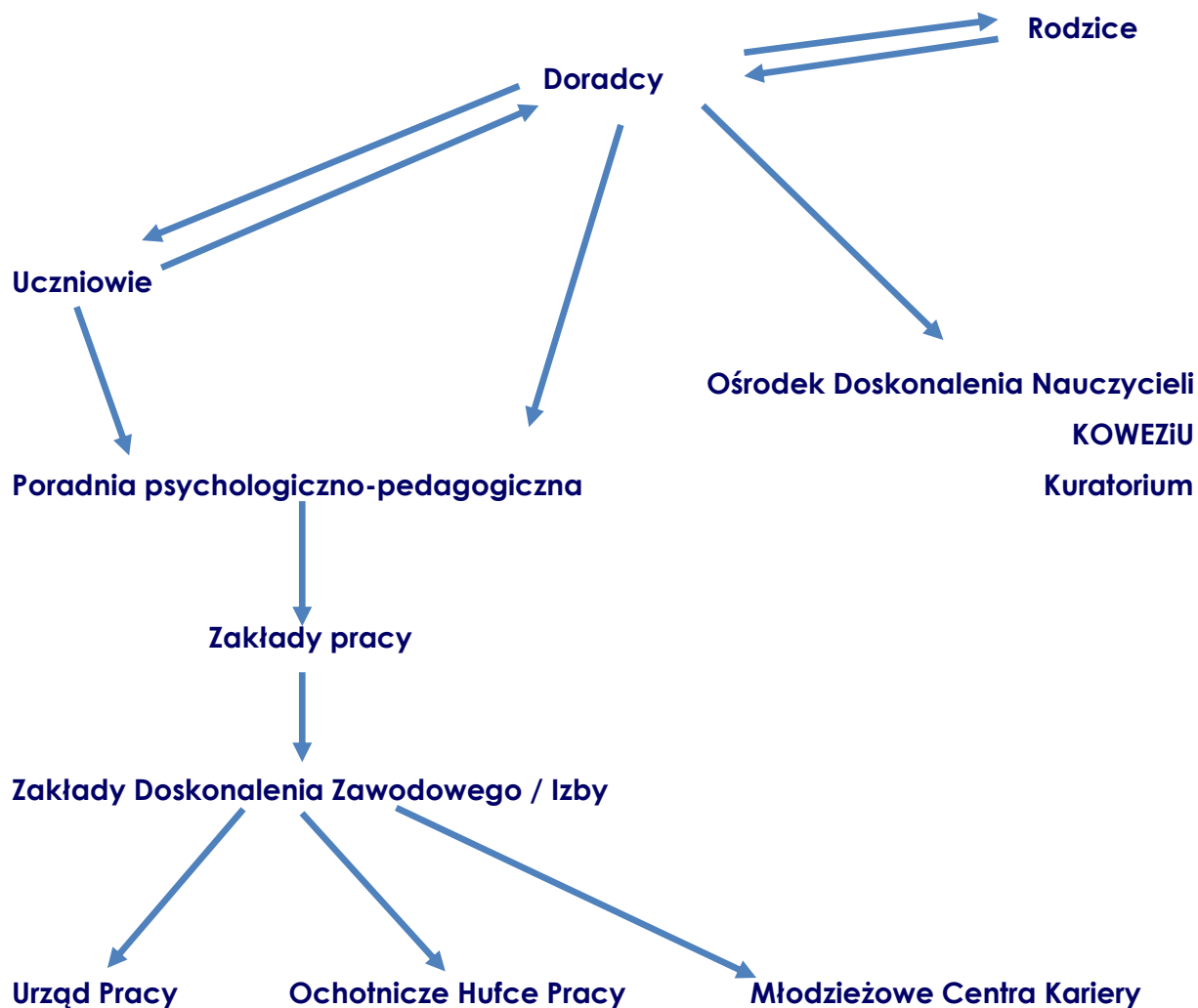
Rysunek 14.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

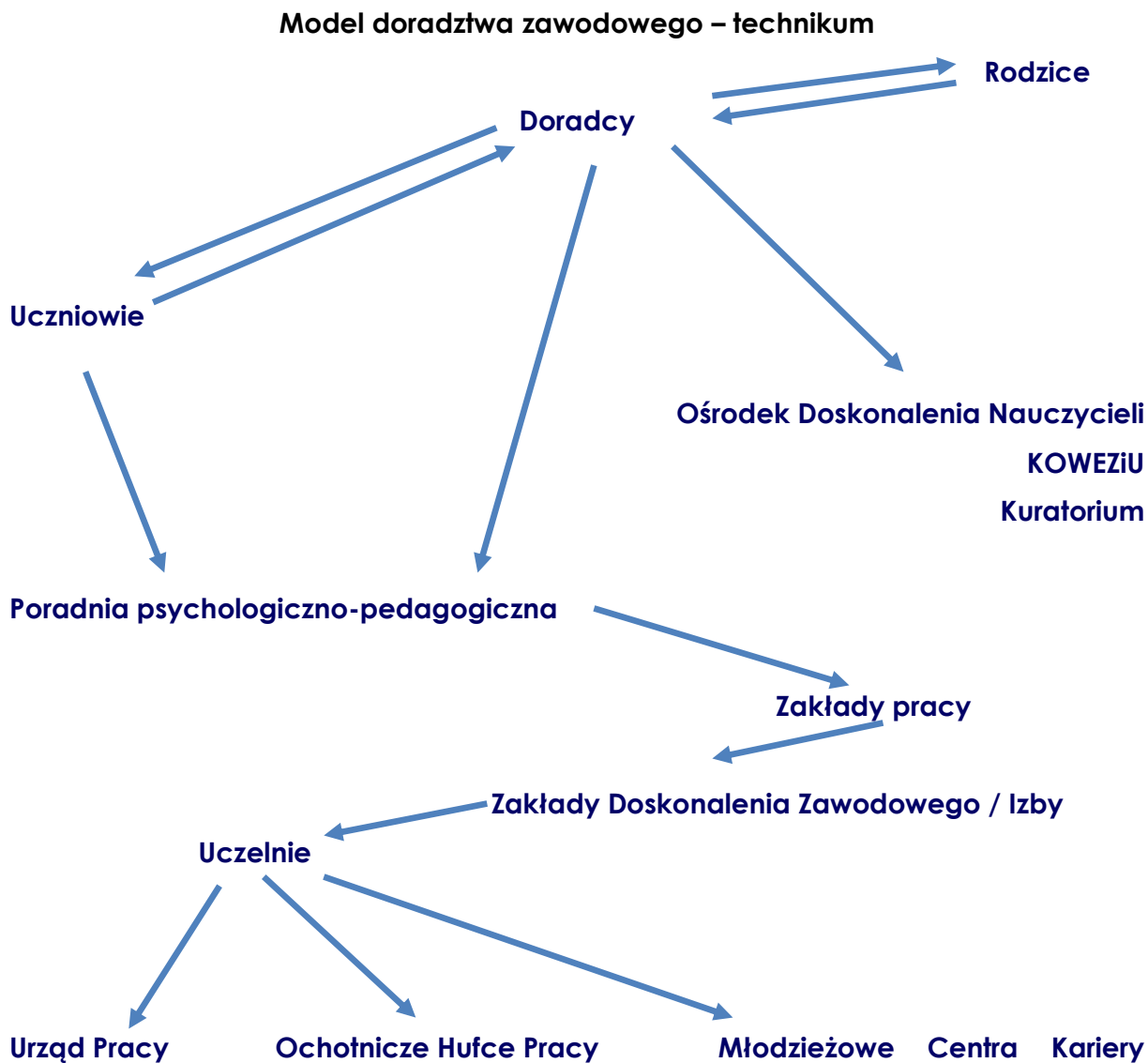
Rysunek 15.

Model doradztwa zawodowego – zasadnicza szkoła zawodowa

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

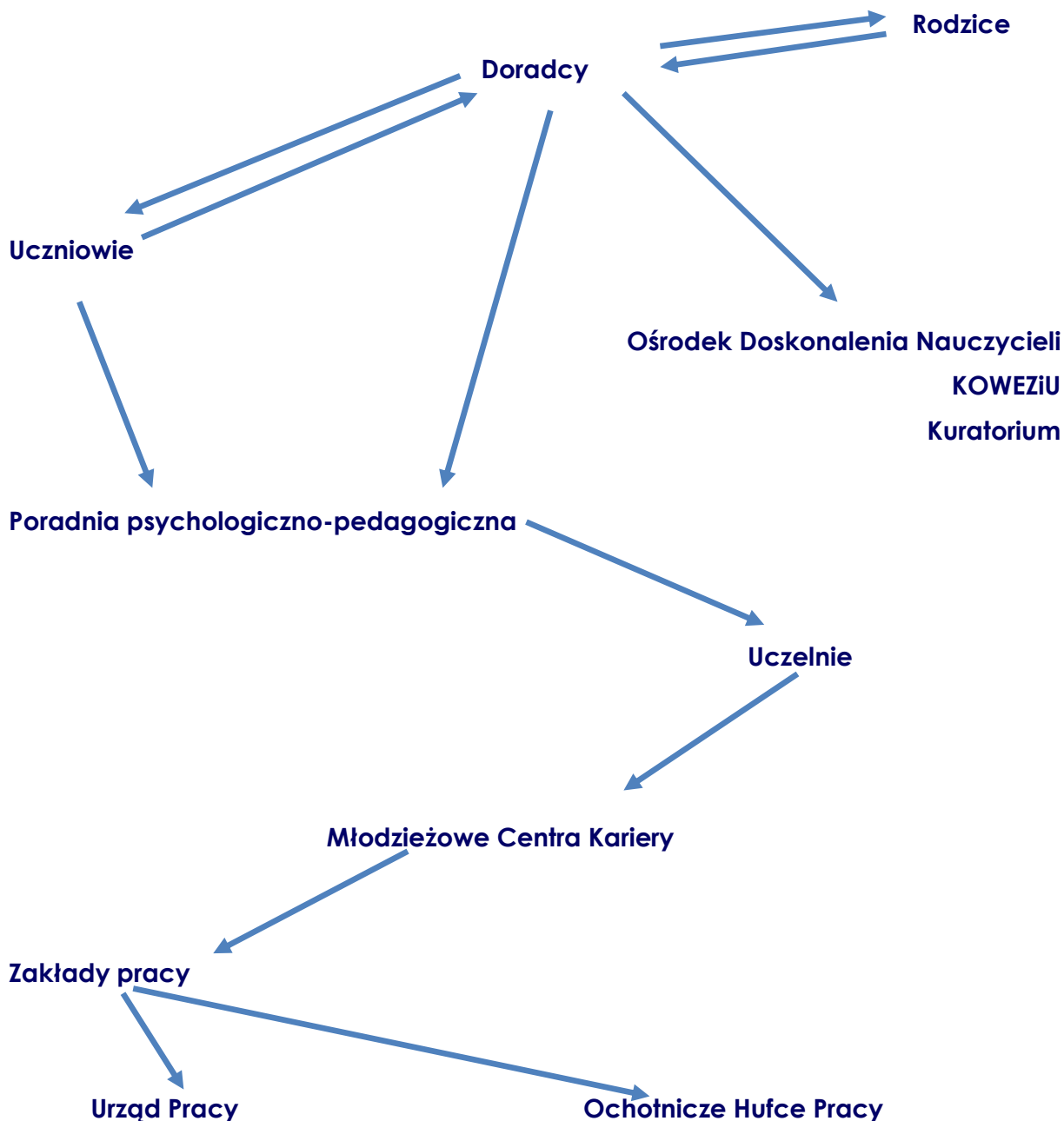
Rysunek 16.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Rysunek 17.

Model doradztwa zawodowego – liceum ogólnokształcące

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Jak widać, każdy ze schematów (dedykowanych doradztwu zawodowemu dla uczniów gimnazjów, ZSZ, techników i liceów) zakłada udział następujących podmiotów:

- rodzice,
- uczniowie,
- doradcy zawodowi,
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- ośrodki doskonalenia nauczycieli,
- KOWEŻIU,
- pracodawcy (zakłady pracy),
- PUP-y,
- zakłady doskonalenia zawodowego,
- OHP,
- młodzieżowe centra kariery,
- uczelnie wyższe.

Zróżnicowanie zaprezentowanych układów polega na odmiennych – w pewnych przypadkach – relacjach poszczególnych elementów. Należy też podkreślić, że w przypadku gimnazjów schemat uwzględnia dodatkowo udział jednostek samorządu terytorialnego, szkół ponadgimnazjalnych oraz ośrodków pomocy społecznej.

Uwagę zwraca fakt, że propozycja olsztyńskich dyrektorów i doradców zakłada udział bardzo wielu instytucji w modelowo zorganizowanej sieci doradztwa zawodowego. Jest istotne, że zadania z tego obszaru nie są przypisywane jedynie szkołom i urzędowi pracy, lecz zagadnienia doradztwa i równowagi na lokalnym i regionalnym rynku pracy są postrzegane w perspektywie szerokiej odpowiedzialności instytucjonalnej.

5.5. DORADZTWO ZAWODOWE JAKO PRZEDMIOT SZKOLNY

W opinii dyrektorów szkół i doradców z ośmiu powiatów województwa warmińsko-mazurskiego objętych badaniami (a także reprezentantów instytucji regionalnych), dobrym pomysłem byłoby wprowadzenie doradztwa zawodowego do szkół w postaci odrębnego przedmiotu.

Uczestnicy badania uważali, że doradztwo zawodowe jako przedmiot szkolny powinno być przedmiotem o specjalnym statusie. Przede wszystkim ich wątpliwości budziła potrzeba kończenia nauki tego przedmiotu oceną. Kwestią wymagającą rozstrzygnięcia byłaby również liczba godzin, które zostałyby przeznaczone na doradztwo w skali roku szkolnego.

Wielu badanych uważało, że przedmiot ten może nie sprawdzić się w systemie klasowo-lekcyjnym. Jeden z dyrektorów szkół zauważył wręcz: *Trudno byłoby to realizować w systemie klasowo-lekcyjnym, ale nie wyobrażam sobie tego jako zajęcia dodatkowe ponieważ wtedy żaden młody człowiek by na takie zajęcia nie przyszedł.* Według respondentów zagadnienia z doradztwa zawodowego mogłyby przyjąć następujące formy:

- warsztaty grupowe i spotkania indywidualne, gdyż w ten sposób możliwe będzie przekazanie zagadnień z zakresu doradztwa zawodowego;
- zajęcia fakultatywne, w których uczestniczyliby uczniowie wykazujący się aktywnością w zakresie kreowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej;
- częstsze spotkania indywidualne uczniów z doradcą zawodowym.

Wobec proponowanego rozwiązania w postaci wprowadzenia doradztwa zawodowego do szkół jako przedmiotu szkolnego, niektórzy respondenci wysuwali określone wątpliwości. Przede wszystkim uczestnicy badania obawiali się nadmiernego przeciążenia uczniów i wskazywali że program zajęć i tak jest już „przeładowany”. Jediną możliwością wprowadzenia takiego przedmiotu byłoby – wedle ich oceny – zmniejszenie wymiaru godzin przeznaczanych na nauczanie innych przedmiotów, np. religii, plastyki lub muzyki (choć część ankietowanych przedstawiała określone zastrzeżenia wobec takiego rozwiązania). Podkreślano zarazem, że byłoby to korzystne dla uczniów. Oto dwie charakterystyczne wypowiedzi osób biorących udział w badaniu:

- *Do gimnazjum nie [powinno być wprowadzane doradztwo zawodowe jako przedmiot szkolny – ASM]. Oczywiście można wygospodarować godziny, tak*

jak my to zrobiliśmy. Doradca chodzi na zastępstwa, bo jest przygotowany ze swoją tematyką (...) Ale uważam, że program jest tak załadowany (...) że tego by było za dużo.

- *Moim zdaniem może nie tyle [doradztwo – ASM] powinno wejść jako dodatkowy przedmiot, ale powinny być wyznaczone godziny do realizacji już w gimnazjum z doradztwa zawodowego. Później szkoła średnia, gdzie mają na przykład przedsiębiorczość...*

Respondenci zwracali uwagę, że doradztwo zawodowe powinno funkcjonować w formule cyklicznej, niekoniecznie jako przedmiot szkolny, ale jako działania regularne. Może to przybierać postać spotkań grupowych lub porad indywidualnych z uczniami.

Wobec pomysłu wprowadzenia doradztwa zawodowego do szkół w postaci osobnego przedmiotu wysuwano również inne wątpliwości. Przymusowy charakter takich zajęć mógłby bowiem zniechęcać uczniów do poważnego ich traktowania. Respondent Bartoszyce stwierdził przykładowo: *będzie kolejny przedmiot, którego uczniowie nie będą się uczyć, bo teraz na doradztwo mogą, ale nie muszą przychodzić. A na przedmiot będą musieli. Każdy przymus powoduje, że jest niechęć młodych ludzi.*

5.6. KORZYŚCI WYNIKAJĄCE ZE SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO

Rozpatrując znaczenie sprawnego systemu doradztwa zawodowego dla uczniów, warto zwrócić uwagę na korzyści wynikające z funkcjonowania tego systemu w sferze społecznej, gospodarczej i jednostkowej. Okazuje się bowiem – na co zwracają uwagę reprezentanci instytucji regionalnych z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego – że profity te mogą mieć zarówno charakter indywidualny, jak również makrospołeczny. Warto przytoczyć tu wybrane wypowiedzi uczestników badania. Narracje te ilustrują przekonanie respondentów o doniosłości omawianej tematyki:

- **Respondent Olsztyn** instytucja regionalna: *Bardzo ważną rolę powinno doradztwo spełniać po to, aby wyeliminować problem, z którym spotykamy się na co dzień... Kierunki kształcenia w szkołach średnich, zawodowych i później na studiach nie są skorelowane z rynkiem pracy, z ofertami rynku pracy. Kształcimy humanistów w przerażającej ilości i ci absolwenci po prostu*

zderzają się ze ścianą, i co wtedy? Więc ta rozbieżność powinna być wyeliminowana. To powinno być tak: gospodarka nie jest nasycona w tym sektorze, więc otwieramy takie kierunki i kształcimy. Chodzi oczywiście o perspektywiczne, długofalowe myślenie...

- **Respondent Bartoszyce** instytucja regionalna: *Kiedy ludzie będą wykonywali tę pracę, do której mają predyspozycje, będą wykonywali tę pracę, z której są zadowoleni i która im dobrze wychodzi, no to będziemy po prostu silniejsi. Będziemy sprawniejsi gospodarczo, będziemy bardzo zadowolonym społeczeństwem.*
- **Respondent Bartoszyce** instytucja regionalna: *Jeśli chodzi o państwo, to przede wszystkim mniej bezrobotnych. Bo jeżeli młodzież będzie robiła to co lubi, będzie kształciła się w tym kierunku, w którym chce się kształcić i znajdzie pracę, no to państwo będzie miało korzyści z dobrego pracownika.*
- **Respondent Działdowo** instytucja regionalna: *[Podstawowa korzyść wynikająca ze sprawnego doradztwa zawodowego to – ASM] zapobieganie produkcji bezrobotnych.*
- **Respondenci Olsztyn** instytucja regionalna: *Taka namacalna, bezpośrednia korzyść to niskie bezrobocie wśród absolwentów. To jest znaczącym wskaźnikiem. Dużo większe perspektywy, dużo większy potencjał, większe zadowolenie osób, które uczestniczą w edukacji. I myślę, że na pewno przez to motywacja do korzystania z kształcenia przez całe życie (...) I gdzieś to ogniwo pośrednie, to taka umiejętność poruszania się po rynku pracy. I pewność wynikająca z tego, że wiem, jaki jestem, kim jestem, czego chcę, w związku z tym, umiem to wykorzystać w świecie. Umiem wejść w rynek pracy i umiem się po nim poruszać. Nie tylko, dlatego, że wiem jak on działa, tylko znam dobrze siebie. I to jest dla mnie wartość, że dobrze zrealizowane doradztwo w szkołach, może wyposażyć uczniów w takie umiejętności, w takie kompetencje, które im pomogą potem działać poza szkołą.*
- **Respondent Elbląg** instytucja regionalna: *Dla państwa to jest konkretny, wymierny interes. Jeżeli ktoś pójdzie do szkoły takiej, po której będzie miał od razu pracę i zawód, to nie będzie szukał innej szkoły, za którą państwo będzie płaciło. Tak więc jest to biznes dla państwa, żeby dobrzeysterować taką osobę. Druga sprawa, że nie zasila szeregu bezrobotnych.*

Jak widać korzyści wynikające z funkcjonowania sprawnego systemu doradztwa zawodowego najczęściej utożsamiane były z ograniczaniem rozmiarów bezrobocia

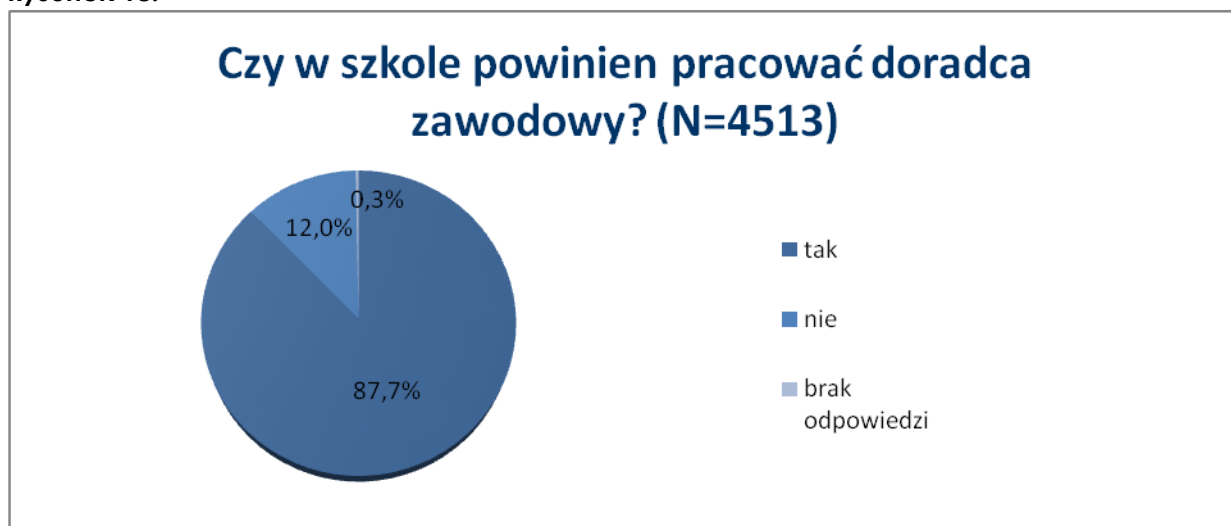

strukturalnego, oznaczającego niedopasowania podaży i popytu na pracę w wymiarze kwalifikacji zawodowych osób aktywnych zawodowo. Dla uczniów oznacza to mniejsze problemy z wejściem na rynek pracy i znalezieniem pracy odpowiadającej posiadanym kwalifikacjom. Zmniejsza się również indywidualne ryzyko pauperyzacji. W skali makrospołecznej można natomiast mówić o ograniczeniu kosztów związanych z szeroko pojmowaną obsługą osób bezrobotnych (zasiłki, stypendia, finansowanie zmiany kwalifikacji zawodowych).

5.7. ROZWÓJ DORADZTWA ZAWODOWEGO W PERSPEKTYWIE UCZNIÓW GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH Z WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

W badaniach (ankietowych i wywiadach FGI) prowadzonych z udziałem uczniów poruszono również kwestię modelowej organizacji doradztwa zawodowego w szkołach. Respondentów pytano też czy byliby skłonni skorzystać ze wsparcia oferowanego przed doradcę zawodowego.

Rysunek 18.

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

W badaniu ankietowym uczestnikom zadano następujące pytanie: Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na

temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów? Odpowiedzi twierdzącej udzieliło aż 87,7% uczniów. W największym stopniu przekonani byli o tym uczniowie liceów (91,7%), techników (89,0%) i gimnazjów (88,3%); w najmniejszym – uczniowie ZSZ (80,4%). **W sumie można więc stwierdzić, że uczniowie postrzegają działalność doradców zawodowych jako potrzebną. Można mówić tym samym o występowaniu swoistej „bazy” dla działalności doradczej w postaci przychylności uczniów.** Potwierdzają to kolejne wyniki badania.

Tabela 14.

Założmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś /zapytałabyś ją o radę? (N=4513)	Procent
tak, nawet gdyby był to jeden z nauczycieli	57,1
tak, ale pod warunkiem, że nie byłby to nauczyciel	25,2
nie, nie chcę rady żadnej osoby ze szkoły	17,5
brak odpowiedzi	0,2

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Okazuje się bowiem, że tylko 17,5% respondentów zadeklarowało, że nie poprosiłoby o radę zatrudnionej w szkole osoby, której zadaniem byłoby wspieranie uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Ankietowani ci motywowali to faktem, że nie oczekują rady żadnej osoby ze szkoły. Pozostali wskazywali najczęściej (57,1%), że poprosiliby takiego pracownika o radę, bez względu na to czy byłby to nauczyciel czy też osoba spoza kadry nauczycielskiej szkoły. Co czwarty uczeń (25,2%) zadeklarował, że poprosiłoby takiego pracownika szkoły o radę, ale pod warunkiem, że nie byłby to zarazem żaden z nauczycieli.

Analizy statystyczne wykazały, że najczęściej z rad doradcy zawodowego nie chcieliby skorzystać uczniowie ZSZ (26,4%). Deklaracje negatywne najrzadziej składali uczniowie liceów (12,8%) i gimnazjów (15,1%). Oni też najczęściej przyznawali, że skorzystaliby z porady doradcy bez względu na to czy byłby jednocześnie szkolnym nauczycielem (odpowiednio: 62,0%; 59,6%).

W badaniu ankietowym zostało poruszone również zagadnienie e-doradztwa. Okazuje się, że uczniowie są przychylnie nastawieni do pomysłu korzystania ze wsparcia oferowanego przez wirtualnego doradcę. Pomoc doradcy „tradycyjnego”, zatrudnionego w szkole preferuje 37,2% respondentów, ale prawie połowa (47,3%) zadeklarowała, że byłaby gotowa skorzystać zarówno z pomocy

doradcy pracującego w szkole, jak i z pomocy doradcy wirtualnego. E-doradztwo było faworyzowane przez mniej więcej co szóste – co siódme respondenta (15,4%).

Tabela 15.

Założmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych (osób, które pomagają podjąć decyzję na temat przyszłości - wyboru zawodu lub kolejnej szkoły) - jeden pracuje w Twojej szkole, a drugi to doradca wirtualny, który został stworzony w Internecie. Do którego z nich zwróciłbyś/zwróciłabyś się o pomoc (N=4513)		Procent
poprosił(a)bym o radę raczej tego, który pracuje w szkole		37,2
poprosił(a)bym o radę raczej tego wirtualnego		15,4
poprosił(a)bym o radę obydwu i sprawdził/a co mają do powiedzenia		47,3
brak odpowiedzi		0,1

Opracowanie własne: ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Uczniowie preferujący kontakt z „tradycyjnym” doradcą, argumentowali, że:

- wolą rozmowę z żywym człowiekiem (65,3%);
- żywemu człowiekowi mogliby przedstawić wszystkie problemy i szczegółowo je wyjaśnić (59,0%);
- od żywego człowieka mogliby od razu uzyskać wyjaśnienie wszystkich swoich wątpliwości (51,7%).

Natomiast argumenty wskazujące na wyższość e-doradztwa odnosiły się przede wszystkim do pośredniego i poufnego charakteru relacji ucznia i doradcy. Oto one:

- uczeń czułby się bardziej anonimowy (83,1%);
- uczeń nie bałby się ośmieszenia (34,1%).

* * *

Krzyżowe analizy statystyczne, pozwalające na stwierdzenie występowania zależności rozkładów odpowiedzi na pytania omówione w tym podrozdziale od zmiennych metryczkowych, przyniosły następujące ustalenia:

- O potrzebie zatrudniania przez szkoły doradców zawodowych wyraźnie częściej przekonane były dziewczęta (93,2%) niż chłopcy (81,9%). Różnica w częstości wskazań wyniosła tu aż 11,3 pkt. proc.
- Przekonanie uczniów o potrzebie funkcjonowania w strukturze szkoły doradcy zawodowego nie jest uzależnione od wykształcenia rodziców.
- Z porady doradcy zawodowego w szkole (nawet jeśli byłby to jeden z nauczycieli) chętniej skorzystałyby dziewczęta (62,7%) niż chłopcy (51,2%). Ci ostatni częściej (różnica 13,2 pkt. proc.) deklarowali natomiast, że nie oczekują żadnej pomocy ze strony szkoły.
- Charakterystyczne jest, że im wyższy poziom wykształcenia rodziców (dotyczy to zwłaszcza wykształcenia matek), tym częściej uczniowie deklarowali, że nie oczekują od szkoły żadnej pomocy w zakresie doradztwa zawodowego. I tak deklaracje takie złożyło 13,9% dzieci matek z wykształceniem podstawowym, 14,5% dzieci matek z wykształceniem zasadniczym, 15,2% dzieci matek z wykształceniem średnim oraz 20,9% dzieci matek z wykształceniem wyższym.

* * *

Powyższe wyniki zostały potwierdzone w trakcie realizacji wywiadów fokusowych (FGI) z udziałem uczniów. Ich uczestnicy podkreślili, że w szkołach powinny być organizowane zajęcia z doradztwa zawodowego. Wskazuje to, że uczniowie postrzegają tę działalność jako dla nich pożyteczną. Zarazem istotne jest, że młodzi ludzie mają bardzo konkretne oczekiwania wobec doradców zawodowych i nie każda formuła doradztwa byłaby dla nich akceptowalna. Przykładowo, jeden z uczestników wywiadu FGI zrealizowanego w ISZ w Olsztynie powiedział: *Tylko, że ten doradca zawodowy, to nie powinien być taki... Jaki teraz mam kierunek wybrać, tylko[powinien – ASM] nam doradzić, gdzie na przykład potrzebują z tym wykształceniem. Czy gdzie potrzebują młodych, którzy właśnie zaczynają swoją pracę.* Z zaproponowanych przez uczestników wywiadów FGI rozwiązań, można stworzyć następujący katalog pożądanych cech doradztwa zawodowego:

- doradztwo funkcjonujące zarówno w gimnazjum, jak również w szkole ponadgimnazjalnej;
- doradztwo wskazujące nie tylko pożądany kierunek kształcenia, ale również możliwości podjęcia pracy w już wybranym zawodzie;
- doradztwo wykraczające poza formę testów predyspozycji w stronę konsultacji indywidualnych;

- doradztwo mające nieobligatoryjny charakter.

Uczniowie prezentowali pewien sceptycyzm wobec pomysłu organizacji doradztwa zawodowego w postaci osobnego przedmiotu szkolnego. Jeden z uczestników wywiadu FGI z technikum w Bartoszycach wskazał na problem „przeładowanego” programu zajęć i powiedział: *w technikum nie, bo plan jest przeładowany za bardzo. [Ewentualnie – ASM] powinni parę przedmiotów wyrzucić, bo niepotrzebne, a na przykład dodać [zajęcia – ASM] z doradcą. Z kolei respondent z liceum z Gołdapi podkreślił postulowany nieobowiązkowy charakter takich zajęć: Jak komuś zależy, to przyjdzie. Jak komuś nie zależy, to nie będzie tracił godziny.*

Podsumowując, zdaniem uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego biorących udział w wywiadach fokusowych, doradztwo zawodowe powinno funkcjonować w szkołach. Istotne jest jednak, aby miało ono formułę nieobowiązkową. Poza tym podkreślano, że zajęcia z doradztwa nie powinny sprowadzać się do wypełniania ankiet i/lub testów, lecz powinny zapewniać możliwość rozmowy z doradcą zawodowym. Uczniowie szkół zawodowych podkreślali, że w ich przypadku istotną rolę doradztwa zawodowego może być wskazywanie potencjalnych miejsc pracy dla osób z ich przygotowaniem zawodowym.

5.8. MODELOWY SYSTEM DORADZTWA ZAWODOWEGO. E-DORADZTWO.

Uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego, którzy brali udział w wywiadach fokusowych, zostali poproszeni o opracowanie planu wymarzonego z ich punktu widzenia systemu doradztwa zawodowego. Zadanie to okazało się stosunkowo trudne dla respondentów, niemniej udało się im stworzyć katalog pożądanych cech takiego modelu doradztwa zawodowego. Zgodnie z propozycjami uczniów, wymarzone doradztwo zawodowe powinno oznaczać, że:

- ma ono charakter nieobligatoryjny i jest adresowane przede wszystkim do tych uczniów, którzy mają problemy z samodzielnym określeniem swojej przyszłości w kategoriach edukacyjnych i zawodowych;
- jest ono elastyczne w zakresie porad udzielanych uczniom i uwzględnia nie tylko potrzeby rynku pracy, ale i predyspozycje szkolno-zawodowe młodych ludzi;

- organizowane są zarówno konsultacje grupowe, jak i spotkania indywidualne ucznia z doradcą zawodowym;
- zapewniony jest odpowiedni poziom „zaplecza” dla realizacji zadań z zakresu doradztwa w postaci: sali, materiałów pomocniczych itp.;
- zostaje stworzona indywidualna ścieżka rozwoju edukacyjno-zawodowego dla każdego ucznia, zawierająca wyraźnie wyodrębnione, konkretne etapy oraz propozycje rozwiązań.

Swoją rolę w systemie doradztwa zawodowego uczniowie projektowali na ogół w sposób bierny. W odpowiedzi na pytanie o rolę, jaką powinni pełnić w systemie doradztwa zawodowego, respondenci wskazywali na potrzebę zachowania statusu ucznia i przynależnych mu zadań, sprowadzając to wręcz do *siedzenia i słuchania* (cytat z wypowiedzi uczestnika FGI z technikum w Gołdapi). Do doradztwa zawodowego uczniowie – we własnej ocenie – mogliby wnieść jedynie chęć (zapał), pokorę i gotowość do przyjmowania nowej wiedzy.

* * *

Również absolwenci – uczestniczący w wywiadach FGI – posiadali określone oczekiwania wobec organizacji systemu doradztwa zawodowego i chętnie je prezentowali. Najistotniejsze wydaje się, że absolwenci kładli silny nacisk na możliwość indywidualnego kontaktu ze specjalistą z zakresu doradztwa. Jak stwierdził uczestnik wywiadu FGI zrealizowanego w Działdowie, *na pewno nie mogłoby być to w dużej grupie, w całej klasie, bo to nie ma najmniejszego sensu. Nie można się skupić (...) Jeżeli są konkretne, powiedzmy, takie [niewielkie – ASM] 10-osobowe grupy, to już jest możliwość jakiejś rozmowy i doradzenia każdemu z osobna*. Inny uczestnik tego wywiadu zaproponował: *Ja twierdzę, że powinna być część [tematyki – ASM], którą można przedstawić przed wszystkimi, tak jak oczywiście pisanie CV, czy na przykład puszczenie tego filmu na temat rozmowy. To może być w całej grupie, całej klasie. I powinny być też jakieś dodatkowe, indywidualne [zajęcia – ASM] dla konkretnych osób, które potrzebują tego*. Kluczowe znaczenie ma zatem – w opinii absolwentów – indywidualizacja kontaktu młodego człowieka z doradcą zawodowym. Uwagę zwraca fakt, że część problematyki (związana głównie z metodami poszukiwania pracy i postępowania w trakcie rekrutacji) mogłaby być prezentowana całej grupie uczniów, ze względu na swój uniwersalny charakter. Ponadto respondenci wskazywali na potrzebę opracowania osobistego planu działania lub stworzenia pakietu osobistych rozwiązań, zamiast – przykładowo

– przedstawiania przez doradcę (w formie spotkania z grupą) tendencji obserwowanych na współczesnym rynku pracy.

Podsumowując, idealne zajęcia – według absolwentów – z zakresu doradztwa zawodowego powinny charakteryzować się następującymi cechami:

- indywidualny kontakt doradcy i młodego człowieka;
- możliwość opracowania indywidualnego planu działania;
- zajęcia grupowe w małych zespołach (maksymalnie 10 osób);
- profesjonalizacja doradztwa (zajęcia prowadzone przez osobę odpowiednio przygotowaną).

* * *

Uczniów szkół z powiatów objętych badaniem poproszono ponadto o przedstawienie propozycji dotyczących zawartości ewentualnego portalu internetowego dotyczącego doradztwa zawodowego. **Przed wszystkim należy podkreślić, że pomysł organizacji e-doradztwa spotkał się z przychylną opinią uczniów.** Według nich, idealny portal internetowy poświęcony doradztwu zawodowemu powinien zawierać następujące elementy:

- forum oferujące możliwość dyskusji i wymiany doświadczeń między użytkownikami;
- regulacje prawne dotyczące prawa pracy;
- porady świadczone przez wirtualnego doradcę;
- informacje na temat specyfiki pracy w poszczególnych zawodach;
- informacja na temat kursów zawodowych;
- prezentacje doświadczeń młodych ludzi, którzy odnieśli sukces na rynku pracy;
- informacje na temat kierunków kształcenia w szkołach zawodowych oraz kierunków studiów odpowiadających potrzebom regionalnego rynku pracy;
- wskazówki w zakresie metod poszukiwania pracy.

Analogiczne pytanie zadano w trakcie wywiadów pogłębionych (LIDI) doradcom zawodowym i nauczycielom odpowiedzialnym za doradztwo w szkołach z ośmiu wybranych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego. Również ich opinie na temat idei stworzenia e-doradztwa były przychylne. W ocenie respondentów portal internetowy dotyczący problematyki doradztwa zawodowego powinien zawierać następujące elementy:

- informacje o szkoleniach i kursach dla doradców;
- charakterystyki poszczególnych zawodów wraz z prezentacją ścieżki edukacyjnej prowadzącej do uzyskania danego zawodu;
- oferty szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i wyższych;
- przejrzysty interfejs, łatwość w dotarciu do poszukiwanych informacji;
- możliwość otrzymywania newslettera odnośnie preferowanych informacji.

5.9. PERSPEKTYWY ROZWOJU DORADZTWA ZAWODOWEGO W REGIONIE I W POLSCE

Ostatnim z zagadnień poruszanych w prowadzonych wywiadach była kwestia rozwoju doradztwa zawodowego w nadchodzących latach. W zasadzie wszyscy badani przedstawiciele instytucji regionalnych, a także dyrektorzy szkół i sami doradcy zawodowi zgodnie twierdzili, iż doradztwo najprawdopodobniej będzie się rozwijało, przynosząc jednocześnie szereg korzyści dla uczniów, systemu edukacji, regionu oraz całego społeczeństwa. Należy podkreślić, że opinię taką prezentowali respondenci ze wszystkich ośmiu powiatów województwa warmińsko-mazurskiego objętych prezentowanym projektem badawczym.

W opinii badanych dyrektorów szkół i doradców zawodowych do spodziewanego rozwoju doradztwa zawodowego powinny przyczynić się między innymi takie czynniki, jak: rozwój gospodarki, nowopowstające zawody, mobilność na rynku pracy, a także zawodowe zagubienie młodzieży. Oto przykładowe wypowiedzi uczestników badania:

- *Zmienia się rynek pracy, zmieniają się w ogóle nasze realia, więc to [doradztwo zawodowe – ASM] nie może też stać w miejscu, bo będzie bez sensu wtedy (dyrektor gimnazjum)*

- *Nie możemy zostawiać sytuacji takiej, że młody człowiek kończy szkołę i potem idzie do doradcy dopiero do Powiatowego Urzędu Pracy, bo jest to tworzenie pewnych warunków zaufania, pewnych warunków współpracy od nowa - to nie ma sensu (doradca zawodowy technikum)*
- *W dzisiejszym świecie kiedy młodego człowieka uczymy funkcjonowania w Unii Europejskiej i poza naszym krajem i mobilność i itd., i itd. to widzę konieczność takiego doradztwa i tego rozwoju. (dyrektor ZSZ)*
- *Uważam, że [doradztwo zawodowe – ASM] musi się rozwijać, bo struktura zatrudnienia się zmienia. Tu trzeba mnóstwo czasu poświęcać dzieciom, [tłumaczyć im – ASM] że utrata pracy, czy zmiana zawodu to nie klęska życiowa, że to wymóg czasu, że potrzeba się dostosować... (doradca zawodowy)*

Również w opinii reprezentantów instytucji regionalnych z powiatów województwa warmińsko-mazurskiego doradztwo zawodowe w szkole powinno się rozwijać. Przekonanie to wiązane było z następującymi argumentami:

- zmieniający się rynek pracy wymusza odpowiednio kierowaną mobilność zawodową;
- postęp technologiczny wymusza aktualizację i bieżące uzupełnianie kwalifikacji zawodowych;
- zmiany obowiązujących regulacji prawnych w Polsce wymuszają rozwój doradztwa zawodowego.

Poniżej zamieszczono kilka wybranych wypowiedzi uczestników badania w celu udokumentowania i zilustrowania przedstawionej wyżej argumentacji:

- **Respondent Elbląg** instytucja regionalna: *Zdecydowanie doradztwo się będzie rozwijało (...) Działy gospodarki są takie, że potrzebni są po prostu wyspecjalizowani pracownicy, więc pierwszym etapem oczywiście jest takie pokierowanie rozwojem ucznia, żeby on wchodząc na rynek pracy już był w dobrej sytuacji, czyli był pracownikiem uniwersalnym i mógł sobie poradzić w różnych branżach.*
- **Respondent Olsztyn** instytucja regionalna: *Czy doradztwo będzie się rozwijało? No myślę, że tak jak gospodarka rozwija się cały czas, tak też musi się rozwijać doradztwo. I to w takim kierunku, żeby wspierać młodych ludzi na rynku*

pracy... To jest chyba najważniejsze, żeby oferta rynku pracy była dostępna dla młodych ludzi...

- **Respondent Bartoszyce** instytucja regionalna: *Mnie się wydaje, że [doradztwo zawodowe – ASM] musi się rozwijać. Musi się rozwijać w tym kierunku, w jakim rozwija się postęp techniczny. Na pewno będą jakieś nowe zawody. Jesteśmy w przededniu kryzysu gospodarczego, nie wiemy jakie będą tego skutki. Jaka będzie sytuacja na rynku pracy? W takim kierunku będzie doradztwo zawodowe musiało iść...*
- **Respondenci Olsztyn** instytucja regionalna: *[Doradztwo zawodowe – ASM] będzie się rozwijać, bo nie ma innego wyjścia. Zmiany, które niosą ze sobą rozporządzenia, czy ustawy, czy nowe prawodawstwo w zakresie oświaty, są bardzo wymagające. Głównie w odniesieniu do placówek.*
- **Respondent Działdowo** instytucja regionalna: *Reforma kształcenia zawodowego wprowadza na szeroką skalę rynek kursów, które umożliwią mobilność zawodową i szybkie przekwalifikowanie się. Zawody zostaną przełożone na kwalifikacje, które są wspólne dla kilku zawodów, więc na pewno żeby skorzystać z możliwości rozporządzenia, które jest w projekcie, taki punkt [jak doradztwo zawodowe – ASM] powinien być konieczne.*

Aby rozwój doradztwa zawodowego był możliwy, należy – w opinii badanych – przeprowadzić następujące działania:

- ustanowić etaty dla doradców zawodowych w szkołach;
- dokonać zmian o charakterze legislacyjnym, które wyraźnie stanowiłyby, że w szkole musi znajdować się doradca zawodowy i muszą być przydzielone środki na jego pracę;
- zmienić nastawienie uczniów i rodziców wobec doradztwa zawodowego, uświadomić im znaczenie tego rodzaju aktywności.

Na koniec uczestnicy badania przedstawili katalog barier dla rozwoju doradztwa zawodowego w Polsce i regionie. Do najważniejszych blokad ankietowani doradcy i dyrektorzy szkół zaliczali:

- bariery mentalnościowe uczniów;

- słabą kondycję finansową organów prowadzących (określenie pensum dla nauczycieli w zakresie doradztwa, wpisanie lekcji w plan nauczania);
- brak dostępu do materiałów, publikacji z zakresu doradztwa;
- brak czasu na indywidualne doradztwo;
- brak szkoleń dla doradców.

5.10. PODSUMOWANIE

W powyższym rozdziale zaprezentowano szczegółowe ustalenia empiryczne, wynikające z badań zrealizowanych na poziomie powiatowym. Warto przypomnieć najważniejsze z nich. Oto one:

- Zdecydowana większość dyrektorów szkół, doradców oraz przedstawicieli instytucji regionalnych wskazała na okres wczesnej edukacji (przedszkole bądź szkoła podstawowa), jako moment, w którym powinny rozpoczynać się wobec ucznia działania z zakresu doradztwa zawodowego.
- Dyrektorzy szkół i doradcy zawodowi zaznaczali, że w pewnych momentach życia szkolnego młodego człowieka działania z zakresu doradztwa zawodowego powinny być w szczególny sposób zaakcentowane. Wydaje się, iż momentami takimi są przede wszystkim przedostatnie i programowo najwyższe klasy poszczególnych typów szkół. Ankietowani przede wszystkim wskazywali tu na końcowy okres nauki w gimnazjum, podkreślając, że to wówczas podejmowane są najważniejsze decyzje dotyczące wyboru ścieżki edukacyjno-zawodowej.
- W katalogu pożądanych cech doradcy zawodowego, dyrektorzy szkół, doradcy i reprezentanci instytucji regionalnych najczęściej wskazywali na: komunikatywność oraz opanowanie. Stosunkowo często wymieniano również: empatię i chęć niesienia pomocy innym, a także cierpliwość, otwartość i umiejętność słuchania oraz wzbudzania zaufania.
- Przedstawiciele instytucji regionalnych wśród podmiotów, które ich zdaniem powinny, obok szkoły, odpowiadać za proces doradztwa zawodowego, wskazywali przede wszystkim poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz urzędy pracy. Ponadto stosunkowo często wskazywano na takie podmioty rynku pracy jak: Ochotnicze Hufce Pracy, władze samorządowe i instytucje z nimi powiązane, a także pracodawcy i ich organizacje.

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

- W opinii dyrektorów szkół i doradców z ośmiu powiatów województwa warmińsko-mazurskiego objętych badaniami, dobrym pomysłem byłoby wprowadzenie doradztwa zawodowego do szkół w postaci odrębnego przedmiotu.
- Korzyści wynikające z funkcjonowania sprawnego systemu doradztwa zawodowego najczęściej utożsamiane były (przez dyrektorów szkół, doradców i reprezentantów instytucji regionalnych) z ograniczaniem rozmiarów bezrobocia strukturalnego, oznaczającego niedopasowania podaży i popytu na pracę w wymiarze kwalifikacji zawodowych osób aktywnych zawodowo.
- Zarówno uczniowie szkół z województwa warmińsko-mazurskiego, jak i sami doradcy zawodowi byli przychylnie nastawieni wobec pomysłu organizacji e-doradztwa.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Celem prezentowanej analizy było dostarczenie informacji na temat funkcjonowania i roli doradztwa zawodowego w województwie warmińsko-mazurskim w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych w instytucjach centralnych, wojewódzkich i regionalnych (powiatowych), w szkołach, wśród pracodawców, a także wśród uczniów, absolwentów i rodziców. Wywiady przeprowadzone z przedstawicielami wyodrębnionych do badania podmiotów, pozwoliły na ukazanie zarówno obecnego stanu doradztwa w województwie i poszczególnych powiatach (z uwzględnieniem perspektywy krajowej) oraz ocenę jego funkcjonowania, jak również zaprezentowanie propozycji rozwiązań modelowych i perspektyw rozwoju.

Analiza całości zebranego materiału pozwala zauważyć, że w powiatach objętych badaniem trudno wykazać istnienie rozbudowanej sieci doradztwa zawodowego. Pomiędzy badanymi powiatami występują różnice w omawianym przedmiocie; niemniej w przypadku powiatów, w których doradztwo zawodowe prezentuje się najlepiej, można co najwyżej mówić o załączkach sieci, pewnych powiązaniach instytucjonalnych, nie mających jednak postaci rozbudowanego systemu. W większości badanych powiatów współpracę między badanymi instytucjami można opisać jako jedynie osiową, tzn. przebiegającą na linii „instytucja regionalna – szkoła”. Nierzadko i ta kooperacja przybiera charakter jedynie incydentalny (działania „od czasu do czasu”). W niektórych powiatach w ogóle trudno mówić o współpracy partnerów instytucjonalnych ze szkołą w zakresie doradztwa zawodowego, a samo doradztwo prezentuje się jako skromne i funkcjonujące słabo. Wśród instytucji i placówek pozaszkolnych, które mimo wszystko wspierają szkołę w realizacji zadań z zakresu doradztwa można wskazać: powiatowe urzędy pracy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Ochotnicze Hufce Pracy i działające przy nim Młodzieżowe Centra Kariery, samorządy, KOWEziU oraz uczelnie wyższe.

Co więcej, także w przypadku większości badanych szkół, trudno mówić o zorganizowanym i w pełni zaplanowanym doradztwie zawodowym. Przede wszystkim brakuje etatów dla doradców zawodowych (z reguły zadania doradcy wypełniają inni nauczyciele bądź pedagog szkolny). Brakuje też odpowiednio wyposażonych pracowni doradczych; brakuje opracowań prezentujących Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego; brakuje również świadomości badanych dyrektorów szkół, co do ważności doradztwa zawodowego dla uczniów. Podkreślić trzeba, że wywiady przeprowadzone z dyrektorami szkół wykazały, że bardzo słabo orientują się oni w zakresie funkcjonowania w ich placówkach doradztwa zawodowego (najczęściej nie znają obowiązujących WSDZ i często nie wiedzą nawet kiedy i w jaki sposób dokumenty te zostały przygotowane). Są to tylko

niektóre z problemów odnoszących się do systemu doradztwa zawodowego w badanych powiatach.

Te mankamenty uwidoczniły się nie tylko w trakcie badań realizowanych w ośmiu wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. Przedstawione wyżej problemy sygnalizowali bowiem także ankietowani eksperci i specjaliści z poziomu regionalnego i centralnego. W ich opinii, główną barierą w rozwoju doradztwa zawodowego w oświacie jest trudna sytuacja finansowa systemu edukacji. Uwarunkowania te skutkują brakiem środków na etatowe zatrudnienie doradcy zawodowego i zapewnienie stałej obecności takiego specjalisty. Innym ważnym elementem przy planowaniu kariery młodej osoby jest brak ze strony rodziców aktywnego współdziałania z nauczycielami i doradcami zawodowymi, związanego z zapewnieniem przez szkołę odpowiedniego przygotowania młodzieży do samodzielnego i skutecznego zarządzania swoją karierą zawodową. Należy tu podkreślić, że wykonane badania potwierdziły tę obserwację ekspertów i specjalistów z poziomu wojewódzkiego i krajowego.

Słabości funkcjonującego w regionie doradztwa zawodowego dowodzą także wyniki badań uczniów. Okazuje się, że tylko 22,8% z nich wskazuje rozmowy z doradcą zawodowym jako źródło swojej wiedzy o szkołach i zawodach, a tylko 6,4% przyznaje, że rozmawiało kiedyś na osobności z doradcą, a więc korzystało z konsultacji indywidualnych. Młodzi ludzie mają niewielką wiedzę na temat doradztwa zawodowego, choć warto tu podkreślić, że dostrzegają potrzebę jego funkcjonowania, deklarując, że uważają konsultacje z doradcą za najbardziej wiarygodne źródło wiedzy o rynku edukacyjnym i rynku pracy.

Wydaje się, że w zaistniałej sytuacji, istnieje potrzeba nie tylko stworzenia systemu doradztwa zawodowego, ale konieczne jest także propagowanie znaczenia i korzyści płynących z doradztwa, zarówno wśród dyrektorów i nauczycieli, jak również wśród uczniów i ich rodziców.

Analiza uzyskanych danych w odniesieniu do zagadnień o charakterze szczegółowym pozwala zauważyć, że:

- Większość instytucji zajmujących się doradztwem zawodowym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego przynależy do Warmińsko-Mazurskiego Paktu na Rzecz Rozwoju Poradnictwa Zawodowego. Celem działania paktu jest zintegrowanie środowisk i przedsięwzięć mających na celu podniesienie jakości usług z zakresu doradztwa zawodowego.
- Badani (zarówno dyrektorzy szkół, pracodawcy, jak również reprezentanci instytucji regionalnych, wojewódzkich, centralnych) z reguły identyfikują

termin „doradztwo zawodowe”, tzn. potrafią zbudować jego poprawną definicję.

- Badani prezentują zróżnicowane opinie na temat tego, czy doradztwo powinno mieć charakter ciągły czy stopniowy. Niemniej, w większości przychylają się do pierwszego z zaproponowanych modeli.
- Podstawowe formy pracy doradcy zawodowego – na podstawie deklaracji samych doradców – to: [1] ankietowy pomiar predyspozycji; [2] rozmowy (konsultacje) indywidualne; [3] konsultacje grupowe (np. zajęcia warsztatowe dla uczniów); [4] spotkania z rodzicami; [5] współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną; [6] informacje ogólnie dostępne (gablota na korytarzu).
- Tylko co trzeci ankietowany uczeń (31,3%) potwierdził, że w jego szkole pracuje doradca zawodowy; zaś odpowiedzi przeczącej udzieliła jedna czwarta uczestników badania (26,0%). Znaczące jest, że 42,7% respondentów nie wie, czy w ich szkołach jest zatrudniony doradca. Wskazuje to wyraźnie, że rola doradcy zawodowego wciąż pozostaje dla uczniów niedostrzegalna.
- Uczniowie wśród źródeł swoich informacji o szkołach i zawodach najczęściej wskazują rodziców (65,9%) oraz rówieśników (55,4%). Kolejnym z istotnych źródeł informacji jest Internet (41,3%). Zdecydowanie mniejszą rolę odgrywają natomiast rozmowy z nauczycielami (33,0%) oraz doradcami zawodowymi i pedagogami (22,8%). Niemniej, uczniowie pytani o najbardziej wiarygodne źródło informacji o szkołach i zawodach wskazywali przede wszystkim na rozmowę z doradcą zawodowym / pedagogiem (41,8%)..
- Tylko nieznaczna większość dyrektorów szkół stwierdziła, że jest – przynajmniej w jakimś aspekcie – dumna ze sposobu, w jaki funkcjonuje w ich placówce doradztwo zawodowe. Pozostali przyznawali, że są ogólnie zadowoleni z pracy swojej szkoły, jednak stan doradztwa zawodowego nie jest dla nich przesłanką do samozadowolenia.
- Absolwenci szkół z województwa warmińsko-mazurskiego, a także uczniowie deklarują, że formy pracy doradców zawodowych mają najczęściej charakter wyłącznie zbiorowy, grupowy i sprowadzają się do organizacji testów predyspozycji zawodowych. Podkreślano akcydentalny charakter tych działań.
- W opinii respondentów (zarówno z „wewnątrz szkoły”, jak i reprezentantów instytucji zewnętrznych), idealny doradca powinien charakteryzować się zarówno profesjonalnym przygotowaniem teoretycznym jak również

odpowiednimi cechami psycho-społecznymi (takimi ja: komunikatywność, otwartość, empatia, cierpliwość itp.).

- Badani wskazując na moment edukacji, w której doradztwo powinno się rozpoczynać, najczęściej wymieniają etap nauki w gimnazjum. Decyduje o tym fakt, że to właśnie w gimnazjum uczniowie dokonują ważnego wyboru dalszej ścieżki kształcenia (między zasadniczą szkołą zawodową, technikum i liceum ogólnokształcącym). Wpływać to będzie na ich późniejsze kariery zawodowe. Należy podkreślić, że wśród respondentów nie brakowało też opinii, że elementy doradztwa powinny być obecne na wcześniejszym etapie edukacji – w szkole podstawowej, a nawet w przedszkolu.
- Najbardziej pożądanym i właściwym źródłem wiedzy uczniów o szkołach i zawodach powinny być – w opinii respondentów – następujące osoby i instytucje: doradcy zawodowi, szkoła oraz rodzice.
- Instytucjami, które powinny oprócz szkoły realizować zadania doradcze są, w opinii badanych przede wszystkim: poradnie psychologiczno-pedagogiczne, urzędy pracy, OHP oraz biura karier.

Pozytywną informacją jest, że w większości badani przedstawiciele instytucji centralnych i regionalnych, dyrektorzy szkół, pracodawcy oraz doradcy zawodowi pytani o znaczenie doradztwa zawodowego i korzyści z niego płynące, nie mieli wątpliwości, że doradztwo zawodowe jest ważne, zarówno z perspektywy jednostki (ucznia, osoby radzącej się), jak również z perspektywy makro, czyli perspektywy rynku pracy i osób się na nim znajdujących. Zwracano więc uwagę na korzyści związane z ograniczaniem rozmiarów bezrobocia strukturalnego, oznaczającego niedopasowania podaży i popytu na pracę w wymiarze kwalifikacji zawodowych osób aktywnych zawodowo. Z perspektywy makrospołecznej oznacza to mniejsze wydatki budżetowe przeznaczane na zasiłki, szkolenia etc. Odnosząc się do perspektywy jednostkowej, respondenci wskazywali zaś na profity w postaci poprawy sytuacji materialnej, podniesienia poczucia własnej wartości i poczucia spełnienia (afirmacji) dzięki wykonywaniu pracy odpowiadającej predyspozycjom i preferencjom poszczególnych osób.

Warto tu zaznaczyć, że o dużym znaczeniu doradztwa zawodowego dla poprawy funkcjonowania rynku pracy w skali lokalnej, regionalnej i krajowej przekonani byli również pracodawcy uczestniczący w badaniu. Uważali oni, że osoba doradcy w szkole może być ważnym sojusznikiem pracodawców i powinna ona ukierunkowywać młode osoby głównie na wybór tych zawodów, których przedstawicieli brakuje obecnie na rynku pracy. Pracodawcy podkreślali, że

napotykają obecnie na duży problem z pozyskaniem do swoich firm odpowiednio wykwalifikowanej kadry.

Należy zarazem podkreślić, że zdaniem większości respondentów (w tym także ankietowanych ekspertów i specjalistów), szkoła jest odpowiednim miejscem do realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego. Uczestnicy badania zwracali uwagę, że szkoła jest także „najbliżej” ucznia, umożliwia regularność spotkań. W szkole doradca ma także możliwość odwołania się do wiedzy innych nauczycieli na temat danego ucznia, co może usprawnić jego pracę.

Co niemniej istotne, respondenci pytani o perspektywę rozwoju doradztwa zawodowego, wyrażali przekonanie, że doradztwo będzie się rozwijało i obejmowało swoim zasięgiem coraz większe grono uczniów (czy szerzej: osób planujących swoją karierę zawodową lub chcących dokonać transformacji jej dotychczasowego przebiegu). Prognozy te były wiązane nie tylko ze spodziewanymi zmianami odpowiednich regulacji prawnych, ale i z krytycznymi ocenami dotyczącymi funkcjonowania młodych ludzi na współczesnym rynku pracy. Zdaniem respondentów konieczne jest takie ukierunkowanie ścieżek edukacyjno-zawodowych młodych ludzi, które pozwoli na minimalizowanie rozmiarów bezrobocia strukturalnego.

W ocenie ekspertów i specjalistów (z poziomu wojewódzkiego), najważniejszym wyzwaniem dla doradztwa jest zwiększanie swojej dostępności i powszechności. Istotne jest, by w każdej szkole funkcjonował doradca zawodowy, budujący u ucznia już od najmłodszych lat świadomość, że korzystanie z usług doradcy jest rzeczą naturalną. Wyzwaniem dla doradztwa jest nadążanie za zmianami na rynku pracy, by pokazywać nowe trendy i kierunki rozwoju

W opinii znacznej części respondentów, dobrym pomysłem byłoby wprowadzenie do szkół zajęć pt.: „doradztwo zawodowe”, które nie miałyby jednak charakteru lekcji, a charakter spotkań edukacyjnych, nie kończących się oceną. Z przychylnym przyjęciem respondentów (uczniów oraz samych doradców zawodowych) spotkał się pomysł organizacji e-doradztwa.

W tym miejscu warto przypomnieć zalecenia ekspertów i specjalistów z poziomu krajowego wobec polityki jednostek centralnych oraz resortu edukacji w najbliższym okresie. Ich zdaniem polityka ta powinna – w odniesieniu do doradztwa zawodowego – koncentrować się na następujących priorytetowych obszarach:

- tworzenie systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego obejmującego szkoły, placówki i poradnie psychologiczno-pedagogiczne;

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

- przygotowanie nauczycieli do pełnienia roli doradcy zawodowego w szkole i placówce oraz doskonalenie zawodowe doradców zawodowych pracujących już w systemie;
- zapewnienie płynności finansowej instytucjom prowadzącym szkolenia doradców zawodowych oraz szkołom gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym przy promowaniu poradnictwa zawodowego;
- wyrównanie poziomu poradnictwa zawodowego w całym kraju (szczególne wsparcie powinno być skierowane do regionów, gdzie brakuje systemu doradztwa zawodowego);
- dostosowywanie standardów w zakresie doradztwa zawodowego do postulatów wyznaczonych przez Komisję Europejską;
- opracowanie materiałów metodyczno-dydaktycznych dla uczniów i nauczycieli w zakresie planowania kariery zawodowej.

* * *

Na podstawie informacji przedstawionych w prezentowanym raporcie, właściwe wydaje się przedstawienie pakietu odpowiednich rekomendacji odnoszących się do funkcjonowania **w Polsce** systemu doradztwa zawodowego w nadchodzących latach. Należy podkreślić, że rekomendacje te nie powinny być odnoszone jedynie do województwa warmińsko-mazurskiego, jest tu ono traktowane jako swego rodzaju reprezentacja całego kraju. Dlatego też rekomendacje te mają **ogólnopolski charakter**. Różna (krajowa, wojewódzka, powiatowa) może być natomiast skala, w jakiej rekomendacje te powinny być wdrażane. Zostało to uwidocznione poniżej.

REKOMENDACJA 1

TREŚĆ	Należy opracować i upowszechnić model doradztwa zawodowego w szkołach.
UZASADNIENIE	Wykonane badania pokazują, że występuje znaczne zróżnicowanie w zakresie funkcjonowania doradztwa zawodowego w szkołach w województwie warmińsko-mazurskim. Oznacza to, że w niektórych placówkach (np. takich w których opracowano WSDZ i/lub takich, które współpracują z partnerami instytucjonalnymi w zakresie doradztwa) uczniowie mogą liczyć na lepsze wsparcie w zakresie doradztwa zawodowego niż w innych. Opracowanie i upowszechnienie jednolitego standardu w tym przedmiocie (model doradztwa zawodowego) pozwoliłoby na wyrównywanie („w górę”) poziomu doradztwa zawodowego w szkołach.
ZASIĘG	Ogólnopolski
IMPLEMENTACJA	Należy – przy odwołaniu do zaleceń teoretycznych i rozpoznanych najlepszych praktyk – opracować model doradztwa zawodowego w szkołach. Model ten powinien zostać upowszechniony wśród podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach. Właściwe wydaje się przeprowadzenie następujących działań: ● opracowanie modelu doradztwa zawodowego; ● opracowanie podręcznika do wdrażania ww. modelu; ● upowszechnienie założeń modelu poprzez: [1] cykl ogólnopolskich i wojewódzkich konferencji; [2] publikacje; [3] informacje dostępne w przestrzeni wirtualnej.

REKOMENDACJA 2

TREŚĆ	Należy tworzyć powiązania między systemem doradztwa zawodowego a monitoringiem rynku pracy.
UZASADNIENIE	Zebrany materiał wskazuje, że doradcy zawodowi funkcjonują nierzadko „w oderwaniu” od realiów regionalnego rynku pracy, wykorzystując dane ogólne (często nieprecyzyjne) bez możliwości ich aktualizacji. Funkcjonujące w wielu województwach obserwatoria rynku pracy nie są połączone z systemem doradztwa zawodowego, a praca doradcy zawodowego w wielu przypadkach sprowadza się do weryfikowania predyspozycji zawodowych.
ZASIĘG	Ogólnopolski, wojewódzki, powiatowy
IMPLEMENTACJA	Doradcy zawodowi powinni w swoich działaniach uwzględniać potrzeby współczesnego rynku pracy w jego lokalnym i regionalnym segmencie. Wskazane jest wobec tego zaopatrywanie doradców zawodowych w odpowiednią wiedzę fachową dotyczącą rynku pracy poprzez: ● organizację konferencji prezentujących wyniki najnowszych badań rynku pracy (w układzie regionalnym ogólnokrajowym i globalnym); ● organizację warsztatów i seminariów roboczych przy współudziale urzędów pracy, dysponujących bieżącymi danymi dotyczącymi rynku pracy; ● publikację (w wersji papierowej lub elektronicznej) wyników badań rynku pracy i udostępnianie ich doradcom zawodowym.

REKOMENDACJA 3

TREŚĆ	Należy zapewnić warunki podnoszenia kwalifikacji przez doradców zawodowych.
UZASADNIENIE	Przeprowadzone badania wskazują, że doradcy zawodowi często wykorzystują ograniczone <i>spectrum</i> działań i narzędzi. Mają przy tym tendencję do wykorzystywania metod już sprawdzonych i wymagających relatywnie niewielkiego nakładu pracy.
ZASIĘG	Ogólnopolski
IMPLEMENTACJA	Właściwe wydaje się zapewnienie doradcom zawodowym możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wymiany doświadczeń z kolegami „po fachu”. Pozwoli to doradcom na wzbogacenie zasobu metod i narzędzi pracy z młodzieżą. Podniesie się samą atrakcyjność (a więc i efektywność) prowadzonych zajęć. W szczególności właściwe wydaje się: ● organizowanie regionalnych warsztatów (oraz dodatkowo seminariów) dla doradców zawodowych; ● organizacja wizyt studyjnych; ● wydawanie bezpłatnych publikacji prezentujących dobre praktyki z zakresu doradztwa zawodowego w skali ogólnokrajowej.

REKOMENDACJA 4

TREŚĆ

Należy systematycznie monitorować funkcjonowanie doradztwa zawodowego w regionach.

UZASADNIENIE

Zebrany materiał wskazuje, że doradztwo zawodowe jest tym obszarem aktywności szkoły, który wciąż pozostaje w stadium wczesnego rozwoju. Należy przy tym podkreślić występowanie znacznego zróżnicowania stanu doradztwa zawodowego w poszczególnych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. Oddziaływanie poszczególnych czynników (prawnych, finansowych, gospodarczych) zapewne będzie sprawiać, że doradztwo zawodowe będzie ewoluować i zgromadzone obecnie dane będą tracić aktualność.

ZASIĘG

Ogólnopolski, wojewódzki

IMPLEMENTACJA

Właściwe wydaje się systematyczne aktualizowanie wiedzy na temat stanu doradztwa zawodowego. W odniesieniu do badań i analiz doradztwa zawodowego można wskazać następujące postulaty:

- cykliczne organizowanie badań;
- prowadzenie monitoringu przy zastosowaniu niezmiennych rozwiązań metodologicznych (jedność kategorii badawczych, stałość narzędzi badawczych i metod analizy).

REKOMENDACJA 5

TREŚĆ	Należy włączać rodziców uczniów w system doradztwa zawodowego.
UZASADNIENIE	Wykonane badania pokazały, że opinia rodziców jest kluczowym czynnikiem, mającym wpływ na szkolno-zawodowe wybory młodych ludzi. Zebrane informacje wskazują zarazem, że rodzice charakteryzują się niewielką wiedzę na temat doradztwa zawodowego i realiów współczesnego rynku pracy. Praca doradców będzie znacznie bardziej skuteczna, jeśli będzie w odpowiedni sposób wspierana przez rodziców uczniów.
ZASIĘG	Powiatowy
IMPLEMENTACJA	Rodzice powinni być zapraszani – przez wychowawców, doradców zawodowych i dyrektorów szkół – do udziału w niektórych zajęciach związanych z doradztwem. Powinni być też informowani o działalności doradcy zawodowego na terenie szkoły, do której uczęszczają ich dzieci. Właściwe wydaje się: ● przekazywanie informacji o pracy doradcy zawodowego przez wychowawców podczas spotkań z rodzicami; ● zapraszanie rodziców do udziału w konsultacjach indywidualnych ich dzieci z doradcami zawodowymi; ● umożliwienie osobistego kontaktu rodziców z doradcą zawodowym.

REKOMENDACJA 6

TREŚĆ	Należy włączać instytucje regionalne w system doradztwa zawodowego.
UZASADNIENIE	Na podstawie wykonanych badań należy stwierdzić, że tylko w nielicznych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego można mówić o funkcjonowaniu sieci doradztwa zawodowego. Najczęściej wsparcie udzielane szkołom w tym zakresie przez instytucje regionalne jest zawężone do kooperacji z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz nadzoru ze strony jednostek samorządu terytorialnego. Tymczasem udział partnerów regionalnych z systemie doradztwa zawodowego pozwoliłby na znaczną poprawę jego jakości.
ZASIĘG	Powiatowy i wojewódzki
IMPLEMENTACJA	Włączenie instytucji regionalnych do systemu doradztwa zawodowego powinno polegać na – wynikającej z inicjatywy dyrektorów szkół – organizacji sieci doradztwa zawodowego. Centralną (koordynującą) rolę w takiej sieci powinny spełniać szkoły. Właściwe wydaje się: ● zawiązywanie umów partnerskich; ● precyzyjny podział zadań i odpowiedzialności; ● organizowanie cyklicznych spotkań w celu omówienia dotychczasowych działań i stwierdzanych problemów.

REKOMENDACJA 7

TREŚĆ	Należy włączyć pracodawców w system doradztwa zawodowego w regionie.
UZASADNIENIE	Wykonane badania wykazały, że pracodawcy sporadycznie funkcjonują w ramach systemu doradztwa zawodowego w województwie warmińsko-mazurskim. Tymczasem ich udział pozwoliłby na przybliżanie młodym ludziom „świata pracy” i prezentowanie im faktycznych potrzeb rynku pracy.
ZASIĘG	Powiatowy i wojewódzki
IMPLEMENTACJA	Szkoły powinny nawiązywać szeroką współpracę z licznymi pracodawcami z regionu. Dotyczy to nie tylko szkół zawodowych (te na ogół współpracę taką prowadzą), ale również gimnazjów i liceów ogólnokształcących. W ramach takiej współpracy firmy z regionu mogłyby zapewniać m.in.: ● udział swoich przedstawicieli w zajęciach z doradztwa zawodowego; ● wycieczki zawodoznawcze w zakładach pracy.

REKOMENDACJA 8

TREŚĆ	Należy podnieść poziom wiedzy dyrektorów szkół w zakresie doradztwa zawodowego.
UZASADNIENIE	Wykonane badania wykazały, że wielu dyrektorów szkół z województwa warmińsko-mazurskiego cechuje się niewielką wiedzą na temat doradztwa zawodowego. Odnosi się to nie tylko do samej idei doradztwa, ale i do funkcjonowania doradztwa w ich szkołach. Dyrektorzy często nie uświadamiają sobie również znaczenia doradztwa zawodowego dla osiągania równowagi na regionalnym rynku pracy.
ZASIĘG	Wojewódzki
IMPLEMENTACJA	Należy podjąć działania mające na celu poprawę poziomu kompetencji i świadomości dyrektorów szkół w odniesieniu do sfery doradztwa zawodowego w szczególności poprzez: ● systematyczną organizację konferencji i seminariów regionalnych (założenia teoretyczne, dobre praktyki); ● wydawanie publikacji prezentujących dobre praktyki z zakresu doradztwa zawodowego w regionie; ● podejmowanie działań w przestrzeni wirtualnej (np. organizacja dedykowanego dyrektorom forum internetowego poświęconego problematyce implementacji doradztwa zawodowego do szkół).

REKOMENDACJA 9

TREŚĆ	Należy podnosić poziom wiedzy pracodawców na temat doradztwa zawodowego w szkołach.
UZASADNIENIE	Wykonane badanie dowodzi, że pracodawcy – choć często przychylnie nastawieni wobec idei doradztwa zawodowego w szkołach – posiadają na ten temat niewielką wiedzę. W związku z tym nie uświadamiają sobie, jaką rolę mogliby odgrywać w skali regionalnej w systemie doradztwa zawodowego. Tylko poprawa poziomu wiedzy pracodawców mogłaby przyczynić się do ich szerszego włączania się w system doradztwa zawodowego.
ZASIĘG	Wojewódzki
IMPLEMENTACJA	Należy podejmować takie działania, które będą sprzyjać podnoszeniu poziomu świadomości pracodawców regionalnych na temat doradztwa zawodowego. W szczególności zasadne wydają się następujące działania: ● organizacja adresowanych do pracodawców seminariów i konferencji poświęconych problematyce doradztwa zawodowego w szkołach; ● wydawanie bezpłatnych publikacji (broшуry, ulotki, plakaty) poświęconych zagadnieniom doradztwa, które byłyby adresowane do pracodawców i ogólnie dostępne (np. w punktach obsługi przedsiębiorców); ● łączne organizowanie targów edukacyjnych i targów pracy; ● stworzenie systemu promowania pracodawców włączających się w system doradztwa zawodowego (np. certyfikaty „firma przyjazna edukacji”).

REKOMENDACJA 10

TREŚĆ	Należy upowszechniać dobre praktyki z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach.
UZASADNIENIE	Wykonane badania dowodzą, że zarówno dyrektorom szkół, jak i samym doradcom zawodowym często brakuje odpowiednich wzorców dla organizacji Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego. Ewentualnej gotowości wprowadzania zmian do funkcjonującego systemu doradztwa zawodowego nie towarzyszy więc odpowiedni poziom wiedzy (<i>know-how</i>).
ZASIĘG	Ogólnopolski
IMPLEMENTACJA	Właściwe jest podjęcie działań mających na celu identyfikację i popularyzację dobrych praktyk z zakresu funkcjonowania doradztwa zawodowego w szkołach. W szczególności właściwe wydaje się: ● zbieranie danych na temat dobrych praktyk z zakresu WSDZ (np. w postaci konkursów); ● organizowanie ogólnopolskich spotkań służących wymianie doświadczeń z zakresu WSDZ (konferencje, seminaria); ● organizacja wizyt studyjnych; ● wydawanie publikacji prezentujących dobre praktyki z zakresu doradztwa zawodowego w skali ogólnokrajowej.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

ANEKS

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? * Płeć

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 1 Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości?	Tak, jestem zdecydowany/zdecydowana	Liczebność	793	1 051	6	1 850
		%	34,0%	48,5%	50,0%	41,0%
	Nie, jeszcze nie wiem do końca ale mam kilka pomysłów	Liczebność	1 449	1 010	4	2 463
		%	62,1%	46,6%	33,3%	54,6%
	Nie, w ogóle o tym nie myślę	Liczebność	93	105	0	198
		%	4,0%	4,8%	0,0%	4,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	2	2
		%	0,0%	0,0%	16,7%	0,0%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? * Miejsce zamieszkania

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 1 Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości?	Tak, jestem zdecydowany/zdecydowana	Liczebność	914	927	9	1 850
		%	42,3%	39,8%	47,4%	41,0%
	Nie, jeszcze nie wiem do końca ale mam kilka pomysłów	Liczebność	1 153	1 303	7	2 463
		%	53,3%	55,9%	36,8%	54,6%
	Nie, w ogóle o tym nie myślę	Liczebność	96	101	1	198
		%	4,4%	4,3%	5,3%	4,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	2	2
		%	0,0%	0,0%	10,5%	0,0%
Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? Lokalizacja szkoły

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 1 Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości?	Tak, jestem zdecydowany/zdecydowana	Liczebność	1 007	828	15	1 850
		%	42,0%	39,8%	42,9%	41,0%
	Nie, jeszcze nie wiem do końca ale mam kilka pomysłów	Liczebność	1 291	1 156	16	2 463
		%	53,8%	55,6%	45,7%	54,6%
	Nie, w ogóle o tym nie myślę	Liczebność	102	94	2	198
		%	4,3%	4,5%	5,7%	4,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	2	2
		%	0,0%	0,0%	5,7%	0,0%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 1 Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości?	Tak, jestem zdecydowany/ zdecydowana	Liczebność	90	625	386	305	293	144	7	1 850
		%	38,6%	40,9%	38,1%	44,8%	40,7%	44,9%	41,2%	41,0%
	Nie, jeszcze nie wiem do końca ale mam kilka pomysłów	Liczebność	129	847	597	353	369	161	7	2 463
		%	55,4%	55,5%	58,9%	51,8%	51,3%	50,2%	41,2%	54,6%
	Nie, w ogóle o tym nie myślę	Liczebność	14	55	31	23	58	16	1	198
		%	6,0%	3,6%	3,1%	3,4%	8,1%	5,0%	5,9%	4,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	0	0	0	0	2	2
		%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	11,8%	0,0%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 1 Czy wiesz jaki zawód chcesz wykonywać w przyszłości?	Tak, jestem zdecydowany/ zdecydowana	Liczebność	125	476	501	392	291	60	5	1 850
		%	40,5%	42,2%	38,2%	41,1%	43,3%	49,2%	33,3%	41,0%
	Nie, jeszcze nie wiem do końca ale mam kilka pomysłów	Liczebność	168	602	768	529	332	57	7	2 463
		%	54,4%	53,4%	58,5%	55,5%	49,4%	46,7%	46,7%	54,6%
	Nie, w ogóle o tym nie myślę	Liczebność	16	50	44	33	49	5	1	198
		%	5,2%	4,4%	3,4%	3,5%	7,3%	4,1%	6,7%	4,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	0	0	0	0	2	2
		%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	13,3%	0,0%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 2 Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów?	Tak	Liczebność	159	212	0	371
		%	20,1%	20,2%	0,0%	20,1%
	Nie	Liczebność	630	835	6	1 471
		%	79,4%	79,4%	100,0%	79,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	4	4	0	8
		%	0,5%	0,4%	0,0%	0,4%
Ogółem		Liczebność	793	1 051	6	1 850
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 2 Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów?	Tak	Liczebność	177	192	2	371
		%	19,4%	20,7%	22,2%	20,1%
	Nie	Liczebność	734	730	7	1 471
		%	80,3%	78,7%	77,8%	79,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	5	0	8
		%	0,3%	0,5%	0,0%	0,4%
Ogółem		Liczebność	914	927	9	1 850
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 2 Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów?	Tak	Liczebność	212	157	2	371
		%	21,1%	19,0%	13,3%	20,1%
	Nie	Liczebność	790	668	13	1 471
		%	78,5%	80,7%	86,7%	79,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	5	3	0	8
		%	0,5%	0,4%	0,0%	0,4%
Ogółem		Liczebność	1 007	828	15	1 850
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 2 Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów?	Tak	Liczebność	18	112	83	67	62	28	1	371
		%	20,0%	17,9%	21,5%	22,0%	21,2%	19,4%	14,3%	20,1%
	Nie	Liczebność	70	510	301	237	231	116	6	1 471
		%	77,8%	81,6%	78,0%	77,7%	78,8%	80,6%	85,7%	79,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	3	2	1	0	0	0	8
		%	2,2%	0,5%	0,5%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%
Ogółem		Liczebność	90	625	386	305	293	144	7	1 850
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 2 Jeśli tak, to czy ktoś próbował lub próbuje nakłonić Cię do zmiany tych planów?	Tak	Liczebność	19	90	99	81	69	12	1	371
		%	15,2%	18,9%	19,8%	20,7%	23,7%	20,0%	20,0%	20,1%
	Nie	Liczebność	106	380	402	310	222	47	4	1 471
		%	84,8%	79,8%	80,2%	79,1%	76,3%	78,3%	80,0%	79,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	6	0	1	0	1	0	8
		%	0,0%	1,3%	0,0%	0,3%	0,0%	1,7%	0,0%	0,4%
Ogółem		Liczebność	125	476	501	392	291	60	5	1 850
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to kto to był? * Płeć					
			Płeć		Ogółem
			K	M	
Pyt. 3 Jeśli tak, to kto to był?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	81	111	192
		%	42,9%	44,4%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	50	73	123
		%	26,5%	29,2%	
	Rodzeństwo	Liczebność	21	22	43
		%	11,1%	8,8%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	33	26	59
		%	17,5%	10,4%	
	Nauczyciele	Liczebność	4	18	22
		%	2,1%	7,2%	
Ogółem		Liczebność	189	250	439
		%			

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to kto to był? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 3 Jeśli tak, to kto to był?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	82	109	1	192
		%	41,4%	45,6%	50,0%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	62	61	0	123
		%	31,3%	25,5%	0,0%	
	Rodzeństwo	Liczebność	19	24	0	43
		%	9,6%	10,0%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	24	35	0	59
		%	12,1%	14,6%	0,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	11	10	1	22
		%	5,6%	4,2%	50,0%	
Ogółem		Liczebność	198	239	2	439
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to kto to był? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 3 Jeśli tak, to kto to był?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	103	89	0	192
		%	42,7%	45,2%	0,0%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	68	55	0	123
		%	28,2%	27,9%	0,0%	
	Rodzeństwo	Liczebność	25	18	0	43
		%	10,4%	9,1%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	32	27	0	59
		%	13,3%	13,7%	0,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	13	8	1	22
		%	5,4%	4,1%	100,0%	
Ogółem		Liczebność	241	197	1	439
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to kto to był? * wykształcenie ojca									
			Wykształcenie ojca						Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	
Pyt. 3 Jeśli tak, to kto to był?	Matka/ojciec/ opiekun	Liczebność	10	61	43	36	32	10	192
		%	47,6%	44,2%	45,3%	43,9%	45,1%	31,3%	
	Koleczy/ koleżanki	Liczebność	7	36	26	23	21	10	123
		%	33,3%	26,1%	27,4%	28,0%	29,6%	31,3%	
	Rodzeństwo	Liczebność	2	9	10	9	10	3	43
		%	9,5%	6,5%	10,5%	11,0%	14,1%	9,4%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	2	27	8	9	8	5	59
		%	9,5%	19,6%	8,4%	11,0%	11,3%	15,6%	
	Nauczyciele	Liczebność	0	5	8	5	0	4	22
		%	0,0%	3,6%	8,4%	6,1%	0,0%	12,5%	
Ogółem		Liczebność	21	138	95	82	71	32	439
		%							

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to kto to był? * wykształcenie matki									
			Wykształcenie matki						Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	
Pyt. 3 Jeśli tak, to kto to był?	Matka/ojciec/ opiekun	Liczebność	10	46	44	51	36	5	192
		%	43,5%	42,2%	39,3%	49,0%	45,6%	41,7%	
	Koleczy/ koleżanki	Liczebność	8	33	34	23	22	3	123
		%	34,8%	30,3%	30,4%	22,1%	27,8%	25,0%	
	Rodzeństwo	Liczebność	3	6	8	14	12	0	43
		%	13,0%	5,5%	7,1%	13,5%	15,2%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	1	19	18	10	8	3	59
		%	4,3%	17,4%	16,1%	9,6%	10,1%	25,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	1	5	8	6	1	1	22
		%	4,3%	4,6%	7,1%	5,8%	1,3%	8,3%	
Ogółem		Liczebność	23	109	112	104	79	12	439
		%							

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś/zdecydowałaś sam? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 4 Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś/ zdecydowałaś sam?	Tak, to była moja decyzja	Liczebność	2 068	1 931	10	4 009
		%	88,6%	89,2%	83,3%	88,8%
	Nie, nie była to moja decyzja	Liczebność	267	235	2	504
		%	11,4%	10,8%	16,7%	11,2%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś/zdecydowałaś sam? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 4 Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś/zdecydowałaś sam?	Tak, to była moja decyzja	Liczebność	1 908	2 087	14	4 009
		%	88,2%	89,5%	73,7%	88,8%
	Nie, nie była to moja decyzja	Liczebność	255	244	5	504
		%	11,8%	10,5%	26,3%	11,2%
Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś/zdecydowałaś sam? *						
Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 4 Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś/zdecydowałaś sam?	Tak, to była moja decyzja	Liczebność	2 135	1 844	30	4 009
		%	89,0%	88,7%	85,7%	88,8%
	Nie, nie była to moja decyzja	Liczebność	265	234	5	504
		%	11,0%	11,3%	14,3%	11,2%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś/zdecydowałaś sam? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 4 Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zdecydowałeś / zdecydowałaś sam?	Tak, to była moja decyzja	Liczebność	199	1 382	903	616	624	270	15	4 009
		%	85,4%	90,5%	89,1%	90,5%	86,7%	84,1%	88,2%	88,8%
	Nie, nie była to moja decyzja	Liczebność	34	145	111	65	96	51	2	504
		%	14,6%	9,5%	10,9%	9,5%	13,3%	15,9%	11,8%	11,2%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zadecydowałaś/zadecydowałeś sam? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 4 Czy o wyborze szkoły, do której w tej chwili chodzisz zadecydowałaś/zadecydowałeś sam?	Tak, to była moja decyzja	Liczebność	269	1 019	1 178	855	579	97	12	4 009
		%	87,1%	90,3%	89,7%	89,6%	86,2%	79,5%	80,0%	88,8%
	Nie, nie była to moja decyzja	Liczebność	40	109	135	99	93	25	3	504
		%	12,9%	9,7%	10,3%	10,4%	13,8%	20,5%	20,0%	11,2%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 5 Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	190	160	1	351
		%	77,9%	74,8%	100,0%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	30	23	0	53
		%	12,3%	10,7%	0,0%	
	Rodzeństwo	Liczebność	9	17	0	26
		%	3,7%	7,9%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	5	5	0	10
		%	2,0%	2,3%	0,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	10	9	0	19
		%	4,1%	4,2%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	244	214	1	459
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 5 Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	179	170	2	351
		%	74,9%	78,3%	66,7%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	28	24	1	53
		%	11,7%	11,1%	33,3%	
	Rodzeństwo	Liczebność	15	11	0	26
		%	6,3%	5,1%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	3	7	0	10
		%	1,3%	3,2%	0,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	14	5	0	19
		%	5,9%	2,3%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	239	217	3	459
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 5 Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	174	174	3	351
		%	71,0%	82,9%	75,0%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	36	16	1	53
		%	14,7%	7,6%	25,0%	
	Rodzeństwo	Liczebność	17	9	0	26
		%	6,9%	4,3%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	4	6	0	10
		%	1,6%	2,9%	0,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	14	5	0	19
		%	5,7%	2,4%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	245	210	4	459
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 5 Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	25	110	77	40	67	31	1	351
		%	75,8%	82,1%	74,0%	72,7%	77,9%	68,9%	50,0%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	4	12	15	6	8	8	0	53
		%	12,1%	9,0%	14,4%	10,9%	9,3%	17,8%	0,0%	
	Rodzeństwo	Liczebność	2	4	7	6	5	2	0	26
		%	6,1%	3,0%	6,7%	10,9%	5,8%	4,4%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	0	3	1	2	3	1	0	10
		%	0,0%	2,2%	1,0%	3,6%	3,5%	2,2%	0,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	2	5	4	1	3	3	1	19
		%	6,1%	3,7%	3,8%	1,8%	3,5%	6,7%	50,0%	
Ogółem		Liczebność	33	134	104	55	86	45	2	459
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 5 Jeśli to nie była Twoja decyzja, to kto zadecydował o wyborze tej szkoły?	Matka/ojciec/opiekun	Liczebność	29	74	96	67	65	18	2	351
		%	78,4%	75,5%	76,2%	76,1%	77,4%	78,3%	66,7%	
	Koledzy/koleżanki	Liczebność	5	16	14	10	7	1	0	53
		%	13,5%	16,3%	11,1%	11,4%	8,3%	4,3%	0,0%	
	Rodzeństwo	Liczebność	1	3	8	7	7	0	0	26
		%	2,7%	3,1%	6,3%	8,0%	8,3%	0,0%	0,0%	
	Dalsza rodzina (wujek, ciotka, kuzyn, kuzynka)	Liczebność	0	2	3	1	2	2	0	10
		%	0,0%	2,0%	2,4%	1,1%	2,4%	8,7%	0,0%	
	Nauczyciele	Liczebność	2	3	5	3	3	2	1	19
		%	5,4%	3,1%	4,0%	3,4%	3,6%	8,7%	33,3%	
Ogółem		Liczebność	37	98	126	88	84	23	3	459
		%								

Tabela krzyżowa Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 6 Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz?	To, że idą do niej Twoi koledzy/Twoje koleżanki	Liczebność	976	966	6	1 948
		%	24,7%	27,6%	30,0%	
	To, że jest niedaleko od Twojego domu	Liczebność	1 011	864	4	1 879
		%	25,5%	24,7%	20,0%	
	To, że jest w tej szkole wyższy poziom nauczania	Liczebność	692	573	1	1 266
		%	17,5%	16,4%	5,0%	
	To, że są ciekawe zajęcia dodatkowe	Liczebność	385	374	1	760
		%	9,7%	10,7%	5,0%	
	To, że ktoś z Twojej rodziny chodził wcześniej do tej szkoły	Liczebność	577	518	4	1 099
		%	14,6%	14,8%	20,0%	
	to, że po tej szkole łatwiej mi się będzie dostać na studia	Liczebność	238	117	1	356
		%	6,0%	3,3%	5,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	79	86	3	168
		%	2,0%	2,5%	15,0%	
Ogółem		Liczebność	3 958	3 498	20	7 476
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 6 Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz?	To, że idę do niej Twój koleczy/Twoje koleżanki	Liczebność	921	1 017	10	1 948
		%	26,7%	25,5%	34,5%	
	To, że jest niedaleko od Twojego domu	Liczebność	847	1 023	9	1 879
		%	24,5%	25,6%	31,0%	
	To, że jest w tej szkole wyższy poziom nauczania	Liczebność	508	758	0	1 266
		%	14,7%	19,0%	0,0%	
	To, że są ciekawe zajęcia dodatkowe	Liczebność	405	353	2	760
		%	11,7%	8,8%	6,9%	
	To, że ktoś z Twojej rodziny chodził wcześniej do tej szkoły	Liczebność	570	524	5	1 099
		%	16,5%	13,1%	17,2%	
	to, że po tej szkole łatwiej mi się będzie dostać na studia	Liczebność	123	233	0	356
		%	3,6%	5,8%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	78	87	3	168
		%	2,3%	2,2%	10,3%	
Ogółem		Liczebność	3 452	3 995	29	7 476
		%				

Tabela krzyżowa Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 6 Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz?	To, że idę do niej Twój koledzy/Twoje koleżanki	Liczebność	983	947	18	1 948
		%	26,1%	25,9%	31,6%	
	To, że jest niedaleko od Twojego domu	Liczebność	797	1 069	13	1 879
		%	21,2%	29,3%	22,8%	
	To, że jest w tej szkole wyższy poziom nauczania	Liczebność	624	634	8	1 266
		%	16,6%	17,4%	14,0%	
	To, że są ciekawe zajęcia dodatkowe	Liczebność	476	278	6	760
		%	12,6%	7,6%	10,5%	
	To, że ktoś z Twojej rodziny chodził wcześniej do tej szkoły	Liczebność	625	466	8	1 099
		%	16,6%	12,8%	14,0%	
	to, że po tej szkole łatwiej mi się będzie dostać na studia	Liczebność	167	187	2	356
		%	4,4%	5,1%	3,5%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	93	73	2	168
		%	2,5%	2,0%	3,5%	
Ogółem		Liczebność	3 765	3 654	57	7 476
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 6 Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz?	To, że idę do niej Twój koleś/Twoje koleżanki	Liczebność	100	649	433	274	334	151	7	1 948
		%	28,1%	25,6%	25,3%	22,5%	29,7%	29,8%	31,8%	
	To, że jest niedaleko od Twojego domu	Liczebność	75	651	415	275	327	130	6	1 879
		%	21,1%	25,7%	24,3%	22,5%	29,1%	25,7%	27,3%	
	To, że jest w tej szkole wyższy poziom nauczania	Liczebność	48	413	315	285	132	70	3	1 266
		%	13,5%	16,3%	18,4%	23,4%	11,7%	13,8%	13,6%	
	To, że są ciekawe zajęcia dodatkowe	Liczebność	49	285	178	100	95	52	1	760
		%	13,8%	11,2%	10,4%	8,2%	8,4%	10,3%	4,5%	
	To, że ktoś z Twojej rodziny chodził wcześniej do tej szkoły	Liczebność	72	391	246	152	166	70	2	1 099
		%	20,2%	15,4%	14,4%	12,5%	14,8%	13,8%	9,1%	
to, że po tej szkole łatwiej mi się będzie dostać na studia	Liczebność	7	105	86	112	28	17	1	356	
	%	2,0%	4,1%	5,0%	9,2%	2,5%	3,4%	4,5%		
brak odpowiedzi	Liczebność	5	43	37	22	43	16	2	168	
	%	1,4%	1,7%	2,2%	1,8%	3,8%	3,2%	9,1%		
Ogółem		Liczebność	356	2 537	1 710	1 220	1 125	506	22	7 476
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 6 Co wpłynęło na decyzję o wyborze przez Ciebie szkoły, do której chodzisz?	To, że idę do niej Twoi koledzy/Twoje koleżanki	Liczebność	126	471	546	420	315	65	5	1 948
		%	28,1%	25,4%	24,8%	24,5%	30,2%	33,2%	26,3%	
	To, że jest niedaleko od Twojego domu	Liczebność	111	458	557	387	311	48	7	1 879
		%	24,8%	24,7%	25,3%	22,6%	29,8%	24,5%	36,8%	
	To, że jest w tej szkole wyższy poziom nauczania	Liczebność	63	278	399	388	111	26	1	1 266
		%	14,1%	15,0%	18,1%	22,7%	10,6%	13,3%	5,3%	
	To, że są ciekawe zajęcia dodatkowe	Liczebność	60	218	234	135	92	20	1	760
		%	13,4%	11,8%	10,6%	7,9%	8,8%	10,2%	5,3%	
	To, że ktoś z Twojej rodziny chodził wcześniej do tej szkoły	Liczebność	71	304	318	220	156	27	3	1 099
		%	15,8%	16,4%	14,4%	12,8%	15,0%	13,8%	15,8%	
	to, że po tej szkole łatwiej mi się będzie dostać na studia	Liczebność	7	86	103	137	21	2	0	356
		%	1,6%	4,6%	4,7%	8,0%	2,0%	1,0%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	10	40	45	26	37	8	2	168
		%	2,2%	2,2%	2,0%	1,5%	3,5%	4,1%	10,5%	
Ogółem		Liczebność	448	1 855	2 202	1 713	1 043	196	19	7 476
		%								

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 7 Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać?	Tak	Liczebność	1 986	1 679	7	3 672
		%	85,1%	77,5%	58,3%	81,4%
	Nie	Liczebność	349	487	5	841
		%	14,9%	22,5%	41,7%	18,6%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać?							
* Miejsce zamieszkania							
			Miejsce zamieszkania			Ogółem	
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi		
Pyt. 7 Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać?	Tak	Liczebność	1 720	1 938	14	3 672	
		%	79,5%	83,1%	73,7%	81,4%	
	Nie	Liczebność	443	393	5	841	
		%	20,5%	16,9%	26,3%	18,6%	
	Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać?								
*Lokalizacja szkoły								
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem		
			Tak	Nie	brak odpowiedzi			
Pyt. 7 Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać?	Tak	Liczebność	1 919	1 726	27	3 672		
		%	80,0%	83,1%	77,1%	81,4%		
	Nie	Liczebność	481	352	8	841		
		%	20,0%	16,9%	22,9%	18,6%		
		Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
				%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 7 Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać?	Tak	Liczebność	178	1 240	858	587	547	252	10	3 672
		%	76,4%	81,2%	84,6%	86,2%	76,0%	78,5%	58,8%	81,4%
	Nie	Liczebność	55	287	156	94	173	69	7	841
		%	23,6%	18,8%	15,4%	13,8%	24,0%	21,5%	41,2%	18,6%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 7 Czy rozmawiałeś z kimś na temat tego co będziesz robić w przyszłości – jaki zawód wykonywać?	Tak	Liczebność	251	908	1 087	815	511	91	9	3 672
		%	81,2%	80,5%	82,8%	85,4%	76,0%	74,6%	60,0%	81,4%
	Nie	Liczebność	58	220	226	139	161	31	6	841
		%	18,8%	19,5%	17,2%	14,6%	24,0%	25,4%	40,0%	18,6%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to z kim? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 8 Jeśli tak, to z kim?	Z matką/ojcem/opiekunem	Liczebność	1 726	1 405	6	3 137
		%	32,0%	34,3%	33,3%	
	Z kolegami/koleżankami	Liczebność	1 466	1 065	6	2 537
		%	27,2%	26,0%	33,3%	
	Z rodzeństwem	Liczebność	899	631	4	1 534
		%	16,7%	15,4%	22,2%	
	Z dalszą rodziną (wujkiem, ciotką, kuzynem, kuzynką)	Liczebność	662	513	0	1 175
		%	12,3%	12,5%	0,0%	
	Z nauczycielami	Liczebność	300	236	1	537
		%	5,6%	5,8%	5,6%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	235	168	1	404
		%	4,4%	4,1%	5,6%	
	Z psychologiem/pedagogiem	Liczebność	110	83	0	193
		%	2,0%	2,0%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	5 398	4 101	18	9 517
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to z kim? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 8 Jeśli tak, to z kim?	Z matką/ojcem/opiekunem	Liczebność	1 450	1 675	12	3 137
		%	33,0%	32,9%	30,8%	
	Z kolegami/koleżankami	Liczebność	1 184	1 343	10	2 537
		%	27,0%	26,4%	25,6%	
	Z rodzeństwem	Liczebność	737	790	7	1 534
		%	16,8%	15,5%	17,9%	
	Z dalszą rodziną (wujkiem, ciotką, kuzynem, kuzynką)	Liczebność	528	643	4	1 175
		%	12,0%	12,6%	10,3%	
	Z nauczycielami	Liczebność	253	280	4	537
		%	5,8%	5,5%	10,3%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	152	250	2	404
		%	3,5%	4,9%	5,1%	
	Z psychologiem/pedagogiem	Liczebność	84	109	0	193
		%	1,9%	2,1%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	4 388	5 090	39	9 517
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to z kim? * Lokalizacja szkoły

			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 8 Jeśli tak, to z kim?	Z matką/ojcem/opiekunem	Liczebność	1 615	1 500	22	3 137
		%	32,7%	33,3%	31,9%	
	Z kolegami/koleżankami	Liczebność	1 315	1 201	21	2 537
		%	26,6%	26,6%	30,4%	
	Z rodzeństwem	Liczebność	828	696	10	1 534
		%	16,8%	15,4%	14,5%	
	Z dalszą rodziną (wujkiem, ciotką, kuzynem, kuzynką)	Liczebność	604	561	10	1 175
		%	12,2%	12,4%	14,5%	
	Z nauczycielami	Liczebność	290	245	2	537
		%	5,9%	5,4%	2,9%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	185	216	3	404
		%	3,7%	4,8%	4,3%	
Ogółem	Z psychologiem/pedagogiem	Liczebność	101	91	1	193
		%	2,0%	2,0%	1,4%	
		Liczebność	4 938	4 510	69	9 517

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to z kim? * Wykształcenie ojca

			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 8 Jeśli tak, to z kim?	Z matką/ojcem/opiekunem	Liczebność	142	1 075	748	520	454	193	5	3 137
		%	31,3%	33,3%	33,4%	31,9%	34,1%	31,8%	21,7%	
	Z kolegami/koleżankami	Liczebność	123	871	589	410	365	169	10	2 537
		%	27,1%	27,0%	26,3%	25,1%	27,4%	27,9%	43,5%	
	Z rodzeństwem	Liczebność	81	523	360	238	228	100	4	1 534
		%	17,8%	16,2%	16,1%	14,6%	17,1%	16,5%	17,4%	
	Z dalszą rodziną (wujkiem, ciotką, kuzynem, kuzynką)	Liczebność	49	403	266	234	151	70	2	1 175
		%	10,8%	12,5%	11,9%	14,3%	11,3%	11,6%	8,7%	
	Z nauczycielami	Liczebność	22	178	136	105	59	37	0	537
		%	4,8%	5,5%	6,1%	6,4%	4,4%	6,1%	0,0%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	26	122	104	81	47	23	1	404
		%	5,7%	3,8%	4,6%	5,0%	3,5%	3,8%	4,3%	
	Z psychologiem/pedagogiem	Liczebność	11	55	39	44	29	14	1	193
		%	2,4%	1,7%	1,7%	2,7%	2,2%	2,3%	4,3%	
Ogółem		Liczebność	454	3 227	2 242	1 632	1 333	606	23	9 517
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to z kim? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 8 Jeśli tak, to z kim?	Z matką/ojcem/opiekunem	Liczebność	202	772	955	719	417	66	6	3 137
		%	33,4%	31,9%	33,0%	33,3%	33,8%	34,0%	33,3%	
	Z kolegami/koleżankami	Liczebność	159	659	786	543	332	52	6	2 537
		%	26,3%	27,3%	27,2%	25,2%	26,9%	26,8%	33,3%	
	Z rodzeństwem	Liczebność	109	388	476	300	218	40	3	1 534
		%	18,0%	16,1%	16,5%	13,9%	17,7%	20,6%	16,7%	
	Z dalszą rodziną (wujkiem, ciotką, kuzynem, kuzynką)	Liczebność	59	320	339	298	140	18	1	1 175
		%	9,8%	13,2%	11,7%	13,8%	11,3%	9,3%	5,6%	
	Z nauczycielami	Liczebność	31	137	171	130	61	7	0	537
		%	5,1%	5,7%	5,9%	6,0%	4,9%	3,6%	0,0%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	28	105	111	110	42	6	2	404
		%	4,6%	4,3%	3,8%	5,1%	3,4%	3,1%	11,1%	
	Z psychologiem/pedagogiem	Liczebność	16	36	55	56	25	5	0	193
		%	2,6%	1,5%	1,9%	2,6%	2,0%	2,6%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	604	2 417	2 893	2 156	1 235	194	18	9 517
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście... * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 10 Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście...?	lekcje, na których rozmawialiście z wychowawcą o swojej zawodowej przyszłości	Liczebność	1 142	1 198	6	2 346
		%	29,5%	33,9%	33,3%	
	lekcje, na których było spotkanie z osobą uprawiającą konkretny zawód	Liczebność	327	360	0	687
		%	8,4%	10,2%	0,0%	
	lekcje z doradcą zawodowym, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru zawodu	Liczebność	817	761	3	1 581
		%	21,1%	21,6%	16,7%	
	lekcje z nauczycielem, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru kolejnej szkoły	Liczebność	694	562	3	1 259
		%	17,9%	15,9%	16,7%	
	organizowane wycieczki do zakładów pracy, podczas których poznawaliście na czym polega uprawianie danego zawodu	Liczebność	291	257	2	550
		%	7,5%	7,3%	11,1%	
	wycieczki na uczelnie wyższe	Liczebność	437	288	2	727
		%	11,3%	8,2%	11,1%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	166	103	2	271
		%	4,3%	2,9%	11,1%	
Ogółem		Liczebność	3 874	3 529	18	7 421
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście... * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 10 Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście...?	lekcje, na których rozmawialiście z wychowawcą o swojej zawodowej przyszłości	Liczebność	1 239	1 095	12	2 346
		%	34,8%	28,6%	36,4%	
	lekcje, na których było spotkanie z osobą uprawiającą konkretny zawód	Liczebność	335	350	2	687
		%	9,4%	9,2%	6,1%	
	lekcje z doradcą zawodowym, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru zawodu	Liczebność	719	858	4	1 581
		%	20,2%	22,4%	12,1%	
	lekcje z nauczycielem, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru kolejnej szkoły	Liczebność	575	677	7	1 259
		%	16,1%	17,7%	21,2%	
	organizowane wycieczki do zakładów pracy, podczas których poznawaliście na czym polega uprawianie danego zawodu	Liczebność	287	261	2	550
		%	8,1%	6,8%	6,1%	
	wycieczki na uczelnie wyższe	Liczebność	317	407	3	727
		%	8,9%	10,6%	9,1%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	93	175	3	271
		%	2,6%	4,6%	9,1%	
Ogółem		Liczebność	3 565	3 823	33	7 421
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście... * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 10 Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście...?	lekcje, na których rozmawialiście z wychowawcą o swojej zawodowej przyszłości	Liczebność	1 326	1 004	16	2 346
		%	33,4%	29,5%	32,7%	
	lekcje, na których było spotkanie z osobą uprawiającą konkretny zawód	Liczebność	375	310	2	687
		%	9,4%	9,1%	4,1%	
	lekcje z doradcą zawodowym, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru zawodu	Liczebność	841	730	10	1 581
		%	21,2%	21,5%	20,4%	
	lekcje z nauczycielem, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru kolejnej szkoły	Liczebność	622	627	10	1 259
		%	15,7%	18,4%	20,4%	
	organizowane wycieczki do zakładów pracy, podczas których poznawaliście na czym polega uprawianie danego zawodu	Liczebność	317	229	4	550
		%	8,0%	6,7%	8,2%	
	wycieczki na uczelnie wyższe	Liczebność	363	361	3	727
		%	9,1%	10,6%	6,1%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	127	140	4	271
		%	3,2%	4,1%	8,2%	
Ogółem		Liczebność	3 971	3 401	49	7 421
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście... * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 10 Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście...?	lekcje, na których rozmawialiście z wychowawcą o swojej zawodowej przyszłości	Liczebność %	111 30,6%	857 33,1%	526 30,7%	298 25,6%	364 35,1%	182 34,5%	8 28,6%	2 346
	lekcje, na których było spotkanie z osobą uprawiającą konkretny zawód	Liczebność %	36 9,9%	248 9,6%	155 9,1%	102 8,8%	88 8,5%	53 10,0%	5 17,9%	687
	lekcje z doradcą zawodowym, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru zawodu	Liczebność %	72 19,8%	519 20,0%	352 20,6%	292 25,1%	221 21,3%	120 22,7%	5 17,9%	1 581
	lekcje z nauczycielem, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru kolejnej szkoły	Liczebność %	59 16,3%	418 16,1%	297 17,4%	209 18,0%	182 17,5%	90 17,0%	4 14,3%	1 259
	organizowane wycieczki do zakładów pracy, podczas których poznawaliście na czym polega uprawianie danego zawodu	Liczebność %	40 11,0%	210 8,1%	131 7,7%	71 6,1%	57 5,5%	39 7,4%	2 7,1%	550
	wycieczki na uczelnie wyższe	Liczebność %	35 9,6%	264 10,2%	176 10,3%	146 12,6%	69 6,6%	36 6,8%	1 3,6%	727
	brak odpowiedzi	Liczebność %	10 2,8%	75 2,9%	74 4,3%	44 3,8%	57 5,5%	8 1,5%	3 10,7%	271
	Ogółem	Liczebność %	363	2 591	1 711	1 162	1 038	528	28	7 421

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście... * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 10 Czy podczas nauki, lekcji w technikum mieliście...?	lekcje, na których rozmawialiście z wychowawcą o swojej zawodowej przyszłości	Liczebność	177	636	661	444	350	70	8	2 346
		%	36,8%	33,8%	29,9%	26,7%	36,1%	37,0%	32,0%	
	lekcje, na których było spotkanie z osobą uprawiającą konkretny zawód	Liczebność	44	180	214	137	87	21	4	687
		%	9,1%	9,6%	9,7%	8,2%	9,0%	11,1%	16,0%	
	lekcje z doradcą zawodowym, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru zawodu	Liczebność	106	389	448	379	209	46	4	1 581
		%	22,0%	20,6%	20,3%	22,8%	21,5%	24,3%	16,0%	
	lekcje z nauczycielem, który opowiadał Wam o możliwościach wyboru kolejnej szkoły	Liczebność	73	293	386	298	170	36	3	1 259
		%	15,2%	15,6%	17,5%	17,9%	17,5%	19,0%	12,0%	
	organizowane wycieczki do zakładów pracy, podczas których poznawaliście na czym polega uprawianie danego zawodu	Liczebność	40	145	171	128	53	11	2	550
		%	8,3%	7,7%	7,7%	7,7%	5,5%	5,8%	8,0%	
Ogółem	wycieczki na uczelnie wyższe	Liczebność	32	181	240	210	60	3	1	727
		%	6,7%	9,6%	10,9%	12,6%	6,2%	1,6%	4,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	9	60	88	68	41	2	3	271
		%	1,9%	3,2%	4,0%	4,1%	4,2%	1,1%	12,0%	
		Liczebność	481	1 884	2 208	1 664	970	189	25	7 421
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 11 Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy?	Tak	Liczebność	772	638	2	1 412
		%	33,1%	29,5%	16,7%	31,3%
	Nie	Liczebność	611	557	5	1 173
		%	26,2%	25,7%	41,7%	26,0%
	Nie wiem	Liczebność	952	969	5	1 926
		%	40,8%	44,7%	41,7%	42,7%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	2	0	2
		%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 11 Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy?	Tak	Liczebność	620	788	4	1 412
		%	28,7%	33,8%	21,1%	31,3%
	Nie	Liczebność	607	559	7	1 173
		%	28,1%	24,0%	36,8%	26,0%
	Nie wiem	Liczebność	936	982	8	1 926
		%	43,3%	42,1%	42,1%	42,7%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	2	0	2
		%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 11 Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy?	Tak	Liczebność	737	664	11	1 412
		%	30,7%	32,0%	31,4%	31,3%
	Nie	Liczebność	628	534	11	1 173
		%	26,2%	25,7%	31,4%	26,0%
	Nie wiem	Liczebność	1 034	879	13	1 926
		%	43,1%	42,3%	37,1%	42,7%
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	1	0	2
		%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 11 Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy?	Tak	Liczebność	63	470	324	258	203	91	3	1 412
		%	27,0%	30,8%	32,0%	37,9%	28,2%	28,3%	17,6%	31,3%
	Nie	Liczebność	73	417	269	173	151	83	7	1 173
		%	31,3%	27,3%	26,5%	25,4%	21,0%	25,9%	41,2%	26,0%
	Nie wiem	Liczebność	97	640	420	249	366	147	7	1 926
		%	41,6%	41,9%	41,4%	36,6%	50,8%	45,8%	41,2%	42,7%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	1	1	0	0	0	2
		%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 11 Czy w Twojej szkole pracuje doradca zawodowy?	Tak	Liczebność	79	342	418	354	182	35	2	1 412
		%	25,6%	30,3%	31,8%	37,1%	27,1%	28,7%	13,3%	31,3%
	Nie	Liczebność	88	292	364	247	144	31	7	1 173
		%	28,5%	25,9%	27,7%	25,9%	21,4%	25,4%	46,7%	26,0%
	Nie wiem	Liczebność	142	493	531	352	346	56	6	1 926
		%	46,0%	43,7%	40,4%	36,9%	51,5%	45,9%	40,0%	42,7%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	1	0	1	0	0	0	2
		%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 12 Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności?	Tak	Liczebność	141	149	0	290
		%	18,3%	23,4%	0,0%	20,5%
	Nie	Liczebność	630	486	2	1 118
		%	81,6%	76,2%	100,0%	79,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	3	0	4
		%	0,1%	0,5%	0,0%	0,3%
Ogółem		Liczebność	772	638	2	1 412
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 12 Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności?	Tak	Liczebność	124	166	0	290
		%	20,0%	21,1%	0,0%	20,5%
	Nie	Liczebność	494	620	4	1 118
		%	79,7%	78,7%	100,0%	79,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	2	0	4
		%	0,3%	0,3%	0,0%	0,3%
Ogółem		Liczebność	620	788	4	1 412
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 12 Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności?	Tak	Liczebność	146	140	4	290
		%	19,8%	21,1%	36,4%	20,5%
	Nie	Liczebność	588	523	7	1 118
		%	79,8%	78,8%	63,6%	79,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	1	0	4
		%	0,4%	0,2%	0,0%	0,3%
Ogółem		Liczebność	737	664	11	1 412
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 12 Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności?	Tak	Liczebność	9	97	66	60	38	19	1	290
		%	14,3%	20,6%	20,4%	23,3%	18,7%	20,9%	33,3%	20,5%
	Nie	Liczebność	53	373	256	198	165	71	2	1 118
		%	84,1%	79,4%	79,0%	76,7%	81,3%	78,0%	66,7%	79,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	0	2	0	0	1	0	4
		%	1,6%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	1,1%	0,0%	0,3%
Ogółem		Liczebność	63	470	324	258	203	91	3	1 412
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 12 Czy kiedykolwiek rozmawiałeś/rozmawiałaś z nim na osobności?	Tak	Liczebność	14	65	86	71	43	10	1	290
		%	17,7%	19,0%	20,6%	20,1%	23,6%	28,6%	50,0%	20,5%
	Nie	Liczebność	65	275	330	283	139	25	1	1 118
		%	82,3%	80,4%	78,9%	79,9%	76,4%	71,4%	50,0%	79,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	2	2	0	0	0	0	4
		%	0,0%	0,6%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%
	Ogółem	Liczebność	79	342	418	354	182	35	2	1 412
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy...? * Płeć					
			Płeć		Ogółem
			K	M	
Pyt. 13 Jeśli tak, to czy...?	skorzystałeś/skorzystałaś z jego rad	Liczebność	57	69	126
		%	17,6%	21,1%	
	rozmowa z nim pomogła Ci w Twoich wyborach	Liczebność	63	65	128
		%	19,4%	19,9%	
	rady, które otrzymałeś/otrzymałaś oceniasz jako przydatne	Liczebność	83	81	164
		%	25,6%	24,8%	
	spotkałbyś się z nim jeszcze raz jeśli miałbyś jeszcze jakieś wątpliwości	Liczebność	66	59	125
		%	20,4%	18,0%	
	Twoim zdaniem jego wiedza na temat zawodów i rynku pracy była wystarczająca	Liczebność	51	51	102
		%	15,7%	15,6%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	4	2	6
		%	1,2%	0,6%	
Ogółem		Liczebność	324	327	651
		%			

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy...? * Miejsce zamieszkania					
			Miejsce zamieszkania		Ogółem
			Wieś	Miasto	
Pyt. 13 Jeśli tak, to czy...?	skorzystałeś/skorzystałaś z jego rad	Liczebność	52	74	126
		%	19,7%	19,1%	
	rozmowa z nim pomogła Ci w Twoich wyborach	Liczebność	53	75	128
		%	20,1%	19,4%	
	rady, które otrzymałeś/otrzymałaś oceniasz jako przydatne	Liczebność	67	97	164
		%	25,4%	25,1%	
	spotkałbyś się z nim jeszcze raz jeśli miałbyś jeszcze jakieś wątpliwości	Liczebność	50	75	125
		%	18,9%	19,4%	
	Twoim zdaniem jego wiedza na temat zawodów i rynku pracy była wystarczająca	Liczebność	40	62	102
		%	15,2%	16,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	4	6
		%	0,8%	1,0%	
Ogółem		Liczebność	264	387	651
		%			

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy...? * Lokalizacja szkoły

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy...? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 13 Jeśli tak, to czy...?	skorzystałeś/skorzystałaś z jego rad	Liczebność	62	63	1	126
		%	19,7%	19,1%	12,5%	
	rozmowa z nim pomogła Ci w Twoich wyborach	Liczebność	63	62	3	128
		%	20,1%	18,8%	37,5%	
	rady, które otrzymałeś/otrzymałaś oceniasz jako przydatne	Liczebność	81	82	1	164
		%	25,8%	24,9%	12,5%	
	spotkałbyś się z nim jeszcze raz jeśli miałbyś jeszcze jakieś wątpliwości	Liczebność	63	60	2	125
		%	20,1%	18,2%	25,0%	
	Twoim zdaniem jego wiedza na temat zawodów i rynku pracy była wystarczająca	Liczebność	42	59	1	102
		%	13,4%	17,9%	12,5%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	3	0	6
		%	1,0%	0,9%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	314	329	8	651
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy...? * Wykształcenie ojca

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy...? * Wykształcenie ojca											
			Wykształcenie ojca							Ogółem	
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi		
Pyt. 13 Jeśli tak, to czy...?	skorzystałeś/skorzystałaś z jego rad	Liczebność	3	41	29	31	14	8	0	126	
		%	18,8%	18,1%	18,2%	21,1%	20,0%	26,7%	0,0%		
	rozmowa z nim pomogła Ci w Twoich wyborach	Liczebność	3	44	36	25	17	3	0	128	
		%	18,8%	19,4%	22,6%	17,0%	24,3%	10,0%	0,0%		
	rady, które otrzymałeś/otrzymałaś oceniasz jako przydatne	Liczebność	4	56	39	38	19	7	1	164	
		%	25,0%	24,7%	24,5%	25,9%	27,1%	23,3%	50,0%		
	spotkałbyś się z nim jeszcze raz jeśli miałbyś jeszcze jakieś wątpliwości	Liczebność	2	45	29	28	13	7	1	125	
		%	12,5%	19,8%	18,2%	19,0%	18,6%	23,3%	50,0%		
	Twoim zdaniem jego wiedza na temat zawodów i rynku pracy była wystarczająca	Liczebność	4	40	24	23	7	4	0	102	
		%	25,0%	17,6%	15,1%	15,6%	10,0%	13,3%	0,0%		
brak odpowiedzi	Liczebność	0	1	2	2	0	1	0	6		
	%	0,0%	0,4%	1,3%	1,4%	0,0%	3,3%	0,0%			
Ogółem		Liczebność	16	227	159	147	70	30	2	651	
		%									

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak, to czy...? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 13 Jeśli tak, to czy...?	skorzystałeś/skorzystałaś z jego rad	Liczebność	3	29	38	35	15	5	1	126
		%	11,1%	18,1%	18,9%	20,7%	19,0%	35,7%	100,0%	
	rozmowa z nim pomogła Ci w Twoich wyborach	Liczebność	5	31	41	29	19	3	0	128
		%	18,5%	19,4%	20,4%	17,2%	24,1%	21,4%	0,0%	
	radę, którą otrzymałeś/otrzymałaś oceniasz jako przydatną	Liczebność	8	38	53	40	22	3	0	164
		%	29,6%	23,8%	26,4%	23,7%	27,8%	21,4%	0,0%	
	spotkałbyś się z nim jeszcze raz jeśli miałbyś jeszcze jakieś wątpliwości	Liczebność	5	36	36	33	14	1	0	125
		%	18,5%	22,5%	17,9%	19,5%	17,7%	7,1%	0,0%	
	Twoim zdaniem jego wiedza na temat zawodów i rynku pracy była wystarczająca	Liczebność	6	25	31	29	9	2	0	102
		%	22,2%	15,6%	15,4%	17,2%	11,4%	14,3%	0,0%	
Ogółem	brak odpowiedzi	Liczebność	0	1	2	3	0	0	0	6
		%	0,0%	0,6%	1,0%	1,8%	0,0%	0,0%	0,0%	
		Liczebność	27	160	201	169	79	14	1	651
		%								

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 14 Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły?	Tak	Liczebność	619	504	2	1 125
		%	26,5%	23,3%	16,7%	24,9%
	Nie	Liczebność	1 716	1 662	10	3 388
		%	73,5%	76,7%	83,3%	75,1%
	Ogółem	Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 14 Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły?	Tak	Liczebność	533	589	3	1 125
		%	24,6%	25,3%	15,8%	24,9%
	Nie	Liczebność	1 630	1 742	16	3 388
		%	75,4%	74,7%	84,2%	75,1%
Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 14 Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły?	Tak	Liczebność	587	533	5	1 125
		%	24,5%	25,6%	14,3%	24,9%
	Nie	Liczebność	1 813	1 545	30	3 388
		%	75,5%	74,4%	85,7%	75,1%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły? * Wykształcenie ojca											
			Wykształcenie ojca							Ogółem	
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi		
Pyt. 14 Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły?	Tak	Liczebność	58	356	275	196	150	85	5	1 125	
		%	24,9%	23,3%	27,1%	28,8%	20,8%	26,5%	29,4%	24,9%	
	Nie	Liczebność	175	1 171	739	485	570	236	12	3 388	
		%	75,1%	76,7%	72,9%	71,2%	79,2%	73,5%	70,6%	75,1%	
	Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 14 Czy rozmawiałeś/rozmawiałaś kiedykolwiek z fachowcem spoza szkoły (doradcą zawodowym, psychologiem, pedagogiem) na temat wyboru zawodu/kolejnej szkoły?	Tak	Liczebność	85	282	323	250	147	35	3	1 125
		%	27,5%	25,0%	24,6%	26,2%	21,9%	28,7%	20,0%	24,9%
	Nie	Liczebność	224	846	990	704	525	87	12	3 388
		%	72,5%	75,0%	75,4%	73,8%	78,1%	71,3%	80,0%	75,1%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli tak to z kim? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 15 Jeśli tak to z kim?	Z psychologiem	Liczebność	166	138	1	305
		%	20,3%	19,6%	50,0%	
	Z pedagogiem	Liczebność	248	202	1	451
		%	30,3%	28,7%	50,0%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	404	357	0	761
		%	49,3%	50,6%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	8	0	9
		%	0,1%	1,1%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	819	705	2	1 526
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli tak to z kim? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 15 Jeśli tak to z kim?	Z psychologiem	Liczebność	142	162	1	305
		%	19,2%	20,7%	25,0%	
	Z pedagogiem	Liczebność	226	222	3	451
		%	30,6%	28,4%	75,0%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	368	393	0	761
		%	49,8%	50,2%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	6	0	9
		%	0,4%	0,8%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	739	783	4	1 526
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak to z kim? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 15 Jeśli tak to z kim?	Z psychologiem	Liczebność	154	150	1	305
		%	19,1%	21,0%	16,7%	
	Z pedagogiem	Liczebność	251	199	1	451
		%	31,2%	27,8%	16,7%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	397	360	4	761
		%	49,3%	50,3%	66,7%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	6	0	9
		%	0,4%	0,8%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	805	715	6	1 526
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli tak to z kim? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 15 Jeśli tak to z kim?	Z psychologiem	Liczebność	21	91	59	64	48	21	1	305
		%	25,3%	18,2%	16,3%	25,1%	23,3%	18,9%	12,5%	
	Z pedagogiem	Liczebność	27	156	92	69	64	39	4	451
		%	32,5%	31,1%	25,4%	27,1%	31,1%	35,1%	50,0%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	34	250	209	121	94	50	3	761
		%	41,0%	49,9%	57,7%	47,5%	45,6%	45,0%	37,5%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	4	2	1	0	1	0	9
		%	1,2%	0,8%	0,6%	0,4%	0,0%	0,9%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	83	501	362	255	206	111	8	1 526
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli tak to z kim? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 15 Jeśli tak to z kim?	Z psychologiem	Liczebność	29	66	80	74	41	14	1	305
		%	23,2%	16,7%	18,8%	22,7%	20,6%	28,0%	20,0%	
	Z pedagogiem	Liczebność	41	127	118	83	64	16	2	451
		%	32,8%	32,2%	27,7%	25,5%	32,2%	32,0%	40,0%	
	Z doradcą zawodowym	Liczebność	54	200	226	166	93	20	2	761
		%	43,2%	50,6%	53,1%	50,9%	46,7%	40,0%	40,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	2	2	3	1	0	0	9
		%	0,8%	0,5%	0,5%	0,9%	0,5%	0,0%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	125	395	426	326	199	50	5	1 526
		%								

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 16a Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem	Tak	Liczebność	119	82	1	202
		%	71,7%	59,4%	100,0%	66,2%
	Nie	Liczebność	45	54	0	99
		%	27,1%	39,1%	0,0%	32,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	2	0	4
		%	1,2%	1,4%	0,0%	1,3%
Ogółem		Liczebność	166	138	1	305
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 16a Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem	Tak	Liczebność	95	106	1	202
		%	66,9%	65,4%	100,0%	66,2%
	Nie	Liczebność	46	53	0	99
		%	32,4%	32,7%	0,0%	32,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	3	0	4
		%	0,7%	1,9%	0,0%	1,3%
Ogółem		Liczebność	142	162	1	305
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 16a Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem	Tak	Liczebność	105	96	1	202
		%	68,2%	64,0%	100,0%	66,2%
	Nie	Liczebność	48	51	0	99
		%	31,2%	34,0%	0,0%	32,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	3	0	4
		%	0,6%	2,0%	0,0%	1,3%
Ogółem		Liczebność	154	150	1	305
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 16a Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem	Tak	Liczebność	14	60	36	41	35	15	1	202
		%	66,7%	65,9%	61,0%	64,1%	72,9%	71,4%	100,0%	66,2%
	Nie	Liczebność	7	31	22	21	12	6	0	99
		%	33,3%	34,1%	37,3%	32,8%	25,0%	28,6%	0,0%	32,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	1	2	1	0	0	4
		%	0,0%	0,0%	1,7%	3,1%	2,1%	0,0%	0,0%	1,3%
Ogółem		Liczebność	21	91	59	64	48	21	1	305
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 16a Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z psychologiem	Tak	Liczebność	22	41	48	52	31	7	1	202
		%	75,9%	62,1%	60,0%	70,3%	75,6%	50,0%	100,0%	66,2%
	Nie	Liczebność	7	25	30	21	9	7	0	99
		%	24,1%	37,9%	37,5%	28,4%	22,0%	50,0%	0,0%	32,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	2	1	1	0	0	4
		%	0,0%	0,0%	2,5%	1,4%	2,4%	0,0%	0,0%	1,3%
Ogółem		Liczebność	29	66	80	74	41	14	1	305
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 16b Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem	Tak	Liczebność	169	118	1	288
		%	68,1%	58,4%	100,0%	63,9%
	Nie	Liczebność	65	72	0	137
		%	26,2%	35,6%	0,0%	30,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	14	12	0	26
		%	5,6%	5,9%	0,0%	5,8%
Ogółem		Liczebność	248	202	1	451
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 16b Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem	Tak	Liczebność	151	135	2	288
		%	66,8%	60,8%	66,7%	63,9%
	Nie	Liczebność	59	77	1	137
		%	26,1%	34,7%	33,3%	30,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	16	10	0	26
		%	7,1%	4,5%	0,0%	5,8%
Ogółem		Liczebność	226	222	3	451
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 16b Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem	Tak	Liczebność	162	125	1	288
		%	64,5%	62,8%	100,0%	63,9%
	Nie	Liczebność	73	64	0	137
		%	29,1%	32,2%	0,0%	30,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	16	10	0	26
		%	6,4%	5,0%	0,0%	5,8%
Ogółem		Liczebność	251	199	1	451
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 16b Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem	Tak	Liczebność	18	107	56	38	39	29	1	288
		%	66,7%	68,6%	60,9%	55,1%	60,9%	74,4%	25,0%	63,9%
	Nie	Liczebność	7	43	31	27	20	7	2	137
		%	25,9%	27,6%	33,7%	39,1%	31,3%	17,9%	50,0%	30,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	6	5	4	5	3	1	26
		%	7,4%	3,8%	5,4%	5,8%	7,8%	7,7%	25,0%	5,8%
Ogółem		Liczebność	27	156	92	69	64	39	4	451
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 16b Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? - Z pedagogiem	Tak	Liczebność	27	89	82	40	38	11	1	288
		%	65,9%	70,1%	69,5%	48,2%	59,4%	68,8%	50,0%	63,9%
	Nie	Liczebność	10	30	31	37	23	5	1	137
		%	24,4%	23,6%	26,3%	44,6%	35,9%	31,3%	50,0%	30,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	4	8	5	6	3	0	0	26
		%	9,8%	6,3%	4,2%	7,2%	4,7%	0,0%	0,0%	5,8%
Ogółem		Liczebność	41	127	118	83	64	16	2	451
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym * Płeć					
			Płeć		Ogółem
			K	M	
Pyt. 16c Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym	Tak	Liczebność	278	272	550
		%	68,8%	76,2%	72,3%
	Nie	Liczebność	117	76	193
		%	29,0%	21,3%	25,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	9	9	18
		%	2,2%	2,5%	2,4%
	Ogółem	Liczebność	404	357	761
		%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania		Ogółem	
			Wieś	Miasto		
Pyt. 16c Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym	Tak	Liczebność	277	273	550	
		%	75,3%	69,5%	72,3%	
	Nie	Liczebność	84	109	193	
		%	22,8%	27,7%	25,4%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	7	11	18	
		%	1,9%	2,8%	2,4%	
	Ogółem		Liczebność	368	393	761
			%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym *						
Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 16c Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym	Tak	Liczebność	295	253	2	550
		%	74,3%	70,3%	50,0%	72,3%
	Nie	Liczebność	94	98	1	193
		%	23,7%	27,2%	25,0%	25,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	8	9	1	18
		%	2,0%	2,5%	25,0%	2,4%
Ogółem		Liczebność	397	360	4	761
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym * Wykształcenie ojca												
			Wykształcenie ojca							Ogółem		
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi			
Pyt. 16c Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym	Tak	Liczebność	25	189	154	69	71	40	2	550		
		%	73,5%	75,6%	73,7%	57,0%	75,5%	80,0%	66,7%	72,3%		
	Nie	Liczebność	8	56	51	52	16	9	1	193		
		%	23,5%	22,4%	24,4%	43,0%	17,0%	18,0%	33,3%	25,4%		
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	5	4	0	7	1	0	18		
		%	2,9%	2,0%	1,9%	0,0%	7,4%	2,0%	0,0%	2,4%		
		Ogółem		Liczebność	34	250	209	121	94	50	3	761
				%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 16c Czy z Twojego punktu widzenia ta rozmowa była przydatna? – Z doradcą zawodowym	Tak	Liczebność	43	149	160	108	70	18	2	550
		%	79,6%	74,5%	70,8%	65,1%	75,3%	90,0%	100,0%	72,3%
	Nie	Liczebność	11	47	59	56	18	2	0	193
		%	20,4%	23,5%	26,1%	33,7%	19,4%	10,0%	0,0%	25,4%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	4	7	2	5	0	0	18
		%	0,0%	2,0%	3,1%	1,2%	5,4%	0,0%	0,0%	2,4%
Ogółem		Liczebność	54	200	226	166	93	20	2	761
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 17 Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów?	Tak	Liczebność	2 176	1 773	7	3 956
		%	93,2%	81,9%	58,3%	87,7%
	Nie	Liczebność	157	383	3	543
		%	6,7%	17,7%	25,0%	12,0%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	10	2	14
		%	0,1%	0,5%	16,7%	0,3%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów? * Miejsce zamieszkania							
			Miejsce zamieszkania			Ogółem	
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi		
Pyt. 17 Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów?	Tak	Liczebność	1 898	2 043	15	3 956	
		%	87,7%	87,6%	78,9%	87,7%	
	Nie	Liczebność	259	282	2	543	
		%	12,0%	12,1%	10,5%	12,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	6	6	2	14	
		%	0,3%	0,3%	10,5%	0,3%	
	Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów? * Lokalizacja szkoły							
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem	
			Tak	Nie	brak odpowiedzi		
Pyt. 17 Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów?	Tak	Liczebność	2 087	1 842	27	3 956	
		%	87,0%	88,6%	77,1%	87,7%	
	Nie	Liczebność	305	232	6	543	
		%	12,7%	11,2%	17,1%	12,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	8	4	2	14	
		%	0,3%	0,2%	5,7%	0,3%	
	Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów? * Wykształcenie ojca											
			Wykształcenie ojca							Ogółem	
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi		
Pyt. 17 Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów?	Tak	Liczebność	201	1 366	906	577	617	278	11	3 956	
		%	86,3%	89,5%	89,3%	84,7%	85,7%	86,6%	64,7%	87,7%	
	Nie	Liczebność	31	158	103	104	101	42	4	543	
		%	13,3%	10,3%	10,2%	15,3%	14,0%	13,1%	23,5%	12,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	3	5	0	2	1	2	14	
		%	0,4%	0,2%	0,5%	0,0%	0,3%	0,3%	11,8%	0,3%	
	Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów? * Wykształcenie matki											
			Wykształcenie matki							Ogółem	
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi		
Pyt. 17 Czy Twoim zdaniem w szkole powinna pracować osoba, z którą można byłoby rozmawiać na temat swojego przyszłego zawodu czy wyboru kolejnej szkoły/kierunku studiów?	Tak	Liczebność	272	1 021	1 167	823	567	95	11	3 956	
		%	88,0%	90,5%	88,9%	86,3%	84,4%	77,9%	73,3%	87,7%	
	Nie	Liczebność	36	105	141	130	103	26	2	543	
		%	11,7%	9,3%	10,7%	13,6%	15,3%	21,3%	13,3%	12,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	2	5	1	2	1	2	14	
		%	0,3%	0,2%	0,4%	0,1%	0,3%	0,8%	13,3%	0,3%	
	Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 18 Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę?	Tak, nawet gdyby był to jeden z nauczycieli	Liczebność	1 463	1 108	4	2 575
		%	62,7%	51,2%	33,3%	57,1%
	Tak, ale pod warunkiem, że nie byłby to nauczyciel	Liczebność	609	525	3	1 137
		%	26,1%	24,2%	25,0%	25,2%
	Nie, nie chcę rady żadnej osoby ze szkoły	Liczebność	261	529	2	792
		%	11,2%	24,4%	16,7%	17,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	4	3	9
		%	0,1%	0,2%	25,0%	0,2%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 18 Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę?	Tak, nawet gdyby był to jeden z nauczycieli	Liczebność	1 241	1 324	10	2 575
		%	57,4%	56,8%	52,6%	57,1%
	Tak, ale pod warunkiem, że nie byłby to nauczyciel	Liczebność	539	593	5	1 137
		%	24,9%	25,4%	26,3%	25,2%
	Nie, nie chcę rady żadnej osoby ze szkoły	Liczebność	381	409	2	792
		%	17,6%	17,5%	10,5%	17,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	5	2	9
		%	0,1%	0,2%	10,5%	0,2%
Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 18 Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę?	Tak, nawet gdyby był to jeden z nauczycieli	Liczebność	1 346	1 215	14	2 575
		%	56,1%	58,5%	40,0%	57,1%
	Tak, ale pod warunkiem, że nie byłby to nauczyciel	Liczebność	610	518	9	1 137
		%	25,4%	24,9%	25,7%	25,2%
	Nie, nie chcę rady żadnej osoby ze szkoły	Liczebność	441	341	10	792
		%	18,4%	16,4%	28,6%	17,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	4	2	9
		%	0,1%	0,2%	5,7%	0,2%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 18 Założmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę?	Tak, nawet gdyby był to jeden z nauczycieli	Liczebność	133	914	610	343	386	180	9	2 575
		%	57,1%	59,9%	60,2%	50,4%	53,6%	56,1%	52,9%	57,1%
	Tak, ale pod warunkiem, że nie byłby to nauczyciel	Liczebność	64	376	255	182	179	79	2	1 137
		%	27,5%	24,6%	25,1%	26,7%	24,9%	24,6%	11,8%	25,2%
	Nie, nie chcę rady żadnej osoby ze szkoły	Liczebność	35	235	148	154	154	62	4	792
		%	15,0%	15,4%	14,6%	22,6%	21,4%	19,3%	23,5%	17,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	2	1	2	1	0	2	9
		%	0,4%	0,1%	0,1%	0,3%	0,1%	0,0%	11,8%	0,2%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 18 Załóżmy, że w Twojej szkole byłaby osoba, która wspiera uczniów w podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu czy kolejnej szkoły. Czy zapytałbyś/zapytałabyś ją o radę?	Tak, nawet gdyby był to jeden z nauczycieli	Liczebność	203	669	769	509	360	58	7	2 575
		%	65,7%	59,3%	58,6%	53,4%	53,6%	47,5%	46,7%	57,1%
	Tak, ale pod warunkiem, że nie byłby to nauczyciel	Liczebność	63	295	343	242	162	29	3	1 137
		%	20,4%	26,2%	26,1%	25,4%	24,1%	23,8%	20,0%	25,2%
	Nie, nie chcę rady żadnej osoby ze szkoły	Liczebność	43	163	199	199	150	35	3	792
		%	13,9%	14,5%	15,2%	20,9%	22,3%	28,7%	20,0%	17,5%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	1	2	4	0	0	2	9
		%	0,0%	0,1%	0,2%	0,4%	0,0%	0,0%	13,3%	0,2%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych (osób które pomagają podjąć decyzję na temat przyszłości – wyboru zawodu lub kolejnej szkoły) – jeden pracuje w Twojej szkole, a drugi to doradca wirtualny, który został stworzony w Internecie. Do którego z nich prędzej zwróciłbyś się po radę dotyczącą wyboru szkoły/zawodu?* Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 19 Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych...?	Poprosiłbym o radę raczej tego, który pracuje w szkole	Liczebność	843	831	5	1 679
		%	36,1%	38,4%	41,7%	37,2%
	Poprosiłbym o radę raczej tego wirtualnego	Liczebność	358	337	2	697
		%	15,3%	15,6%	16,7%	15,4%
	Poprosiłbym o radę obydwu i sprawdził co mają do powiedzenia	Liczebność	1 134	997	3	2 134
		%	48,6%	46,0%	25,0%	47,3%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	1	2	3
		%	0,0%	0,0%	16,7%	0,1%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych (osób które pomagają podjąć decyzję na temat przyszłości – wyboru zawodu lub kolejnej szkoły) – jeden pracuje w Twojej szkole, a drugi to doradca wirtualny, który został stworzony w Internecie. Do którego z nich prędzej zwróciłbyś się po radę dotyczącą wyboru szkoły/zawodu?* Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 19 Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych...?	Poprosiłbym o radę raczej tego, który pracuje w szkole	Liczebność	857	817	5	1 679
		%	39,6%	35,0%	26,3%	37,2%
	Poprosiłbym o radę raczej tego wirtualnego	Liczebność	336	358	3	697
		%	15,5%	15,4%	15,8%	15,4%
	Poprosiłbym o radę obydwu i sprawdził co mają do powiedzenia	Liczebność	969	1 156	9	2 134
		%	44,8%	49,6%	47,4%	47,3%
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	0	2	3
		%	0,0%	0,0%	10,5%	0,1%
	Ogółem	Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych (osób które pomagają podjąć decyzję na temat przyszłości – wyboru zawodu lub kolejnej szkoły) – jeden pracuje w Twojej szkole, a drugi to doradca wirtualny, który został stworzony w Internecie. Do którego z nich prędzej zwróciłbyś się po radę dotyczącą wyboru szkoły/zawodu?*						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 19 Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych...?	Poprosiłbym o radę raczej tego, który pracuje w szkole	Liczebność	909	755	15	1 679
		%	37,9%	36,3%	42,9%	37,2%
	Poprosiłbym o radę raczej tego wirtualnego	Liczebność	380	310	7	697
		%	15,8%	14,9%	20,0%	15,4%
	Poprosiłbym o radę obydwu i sprawdził co mają do powiedzenia	Liczebność	1 110	1 013	11	2 134
		%	46,3%	48,7%	31,4%	47,3%
		Liczebność	1	0	2	3
		%	0,0%	0,0%	5,7%	0,1%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Tabela krzyżowa Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych (osób które pomagają podjąć decyzję na temat przyszłości – wyboru zawodu lub kolejnej szkoły) – jeden pracuje w Twojej szkole, a drugi to doradca wirtualny, który został stworzony w Internecie. Do którego z nich prędzej zwróciłbyś się po radę dotyczącą wyboru szkoły/zawodu?* Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 19 Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych...?	Poprosiłbym o radę raczej tego, który pracuje w szkole	Liczebność	100	578	353	240	276	128	4	1 679
		%	42,9%	37,9%	34,8%	35,2%	38,3%	39,9%	23,5%	37,2%
	Poprosiłbym o radę raczej tego wirtualnego	Liczebność	46	248	141	105	102	51	4	697
		%	19,7%	16,2%	13,9%	15,4%	14,2%	15,9%	23,5%	15,4%
	Poprosiłbym o radę obydwu i sprawdził co mają do powiedzenia	Liczebność	87	701	519	336	342	142	7	2 134
		%	37,3%	45,9%	51,2%	49,3%	47,5%	44,2%	41,2%	47,3%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	1	0	0	0	2	3
		%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	11,8%	0,1%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Tabela krzyżowa Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych (osób które pomagają podjąć decyzję na temat przyszłości – wyboru zawodu lub kolejnej szkoły) – jeden pracuje w Twojej szkole, a drugi to doradca wirtualny, który został stworzony w Internecie. Do którego z nich prędzej zwróciłbyś się po radę dotyczącą wyboru szkoły/zawodu?* Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 19 Załóżmy, że są dwa rodzaje doradców zawodowych...?	Poprosiłbym o radę raczej tego, który pracuje w szkole	Liczebność	134	447	481	313	259	41	4	1 679
		%	43,4%	39,6%	36,6%	32,8%	38,5%	33,6%	26,7%	37,2%
	Poprosiłbym o radę raczej tego wirtualnego	Liczebność	45	174	195	159	95	26	3	697
		%	14,6%	15,4%	14,9%	16,7%	14,1%	21,3%	20,0%	15,4%
	Poprosiłbym o radę obojgu i sprawdził co mają do powiedzenia	Liczebność	130	507	637	481	318	55	6	2 134
		%	42,1%	44,9%	48,5%	50,4%	47,3%	45,1%	40,0%	47,3%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	0	0	1	0	0	2	3
		%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	13,3%	0,1%
	Ogółem	Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 20 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego?	Bo wolę rozmawiać z żywym człowiekiem	Liczebność	518	575	3	1 096
		%	34,0%	40,2%	42,9%	
	Bo mógłbym/mogłabym mu szczegółowo wszystko wyjaśnić	Liczebność	524	464	3	991
		%	34,4%	32,5%	42,9%	
	Bo mógłbym/mogłabym od razu wyjaśnić wszystkie wątpliwości	Liczebność	478	389	1	868
		%	31,4%	27,2%	14,3%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	1	0	4
		%	0,2%	0,1%	0,0%	
	Ogółem	Liczebność	1 523	1 429	7	2 959
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 20 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego?	Bo wolę rozmawiać z żywym człowiekiem	Liczebność	534	557	5	1 096
		%	37,4%	36,5%	71,4%	
	Bo mógłbym/mogłabym mu szczegółowo wszystko wyjaśnić	Liczebność	480	510	1	991
		%	33,6%	33,5%	14,3%	
	Bo mógłbym/mogłabym od razu wyjaśnić wszystkie wątpliwości	Liczebność	412	455	1	868
		%	28,9%	29,9%	14,3%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	2	0	4
		%	0,1%	0,1%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	1 428	1 524	7	2 959
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 20 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego?	Bo wolę rozmawiać z żywym człowiekiem	Liczebność	566	518	12	1 096
		%	37,0%	36,9%	42,9%	
	Bo mógłbym/mogłabym mu szczegółowo wszystko wyjaśnić	Liczebność	504	479	8	991
		%	33,0%	34,1%	28,6%	
	Bo mógłbym/mogłabym od razu wyjaśnić wszystkie wątpliwości	Liczebność	456	404	8	868
		%	29,8%	28,8%	28,6%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	2	0	4
		%	0,1%	0,1%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	1 528	1 403	28	2 959
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 20 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego?	Bo wolę rozmawiać z żywym człowiekiem	Liczebność	57	370	233	183	171	79	3	1 096
		%	36,1%	35,9%	37,5%	38,9%	36,9%	37,4%	60,0%	
	Bo mógłbym/mogłabym mu szczegółowo wszystko wyjaśnić	Liczebność	56	343	205	154	165	67	1	991
		%	35,4%	33,3%	33,0%	32,8%	35,6%	31,8%	20,0%	
	Bo mógłbym/mogłabym od razu wyjaśniać wszystkie wątpliwości	Liczebność	45	316	181	133	128	64	1	868
		%	28,5%	30,7%	29,1%	28,3%	27,6%	30,3%	20,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	1	2	0	0	1	0	4
		%	0,0%	0,1%	0,3%	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	158	1 030	621	470	464	211	5	2 959
		%								

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego? *										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 20 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy, który pracuje w szkole, to dlaczego?	Bo wolę rozmawiać z żywym człowiekiem	Liczebność	66	279	324	228	166	29	4	1 096
		%	31,6%	35,8%	37,6%	37,4%	38,5%	45,3%	80,0%	
	Bo mógłbym/mogłabym mu szczegółowo wszystko wyjaśnić	Liczebność	71	268	289	201	141	20	1	991
		%	34,0%	34,4%	33,6%	33,0%	32,7%	31,3%	20,0%	
	Bo mógłbym/mogłabym od razu wyjaśniać wszystkie wątpliwości	Liczebność	72	232	247	179	123	15	0	868
		%	34,4%	29,7%	28,7%	29,4%	28,5%	23,4%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	1	1	1	1	0	0	4
		%	0,0%	0,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,0%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	209	780	861	609	431	64	5	2 959
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 21 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego?	Bo czułbym/czułabym się bardziej anonimowy	Liczebność	307	270	2	579
		%	68,8%	68,7%	100,0%	
	Bo nie bałbym/bałabym się, że się ośmieszę	Liczebność	131	107	0	238
		%	29,4%	27,2%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	8	16	0	24
		%	1,8%	4,1%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	446	393	2	841
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli przedzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego? * Miejsce zamieszkania							
			Miejsce zamieszkania			Ogółem	
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi		
Pyt. 21 Jeśli przedzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego?	Bo czułbym/czułabym się bardziej anonimowy	Liczebność	278	298	3	579	
		%	67,1%	70,3%	100,0%		
	Bo nie bałbym/bałabym się, że się ośmieszę	Liczebność	128	110	0	238	
		%	30,9%	25,9%	0,0%		
	brak odpowiedzi	Liczebność	8	16	0	24	
		%	1,9%	3,8%	0,0%		
	Ogółem		Liczebność	414	424	3	841
			%				

Tabela krzyżowa Jeśli przedziej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 21 Jeśli przedziej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego?	Bo czułbym/czułabym się bardziej anonimowy	Liczebność	315	259	5	579
		%	68,3%	69,8%	55,6%	
	Bo nie bałbym/bałabym się, że się ośmieszę	Liczebność	138	97	3	238
		%	29,9%	26,1%	33,3%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	8	15	1	24
		%	1,7%	4,0%	11,1%	
Ogółem		Liczebność	461	371	9	841
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 21 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego?	Bo czułbym/ czułabym się bardziej anonimowy	Liczebność	38	213	116	85	83	40	4	579
		%	66,7%	69,8%	72,5%	69,1%	66,4%	60,6%	80,0%	
	Bo nie bałbym/bałabym się, że się ośmieszę	Liczebność	19	85	35	35	39	24	1	238
		%	33,3%	27,9%	21,9%	28,5%	31,2%	36,4%	20,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	7	9	3	3	2	0	24
		%	0,0%	2,3%	5,6%	2,4%	2,4%	3,0%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	57	305	160	123	125	66	5	841
		%								

Tabela krzyżowa Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 21 Jeśli prędzej zwróciłbyś się o radę do doradcy wirtualnego to dlaczego?	Bo czułbym/ czułabym się bardziej anonimowy	Liczebność	40	150	163	127	79	17	3	579
		%	72,7%	68,2%	70,3%	70,6%	66,9%	51,5%	100,0%	
	Bo nie bałbym/bałabym się, że się ośmieszę	Liczebność	15	65	61	45	38	14	0	238
		%	27,3%	29,5%	26,3%	25,0%	32,2%	42,4%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	5	8	8	1	2	0	24
		%	0,0%	2,3%	3,4%	4,4%	0,8%	6,1%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	55	220	232	180	118	33	3	841
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje?						
* Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 22 Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	1 558	1 413	3	2 974
		%	26,7%	28,8%	14,3%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	762	725	3	1 490
		%	13,1%	14,8%	14,3%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	538	490	1	1 029
		%	9,2%	10,0%	4,8%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	1 381	1 114	6	2 501
		%	23,7%	22,7%	28,6%	
	Z Internetu	Liczebność	1 084	776	4	1 864
		%	18,6%	15,8%	19,0%	
	Z gazet	Liczebność	173	138	0	311
		%	3,0%	2,8%	0,0%	
	Od innych osób	Liczebność	332	246	2	580
		%	5,7%	5,0%	9,5%	
brak odpowiedzi	Liczebność	5	6	2	13	
	%	0,1%	0,1%	9,5%		
Ogółem		Liczebność	5 833	4 908	21	10 762
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 22 Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	1 395	1 570	9	2 974
		%	27,7%	27,6%	22,0%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	774	710	6	1 490
		%	15,4%	12,5%	14,6%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	517	510	2	1 029
		%	10,3%	9,0%	4,9%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	1 179	1 315	7	2 501
		%	23,4%	23,1%	17,1%	
	Z Internetu	Liczebność	779	1 076	9	1 864
		%	15,5%	18,9%	22,0%	
	Z gazet	Liczebność	145	164	2	311
		%	2,9%	2,9%	4,9%	
	Od innych osób	Liczebność	238	339	3	580
		%	4,7%	6,0%	7,3%	
brak odpowiedzi	Liczebność	7	3	3	13	
	%	0,1%	0,1%	7,3%		
Ogółem		Liczebność	5 034	5 687	41	10 762
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 22 Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	1 524	1 434	16	2 974
		%	27,2%	28,2%	21,3%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	863	619	8	1 490
		%	15,4%	12,2%	10,7%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	562	460	7	1 029
		%	10,0%	9,0%	9,3%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	1 300	1 181	20	2 501
		%	23,2%	23,2%	26,7%	
	Z Internetu	Liczebność	911	936	17	1 864
		%	16,3%	18,4%	22,7%	
	Z gazet	Liczebność	168	141	2	311
		%	3,0%	2,8%	2,7%	
Ogółem	Od innych osób	Liczebność	266	311	3	580
		%	4,7%	6,1%	4,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	9	2	2	13
		%	0,2%	0,0%	2,7%	
		Liczebność	5 603	5 084	75	10 762
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 22 Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje?	Z rozmów z rodzicami/ opiekunami	Liczebność	134	974	698	491	471	200	6	2 974
		%	26,2%	26,8%	27,7%	27,9%	29,8%	28,1%	14,6%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	76	546	351	207	205	102	3	1 490
		%	14,8%	15,0%	13,9%	11,7%	13,0%	14,3%	7,3%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/ pedagogiem	Liczebność	53	351	230	152	164	72	7	1 029
		%	10,4%	9,7%	9,1%	8,6%	10,4%	10,1%	17,1%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	119	857	579	381	380	173	12	2 501
		%	23,2%	23,6%	23,0%	21,6%	24,0%	24,3%	29,3%	
	Z Internetu	Liczebność	90	630	442	340	241	112	9	1 864
		%	17,6%	17,3%	17,6%	19,3%	15,2%	15,8%	22,0%	
	Z gazet	Liczebność	13	98	78	73	30	17	2	311
		%	2,5%	2,7%	3,1%	4,1%	1,9%	2,4%	4,9%	
Od innych osób	Liczebność	25	177	139	117	87	35	0	580	
	%	4,9%	4,9%	5,5%	6,6%	5,5%	4,9%	0,0%		
brak odpowiedzi	Liczebność	2	3	0	2	4	0	2	13	
	%	0,4%	0,1%	0,0%	0,1%	0,3%	0,0%	4,9%		
Ogółem		Liczebność	512	3 636	2 517	1 763	1 582	711	41	10 762
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 22 Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to skąd czerpiesz informacje?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	170	701	907	695	421	74	6	2 974
		%	25,2%	26,4%	28,0%	28,4%	28,8%	31,4%	18,2%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	121	411	435	287	205	29	2	1 490
		%	17,9%	15,5%	13,4%	11,7%	14,0%	12,3%	6,1%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	75	273	276	212	162	26	5	1 029
		%	11,1%	10,3%	8,5%	8,7%	11,1%	11,0%	15,2%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	147	643	762	526	351	62	10	2 501
		%	21,8%	24,2%	23,5%	21,5%	24,0%	26,3%	30,3%	
	Z Internetu	Liczebność	113	438	595	462	217	32	7	1 864
		%	16,7%	16,5%	18,3%	18,9%	14,8%	13,6%	21,2%	
	Z gazet	Liczebność	16	66	94	97	32	5	1	311
		%	2,4%	2,5%	2,9%	4,0%	2,2%	2,1%	3,0%	
	Od innych osób	Liczebność	30	126	176	168	72	8	0	580
		%	4,4%	4,7%	5,4%	6,9%	4,9%	3,4%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	3	2	0	3	3	0	2	13
		%	0,4%	0,1%	0,0%	0,1%	0,2%	0,0%	6,1%	
Ogółem		Liczebność	675	2 660	3 245	2 450	1 463	236	33	10 762
		%								

Tabela krzyżowa Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 23 Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	780	836	1	1 617
		%	21,0%	24,9%	14,3%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	509	475	1	985
		%	13,7%	14,1%	14,3%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	1 076	735	0	1 811
		%	29,0%	21,9%	0,0%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	426	430	0	856
		%	11,5%	12,8%	0,0%	
	Z Internetu	Liczebność	773	739	4	1 516
		%	20,8%	22,0%	57,1%	
	Z gazet	Liczebność	144	144	1	289
		%	3,9%	4,3%	14,3%	
	Ogółem	Liczebność	3 708	3 359	7	7 074
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 23 Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	752	858	7	1 617
		%	22,4%	23,3%	19,4%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	492	487	6	985
		%	14,7%	13,2%	16,7%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	849	953	9	1 811
		%	25,3%	25,8%	25,0%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	439	411	6	856
		%	13,1%	11,1%	16,7%	
	Z Internetu	Liczebność	675	834	7	1 516
		%	20,1%	22,6%	19,4%	
	Z gazet	Liczebność	144	144	1	289
		%	4,3%	3,9%	2,8%	
Ogółem		Liczebność	3 351	3 687	36	7 074
		%				

Tabela krzyżowa Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 23 Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	846	761	10	1 617
		%	22,6%	23,2%	20,4%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	553	426	6	985
		%	14,8%	13,0%	12,2%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	949	850	12	1 811
		%	25,4%	25,9%	24,5%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	467	381	8	856
		%	12,5%	11,6%	16,3%	
	Z Internetu	Liczebność	767	739	10	1 516
		%	20,5%	22,5%	20,4%	
	Z gazet	Liczebność	158	128	3	289
		%	4,2%	3,9%	6,1%	
Ogółem		Liczebność	3 740	3 285	49	7 074
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 23 Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	59	505	373	304	274	98	4	1 617
		%	18,0%	20,9%	22,6%	27,0%	25,8%	21,0%	14,8%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	50	339	234	137	154	68	3	985
		%	15,2%	14,0%	14,2%	12,2%	14,5%	14,6%	11,1%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	89	678	417	238	263	119	7	1 811
		%	27,1%	28,0%	25,3%	21,1%	24,8%	25,5%	25,9%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	52	295	190	120	127	67	5	856
Ogółem		%	15,9%	12,2%	11,5%	10,7%	12,0%	14,4%	18,5%	
	Z Internetu	Liczebność	69	514	366	258	207	96	6	1 516
		%	21,0%	21,2%	22,2%	22,9%	19,5%	20,6%	22,2%	
	Z gazet	Liczebność	9	88	67	69	36	18	2	289
		%	2,7%	3,6%	4,1%	6,1%	3,4%	3,9%	7,4%	
		Liczebność	328	2 419	1 647	1 126	1 061	466	27	7 074
		%								

Tabela krzyżowa Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 23 Jeśli chciałbyś uzyskać informacje na temat przyszłej szkoły/zawodu, to informacje z którego źródła uznałbyś za najbardziej wiarygodne?	Z rozmów z rodzicami/opiekunami	Liczebność	72	347	485	414	253	44	2	1 617
		%	16,0%	20,4%	22,6%	26,2%	25,5%	24,2%	8,3%	
	Z rozmów z nauczycielami	Liczebność	87	247	300	186	135	26	4	985
		%	19,3%	14,5%	14,0%	11,8%	13,6%	14,3%	16,7%	
	Z rozmów z doradcą zawodowym/pedagogiem	Liczebność	129	491	538	355	251	41	6	1 811
		%	28,7%	28,8%	25,1%	22,5%	25,3%	22,5%	25,0%	
	Z rozmów z kolegami/koleżankami	Liczebność	54	221	259	155	130	33	4	856
Ogółem		%	12,0%	13,0%	12,1%	9,8%	13,1%	18,1%	16,7%	
	Z Internetu	Liczebność	97	343	471	377	189	33	6	1 516
		%	21,6%	20,1%	22,0%	23,9%	19,1%	18,1%	25,0%	
	Z gazet	Liczebność	11	56	89	92	34	5	2	289
		%	2,4%	3,3%	4,2%	5,8%	3,4%	2,7%	8,3%	
		Liczebność	450	1 705	2 142	1 579	992	182	24	7 074
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 24 Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić?	Tak, ale wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	1 170	1 031	4	2 205
		%	50,1%	47,6%	33,3%	48,9%
	Tak, ale nie wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	752	483	1	1 236
		%	32,2%	22,3%	8,3%	27,4%
	Nie, nie mam takich chwil, bo już wszystko wiem	Liczebność	336	538	4	878
		%	14,4%	24,8%	33,3%	19,5%
	Nie, nie mam takich chwil, bo kompletnie nie myślę o swoim przyszłym zawodzie/szkole	Liczebność	72	101	0	173
		%	3,1%	4,7%	0,0%	3,8%
	brak odpowiedzi	Liczebność	5	13	3	21
		%	0,2%	0,6%	25,0%	0,5%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 24 Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić?	Tak, ale wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	1 074	1 123	8	2 205
		%	49,7%	48,2%	42,1%	48,9%
	Tak, ale nie wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	608	621	7	1 236
		%	28,1%	26,6%	36,8%	27,4%
	Nie, nie mam takich chwil, bo już wszystko wiem	Liczebność	392	485	1	878
		%	18,1%	20,8%	5,3%	19,5%
	Nie, nie mam takich chwil, bo kompletnie nie myślę o swoim przyszłym zawodzie/szkole	Liczebność	82	90	1	173
		%	3,8%	3,9%	5,3%	3,8%
	brak odpowiedzi	Liczebność	7	12	2	21
		%	0,3%	0,5%	10,5%	0,5%
Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 24 Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić?	Tak, ale wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	1 185	1 003	17	2 205
		%	49,4%	48,3%	48,6%	48,9%
	Tak, ale nie wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	669	561	6	1 236
		%	27,9%	27,0%	17,1%	27,4%
	Nie, nie mam takich chwil, bo już wszystko wiem	Liczebność	441	431	6	878
		%	18,4%	20,7%	17,1%	19,5%
	Nie, nie mam takich chwil, bo kompletnie nie myślę o swoim przyszłym zawodzie/szkole	Liczebność	99	73	1	173
		%	4,1%	3,5%	2,9%	3,8%
	brak odpowiedzi	Liczebność	6	10	5	21
		%	0,3%	0,5%	14,3%	0,5%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 24 Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić?	Tak, ale wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	105	734	535	318	341	162	10	2 205
		%	45,1 %	48,1%	52,8%	46,7%	47,4%	50,5%	58,8%	48,9%
	Tak, ale nie wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	82	450	253	164	200	83	4	1 236
		%	35,2 %	29,5%	25,0%	24,1%	27,8%	25,9%	23,5%	27,4%
	Nie, nie mam takich chwil, bo już wszystko wiem	Liczebność	32	287	189	170	134	65	1	878
		%	13,7 %	18,8%	18,6%	25,0%	18,6%	20,2%	5,9%	19,5%
	Nie, nie mam takich chwil, bo kompletnie nie myślę o swoim przyszłym zawodzie/szkole	Liczebność	14	51	33	25	40	10	0	173
		%	6,0%	3,3%	3,3%	3,7%	5,6%	3,1%	0,0%	3,8%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	5	4	4	5	1	2	21
		%	0,0%	0,3%	0,4%	0,6%	0,7%	0,3%	11,8%	0,5%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 24 Jeśli chodzi o Twoją karierę zawodową albo wybór kolejnej szkoły/uczelni to czy czasami masz chwile bezradności, nie wiesz na co się zdecydować i co postanowić?	Tak, ale wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	144	566	647	456	319	64	9	2 205
		%	46,6%	50,2%	49,3%	47,8%	47,5%	52,5%	60,0%	48,9%
	Tak, ale nie wiem do kogo się zwrócić po radę	Liczebność	97	328	366	233	180	28	4	1 236
		%	31,4%	29,1%	27,9%	24,4%	26,8%	23,0%	26,7%	27,4%
	Nie, nie mam takich chwil, bo już wszystko wiem	Liczebność	56	193	249	224	132	24	0	878
		%	18,1%	17,1%	19,0%	23,5%	19,6%	19,7%	0,0%	19,5%
	Nie, nie mam takich chwil, bo kompletnie nie myślę o swoim p	Liczebność	12	37	45	38	36	5	0	173
		%	3,9%	3,3%	3,4%	4,0%	5,4%	4,1%	0,0%	3,8%
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	4	6	3	5	1	2	21
		%	0,0%	0,4%	0,5%	0,3%	0,7%	0,8%	13,3%	0,5%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy zamierzasz uczyć się dalej? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 25 Czy zamierzasz uczyć się dalej?	Tak	Liczebność	1 954	1 511	7	3 472
		%	83,7%	69,8%	58,3%	76,9%
	Nie	Liczebność	67	194	2	263
		%	2,9%	9,0%	16,7%	5,8%
	Nie wiem	Liczebność	314	461	3	778
		%	13,4%	21,3%	25,0%	17,2%
		Ogółem		Liczebność	2 335	2 166
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy zamierzasz uczyć się dalej? * Miejsce zamieszkania							
			Miejsce zamieszkania			Ogółem	
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi		
Pyt. 25 Czy zamierzasz uczyć się dalej?	Tak	Liczebność	1 566	1 892	14	3 472	
		%	72,4%	81,2%	73,7%	76,9%	
	Nie	Liczebność	151	112	0	263	
		%	7,0%	4,8%	0,0%	5,8%	
	Nie wiem	Liczebność	446	327	5	778	
		%	20,6%	14,0%	26,3%	17,2%	
	Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy zamierzasz uczyć się dalej? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 25 Czy zamierzasz uczyć się dalej?	Tak	Liczebność	1 745	1 701	26	3 472
		%	72,7%	81,9%	74,3%	76,9%
	Nie	Liczebność	167	96	0	263
		%	7,0%	4,6%	0,0%	5,8%
	Nie wiem	Liczebność	488	281	9	778
		%	20,3%	13,5%	25,7%	17,2%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Czy zamierzasz uczyć się dalej? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 25 Czy zamierzasz uczyć się dalej?	Tak	Liczebność	161	1 139	831	593	499	238	11	3 472
		%	69,1%	74,6%	82,0%	87,1%	69,3%	74,1%	64,7%	76,9%
	Nie	Liczebność	16	94	35	33	61	23	1	263
		%	6,9%	6,2%	3,5%	4,8%	8,5%	7,2%	5,9%	5,8%
	Nie wiem	Liczebność	56	294	148	55	160	60	5	778
		%	24,0%	19,3%	14,6%	8,1%	22,2%	18,7%	29,4%	17,2%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Czy zamierzasz uczyć się dalej? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 25 Czy zamierzasz uczyć się dalej?	Tak	Liczebność	216	826	1 043	836	466	76	9	3 472
		%	69,9%	73,2%	79,4%	87,6%	69,3%	62,3%	60,0%	76,9%
	Nie	Liczebność	21	76	53	42	57	13	1	263
		%	6,8%	6,7%	4,0%	4,4%	8,5%	10,7%	6,7%	5,8%
	Nie wiem	Liczebność	72	226	217	76	149	33	5	778
		%	23,3%	20,0%	16,5%	8,0%	22,2%	27,0%	33,3%	17,2%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Płeć (uczniowie technikum)						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkołę pomaturalną	Liczebność	86	74	0	160
		%	21,5%	27,9%	0,0%	
	Szkołę wyższą	Liczebność	293	181	1	475
		%	73,3%	68,3%	100,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	21	10	0	31
		%	5,3%	3,8%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	400	265	1	666
		%				

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Miejsce zamieszkania (uczniowie technikum)						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkołę pomaturalną	Liczebność	93	65	2	160
		%	27,7%	19,9%	66,7%	
	Szkołę wyższą	Liczebność	225	249	1	475
		%	67,0%	76,1%	33,3%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	18	13	0	31
		%	5,4%	4,0%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	336	327	3	666
		%				

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Lokalizacja szkoły (uczniowie technikum)						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkołę pomaturalną	Liczebność	110	50	0	160
		%	27,4%	19,1%	0,0%	
	Szkołę wyższą	Liczebność	272	200	3	475
		%	67,8%	76,3%	100,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	19	12	0	31
		%	4,7%	4,6%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	401	262	3	666
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Wykształcenie ojca (uczniowie technikum)										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkółę pomaturalną	Liczebność	9	70	38	12	16	15	0	160
		%	18,0%	27,8%	21,6%	18,5%	25,8%	25,9%	0,0%	
	Szkółę wyższą	Liczebność	37	170	134	53	44	35	2	475
		%	74,0%	67,5%	76,1%	81,5%	71,0%	60,3%	66,7%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	4	12	4	0	2	8	1	31
Ogółem		Liczebność	50	252	176	65	62	58	3	666
		%								

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Wykształcenie matki (uczniowie technikum)										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkółę pomaturalną	Liczebność	16	55	51	20	17	1	0	160
		%	24,6%	29,6%	23,2%	17,1%	27,9%	7,7%	0,0%	
	Szkółę wyższą	Liczebność	43	122	159	96	41	11	3	475
		%	66,2%	65,6%	72,3%	82,1%	67,2%	84,6%	75,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	6	9	10	1	3	1	1	31
Ogółem		Liczebność	65	186	220	117	61	13	4	666
		%								

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Płeć (uczniowie liceum)						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkółę policealną	Liczebność	50	32	0	82
		%	7,1%	7,9%	0,0%	
	Szkółę wyższą	Liczebność	623	367	1	991
		%	88,2%	90,4%	100,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	33	7	0	40
Ogółem		Liczebność	706	406	1	1 113
		%				

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Miejsce zamieszkania (uczniowie liceum)						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkółę policealną	Liczebność	46	36	0	82
		%	10,8%	5,3%	0,0%	
	Szkółę wyższą	Liczebność	359	629	3	991
		%	84,5%	91,8%	100,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	20	20	0	40
Ogółem		Liczebność	425	685	3	1 113
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Lokalizacja szkoły (uczniowie liceum)						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkołę policealną	Liczebność	50	32	0	82
		%	9,7%	5,4%	0,0%	
	Szkołę wyższą	Liczebność	442	544	5	991
		%	85,7%	91,9%	100,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	24	16	0	40
		%	4,7%	2,7%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	516	592	5	1 113
		%				

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Wykształcenie ojca (uczniowie liceum)										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkołę policealną	Liczebność	6	32	24	11	6	2	1	82
		%	21,4%	8,9%	8,1%	3,9%	5,8%	4,8%	33,3%	
	Szkołę wyższą	Liczebność	21	310	256	266	97	39	2	991
		%	75,0%	86,4%	85,9%	95,0%	94,2%	92,9%	66,7%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	1	17	18	3	0	1	0	40
		%	3,6%	4,7%	6,0%	1,1%	0,0%	2,4%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	28	359	298	280	103	42	3	1 113
		%								

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Wykształcenie matki (uczniowie liceum)										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Szkołę policealną	Liczebność	7	26	32	13	2	1	1	82
		%	19,4%	10,8%	8,7%	3,5%	2,4%	14,3%	33,3%	
	Szkołę wyższą	Liczebność	27	204	318	354	82	4	2	991
		%	75,0%	85,0%	86,4%	94,4%	97,6%	57,1%	66,7%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	10	18	8	0	2	0	40
		%	5,6%	4,2%	4,9%	2,1%	0,0%	28,6%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	36	240	368	375	84	7	3	1 113
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Płeć (uczniowie gimnazjum)						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Zasadniczą szkołę zawodową	Liczebność	64	90	2	156
		%	10,4%	18,2%	100,0%	
	Technikum	Liczebność	172	206	0	378
		%	28,0%	41,6%	0,0%	
	Liceum profilowane	Liczebność	127	61	0	188
		%	20,7%	12,3%	0,0%	
	Liceum ogólnokształcące	Liczebność	244	136	0	380
		%	39,7%	27,5%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	8	2	0	10
		%	1,3%	0,4%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	615	495	2	1 112
		%				

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Miejsce zamieszkania (uczniowie gimnazjum)						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Zasadniczą szkołę zawodową	Liczebność	99	57	0	156
		%	20,8%	9,0%	0,0%	
	Technikum	Liczebność	184	193	1	378
		%	38,7%	30,5%	25,0%	
	Liceum profilowane	Liczebność	62	125	1	188
		%	13,1%	19,7%	25,0%	
	Liceum ogólnokształcące	Liczebność	125	253	2	380
		%	26,3%	40,0%	50,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	5	5	0	10
		%	1,1%	0,8%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	475	633	4	1 112
		%				

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Lokalizacja szkoły (uczniowie gimnazjum)						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Zasadniczą szkołę zawodową	Liczebność	91	64	1	156
		%	19,9%	10,0%	7,7%	
	Technikum	Liczebność	171	202	5	378
		%	37,4%	31,5%	38,5%	
	Liceum profilowane	Liczebność	66	121	1	188
		%	14,4%	18,8%	7,7%	
	Liceum ogólnokształcące	Liczebność	122	252	6	380
		%	26,7%	39,3%	46,2%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	7	3	0	10
		%	1,5%	0,5%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	457	642	13	1 112
		%				

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Wykształcenie ojca (uczniowie gimnazjum)										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Zasadniczą szkołę zawodową	Liczebność	15	55	22	11	38	15	0	156
		%	35,7%	17,6%	9,1%	5,5%	15,8%	20,5%	0,0%	
	Technikum	Liczebność	17	123	79	54	79	25	1	378
		%	40,5%	39,3%	32,5%	27,1%	32,9%	34,2%	50,0%	
	Liceum profilowane	Liczebność	2	55	51	31	38	10	1	188
		%	4,8%	17,6%	21,0%	15,6%	15,8%	13,7%	50,0%	
	Liceum ogólnokształcące	Liczebność	8	78	91	100	81	22	0	380
		%	19,0%	24,9%	37,4%	50,3%	33,8%	30,1%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	2	0	3	4	1	0	10
		%	0,0%	0,6%	0,0%	1,5%	1,7%	1,4%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	42	313	243	199	240	73	2	1 112
		%								

Tabela krzyżowa Jaki typ szkoły chcesz wybrać? * Wykształcenie matki (uczniowie gimnazjum)										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 26 Jaki typ szkoły chcesz wybrać?	Zasadniczą szkołę zawodową	Liczebność	19	45	26	13	47	5	1	156
		%	33,3%	20,5%	8,8%	4,6%	20,8%	17,9%	50,0%	
	Technikum	Liczebność	21	90	111	68	76	12	0	378
		%	36,8%	41,1%	37,5%	23,9%	33,6%	42,9%	0,0%	
	Liceum profilowane	Liczebność	4	33	54	62	31	3	1	188
		%	7,0%	15,1%	18,2%	21,8%	13,7%	10,7%	50,0%	
	Liceum ogólnokształcące	Liczebność	13	49	105	137	68	8	0	380
		%	22,8%	22,4%	35,5%	48,2%	30,1%	28,6%	0,0%	
	brak odpowiedzi	Liczebność	0	2	0	4	4	0	0	10
		%	0,0%	0,9%	0,0%	1,4%	1,8%	0,0%	0,0%	
Ogółem		Liczebność	57	219	296	284	226	28	2	1 112
		%								

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a? * Płeć						
			Płeć			Ogółem
			K	M	brak odpowiedzi	
Pyt. 27 Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a?	Pracę dobrze płatną, ale nudną	Liczebność	1 181	1 264	7	2 452
		%	50,6%	58,4%	58,3%	54,3%
	Pracę interesującą, ale gorzej płatną.	Liczebność	1 125	864	3	1 992
		%	48,2%	39,9%	25,0%	44,1%
	Żadnej z nich - poszedłbym/poszłabym na bezrobocie	Liczebność	2	6	0	8
		%	0,1%	0,3%	0,0%	0,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	27	32	2	61
		%	1,2%	1,5%	16,7%	1,4%
Ogółem		Liczebność	2 335	2 166	12	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a? * Miejsce zamieszkania						
			Miejsce zamieszkania			Ogółem
			Wieś	Miasto	brak odpowiedzi	
Pyt. 27 Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a?	Pracę dobrze płatną, ale nudną	Liczebność	1 162	1 278	12	2 452
		%	53,7%	54,8%	63,2%	54,3%
	Pracę interesującą, ale gorzej płatną.	Liczebność	970	1 017	5	1 992
		%	44,8%	43,6%	26,3%	44,1%
	Żadnej z nich - poszedłbym/poszłabym na bezrobocie	Liczebność	5	3	0	8
		%	0,2%	0,1%	0,0%	0,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	26	33	2	61
		%	1,2%	1,4%	10,5%	1,4%
Ogółem		Liczebność	2 163	2 331	19	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a? * Lokalizacja szkoły						
			Czy szkoła, do której chodzisz znajduje się poza twoim miejscem zamieszkania?			Ogółem
			Tak	Nie	brak odpowiedzi	
Pyt. 27 Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a?	Pracę dobrze płatną, ale nudną	Liczebność	1 284	1 154	14	2 452
		%	53,5%	55,5%	40,0%	54,3%
	Pracę interesującą, ale gorzej płatną.	Liczebność	1 078	895	19	1 992
		%	44,9%	43,1%	54,3%	44,1%
	Żadnej z nich - poszedłbym/poszłabym na bezrobocie	Liczebność	6	2	0	8
		%	0,3%	0,1%	0,0%	0,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	32	27	2	61
		%	1,3%	1,3%	5,7%	1,4%
Ogółem		Liczebność	2 400	2 078	35	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

STAN I ROLA DORADZTWA ZAWODOWEGO W WYBRANYCH POWIATACH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Tabela krzyżowa Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a? * Wykształcenie ojca										
			Wykształcenie ojca							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 27 Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a?	Pracę dobrze płatną, ale nudną	Liczebność	125	807	564	354	409	188	5	2 452
		%	53,6%	52,8%	55,6%	52,0%	56,8%	58,6%	29,4%	54,3%
	Pracę interesującą, ale gorzej płatną.	Liczebność	104	697	442	315	294	131	9	1 992
		%	44,6%	45,6%	43,6%	46,3%	40,8%	40,8%	52,9%	44,1%
	Żadnej z nich - poszedłbym/ poszłabym na bezrobocie	Liczebność	0	3	1	0	2	2	0	8
		%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	0,3%	0,6%	0,0%	0,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	4	20	7	12	15	0	3	61
		%	1,7%	1,3%	0,7%	1,8%	2,1%	0,0%	17,6%	1,4%
Ogółem		Liczebność	233	1 527	1 014	681	720	321	17	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela krzyżowa Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a? * Wykształcenie matki										
			Wykształcenie matki							Ogółem
			podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	nie wiem	nie dotyczy	brak odpowiedzi	
Pyt. 27 Gdybyś musiał/a wybrać albo pracę dobrze płatną ale nudną albo pracę interesującą ale gorzej płatną, to którą byś wybrał/a?	Pracę dobrze płatną, ale nudną	Liczebność	166	599	713	516	379	75	4	2 452
		%	53,7%	53,1%	54,3%	54,1%	56,4%	61,5%	26,7%	54,3%
	Pracę interesującą, ale gorzej płatną.	Liczebność	141	514	586	423	277	43	8	1 992
		%	45,6%	45,6%	44,6%	44,3%	41,2%	35,2%	53,3%	44,1%
	Żadnej z nich - poszedłbym/ poszłabym na bezrobocie	Liczebność	0	2	1	0	2	3	0	8
		%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	0,3%	2,5%	0,0%	0,2%
	brak odpowiedzi	Liczebność	2	13	13	15	14	1	3	61
		%	0,6%	1,2%	1,0%	1,6%	2,1%	0,8%	20,0%	1,4%
Ogółem		Liczebność	309	1 128	1 313	954	672	122	15	4 513
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%